

Ҳайдар Алиев

ШАҲСИЯТ ВА ЗАМОН

Солномаи ҳаёт ва фаъолият

Бахши 4
1969-1989

Элмира Охундова

Душанбе, «Адиб», 2013

ББК 84 Тоҷик 7-4

Таҳиягарон
Э. ОХУНДОВА ва Е. ОХУНДОВА

Тарҷумон *Истад ҚОСИМЗОДА*
Муҳаррир *Асрори РАҲМОНФАР*

О-32 Ҳайдар Алиев. Шахсият ва замон. Солномаи ҳаёт ва фаъолият (солҳои 1969-1989). Бахши 4. – Душанбе, «Адиб», 2013, 352 сах.

Нависандаи маъруфи Озарбойҷон, публитсист ва арбоби ҷамъиятӣ Элмира Охундова аз нахустин зиндагиноманигорони Ҳайдар Алиев аст. Китобҳои ӯ «Ҳалокати ношир» (2001), «Лаҳзаҳои ҳақиқат» (2003), «Қасри шишагин» (2006) марҳалаҳои гуногуни фаъолияти сиёсии шахсияти бузургро таҷассум намудаанд.

Роман – таҳқиқоти бисёрҷилдаи «Ҳайдар Алиев. Рӯзгори шахсият дар ҳаёти фарҳанги Озарбойҷон ва замон»-ро Элмира Охундова дастоварди барҷастаи рӯзгори худ мешуморад. Қариб панҷ соли қори мучиддона, садҳо суҳбати ба навор сабтшуда бо дӯстони овози баччагиву ҷавонӣ ва ҳешу таборони қаҳрамони асар, заҳмат кашиданҳо дар архиви КГБ ва бойгонии шахсии Ҳайдар Алиев бунёди мустаҳками ҳуҷҷатии романро ташкил додаанд, ки қарор буд зиндагиномаи ҷамаҷониба ва воқеии сарвари миллии мардуми Озарбойҷонро дар пай оваранд.

Элмира Охундова Журналисти хизматнишондодаи Озарбойҷон, вакили Маҷлиси Миллӣ, Барандаи ҷоизаҳои ба номи Ҳ. Зардобӣ, Ра-сул, Ризо, Н. Начафов ва дорандаи ордени «Шӯҳрат» мебошад.

ISBN 978-999-47-2-286-3

© Нашриёти «Адиб», 2013

СОЛНОМАИ РЁЗГОРИ БУЗУРГ

Дар ин бахши китоб солномаи ҳаёт ва фаъолияти пешвои миллии Озарбойҷон Ҳайдар Алиев дар давоми бист сол – аз 1969 то 1989 омадааст.

Акнун чанд суҳан дар бораи чигунагии авзои ба вучуд омадани китоб. Дар рафти кор рӯи роман – таҳқиқоти бисёрчилдаи «Ҳайдар Алиев. Шахсият ва замон» аз рӯзномаҳо ва дигар нашрияҳои даврӣ, аз навори агентҳои иттилотӣ ман ин ё он ҳодисаву руҳдодхоеро, ки марҳалаҳои муҳиммеро ҳам аз таърихи ҷумҳурии худамону ҳам аз тамоми Иттифок муаррифӣ менамуданд ва бевосита бо фаъолияти қаҳрамони ман дахл доштанд, навишта мегирифтам. Вақте ки дубора навиштаҳоямро варақгардон кардам, фаҳмидам, ки тақвими нодири хронологие ба вучуд омадааст. Дар заминаи он воқеаҳо ро бо моҳу солашон фароҳам овардам. Метавон аҳамияти таърихии онҳо ро ба худ тасаввур кард, яъне, як асари илмӣ монанд ба солномаву тарҷумаи ҳоли як инсонӣ шарофатманд ва марҳалаҳои дурахшони ҳаёти Ҳайдар Алиев ба майдон омадааст. Баъдан ба навиштани солнома чиддан шурӯъ карда, далелу рақамҳои навро муттасил муфассалу мукамал сохтам, бо маводи мавҷуда муқоисаву тафтишаш намудам. Бисёр чизҳо аз саҳифаҳои зардшудаи бастаи рӯзномаҳо дар давоми ду даҳсола («Бакинский рабочий», «Коммунист» (ба забони озарӣ), «Правда» ва ғайра) пайдо намудам. Далелу рақамҳои зиёде, чӣ тавре ки мегӯянд, «барои нашр не», албатта, аз архиви шахсии Президент ба даст омаданд, масалан, дар зери суратҳо ишора ё дар пушти суратҳо бо дасти худӣ қаҳрамони ман навиштаҷоте боқӣ мондаанд.

20 сол – аввал сарвари Озарбойҷони Шӯравӣ, сипас, чун яке роҳбарони мамлакати бузург, ба дӯши худ вазифаи бениҳоят азимеро гирифтаву хастагӣ чист – надониста, қариб ҳар рӯз корномае анҷом меодааст, гоҳе дар рӯзи ифтитоҳи як корхона ё иншооти бузурги хоҷагии халқ, ифтитоҳи ёдгориҳои меъмории, дар ҷашни ҳосили зироати хоҷагиҳо ва ё тадбирҳои дорои аҳамияти байналхалқӣ ширкат меварзидааст. Як ҷаҳон рӯзҳои қайд ва воқеаҳо, номҳои беҳисоби мардум, ки ӯ бо эшон вохӯрдаасту ба ҳузур пазируфтааст, ҷуғрофияи барҷастаи сафарҳои ӯ дар кишвар ва дар дунё – ҳамааш дар сатрҳои мухтасару кӯтоҳи хотирмон баръало сабт гардида, аз нерӯи адонашавандаву коршоямии ҳайратангези ӯ далолат мекарданд.

Ин солнома аз ҷиҳати дигар ҳам зарур аст, ки дар он марҳалаи охирини ҳаёту фаъолияти пешвои миллат (солҳои 1993 – 2003) пурра арзёбӣ ва таҳқиқ гардидааст. Чилдҳои библиографияш ҳам аз ҷоп баромадаанд ва боз ҷоп мешаванд, ки дар онҳо ҳатто рӯзҳо ба ҳисоб гирифта шудаанд. Вале бист соли гузаштаи фаъолияти ӯ аз ҷӣ бошад, ки омӯхта нашудааст ва ҳанӯз ҳам таҳти соя қарор дорад. Ва ин аз рӯйи адолат нест. Мо вазифадорем барои таърих онро ҳатман нигоҳ дорем, барои тадқиқотчиёни оянда зиндагиномаи ин марди бузург, маҷмӯи пурраи сарчашмаҳои маълумоти тарҷумаиҳолӣ Ҳайдар Алиевро пешниҳод бояд кунем. Дар ин бобат ягон чизро майда – ҷуйда гуфтан нашояд.

Барои ин чилд қисми тасвирӣ (суратҳо) хеле бодикқат интихоб шудаанд. Ба суратҳои нодиртарин диққати махсус равона шуд, зеро аксария суратҳо бори аввал рӯйи ҷопро мебинанд. Он суратҳо бештар аз архиви (бойгонии) худӣ Ҳ. Алиев ба даст омадаанд. Албатта, ин наشري аввалини Солнома аст, ки дар оянда бо далелу рақамҳои пурратар гардонда мешавад; мисол, ман муайян карда натавонистам, ки кай ва ба ҷӣ муно-

сибат Ҳайдар Алиев ба Миср (Ҳамин қадар маълум ки ин соли 1973 буд) ва Италия (1974) сафар кард. Боз чанд санаи дигар ҳаст, ки бодикқат таҷдиди назар бояд намуд ва дуруст шарҳ бояд дод. Бовар дорам, ки Солномаро зина ба зина тақмил медиҳем ва пас аз чанд вақт аз нав ба дасти чоп медиҳем.

Ба ҳар ҳол, ин китоб ба бинои пойдевораш аз ҷӯб монои, ки бо битон мустаҳкам метавон кард, то бинои мустаҳкаме шавад. Бовар дорам, бинокорони мумтози соҳибтаҷрибе, ки онро шояд аз нав сохтани шуда, лоиҳаи хешро пешниҳод мекунанд, хеле зиёд пайдо хоҳанд шуд. Охир, зиндагии одамони бузург монои чашмаи хушкнашавандаест, ки барои мо ҳаёт ва нерӯи нав мебахшанд.

Элмира ОХУНДОВА

Журналисти

хизматнишондодаи Озарбойҷон

СЕЗДАҲ СОЛ ДАР САРВАРИИ ОЗАРБОЙЧОН

1969

14 июл Пленуми КМ ҲК Озарбойчон баргузор гардид, ки Ҳайдар Алиризо-оғлу Алиевро Котиби якуми КМ Ҳизби Коммунисти Озарбойчон интихоб намуданд.

5 август Пленуми КМ ҲК Озарбойчон барпо шуд, ки дар он Ҳайдар Алиев «Дар бораи рафти тайёри ба 100-солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин» маърӯза хонд.

Инак, поре чанд аз он маърӯзаи таърихӣ:

«Пленуми Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунисти Озарбойчон имрӯз барои он чамъ омад, ки рафти омодагири ба Чашни мавлуди Ленини дар чумхури ҳамаҷониба дида барраси кунад, баъзе масъалаҳоро чамъбаст намуда, вазифаҳои аввалиндарачаро муайян созад...

Дар соли 1968 саноати чумхури нақшаи фурӯши маҳсулотро 100,8 ғоиз иҷро намуд. Маҳсулоти умумии соҳаи зироат назар ба соли 1967 ба 4,4 ғоиз афзуд. Супоришҳои ба давлат фурӯхтани ғалла, ангур, тамоку, пилла, чой, ғӯшт, шир, пашм, тухм ба иҷро расиданд.

Вале гумон кардан ғалат мебуд, ки ҳамаи мушкилотро бартараф намудаему вазъи иқтисодиямон набояд моро ба таъвиш оварад.

Дар боло ғуфтем, ки нақшаи ҳафтмоҳаи саноати чумхури барзиёд иҷро шуд. Вале моро вазъияти дигаре ҷиддан ба таъвиш меоварад, ки Озарбойчон аз ҷиҳати суръати пешрафти маҳсулоти умумӣ аз нишондиҳандаҳои умумииттиғоқӣ ва чумхуриҳои дигари иттиғоқӣ ақиб мемонад.

Инро чӣ гуна таъбир бояд кард?.. Таҳлил нишон медиҳад, ки сабабҳои умумӣ кам нестанд, қариб ба ҳамаи соҳаҳо аз набудани масъулият аст, ки баъзе роҳбарҳо ба соҳаи ба худашон вобасташуда сахлангорӣ мекунанд, бинобар ин ҳосили кам ба даст меоварданд, ин аз сабаби қатъӣ талаб накардан аст, интизом суст ба роҳ монда шудааст.

Яке аз сабабҳои ҷиддӣ дар он аст, ки корҳо мураттаб нестанд, қатъ гардиданҳои беҳудаи кор ва аз нав дида баромаданҳои нақшаҳои тасдиқшуда» дар давоми сол ва ҳатман боз кам кардани нишондиҳандаҳост. Ин гуна «тадбирҳо» моро ба мақсад намерасонанд, некӣ намеоваранд. Соли гузашта 145 корхонаю муассиса нақшаҳои худро иҷро накардаанд, ки аз ҳисоби умумӣ 20 фоизро ташкил медиҳанд.

Маҳсулнокии меҳнат суст ривоч меёбад. Дар вазоратҳои истеҳсоли нафт, аз нав коркарди нафт ва саноати нафту кимиёӣ, дар саноати маводҳои сохтмонӣ, дар вазоратҳои саноат ва сохтмони қишлоқҷойҳо, ҳатто, кам шудани маҳсулнокии меҳнат ба вуқӯъ пайваست ва камтар ҳам не.

Дар аксарияти корхонаҳо машину мошинолот на ҳамеша омодаи коранд, фақат ғайр аз сменаи аввал. Дар сменаи дувум, аксари таҷҳизот аз кор боздошта мешудаанд, аммо сменаи сеюм, дар баъзе корхонаҳо ба ном кор мекардаанду халос...

Дар ҷумҳурии ханӯз ҳам маводҳои захиравии меҳнатӣ бад истифода мешаванд. Дар мо одамони бисёре ҳастанд, ки дар ҷое кор намекунанд, бо кори ғоидаовар машғул намешаванд. Дар Боку 19 ҳазор хатмкадагони мактабҳо бо ҷойи кор таъмин нашуда бошанд дар Кировобод беш аз 15 ҳазор бекоранд, ки 20 фоизи онҳо коршояманд.

Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунисти Озарбойҷонро ақибмонии саноати нафт саҳт ба ташвиш овардааст. Аз соли 1966, ки 21,7 миллион тонна нафт истеҳсол шуда буд, ис-

техсоли то он рафт кам мешавад. Нафтофарони ҷумхури аз аввали сол қариб 400 ҳазор тона, дар давоми 3,5 соли гузашта бештар аз миллион тонна сӯзишворӣ қарздор шудаанд.

Дар соҳаи нақлиёт низ вазъият ташвишвар аст. Имсол ягонтои вазоратҳои нақлиёт нақшаҳои асосии кори худро иҷро накардаанд. Бисёр вақт беҳаракат мондани киштиҳои азими баҳри Хазар (Каспий) ва бори ками кашондашон боис гардида, ки соли гузашта киштиронҳои Каспий нақшаи бор-кашониро иҷро накарданд.

Дар соли 1969 вазъи масъалаҳои сохтмон хеле бад гардид. Дар сохтмони асосӣ соли 1968 истифода аз захираҳои мавҷуда танҳо 76 фоизро ташкил дод, аммо дар нимсолаи аввал аз ин ҳам камтар – 58 фоиз. Ҳамин ҳолат дар сохтмони хонаҳои истиқоматӣ низ давом дорад. Дар шаш моҳи аввал бинокорон аз се як ҳиссаи нақшаи солонаро иҷро кардаанд. Сол то сол нақшаи сохтмони мактабҳо ва муассисаҳои томактабӣ ақиб мемонанд. Дар сурати дар нимсола сохтани 11 мактаб аз рӯи нақша, дар асл ягонтояш ҳам сохта нашудааст.

Вазъи савдо ва хидматгузориҳои маишӣ норозигии воқеъии аҳолиро ба миён овардааст (мо хат кашидем – Э.О.). Меҳнаткашон аз андозагирӣ, аз ҳисоб задан, аз тарозу (баркаш), аз маданияти пасти хизматрасонӣ шикоят доранд, аз набудани тартибот дар бозорҳои колхоз, ҷаллобону ҳаннотон бетартибӣ зоҳир мекунанд.

Мо бояд кушоду равшан дар бораи масъалаҳои ҳалношуда оиди саҳт ақиб мондани соҳаи зироти ҷумхури гап бизанем. Муддати дуру дарозест, ки маҳсулнокии соҳаи зироат дар мо аз дараҷаи мамлакат хеле паст, дар бораи ҳосилнокии пахта, мо дар ҷои охири ҳастем. Ҳамин аҳвол дар ҳосилнокии картошка, сабзавот ва мевачоту ангур ҳукмрон аст.

Маҳсулнокии пасти соҳаи чорводорӣ, бад будани таҳияи хӯрокаи чорво, ба он оварда расондааст, ки мо моҳиятан аз

лиҳози ҳамаи маҳсулоти чорво дар байни ҷумҳуриҳои иттифокӣ ҷои охиристо ишғол менамоям».

Ҳайдар. Алиев ба масъалаҳои мафкуравӣ сиёсиро тарбиявӣ гузашта, баъзе ҳолатҳои манфии ҷумҳуриро саҳт зер танқид гирифт, ки то он вақт аз гуфтаниш дигарон ҳазар менамуданд.

Мисол, аҳволро дар мактабҳои олии ба назар гирифта Ҳ. Алиев гуфт:

«Ҳамасола, қабл аз шурӯи имтиҳонҳои дохилшавӣ ба мактабҳои олии ва техникумҳои иттифокӣ ва ҷумҳуриявӣ сели мактубҳо мерасид. Дар онҳо, одатан, гуфта мешуд, ки барои дохил шудан ба институт ё техникум бояд пора (ришва) дода шавад. Ва хабарҳои ҳам кам набуданд, ки устодон ҳангоми имтиҳонҳои аз курсгузарӣ ҳам «подош» ё «мукофотпулӣ» мегирифтаанд. Шармандагист, рафикон! Танҳо дар соли 1968 ва чор моҳи аввали соли 1969-ум 5 муаллими мактаби олии, барои порагирӣ ба ҷиноӣ ҷавобгарӣ кашида шуданд. Ва бояд бигӯем, ки бо ин масъала ҳаргиз ҳалли худро наёфтааст, камбудию норасоии ҳе, ки дар мактабҳои миёнаву олии ҳодисаву гапу корҳои аз ин ҳам мудҳиштар низ ҳастанд. Бисёр касон аз мансаби худ сӯиистифода мекунанд».

Ҳ. Алиев дар бораи корҳои органҳои идоравӣ бори аввал суҳан ронда, соҳт (қатъӣ) овоз баланд кард, ки «бадтарин кори роҳбарони идораҳо ин ришва (пора) гирифтани аст»:

«Дар Кумитаи Марказӣ ва дигар органҳои ҷумҳуриявӣ, милитсия, суд, прокуратура, мактабҳои олии, ҳатто дар бемористонҳо, барои ҳалли ин ё он муаммо «мукофотпулӣ муайяне» мекурсиданд, яъне пора мегирифтаанд (овозҳо аз толор: «правильно!»)... Рӯзҳои наздик мувофиқи суд барпо мегардад. Он ҷо баробари дигарон, дар курсии айбдорӣ, барои пора ситониданиш, собиқ корманди ВКД муфаттиш Мешади-зода менишинад.

КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон бо ин бадкирдориҳо мувоҳизаи бераҳмона хоҳад бурд.

Ба ташкилотҳои марказӣ ва ҷумҳуриявӣ бисёр арзу шикоят оид ба рафтору кирдори кормандони органҳои маъмурӣ мерасад, ки гоҳе ҳудашон ба роҳи вайрон кардани қонун афтода, ҷиноят содир менамоянд. Ин гуна кормандон, маълум, ки ҳудро хизматгори Қонун не, балки роҳбарони Қонун ҳастанд ва ҳар навъе, ки хоҳанд, ҳамон тавр рафтор мекунанд. Шаҳрвандон дуруст меғоянд, ки ин берун аз Қонун рафтор кардан аст, ки боиси қару ғазаб нашуда наметавонад. Баъзе роҳбарони органҳои маъмурӣ нисбат ба ҷунин амалҳои ношоиста беаҳамиятона муносибат зоҳир мекунанд, гоҳе ҷунин қасорро ба ҷойи он ки қасои ҳизбӣ диҳанд, баръақс ба зерӣ ҳимояти ҳеш мегиранд, гуноҳашро сабуқ месозанд.

Ба мо бисёр далелҳои ҳам маълуманд, ки гоҳе одамони таъом беғуноҳро дастгир намуда, гуноҳқоронро озод меғузранд...

Мо аз ин бадахлоқиҳо қашм пӯшида наметавонем, ки дар рафтори баъзе роҳбарон ба мушоҳида мерасад. Ба мо лозим аст, ки ҷунин хархашаҷӯён, бўҳтонгарон, иғвоғару қохталабу мансабпарастонро фаш бисозем.

Баъдан қотиби аввали Қумитаи Марказӣ оид ба масъалаҳои интиҳобу қобачоғузорӣ ва тарбияи қадрҳо ғап зад.

«Қам нестанд далелҳои, ки баъзе қумитаҳои ҳизбӣ бо қамбудиҳои қиддии вайрон намудани усулҳои интиҳоб, қобачоғузории қадрҳо муросо мекунанд, пешӣ роҳӣ баъзе роҳбаронро намегиранд, ки вазиғаҳои масъулро бо рӯйихотир ё ҳешутаборӣ, маҳалгарой, қӯрабозӣ бовар мекунанд, бо он мубориза намебаранд, бар зидаи ин гуна бидъат, ки дирӯз як вазиғаи номенклатуриро расво қардаасту ўро боз ба вазиғаи болотар пешниҳод менамоянд».

Дар охири суҳанаш Ҳ. Алиев ба масъалаи тайёр намудани қадрҳои илмӣ даҳл намуд ва таъкид қард, ки байни қадрҳои роҳбарикунандаи ҳизбӣ ва Шӯравӣ мӯд шудааст, ки аз ис-

техсолот чудо нашуда, рисолаҳои номзадӣ, ҳатто докторӣ химоя мекунанд.

«Дар ин маврид, мутаассифона, бояд ба назар гирифт, ки аксар бешарафона рафтор мекунанд... Соли гузашта вазири маълумоти олии миёнаи махсус рафиқ Елютин зарур доништа ба КМ ҲК Озарбойҷон бо мактуб мурочиат намудааст ва таъкид кардааст, ки баъзе қорҳои диссертатсионӣ аз Озарбойҷон на ба дараҷаи зарурии назариявӣ иҷро шудаанд ва дар номаи ӯ оиди тавсияномаҳои сухан рафтааст, ки дар бораи он рисола то 182 саҳифа тавсифнома («рецензия») пешниҳод намудаанд. Дар бораи дараҷаи қори диссертатсионӣ аз он тавсияномаҳо поре овардаанд. Масалан: «Пеш аз ҳама бояд гуфт, ки қори илмӣ на аҳамияти илмӣ дораду на таҷрибавӣ».

Мисоли дигар: «баъзе вазъияти муаллиф аз беназокатияи ҷоҳилияш шаҳодат медиҳанд. Қораш ба дараҷаи як маърузаи муаллими одӣ навишта шудааст».

Аз ин чӣ хулоса метавон кард? Яқум, пеш аз ҳама, хулосаи ин ки умуман қор бо аспирантҳо ва умуман бо кадрҳои илмӣ аз нав дида барои шавад ва ин таҷриба бас қарда шавад, ки ба аспирантура таври ошнобозӣ ё ҳешутаборӣ ва ё писару духтари роҳбарон ва ё қормандони илмӣ бе далелу бурҳон қабул қарда мешаванд.

Ва тенденсияи дигарро низ пешгирӣ бояд қард, ки ҳосияти аз ҳад зиёд номатлуб дорад, — ба тенденсияи аз ҷониби баъзе роҳбарони ҳизбӣ, шӯравӣ ва қормандони хоҷагӣ химоя қардани рисолаҳо...

Баъзе роҳбарони ҳизбӣ, аҷаб не дар ин ҷо ҳам кам набошанд, ҳамин ки ба вазифае таъйин шуданд, бештар дар бораи химояи диссертатсия фикр мекунанд. Одамоне низ ҳастанд, ки дар ин вазифа истода, аллақай рисолаи номзадӣ химоя мекунанд ва тавре ки меғӯянд бидуни сабру қарор ба нияти химояи докторӣ қадам мениҳанд.

Агар роҳбарон худ бадаста рисола бинависанд, шояд вақти зиёд сарф намоянд бар зарари рисола ё бар зарари кори асоиашон... Аниқтараш ин ба ҷойи кори асосии онҳо зарари калон ворид месозад, аз ин хотир ки тамоми вақташонро ба он сарф мекунанд.

Кушоду равшан бигӯем: бисёре аз онҳо рисолаҳо худ наменависанд, балки ба ин кор як қатор олимонро аз институтҳо сафарбар месозанд. Он олимони манфиати худро низ фаромӯш намеkunанд. Рисолаҳо наменависанд, ҳаққашонро ҳам мегиранд... Ва ниҳоят ҳамаи ин ба ҳаробу валангор намудани кадрҳои мо оварда мерасонанд».

Котиби якуми КМ инчунин ҳаракат баъзе роҳбаронро зери тозиинаи танқид гирифт, ки аз дигар даромадҳои ғайримехнатӣ барои худ қасру бӯстонсароҳо месозанд.

«Масалан, баъзе рафиқон ба сохтани бӯстонсаро машғул гардиданд. Дар шароити Обшорон (Апшерон) бад нест агар созанд, ба ин касе зид не, аз нуқтаи назари иқлимаш онро доштан хуб аст. Вале баъзе рафиқон натавонанд бинои одӣ месозанд, балки як иншооти бузург бино мекунанд, ки чандин хона дорад ва харгиз онҳо бо даромади (маоши) худ онро сохта наметавонанд.

Дикқати баъзе роҳбарони ноҳияҳоро ба ин масъала ҷалб кардан лозим. Албатта дар ноҳияҳо бӯстонсаро намесозанд, аммо хонаҳои калон месозанд... Қисса карданд, ки дар Кировобод сардори шӯъбаи милитсия хонаи калони шахсӣ сохта аст. Пурсида мешавад, ки барои сардори милитсия ин қадар хонаи калони шахсӣ чӣ лозим? Вай квартираи коммуналӣ дорад, ки ҳамаи шароиташ муҳайёст. Вақте ки Кумитаи ҳизбии шаҳр тафтишот ҷорӣ намуд, дар як шаб одамонашро сафарбар намуда деворҳои баланди бо санг бардошташударо нест кард, ки ба девор касе ғараз надошт, кордор набуд.

Ба қарибӣ Кумитаи назорати халқӣ кори тафтишотиро оид

ба сӯи истифодаи директори заводи маснуоти оҳану бетонӣ Асфаровро ба анҷом расонид. Тафтиш нишон дод, ки ӯ аз вазифааш истифода намуда, масолеҳи зиёди оҳану бетонро дар шаҳраки Нардаран ба андозаи 220 метри мукааб кашондааст.

Рафиқон! Худ хеле хуб медонед, ки масолеҳи оҳану бетонӣ чиддан мувофиқи фонд (захира) дода мешавад ва барои фурӯш ба ашхос бароварда намешавад. Вале дар он завод қисми зиёди масолеҳи оҳану бетонӣ беасос аз ҳисоб бароварда ба одамон бо қимати 10 фоизаш ба фурӯш расонда шудааст.

КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон бо ин гуна талаву торочгарӣ муборизаи қатъӣ ба роҳ меандозад, бо тамоми чиддият маълумоти фурумадаро, аз ҷумла ҳамаи кормандони роҳбарикунандаро низ тафтиш менамояд».

6 август иҷлосияи панҷуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон, даъвати ҳафтум барпо гардид. Вакил Ҳ. Алиевро ба узвияти Президенти Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон қабул намуд ва аз ин вазифа вакил В. Ахундовро озод кард.

18 сентябр Ҳ. Алиев дар ҷаласаи ботантанаи 50-солагии рӯзномаи «Коммунист» (ба забони озарбойҷонӣ) нутқ эронд намуд ва ба он Ордени Байрақи Сурхи Меҳнат супорид.

Моҳи сентябр бо ташаббуси Ҳ. Алиев мулоқоти Котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон бо Котиби якуми КМ ҲК Арманистон чиҳати ҳаллу фасли баъзе масъалаҳои баҳсталаби байни харду ҷумҳурии ҳамсоя вучуддошта барпо гардид.

Дертар Ҳайдар Алиев дар бораи ин мулоқот, дар сӯҳбат бо журналисти озарбойҷонӣ Элмира Аҳмедова хотирнишон кард:

«Сентябри соли 1969 ман ба котиби якуми КМ ҲК Арманистон Антон Кочинян сим зада хоҳиш кардам, ки бо ҳам мулоқот намоем. Вохӯрии мо дар сарҳади байни Қазоқу ноҳияи Идчеван баргузор шуд. Ман масъаларо чиддӣ гузоштам ва ба

Кочинян пешниҳод намудам, ки бар зидди миллатгароёни арман чораю тадбирҳои амалӣ андешад. Ба фикрам, ин мулоқот хеле ғоидаовар гардид, зеро дар марҳилаҳои охир байни ҷумҳуриҳои мо ягон воқеаи ҳаяҷоновар рӯй надод».

1 ноябр бо иштироки Ҳ. Алиев 50-солагии Донишгоҳи давлатии ба номи С.М. Кирова Озарбойҷон бо тантана ҷашн гирифта шуд ва ба гурӯҳи калони профессорону муаллимони ДДО унвонҳои фахрӣ дода шуданд.

3 ноябр анҷумани III колхозчиёни Озарбойҷон даъват шуд, ки дар он Ҳ. Алиев «Дар бораи лоиҳаи нави намунавии низомномаи колхоз» маъруза кард.

24 декабр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи ҷамъбасти Пленуми декабрии (соли 1969) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ» маъруза кард.

Аз маърузаи Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон:

Котиби якуми КМ дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ ва перспективаҳои он қайд кард: «он вазифаҳои дараҷаи аввали дорои аҳамият инҳоянд: бечуну чаро иҷро кардани нақшаҳои соли 1970 ва бо муваффақият анҷом додани нақшаҳои панҷсола умуман, таъмини қатъии интизоми давлатӣ ва ҳизбӣ, мубориза бо ҳар гуна рӯйдоди исрофкорӣ, такмили роҳбарии хоҷагиҳо, беҳтар кардани сохт (таркиб) ва кори дастгоҳҳои давлатӣ».

Сипас Ҳайдар Алиев таҳлили муфассали танқидии вазъияти корхоро дар тамоми соҳаҳои хоҷагии халқ пешниҳод намуд. Назар ба Пленуми августи КМ, ки тақягоҳи асосӣ ба зарурати мубориза бо қачравӣҳо дар ҳаёти иҷтимоии кадрҳо буд, маърузаи декабрии Ҳ. Алиев аз таҳлили хеле чуқур ва бомароми иқтисодӣ иборат гардид.

Дар маъруза, аз ҷумла, таъкид гардид, ки «супоришоти панҷсола аз рӯи маҷмӯи маҳсулоти ҷамъиятӣ, аз рӯи даромади милли, аз рӯи пешрафти саноату истеҳсолоти хоҷагии

қишлоқ, сармоягузори марказонидашуда, аз рӯи гардиши мол иҷро нашуда истодаанд.

Ва инак, натиҷа. Истеҳсоли маҳсулоти умумӣ аз лиҳози суръат, дар муқоиса бо соли 1940-и пеш аз ҷанг, ҷумҳурии мо аз нишондодҳои миёнаи умумииттифоқ хеле суст аст. Ин ба суръати пешрафти маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ низ тааллуқ дорад...

Соҳаи қорводорӣ хеле ақиб мондааст ва беназорат. Ба ҳисоби миёна аз ҳар сар модгов шири ҷӯшида 641 килограмм аст, ки ин – дар мамлакат нишондоди аз ҳама паст ба шумор меравад.

Солҳои гузашта маблағҳои ҷудошуда аз худ нашуда мондаанд ва хоҷагиҳои ҷумҳурӣ захираи маблағҳои худро – қариб як миллиард сум, ба даст оварда натавонистанд.

Дар давоми 10 сол хонаву ҷой, назар ба нақша, яқуним миллион метри квадратӣ кам сохта шудааст.

Дар мо мактабҳо ба андозаи 28 ҳазор ҷой сохта нашудаанд, аз ин хотир мо на танҳо таҳсилро дар сменаи дуюм аз байн бардошта наметавонем, балки сеюмашро ба вучуд овардани ҳастем».

Қариб аз се як ҳиссаи сухани Ҳ. Алиев аз нав ба ҳолатҳои номатлуби рухдода ва зарурати барҳам додани онҳо бахшида шуданд. Вай фаҳмонд, ки ин талошҳо маърақаҳои якдафъагӣ нестанд, балки таври доимӣ ва бо мақсади муайян гузаронида мешаванд.

Котиби якуми КМ чунин далелҳо овард: дар ноҳияи Собиробод «Азкоопхозторг» барои фурӯш ба колхозчиён 30 мошини сабукрави маркаҳои гуногун гирифтааст. Вале ҳамин тавр шудааст, ки як қисм мошинҳоро бо иҷозати раиси комитчиёра ва котибони кумитаи ҳизбӣ ба қасоне ба фурӯш расондаанд, ки ба колхоз ҳеч дахл надоранд ва ё колхозчиёни сохта ҳастанд.

Ӯ гуфт, ки як қатор вазирҳо ва роҳбарони муассисаҳо аз ҳисоби давлат барои кабинетҳои худ мебелҳои пурқимат, қолин, тирезапарда, радиопре́мник, телевизор гирифтаанд ва одамонро аниқ номбар намуд: директори институти генетика ва тухмипарварии Академияи улуми ҷумҳурӣ, ҳамчунин роҳбарони БНЗ ба номи анҷумани XXII КПСС; таъкид намуд, ки:

«Баъзе коммунистҳо фаромӯш намудаанд, ки кисаи давлат бо меҳнати дасти коргару деҳқон пур мешавад ва бояд, ки ба ин чизҳо сарфакорона муносибати ҳақиқии коммунистӣ кард».

1970

26 феврал дар толори Клуби ба номи Ф. Дзержинский анҷумани XXVII Комсомоли Озарбойҷон ифтитоҳ шуд. Ҳ. Алиев ба иштирокдорони он бо нутқи калон муроҷиат намуд, ки ба вазифаҳои назди ташкилоти комсомолии ҷумҳурӣ истода бахшида шуда буд.

27 феврал дар толори калони Академияи улуми Озарбойҷон Ҳ. Алиев бо сухани муқаддимаӣ сессияи илмӣ «В.И.Ленин ва Озарбойҷон»-ро бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди дохӣ Октябр ифтитоҳ кард.

2 март Ҳ. Алиев ба Намоишгоҳи юбилеи бадеи ҷумҳуриявӣ, ба ифтихори 100-солагии рӯзи таваллуди Ленин ташриф овард.

3 март Ҳ. Алиев дар консерти хотимагии Ансамбли давлатии Академикии ракси халқҳои СССР, роҳбараш дорандаи мукофоти ленинӣ ва давлатӣ Игор Моисеевич иштирок кард. Ин ҷамъаи номвар ба боку барои иштирок дар ҷашни умумииттифоқии санъат омада буд.

20 март Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон дар мавзӯи «Оид ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии Озарбойҷон ҷиҳати минбаъда боло бурдани нақши авангардии Коммунистон дар партави талаботи анҷумани XXIII КПСС» маъруза намуд.

Қисми зиёди баромади ӯ ба таҳлили камбудӣҳое, ки ба вазъи корҳо дар саноат, сохтмон, нақлиёт ва соҳаи зироат мавҷуданд бахшида шуд.

Котиби яқум кушоду равшан ибраз дошт, ки дар панҷсолаи VIII ба давлат нафт, газ, пахта ва дигар маводро расонда дода наметавонем. Ақибмониро дар соҳаи тармими асосӣ ва сохтмо-

ни хонаю чой таъкид намуд. Танҳо дар Боку «соли гузашта 193 хазор метри квадратӣ хонаву чой ба истифода дода нашудааст, яъне, нақша ҳамагӣ 47,7 фоиз иҷро шуда аст. Ва ҳол он ки дар Боку, аз соли 1966 сар карда кӯшише ба назар мерасад, ки суръати сохтмонро ривоч не, балки паст мефуроранд, харчанд маблағ ба ин мақсад бемайлони ҷудо карда шудаанд.

Сабаби ин ҳолати ғайримӯътадил одӣ карда гӯем, танҳо дар он нест, ки кори роҳбарони Шӯрои Боку ва ташкилоти асосии сохтмони Боку ғайриқаноатбахш аст, балки онҳо ҳисси масъулиятро дар назди меҳнаткашони шахр тамом гум кардаанд».

Ҳ. Алиев роҳбари комичроияи шахри Боку, баъзе вазирон, котибони аввали ҳизбии ноҳияҳо (ҳамоно бо ному насабашон) ба забон оварда зери тозиёнаи танқид қарор дод, ки ба эҳтиёҷоти халқ беаҳамиятӣ мекунанд, кадрҳои ҳизбиро дурӯст ҷо ба ҷо намегузоранд, рафтори мусоҳилакорона нисбати коммунистоне зоҳир месозанд, ки аз вазифаашон сӯиисти-фода мекунанд, ғайриқонунӣ сарват ҷамъ меоваранд, молики-яти давлатиро ба ғорат мебаранд.

Котиби якуми КМ ҳамоно роҳбарони масъули вазоратро танқид кард, ки онҳо вақти зиёди кории худро бо мураттабсо-зии ҳуччат, рукъа, фармон сарф намуда, бо кори асосӣ кам машғул мешаванд. Вай номи сардори калонтарин шӯъбаи ва-зоратҳои гӯшт ва саноати ширро ба забон гирифт, ки дар 9 моҳи соли гузашта, боре ҳам ба корхонаҳои дар ноҳияҳо воқеъбудаи худ нарафтаанд.

Ҳ.Алиев пешниҳод намуд, ки Котиби якуми Кумитаи Ҳиз-бии шахри Алӣ-Байрамлӣ Керимов ба ҷавобгарии шахсӣ ка-шида шавад ва роҳбарони хоҷагиҳои коркарди нафт «Шер-воннафт»-ро барои он танқид кард, ки аз 18 бригадаи ис-техсолкунандаи нафт 16-тояш нақшаи солонро иҷро накар-даанд.

Барои натиҷаи ғайриқаноатбахши кори муассисаҳои саноатии Сумгаит, таъкид менамояд Ҳ. Алиев, бояд ки Котиби якуми Кумитаи ҳизбии Сумгаит Балакишиев низ ба ҷавобгарӣ кашида шавад.

Ҳ. Алиев саҳт танқид намуд таҷрибаи кайҳо боз реша давондаи аз рӯйи ҳамшаҳрӣ, хешу таборӣ ва ё ёру бародарӣ ба кор таъин намудани кадрҳоро. Дар бораи он гап зад, ки Котиби якуми ҳизби шаҳри Кировобод Ализода «шарму ҳаёи шахси роғум карда, ба вазифаҳои масъул хешон ва дӯстони худро ҷойгир намуд, дар як вақт, ки дар шаҳр ҳа гуфта, дар заминҳои давлатии ғайриқонунӣ ишғол кардаашон, ба сохтмони ҳавлиҳои тамтаму қасрҳои мӯҳташам ва ғайра кор сар карда буданд. Якҷоя бо Ализода аз вазифаашон баъзе роғбарони идораҳои шаҳр, мисол, директорҳои институтҳои илмӣ тадқиқотӣ аз вазифаҳояшон сабуқдӯш гардиданд. Барои иҷро накардани нақшаҳои хоҷагӣ, камбудии соҳаи савдо, хӯроки умумӣ, хизмати маданӣ – маишию тиббӣ ба аҳоли, гуфт Ҳ. Алиев, Бюрои КМ котиби якуми ноҳия Ҷабраил Аҳмедовро аз вазифааш озод намуд.

Ҳ. Алиев изҳор дошт дар бораи далелҳои, ки коммунистро ҷиҳати ошкоро гуфтани камбудию норасоиҳо аз кор рондаанд. Ҳамин тавр шудааст дар автокалоннаи 2710 дар шаҳри Алӣ-Байрамлӣ, ки коммунист Ҷабиев дар бораи сӯиистифода дар автокалонна ва рафторҳои ғайриқонунии Сардори он Баширов ба органҳои ҳизбии давлатӣ рӯи роғ хабар доданаш ҷазо дода шудааст. «Ба онҳое ки барои танқид ҷора мебинанд, зарур аст, ки ҷазои қатъӣ дода шавад, ҳатто ки то аз сафи ҳизб баровардан»-иброғ дошт дар пленум роғбари ҷумҳурӣ. Дар охир вай рӯзномаҳо, матбуот, телевизионро даъват намуд, ки камбудӣҳоро нотарсона ошкор созед, оварандагони бади роғ фош бинмояд, решаҳои бадону бадхоҳонро барканед».

9 апрел дар Хонаи маданияти шаҳраки Соҳили баҳр (При-

морский) чаласаи ботантана бахшида ба супурдани нишони ленинии чашнӣ (юбилей) ба меҳнаткашони пешқадами Наримоновнефт барпо шуд.

Ҳ.Алиев нутқ эрод намуд.

Ҳуди ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар Академияи улуми ҷумҳурӣ, дар чаласаи ботантанаи 90-солагии рӯзи таваллуди собиқадо-ри гвардиячиёни нафт, ифтихорманди анъанаҳои нек Гулбола Алиев иштирок кард.

10 апрел дар КМ Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон вохӯрӣ бо собиқадорони ҳизб барпо шуд. Ҳ. Алиев коммунистони куҳансолро гарм муборакбод кард ва ба онҳор нишони чашнии «Барои меҳнати шуҷоатнок»-ро супорид.

12 апрел Ҳ. Алиев дар қабул ба ифтихори Вазири Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Куба, майор Раул Кастро Рус ширкат варзид.

16 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантанаи КМ ҲК Озарбойҷон ва Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон, бахшида ба 100-солагии В.И. Ленин иштирок намуд. Бо маърузаи Раиси Президиуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон К. Халилов баромад кард.

17 апрел митинги ботантана бахшида ба расми ифтитоҳи қасри нави зеризаминӣ – ба истифода додани истгоҳи нави метро истгоҳи «Улдуз» («Ситора») барпо шуд. Ҳ. Алиев дар ҳузури бинокорони истгоҳ сухан кард.

28 апрел маҷлиси пеш аз интиҳоботӣ дар корхонаи меҳнати коммунистӣ – дар кони ҳаштуми «Лениннафт» барпо шуд, ки дар рафти он сардори кон – Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ М. Байрамов пешниҳод намуд, ки ба вакилии Шӯрои Олии СССР котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии ҷумҳурӣ Ҳ. Алиев тавсия карда шавад.

7 май Ҳ. Алиев дар қори пленуми кумитаи шахри Бокуи Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон, ки масъалаи ташкилиро дида баромад, иштирок варзид. Пленум аз вазифаи котиби якум ва

узви бюрои Кумитаи шаҳри Боку А. Қодировро ба сабаби ба кори дигар гузаштанаш озод намуд ва ба котибии якум ва узви бюрои Кумитаи шаҳрии ҳизби Боку А. Керимовро интихоб кард.

Ҳуди ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ва аъзои Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон бо афсарон ва генералҳои ситоди ҳавзаи Бокуи ПВО-мудофиаи зиддиҳавой вохӯрданд.

8 май Ҳ. Алиев аз номи КМ ҲК Озарбойҷон, Президиуми Шӯрои Олӣ ва Шӯрои Вазирони ҷумҳури меҳнаткашон, ҳамаи собиқадорони ҷангро бо Ҷашни Ғалаба муборакбод намуд.

9 май Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантана бахшида ба 25 солагии Рӯзи Ғалаба, ки дар Театри академикии драмаи ба номи М. Азизбеков барпо шуд, иштирок кард.

22 май Ҳ. Алиев дар маҷлиси бортантана бахшида ба 50 – солагии рӯзномаи «Коммунист» (ба забони арман), ҳамчунин тақдир намудани он бо ордени Байрақи Сурхи Меҳнат суҳан кард. Ба гурӯҳи коргарони он унвонҳои фахрии дода шуд. Ба 30 кас ифтихорномаи Президиуми Шӯрои Олии ҷумҳури супурда шуд.

4 июн дар Қасри маданияти саридораи конҳои нафти «Лениннафт» маҷлиси пешазинтихоботии меҳнаткашони Бокую ҳавзаи интихоботии Ленин оид ба интихобот ба Шӯрои Иттифокҳои Шӯрои Олии СССР, бахшида ба вохӯри бо номзад ба вакили органи олии ҳукумати давлатии мамлакат Ҳ. Алиев барпо шуд.

19 июн Ҳ. Алиев дар маҷлиси президиуми Академияи илмҳои РСС Озарбойҷон баромад кард, ки масъалаи ташкилиро медида. Президиум президентии Академияи илмҳо Р. Исмоиловро ба сабаби беморияш аз вазифа озод намуд. Президенти нави Академияи илмҳои РСС Озарбойҷон академик Ҳ. Абдуллоев интихоб шуд.

23 июн Ҳ. Алиев дар кори Шӯрои Ҳарбии дорандаи Байраки Сурхи Ҳавзаи ҳарбии Закавказия иштирок кард.

6 июл Ҳ. Алиев дар кори Иҷлосияи VII Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон даъвати ҳафтум иштирок дошт.

8 июл Ҳ. Алиев ҳайати намоёндагони пахтакорони Ўзбекистонро ба ҳузур пазируфт, ки онро вазири мелиоратсия ва хоҷагии оби РСС Ўзбекистон С. Мамарасулов сардорӣ мекард.

24 июл Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантана бахшида ба 50-солагии Флоти баҳрии Каспий дорандаи Байраки Сурх, ки дар стадиони он ташкилот (ККФ) барпо гардид, иштирок намуд.

11 август Ҳ. Алиев дар пленуми навбатии КМ ҲК Озарбойҷон бо маъруза баромад намуд. Пленум ба таҳлили ҳамаҷонибаи танқидии вазъи хоҷагии қишлоқ гузашт. Дар он вазифаҳои аз ҳалли Пленуми июлии КМ КПСС баромада ва қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР аз 23 июли соли 1970 «Дар бораи чораҳои пешрафти хоҷагии қишлоқи РСС Озарбойҷон» босуръат пеш бурдани соҳаи хоҷагии қишлоқи ҷумҳурии муайян карда шуданд.

Ҳ. Алиев ба иштироккунандагони Пленум қисса кард, ки ин қарор чи гуна қабулкарда шуда буд. Аввал ба КМ КПСС расонда будем, ки хоҷагии қишлоқи ҷумҳурии чи гуна вазъияте дорад ва асоснок гардонда будем, ки ба Озарбойҷон аз ҷониби органҳои иттифоқӣ чи гуна ёрӣ расонда метавонанд.

Баъд аз ҳаминба Озарбойҷон аз ҷумлаи кормандони масъули КМ КПСС як бригадаи калон омада, бо муаммоҳои хоҷагии қишлоқи мо дар ҷояш ошно шуданд. Ва ниҳоят қарор қабул карда шуд. Вазифа гузоштанд, ки камбудҳои ақибмонӣ бартараф карда шаванд, истеҳсоли маҳсулоти хоҷагии қишлоқ боло бурда шавад, қорҳои ривоч додани ҷорвопарварӣ беҳтар гардониди шаванд. Дар қарор пешбинӣ шуда буд, ки истеҳсоли ғалла то ба 900 ҳазор тонна, пахта то

360 ҳазор тонна, сабзавот то 600 ҳазор тонна, ангур то 720 ҳазор тонна ва ғайра расонда шавад. Барои пешрафти хоҷагии қишлоқи Озарбойҷон дар солҳои 1971-1975 Москва 1 миллиарду 390 ҳазор сӯм (ба ҷои 763 миллион сӯми панҷсолаи гузашта) пул чудо кард. Дар ин солҳо дар назар дошта шуд, ки ба Озарбойҷон 15 ҳазор трактор, 9 ҳазор мошини боркаш, бештар аз 2 ҳазор экскаватор, 1,7 ҳазор булдозер, бештар аз 3 ҳазор комбайни ғалладарав, 950 ҳазор тонна нурии минералӣ доданӣ шуданд. Маблағи калон барои обёрӣ, сохтмони системаҳои нави обёриқунанда, обанборҳои нав, аз худ намудани заминҳои бекорхобида ва шӯразамин чудо шуданд.

Барои ҷумҳурӣ пешниҳод кардани шуданд, ки 60 ҳазор сар ҳайвоноти зотӣ медиҳанд. Аз соли 1970 сар карда нархи фуруши пахтаи Озарбойҷон 15 фоиз зиёд карда шуд. Муддати қарзҳои пардохтшавандаи хоҷагиҳои зарардида ба банкҳои давлатӣ тамдид карда шуданд. Сохтмони қариб чихил заводи шаробсозӣ дар ҷумҳурӣ дар назар дошта шуданд.

Дар маърузаи худ Х. Алиев тамоми давоиру соҳаҳои истеҳсолоти хоҷагии қишлоқро таҳлил намуд. Тамоми фаъололи ҳизбиро вазифадор намуд, ки аз пайи иҷрои нақшаҳое шаванд, ки қарорҳои оид ба Озарбойҷон қабул намудаи КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР саривақт ва пурраю барзиёд иҷро шаванд.

Ӯ инчунин гуфт, ки барои сӯиистифода аз мансаб, нафси худро беҳад сар додан, дар баъзе хоҷагиҳо ва дигар нуқсонҳояшонкотиби якуми ҳизби ноҳияи Ленкоран Бобоев, котиби дуюмаш Мамедов, раиси комитроияш Рагимов аз вазифа сабукдӯш гардиданд ва ҷазои ҳизбӣ гирифтанд. Қарори Бюрои КМ дар ин бора дар матбуот ба ҷоп расид. Баробари ин, – таъкид намуд Котиби КМ, барои ақибмониҳои хоҷагии қишлоқ, гуноҳи азим ба гардани ҷонишини раиси Шӯрои вазирон А. Оруджев ва котиби КМ Ҳизби Коммунист

Ҳ. Козимов аст, ки солҳои тӯлонӣ бевосита ин соҳаро ба ӯҳда доштанд. Барои камбудии ҷиддиашон ҳарду аз вазифаашон ҳолӣ карда шуданд.

16 август дар рӯзномаи «Литературная газета» мусоҳибаи котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ. Алиев бо номи «Дар Иттифоқи баробар» («В союзе равных») чоп шуд, ки ба мардуми умумииттифоқ дар бораи комёбиҳои Озарбойҷон, таҷрибаи тарбияи интернатсионалӣ дар ҷумҳурӣ, инъикоси он дар асарҳои нависандагони Озарбойҷон ҳикоят мекард.

18 август Ҳ.Алиев аз шохроҳи гузаргоҳи кубурҳои оби Куринск дидан намуд, дар ҳамаи мавзеи буди боши ин иншооти умумихалқӣ даромада, бо коргарону мутахассисон сӯхбат кард.

26-28 август Ҳ. Алиев дар тадбири тантанавии 50-солагии РСС Қазоқистон ва чашни нимасраи Ҳизби Коммунисти ҷумҳурӣ дар Алмаато меҳмон буд.

24 сентябр Ҳ. Алиев дар Пленуми яқояи иттиҳодҳои эҷодии ҷумҳурӣ, бахшида ба 50-солагии РСС Озарбойҷон ва ҳизби Коммунисти он ширкат варзид.

Пленумро бо сухани муқаддимаӣ расмони халқии СССР, узви алал-ул-бадали Академияи расмонии СССР Микоил Абдуллоев ифтиҳ намуд. Бо маърузаи «Адабиёт ва санъати Озарбойҷони Шӯравӣ дар талош барои Коммунизм» котиби якуми Иттифоқи нависандагони Озарбойҷон, нависандаи халқии ҷумҳурӣ Мирзо Иброҳимов баромад кард.

Ҳуди ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба дидани намоишгоҳи бадеии бахшида ба 50-солагии РСС Озарбойҷон ва Ҳизби Коммунисти он рафт.

27 сентябр дар деҳқадаи Талиши соҳили рӯди Кура Ҳ. Алиев иштирокдорони сохтмони умумихалқиро табрик намуд, шодбоши онҳоро қабул намуд ва тугмаи навбати аввали хатти бузурги кубури оби Куринскро пахш намуд.

30 сентябри соли 1970 ба Боку Котиби Генералии КМ КПСС Л. Брежнев таширф овард. Ҳамон рӯз Брежнев, роҳбарони ҷумҳуриҳои иттифоқӣ Шелест, Кунаев, Мжава-надзе, Ҳамроҳи Ҳ. Алиев ва аъзоёни роҳбарияти Озарбойҷон ба намоишгоҳи ҷашнии «Ҳочагии халқи РСС Озарбойҷон дар 50 сол» ки дар боғи соҳил барпо шуда буд, таширф оварданд.

2 октябр Леонид Брежнев ва Ҳ. Алиев дар ҷамъомади тантанавии КМ ҲК Озарбойҷон ва Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон, ки дар Театри давлатии академикии опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов баргузор шуд, баромад карданд.

Л. Брежнев ба байрақи РСС Озарбойҷон ордени Инқилоби Октябрро часпонд.

Ҳамон рӯз рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ. Алиев – «В едином строю – к новым высотам»-ро бахшида ба 50-солагии барқарор гардидани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ба ҷоп расонда буд.

3 октябр дар рӯзномаи «Правда» баёнии маърузаи Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии ба 50 – солагии барқарор гардидани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ба ҷоп расид.

4 октябр дар фурудгоҳи Боку гусели Котиби Генералии КМ КПСС Л. Брежнев ботантана барпо гардид.

27 октябр Ҳ. Алиев дар ш. Астар Раиси Президиуми шӯрои Олии СССР Н. Подгорнийро истиқбол кард, ки ба Эрон, ба расми ифтиҳои хатти бузурги гази Эрон ширкат мекард.

28 октябр Н. Подгорний ва Ҳ. Алиев дар Астар совхозии мевачоти субтропикии ба номи В.И. Ленинро рафта диданд.

29 октябр Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Н. Подгорний аз Ленкоран ба Москва парвоз кард. Ёро Ҳ. Алиев ва роҳбарияти озарбойҷонӣ гусел доштанд.

6 ноябр дар Театри опера ва балети ба номи Охундов маҷлиси ботантана бахшида ба 53-солагии Инқилоби бузурги

сотсиалистии Октябр баргузор шуд. Дар маҷлис аъзои Бюрои КМ бо сарвари Рохбари ҷумҳурӣ Ҳ. Алиев иштирок наму-
данд.

Бо маъруза дар бораи 53-солагии Октябри Аъзам Раиси Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон А. Иброҳимов баромад кард.

10 ноябр Ҳ. Алиев дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 50-солагии милитсияи Озарбойҷон иштирок намуд.

11 ноябр Ҳ. Алиев намояндагони меҳнаткашони РСС Арманистонро бо сарвари Котиби КМ ҲК Арманистон Ҳ. Арзумянро қабул фармуд.

Ҳамон рӯз ӯ намояндагони Иттиҳодияи дӯстии чехословакию шӯравиро бо сарвари ҷонишини раиси Федератсияи КМ он ташкилоти ҷамъиятӣ, раиси Шӯрои миллии Словакия, узви КМ ҲКЧ ва Президиуми КМ ҲКЧ Слования Ондрей Клокочро ба ҳузур пазируфт.

20 ноябр дар театри опера ва балети ба номи М. Ф. Ахундов Пленуми ботантанаи КМ ва БК ЛКСМ-и Озарбойҷон, бахшида ба 50-солагии комсомоли Озарбойҷон барпо шуд. Ҳ. Алиев дар Пленум нутқи калони табриқӣ эрод намуд.

27 ноябр Ҳ.Алиев ба Ереван рафт ва дар ҷашни 50-солагии РСС Арманистон ва ҳизби коммунистии он иштирок кард.

3 декабр Ҳ. Алиев бо маъруза дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон баромад кард, ки вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро оид ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР муҳокима кард ва барномаи мушаххас роҷеъ ба боло бурдани иқтисодиёти ҷумҳурӣ муайян намуд.

Ҳ.Алиев ба ширкаткунандагони пленум гуфт, ки дар бораи он ки Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон таври ҳаққонӣ ва ошкоро ба КМ КПСС оид ба вазъи истеҳсолоти саноат ва хоҷагии халқи ҷумҳурӣ умуман маълум намуда кӯмак хоста буд. Бо та-

шаббуси Котиби Генерали Л. Брежнев КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР «Дар бораи тадбирҳои минбаъда ривоч додани хоҷагии халқи РСС Озарбойҷон» қарор қабул намуданд.

КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР ва Госплани умумииттифоқ супориш доданд, ки дар лоиҳаи нақшаи пешрафти хоҷагии халқи СССР барои соли 1971 – 1975 суръати баланди тарақиёти саноати ҷумҳуриро дар муқоиса бо рафти панҷсолаи қорӣ сохтмонҳои нав, васеъ намудан ва навсохтани таҷҳизоти корхонаҳо, таҷдиди саноати коркарди нафт, объектҳои саноати кимиёвӣ ва ғайраро пешбинӣ намояд. Ҳ. Алиев аз рӯи адолат қайд кард, ки ин қарор мисли қарорҳои пештара оид ба пешбурди хоҷагии қишлоқи ҷумҳурӣ барои тарақиёти иқтисодиёти Озарбойҷон аҳамияти бағоят калон дорад.

Дар маърӯзаи васеи худ Котиби якуми КМ вазъияти баъзе соҳаҳои саноат ва сохтмонро муфассал таҳлил намуд. Як қатор тадбирҳои муҳим пешниҳод кард, ки барои муттасил пешбурдани хоҷагии халқ, боло рафтани маҳсулнокии истеҳсолот равона шуда буданд.

Дар баъзе намудҳои истеҳсолот, гуфт маърӯзачӣ, ҷумҳурӣ дар баланси умумииттифоқӣ мавқеи муҳим ишғол менамояд. Дар истеҳсоли «Афтопокрышка»-ҳо Озарбойҷон дар мамлакат ба ҷойи сеюм баромадааст, дар соҳаи истеҳсоли прокати флези сиёҳ – ҷойи панҷум, роҷеъ ба истеҳсоли кубурҳои фӯлодин ҷойи сеюм, роҷеъ ба истеҳсоли нерӯи барқ ба ҳар сари аҳоли ҷойи чорум ва ғайра.

Ҳ. Алиев дар бораи ақибмонии якумраи (доимии) саноати нафткоркардабарорӣ дар солҳои охир гап зада, дурандешона ба ояндаи соҳаи нафти Озарбойҷон назар андохта воз намулдани майдонҳои нав дар қитъаҳои баҳри Хазар (Каспий) умед баст. Вай ҳамон вақт, аллакай медонист, ки кам шудани истеҳсоли нафт ба марҳалаҳои воқеӣ вобаста аст. Ва барои боло бурдани он «бояд тадбирҳои амалӣ андешид ва агар ҳам ло-

зим ояд, техникаи зарурати онро аз хориҷ харидорӣ бояд қард, то ки 150 – 200 метри умқи баҳрро аз худ намоем».

Баробари ин ӯ стратегияи тарақиёт ва дигаргунсозии сохтори иқтисодиёти Озарбойҷонро ба шакл даровард. Аз рӯи он дар муддати кӯтоҳтарин бояд қомат рост қарда, саноати қорқарди нафт ҳолати ҳудро тағйир дода, бартарӣ пайдо намояд ва ба бисёрсоҳа табдил ёбад. Барои ин ҳолати дигаре ҷолиб аст, ки бевосита бо ташаббуси роҳбарияти ҷумҳури дар қарори КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР пешбинӣ шуда буд, ки дар Озарбойҷон сохтмони соҳаҳои аз лиҳози технологӣ баланд – асбобу ускунасозӣ, радиоэлектронӣ ва ғайра сохта шавад. Дар қарор инчунин нишон дода шуда буд, ки навсозии таҷҳизоти қорҳонаҳои мавҷуда ва сохтмони қорҳонаҳои нави саноати сабук заруранд. Дар ҷумҳури он вақт аллақай бисёр қорҳонаҳои азим вуҷуд доштанд, монанди Комбинати бофандагии ба номи Ленин, фабрикаи газвори пахтагии Мингечаур, Комбинати матоҳои пашмини бепати Боку. Дар назар буд, ки ба сохтани фабрикаи пойафзоли Степанокерт шурӯъ менамоянд, дар Агдам заводи масолах (фурнитур) бояд сохта мешуд, дар Нахичеван истеҳсоли матоҳои сафед барои либосҳои тағпӯшӣ, трикотажи болопӯшҳо, дар Сумгаит шоҳибобӣ, дар Ленкоран пашмресӣ, дар Тауз пойафзол, дар Кировобод, дӯзандагӣ дар Боку ва ғайра. Қарорҳои Иттифокӣ имкониятҳои қалон барои дигаргунсозии саноати хӯрокворӣ фароҳам оварданд. Сухан дар бораи сохтмони консервҳои меваю сабзавоте меравад, ки дорои 120 миллион банка, заводи пиво, заводи тамоку дар Зақатал, фабрикаи қаннодӣ ва комбинати гӯшт дар Кировобод, фабрикаҳои ҷой дар Астар ва Ленкоран, заводҳои нон ва сирпазӣ, фабрикаи истеҳсоли макарон ва заводи шир дар Боку ва бисёр дигар.

Ҳамон қарор асосан барои тамоми пешравиҳои замонавӣ аз навқорқарди саноатӣ боис гардид.

18 декабр Ҳ. Алиев дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 50-солагии ЧК – КГБ-и Озарбойҷон иштирок намуд. Бо маъруза дар бораи роҳи тайкардаи нимасраи органҳои бехатарии ҷумҳурии раиси КГБ-и назди Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон В. Красилников баромад кард.

21 декабр Пленуми навбатии КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд. Дар бораи чораҳои ривочи минбаъдаи ҷорҳои ҷамъиятӣ дар ҷумҳурии дар партави қарорҳои Пленуми июлии (соли 1970) КМ КПСС Котиби КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ. Иброҳимов маъруза кард.

Ҳ. Алиев дар Пленум нутқи ҷамъбасти эрод намуд.

23 декабр Ҳ. Алиев дар маҷлиси сеюми сессияи ҳаштуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон даъвати ҳафтум иштирок кард.

Шӯрои Олӣ дар бораи нақшаҳои давлатии пешрафти хоҷагии халқи Озарбойҷон барои соли 1971 дар бораи Бюджети давлатии РСС Озарбойҷон қонун қабул намуд ва ҳисоботро дар бораи иҷрои Бюджети соли 1969 тасдиқ кард.

1971

19 январ Ҳ.Алиев дар расми ифтитоҳи заводи чиннибарории шаҳри Кировобод иштирок кард.

20 январ дар гирдиҳамоии зиёиёни Кировобод нутқи калон эрод намуд.

5 феврал Ҳ. Алиев дар конференсияи 40-уми ҳизбии шаҳри Боку баромад кард.

Барои Боку масъалаи аз ҳама қатъӣ ва ҷиддӣ гуфт, раҳбари ҳизбии ҷумҳурӣ, масъалаи хонаю ҷой аст.

«Мо бояд ҳамаи онҳоро, ки дар ҷойҳои пур аз газу майдонҷаҳои хунармандӣ зиндагӣ мекунанд, дар таххонаю нимтаххонаҳо буду бош доранд, дар хонаҳои вайронаву фарсуда умр ба сар мебаранд, бо хонаю ҷойи бофароғат зиндагикунанда таъмин намоем. Барои он ки ин муаммо ҳал гардад, зарур аст, ки дар зарфи 10 сол тахминан 7 миллион метри квадратӣ хонаю ҷой бисозем, яъне ҳар сол бояд 700 ҳазор метри квадратӣ хонаву ҷой сохта ба истифода бидиҳем. Ба ҳисоб бояд гирифт, ки пештар мо ҳар сол на бештар аз 300 ҳазор метри квадратӣ хона месохтем, лозим буд, ки ҳаҷми сохтмони истиқоматиро бештар аз ду баробар афзун гардонем.

Муаммои дуввуме, ки ниҳоят тезу тунд аст, гуфт баъд Ҳ. Алиев, – ин таъминот бо об, ки дар муддати солҳои тӯлонӣ мо бо он бояду шояд машғул нашудаем. Ҳама бо он маҳдуд шудем, ки қарор қабул мегардид оид ба хатти кубури оби Куринск, аммо иҷрояш ба ҳоли худ партофта мешуд ва ҳол он ки обро расонда додан ба шаҳр шарт ва зарур буд. Маҳз барои ҳамин Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон соли гузашта зарур донист, ки бо ин масъала ҷиддӣ машғул шавад, навбати аввали

хатти кубури оби Куринскро ба кор андозад ва мо онро дар чаҳор моҳ сохтем».

Ҳ. Алиев инчунин дар бораи сабзу хуррам гардондани шаҳри Боку гап зад. Пешниҳод намуд, ки ҳамаи гирду пеши шаҳрро дида, аз рӯйи нақшаи асосии (генералӣ) ҳар чое, ки зери дарахту гулу гиёҳ қарор гирад, ба қисмҳо тақсим намо-янд ва ҳар як қитъаи онро ба заводу фабрика ва мактабу кор-хонаҳо вобаста созанд, ба ҳар кадомашон супориш диҳанд, ки мувофиқи хонандаи мактабҳо ва истиқоматкунандагони шаҳр, барои ҳар каси сокини Боку шинондани ду ниҳол талаб карда шавад.

«Агар ҳар як сокин дутогӣ ниҳол шинонаду давоми чанд сол калон созад, дар атрофи Боку мо чи қадар богғҳои сабзу хуррам ва беша бунёд карда метавонем».

12 феврал Ҳ.Алиев дар маҷлиси Кумитаи давлатии оид ба сохтмони шаҳрвандон ва меъморони назди «Госстрахи СССР ва кумитаи давлатии Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон оид ба корҳои сохтмон, ки дар бинои маорифи сиёсии ба номи С.М. Киров баргузор шуд, иштирок намуд».

19 феврал Н.Алиев дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 50-солагии Госплани СССР ва органҳои нақшасозии мамла-кат, ки дар филармонияи давлатии ба номи М. Магомаев бар-гузор шуд, иштирок намуд.

11-13 март анҷумани XXVIII Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон баргузор гардид.

11 март Ҳ. Алиев маърузаи ҳисоботӣ кард.

Дар зернуқтаҳои умдаи маъруза оварда мешаванд, ки корҳои асосии анҷомдодашудаи ҳамаи соҳаҳои хоҷагии халқ ва доираи ҳаёти иҷтимоии ҷумҳурӣ чуқур ва муназзам таҳлил гардиданд, як қатор муаммоҳо ва роҳҳои ҳалли онҳо дар нақшаҳои ояндаи дур тарҳрезӣ гардидаанд.

«Дар давоми бештар аз 10 соли охир, – гуфт Ҳ.Алиев, –

иктисодиёти ҷумҳурии мо суст пеш мерафт, ки аз ҳисоби миёнаи иттифоқ хеле дур буд. Аз рӯи нишондодҳои асосии истеҳсолоти саноатӣ ва хоҷагии қишлоқ мо дар яке аз ҷойҳои охири мамлакат қарор доштем. Маҳз барои ин супоришҳои панҷсола аз бисёр қисматҳо иҷро намуда монд...».

Баъд аз Пленуми августи (соли 1969) КМ ҲК Озарбойҷон, ки дар он кушоду равшан масъала гузоштем, ки дар ҷумҳурӣ қувваҳои истеҳсолӣ хеле ақиб мондааст, ин муаммоҳоро КМ КПСС ҳарҷониба дида баромад.

Дар натиҷа «Комитети Марказии КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР алоҳида моҳи июли соли 1970 якбора ду қарор қабул намуд: «Оид ба ҷораҳои пешрафти минбаъдаи хоҷагии халқи РСС Озарбойҷон» ва «Оид ба ҷораҳои ривож додани хоҷагии қишлоқи РСС Озарбойҷон».

КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР на танҳо дар назди ҷумҳурӣ вазифаҳои бузург гузоштанд, балки онро бо захираи моддӣ-техникии даркорӣ таъмин намуданд. Дар панҷсолаи нав дар Озарбойҷон ба нақша гирифта шудааст, ки беш аз 100 корхонаи нав – қариб ду баробар зиёд назар ба панҷсолаи гузашта ва 60 навъ истеҳсолот дар корхонаҳои амалкунанда дар назаранд. Дар ҷумҳурӣ соҳаҳои нави мошинасозӣ ба амал меоянд. Масъалаи азнавсозии саноати коркарди нафт дар пеш аст, нақлиёти роҳи оҳан, таъмини зудтар тарақӣ додани саноатҳои кимиёвӣ, хӯрокворӣ ва дигар соҳаҳои саноат лозим аст.

Ба соҳаи хоҷагии қишлоқ 1 миллиарду 390 миллион сӯм ба ҷои 661 миллион сӯми панҷсолаи гузашта маблағ ҷудо карда шудааст. Маблағи ниҳоят калон барои системаи обу обёрӣ ва беҳтар гардондани шароити замин ҷудо шудааст.

Дар РСС Озарбойҷон барои ғуруши пахта ва тамоку нархи баланд муқаррар гардид, ки ба амал татбиқ шуд ва колхозу совхозҳои мо иловатан 30 миллион сӯм гирифтанд. Барои

хочағиҳое, ки суғ тарақӣ мекунанду аз давлат қарздоранд, пардозӣ қарзашонро давлат барои чанд сол пасифтод намуд.

Тадбирҳои муфид барои васеъ намудани хонаҳои истиқоматӣ ва сохтмони маданӣ- маишӣ дар назар гирифта шудаанд. Истироҳатгоҳҳо, ба вуҷуд овардани минтақаҳои дамгирӣ дар соҳилҳои Хазар ва дигар навоҳии ҷумҳурӣ дар назар аст...»

Баъд Ҳ. Алиев ба таҳлили вазъи қорҳо дар дигар соҳаҳои хочагии халқ пардохт.

САНОАТ ВА НАҚЛИЁТ

Котиби якуми КМ таъкид намуд, ки қисми зиёди соҳаҳои саноат аз ӯҳдаи иҷрои нақшаҳои панҷсола набаромаданд. Соҳаи асосии ҷумҳурӣ – саноати нафт аз соли 1967 ин ҷониб истеҳсоли маҳсулотро кам карда меравад. Саноати кимиёвӣ нисбатан пешравие дошт, ба ҳисоби миёна 10% дар як сол, вале бо вучуди ин нақшаҳои соли 1970 ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кимиёвӣ иҷро нагардид.

Бо суръати ғайриқаноатбахш давом дорад пешрафти саноати техникаи барқӣ, дар солҳои 1966 – 1970 суръати пешрафти ин соҳа якуним баробар паст шуд.

«... Дар лоиҳаи директиваҳои анҷумани XXIV ҳизб оид ба ҷумҳурии мо ва мувофиқи қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР дар солҳои 1971-1975 дар назар дошта шудааст, ки ҳаҷми маҳсулоти истеҳсол кардаи саноат 43-46 ҶиЗ зиёд карда шавад; бо суръат сохтмони мошинолот ва саноати кимиёвӣ хӯрокворӣ ривоч бояд дод. Дарачаи миёнаи солони пешрафти маҳсулоти саноатӣ бояд, ки қариб 8 ҶиЗро ташкил диҳад, ба ҷои 6,5 ҶиЗи панҷсолаи пештара».

Ҳ. Алиев дар бораи беҳтар намудани ташкили меҳнат муборизаро бо бекор мондани ба ҷойи кор ҳозир нашудан давом дода, оиди бесабаб ҷойи корро тарк нанамудани коргар ғамхорӣ зоҳир менамояд дар бораи коргари одӣ: «Беҳуда сарф шудани вақти кориро аз боиси дуруст ба роҳ монда нашудани корҳои сиёсӣ оммавӣ, дуруст аҳамият надодан ба аҳволи зисту зиндагии коргарон медонад. Мувофиқи қоида, аз кор рафтани коргар ҳаргиз маънои онро надорад, ки вай аз пайи маоши калонтар биравад. Муаммои ивазсозии ҷои кор аз бад будани шароити кор барои коргар аст, вай дар оянда

беҳбудӣ, омӯзиши касбу ҳунар, мавҷуд набудану ба талабот ҷавобгӯинабудани шароити маишӣ ва маданияи коргар аст» – мегӯяд.

Захираҳои бузургу (барҷастаи) ривочи саноати маҳаллӣ дар ноҳияҳои аз марказ дури ҷумҳурӣ бад истифода бурда мешавад. Дар он ҷойҳо низ корхонаҳои мавсимӣ, хонакорӣ, истеҳсоли маводи сохтмонии маҳаллӣ, бозичаҳо, қолинбофӣ, либосҳои занона, пойафзол, масолеҳи зарурати рӯзгор ва асбобу анҷом (бисот) хоҷагӣ, хушку консерв кардани меваю сабзавот ташкил кардан имкон дорад.

... Бояд гуфт, ки дар мо ба сифати маҳсулот ҳанӯз ҳам эътибори ҷиддӣ дода намешавад, ки ин баҳодиҳиро ба фаъолияти корхона осон мегардонад. То ба ҳол ягон маҳсулоти саноатии ҷумҳурии мо «Нишони сифат»-и худ («Знак качества») надорад.

ХОЧАГИИ ҚИШЛОҚ

«Нақшаҳои панҷсолаи истеҳсоли навъҳои асосии маҳсулоти хоҷагии қишлоқ, ғайр аз барги чой ва пилла иҷро нагардидаанд. Колхозу совхозҳои ҷумҳурӣ нақшаи ба давлат супурдани пахта, сабзавот, картошка, мева ва тухмро иҷро накарданд».

Ҳ. Алиев дар ин бора мегӯяд, ки ба соҳаҳои асосии хоҷагии халқ – пахта аҳамияти зиёд додан лозим аст. Вай чунин мешуморад, ки аз дуруст ба роҳ мондани кишти пахта, аҳволи иқтисодии колхозу совхозҳо беҳтар мегардад, аҳволи иқтисодии меҳнаткашони деҳот беҳтар мешавад. Вале дар зарфи 10-15 соли охир дараҷаи истеҳсоли пахта хеле паст шуд, дар панҷсолаи гузашта ҳамагӣ 328 ҳазор тоннаро ташкил дода буд. Вай вазифа гузошт, ки ҳосилнокии пахтаро дар ҷумҳурӣ аз ҳар гектар 20 центнерӣ боло бурда, миқдори онро то соли 1975 то 380 ҳазор тонна бирасонем.

«Соҳаи муҳим ва сердаромади хоҷагии қишлоқ ин ангур-парварист, ки солҳои охир дар мо хеле ривож ҳам пайдо кардааст. Дар панҷсолаи гузашта маҷмӯи ҷамъовариҳои ангур 2,6 маротиба афзуд. Нақшаи панҷсолаи ҷамъовариҳои ангур 109 фоиз иҷро гардид. Ба давлат бештар аз 1 миллион тонна ангур супурда шуд. Ин андоза афзудани ҳосили ангур аз ҳисоби афзудани замин барои тоқзор буд, аммо ҳосилнокии он ҳанӯз ҳам паст аст, зиёд нашудааст. Дар панҷсолаи ҷорӣ бояд тоқзорҳои нав ба вуҷуд оварем, ки 63 ҳазор гектар аст ва ҳосилнокиро низ бояд баланд бардорем ва ҳосили умумии онро дар соли 1975 бояд то 720 ҳазор тонна расонем.

Дар солҳои панҷсола оид ба пешрафти сабзавоткорӣ тадбирҳои мавҷуданд. Совхозҳои махсусгардонидашуда до-

рем, ки маҳсулоти умумиро афзун мегардонанд. Бо вучуди ин супоришҳои панҷсоларо иҷро накарданд, қариб ки 203 ҳазор тонна сабзавотро дода натавонистанд. Нақшаи панҷсола оид ба таъмини захираи иттифоқ иҷро нагардид, бор кардани сабзавоти барвақтӣ ба таъхир андохта шуд. Кунун вазифаи мо ин аст, ки қорҳои хочагиҳоямонро қатъиян беҳтар созем, истеҳсоли сабзавот ва картошкаро дар соли 1975, асосан аз ҳисоби маҳсулноки ба 600 ҳазор тонна картошкаро ба 180 ҳазор тонна бояд расонем».

Ҳ. Алиев оид ба маҳсулнокии қорҳои ҷамъиятӣ гап зада, вазифаи гузошт, ки ҳатман захираи хӯроки қорворо афзун намоем, бояд зоти қорворо хушсифат созем, дараҷаи ғоидаоварии техникаро ба ҳисоб гирем, музди меҳнати қоргаронро боло бардорем, қори зооветеринариро беҳтар ба роҳ монем, он фермаҳои ғӯсфандпарварӣ ва ҳуқпарвариро, ки барҳам додаем, бояд барқарор созем.

Ҳ. Алиев ба муҳим будани болоравии ғоидаоварии иқтисодии маҳсулоти хочагии қишлоқ аҳамият дода гуфт, ки хочагиҳои зарароварро кам бояд кард. «Дар хотир бояд дошт, ки, – гуфт ӯ, – масъалаи асосӣ дар замони ҳозира натавон дар ҷӣ андоза истеҳсол кардани ҳосил, балки инро ҳам ба ҳисоб бряд гирифт, ки ҷӣ қадар сарф кардем, ҷӣ қадар қувва захираи кашидем. Меъёри арзёбии ғаъолияти қолхозу совхозҳо бояд ки асосан дараҷаи ғоидаовариашон бошад».

БОЛОРАВИИ ДАРАҶАИ НЕКӢАҲВОЛИИ МЕҲНАТКАШОН, ИЛМ ВА МАДАНИЯТ

«Нишондиҳандаи ҳулосаи болоравии некӢаҳволии мардум ба болоравии даромади миллӣ вобаста аст. Дар панҷсола вай дар РСС Озарбойҷон 34 Ҷоиз афзуд.

Дар панҷсорлаи гузашта дар шаҳрҳо, шаҳракҳои коргарӣ, совхозҳо хонаҳои истиқоматӣ ба истифода дода шуданд, ки майдони умумиашон 7,8 миллион метри квадратро ташкил меод. Дар он солҳо вазъи хонаҳо ҷойи худро 966 ҳазор одам, ё ки 19% аҳолии ҷумҳурӣ беҳтар гардонид».

Бо вучуди ин суръати сохтмони хонаҳо ҷой дар Боку хеле паст аст, аз ин хотир дар солҳои панҷсола мардум бештар аз 2 миллион метри квадратӣ хонаҳо ҷойро дастрас карда натавонист.

«Соли гузашта масъалаи таъмини оби шаҳри Боку беҳтар шуд. Навбати аввали хатти кубури оби Куринск ба истифода дода шуд. Бо суръати зарбдорона наvbати дуҷумлаш сохта мешавад, ки тобистони ҳамин сол бояд ба кор дарояд. То соли 1976 бояд қорҳои бузургро барои анҷом гирифтани хатти сеҷумлаи кубури оби Боку паси сар бикунем. Аммо системаи канализатсияи Боку, ки дар ҳоли қарор дорад, барои гузаронидани хатто оби наvbати аввал тобу тавон наdoшта аст. Бинобар ин вай бояд тамом аз нав дуруст карда шавад.

Дар соли 1972 дар назар аст, ки таъмини барқи қолхозу совхозҳо анҷом гирад. Дар солҳои панҷсола 90 Ҷоизи хонаҳои захиравӣ бо газ бояд таъмин шаванд, ки ин дар муқобили 60 Ҷоизи ҳозира аст. Боз қариб, ки нисфи тамоми қишлоқҷойҳоро таъмин месозад, ё ки 5 баробар афзун мегад».

Ба масъалаҳои тандурустӣ ва маориф рӯ оварда Ҳ. Алиев дар он хусус гап зад, ки дар ноҳияҳо духтурони пуртаҷриба (мутахассис) намерасанд, ба мактабҳои деҳот муаллим намерасад. Аз ин рӯ 23 ғоизи бачаҳо дар синфҳояшон мемонанд, ҳатто синфи ҳаштумро хонда наметавонанд. Ҳатто як қисми хонанда, хусусан духтарон, синфҳои болоиро тарк мекунанд.

Бинобар ин, роҳбари ҳизбии ҷумҳурӣ муваффақиятҳои системаи мактабҳои олиро махсусан қайд кард: дар муддати панҷсола Институти хоҷагиҳои халқи ба номи Д. Бунётзода сохта шуд. Шохобҳои баъзе аз мактабҳои олии Боку ва мактабҳои олӣ дар Наҳичеван, Степанокерт, Кировобод, Сумгаит, Алӣ-Байрамлӣ ифтиҳо шуданд. Муваффақияти ҷумҳурӣ дар таҳияи мутахассисон дар хориҷи кишвар ҳам эътироф гардидааст ва ҳоло дар мактабҳои олии ҷумҳурӣ бештар аз 840 ҷавонон ва духтарон аз 36 мамлакат таҳсил мекунанд.

Оиди масъалаҳои мустаҳкам намудани интизоми ҳизбӣ, симои ахлоқу одоби коммунист – роҳбар гап зада Ҳ. Алиев зери танқиди саҳт гирифт онҳоро, ки аз вазифаашон сӯиистифода карда, рафторҳои девонавор содир менамоянд, бо ғаълони ҳизбӣ муросо намекунанд.

«Тавре ки ба намояндагони анҷуман маълум аст, роҳбарияти Президиуми Шӯрои Олӣ ва Шӯрои Вазирони ҷумҳурӣ мустаҳкам гардонда шуд (ба ҷойи М. Исқандаров К. Халилов, ба ҷойи Э. Элиханов А. Иброҳимов гузаштанд. Котиби якуми шаҳри Боку А. Керимов – Э.А.) таъин гардид. Барои камбудҳои ҷиддӣ дар қораш аз вазифааш котиби КМ ҲК Озарбойҷон р. Қиязимов, ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон р. Орудҷиев ва Содиков озод карда шуданд. Оиди мустаҳкамсозии роҳбарияти вазорати умури доҳила, ҳифзу сихат, соҳтмони саноатӣ саводҳои соҳтмони саноатӣ, кумитаи давлатии телевизиону радио ва ғайра ҷораҳо андешида шуданд.

... Мо имрӯз зарур медонем ба дар анҷуман дар бораи камбудӣ ва ғалатҳои рафиқон В. Ахундов, Э. Элихонов, М. Исқандаров, баъзеи дигар аъзои Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон ва роҳбарони хоҷагиҳо ва сохтмонҳои маданияи ҷумҳурӣ, дар интиҳоб ва ҷобачогузориҳои кадрҳо, ки онҳоро ба ин ҳодисоти манфӣ оварда расондаанд, барои бартараф кардани он камбудӣҳо ташкилоти ҳизбӣ талош меварад, гап бизанем.

Тадбирҳои КМ ҲК Озарбойҷон аз ҷониби Кумитаи Марказии КПСС дастгирӣ ёфт, ки дар нутқи дар Боку эрод кардаи рафиқ Л. Брежнев акс ёфтааст ва таъкид кардааст, ки Пленуми мо сабабҳои камбудихоро чуқур таҳлил намудааст. Гуфтугӯйҳо чиддӣ, принципиалӣ ва устуворона будаанд. Фикр мекунам, ки барои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ ин муҳокимаронӣ ибтидои корҳои чиддӣ хоҳанд буд ва барои ҳарчӣ зудтар бартараф кардани камбудӣҳо имконият фароҳам меоварад».

Дар охир, Ҳ. Алиев оиди ҷамъбасти корҳои яқсола, соли аввали ба сари қудрат омадани худ, сухан кард.

«Суръати пешрафти даромади миллий дар ҷумҳурӣ, дар соли гузашта ҷаҳор маротиба баландтар аст назар ба соли пештар ва қариб ду баробар зиёдтар аст аз нишондиҳандаҳои солҳои 1966 – 1969. Нақшаи истеҳсолии саноат пеш аз мӯҳлат ба иҷро расид, зиёда аз супориш ба маблағи даҳҳо миллион сӯм маҳсулот ба фуруш бароварда шуданд. Афзоиши маҳсулоти саноатӣ аз ҳама бештар гардид дар давоми нӯҳ соли охир вай 8,6 Ҷоизро ташкил дод.

Саноати нафтҳосилсозӣ дар зарфи ҷаҳор соли охир аввалин шуда нақшаро иҷро кард ва зиёда аз он 87 ҳазор тонна нафт ва 676 миллион метри мукааб газ бидод.

Маҳсулоти хоҷагии қишлоқ дар як сол 14 Ҷоиз зиёд шудааст, ки ин ба ҷои 1,3 Ҷоизи ҳадди миёна аст дар ҷаҳор соли гузашта.

Ҳосилнокии пахта ба 17,4 Ҷоиз афзуд, аз ҳар гектар ҳосили

ғалла то 12 сентнер афзуд». Ҳ. Алиев қайд намуд, ки чунин боло рафтани ҳосилнокии пахта дар 13 сол ва ғалла дар 20 сол дида нашуда буд.

Умуман соли 1970 барои тамоми СССР соли бафайз буд. Соли чамъбастии панҷсола аз ҳама соли пурмахсул буд. Саноат ду баробар зиёд маҳсулот дод, ки ин ду баробар зиёд аст аз ҳамаи солҳои панҷсолаҳои то давраи ҷанҲ. Дар соли 1970 ҳосили аз ҳама зиёди ғалла ва пахта ба даст оварда шуд, ки ин ҳосили фаровонтарин буд дар таърихи ҳосили замини СССР.

12 март Пленуми КМ ҲК, ки съезди XXVIII Ҳизби Коммунистӣ интиҳобот кард, барпо шуда, масъалаи ташкилиро дида баромад. Пленум Котиби якуми КМ Ҳ. Алиев, котиби дуюм С. Козлов, котибони КМ – Ҳ. Сеидов, Ҳ. Иброҳимов ва Д. Гулиевро интиҳоб намуд.

Аъзои Бюрои КМ – Ҳ. Алиев, Д. Гулиев, А. Иброҳимов, Ҳ. Иброҳимов, И. Иброҳимов, А. Керимов, С. Козлов, Ф. Олифиров (сарфармондеҳи ПВО-и ҳавзаи Боку), Ҳ. Сеидов, К. Халилов.

Номзадҳо ба аъзогии Бюрои КМ Красилников, Мелкумян, Ҳ. Эфендиев интиҳоб гардиданд.

Мудирони шӯъбаҳои КМ ҲК тасдиқ шуданд: корҳои ташкилию ҳизбӣ – Р. Мамедзода, тарғибу ташвиқот – Т. Алиев, саноати кимёиву саноатӣ – А. Элдаров, сохтмон ва ҳоҷагҳои шаҳр – К. Боғиров, ҳоҷагии қишлоқ – Л. Рачабова, маданият – А. Шарифов, алоқаҳои хориҷӣ – Э. Ёебраилов, шӯъбаи умумӣ – Я. Кирсанов, корҳои идорӣ – Б. Мирзочонов, раиси Комиссияи ҳизбӣ дар назди КМ ҲК Озарбойҷон – И. Аскарров.

19 март дар Филармонияи давлатии Озарбойҷон ба номи М. Магомаев гирдиҳамоии тантанавӣ бахшида ба 50-солагии агенти телеграфии Озарбойҷон барпо шуд, ки дар он Ҳ. Алиев иштирок намуд.

1 апрел котиби якуми ҲК Озарбойчон Ҳ. Алиев дар Қасри Кремл дар анҷумани XXIVҲизби Коммунисти Иттиҳоди Шӯравии Сотсиалистӣ нутқ эрод кард.

Дар баромади худ Ҳ. Алиев ба Кумитаи Марказии КПСС барои ёрии саривақтӣ, ки ҷумҳуриро аз ҳолати ақибмондагии иқтисодӣ берун кашад, ташаккур гуфт ва роҳбарияти иттифоқиро бовар кунонд, ки ташкилоти Ҳизби ҷумҳурий тамоми корхоро анҷом медиҳад, то ки нақшаҳои соли 1971 ва панҷсолаи нӯҳум ро пеш аз мӯҳлат, бомуваффақият ва барзиёд иҷро менамоянд.

6 апрел Ҳ. Алиев ҳайати намоёндагони Ҳизби Коммунисти Руминияро ба ҳузур пазируфт, ки онро Котиби генералии ҲК Руминия, Раиси Шӯрои давлатии Ҷумҳурии Руминия Николае Чаушеску роҳбарӣ менамуд.

15 апрел Ҳ. Алиев дар аснои супурдани Байраки Сурхи Сайёри Шӯрои Вазирони СССР ва ВЦСПС нутқ эрод намуд. Дар соли 1970 Озарбойчон нақшаи ба давлат фурӯхтани хамаи навъҳои маҳсулоти хоҷагии қишлоқро барзиёд иҷро намуда буд. Ҳаҷми маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ дар соли 1970 назар ба соли 1969 14 фоиз афзуд (ба ҷои камтар аз 6 фоизи ҳисоби миёна солҳои 1966-1969) ва он 856 миллион сӯмро ташкил кард, ки ин барои Озарбойчон «рекорд» маҳсуб мешуд.

15 апрел Рӯзҳои РСС Гурҷистон дар Озарбойчон боз гардид.

Дар он рӯз Ҳ. Алиев ҳамроҳи ҳайати Бюрои КМ дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов, дар ҷаласаи тантанавӣ, бахшида ба ҷашни нимасраи РСС Гурҷистон ва Ҳизби Коммунистии Гурҷистон иштирок варзид.

21 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба истехсоли миллиард тонна нафт, ки дар Театри опера ва балети ба номи М. Ф. Охундов баргузор шуд, иштирок намуд. Дар он

Раиси Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон А. Иброҳимов маъруза кард.

1 май Ҳ. Алиев бо сухани табрикӣ ба иштирокчиёни парадии якумимайии меҳнаткашони Боку мурочиат намуд.

3 май дар КМ ҲК Озарбойҷон маҷлиси машваратӣ, бахшида ба вазифаҳои ташкилӣ-тарғиботӣ ва ҷамъбасти анҷумани XXIV КПСС баргузор шуд. Дар маҷлис Ҳ.Алиев баромад кард.

12-15 майро Ҳ. Алиев дар Гурҷистон гузаронид, ки ба ҷашни 50-солагии барқарор гардидани Ҳукумати Шӯравӣ ва ташкили Ҳизби Коммунистии Гурҷистон рафта буд.

19 май дар Хонаи ҳавзаии афсарони ба номи Азиз Асланов маҷлиси ботантана бахшида ба 50-солагии Ҳавзаии ҳарбии дорандаи Байрақи Сурх барпо шуд. Дар он Ҳ.Алиев ширкат варзид.

10 июн Ҳ. Алиев бо интиҳобкунандагони ҳавзаии интиҳоботӣ ба Шӯрои Олии Озарбойҷон вохӯрд. Дар вохӯрӣ бо намояндагони мардуми «Лениннафт» сухан дар бораи аҳамияти барҷастаи анҷумани XXIV КПСС дар ҳаёти ҳизб, халқи Шӯравӣ ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ рафт.

Аз 14 то 19 июн дар ҳаёти намояндагони ҳизбӣ, ки онро Котиби Генералии КМ КПСС Л. Брежнев сарварӣ мекард, Гейдар Алиев ба Ҷумҳурии Демократии Олмон сафар кард, дар қори анҷумани VIII ҳизби ягонаи Сотсиалистии Олмон ширкат варзид.

26 июн Ҳ. Алиев якҷоя бо ҳаёти намояндагони давлатӣ бо сардорӣи ҷонишини раиси Шӯрои Вазирони СССР М. Ефремов ба Сангистони нафти («Нефтяные камни») ташриф бурд.

27 июн Ҳ.Алиев якҷоя ба намояндагони давлатӣи сардораш ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР М. Ефремов ба шаҳри Сумгаит рафт.

5 июл Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 50-

солагии Институти нафти Озарбойҷон ва химияи ба номи М. Азизбеков, ки дар клуби ба номи Дзержинский баргузор шуд, иштирок намуд.

7 июл Ҳ.Алиев гурӯҳи роҳбарони ҳизбӣ ва кормандони давлатии Ҷумҳурии демократии Олмонро қабул кард.

14 июл намояндагони Федератсияи ташкилотҳои сулҳу дӯстии Муғулистон ва Ҷамъияти Муғулу шӯравиро бо сардории узви КМ Ҳизби коргарии Муғулистон, чонишини раиси Кумитаи собиқадорони инқилоб генерал – полковник С. Равданро қабул намуд.

16 июл Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон баромад кард. Пленум масъалаи мустаҳкам кардани захираи хӯрокаи чорво ва беҳтар кардани сохтмони асосиро, бо интиҳоби худӣ Ҳ.Алиев ду соҳаи аз ҳама ақибмондаи хоҷагии халқ дида баромад.

27 июл дар митинги бахшида ба кор даромадани объекти барҷастаи хоҷагии халқ – обанбори Акстафачой иштирок кард. Митингро бо сухани муқаддимаӣ сардори «Главазме-лиоводстрой» П. Пулодзода ифтитоҳ кард.

5 сентябр Ҳ. Алиев дар Тошкент дар чаласаи фаъолони ҳизбию хоҷагии пахтакорони ҷумҳуриҳои Иттифоқи Шӯравӣ, ки Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев гузаронд, нутқ эронд намуд. Ин иқдом (ташаббус)-и нав буд, ки баъдан дар Озарбойҷон ба анъана даромад.

15 сентябр Ҳ. Алиев сохтмончиён, монтажчиён, лоихакашҳо, ҳамаи иштироккунандагони сохтмони байналхалқиро бо ғалабаи калони меҳнатӣ – ба охир расидани сохтмон ва ба кор даромадани маҷмӯи обанбори Куринск табрик намуд.

1 октябр Ҳ. Алиев ҳаёати намояндагони ҳизбии кормандони Ҷумҳурии Сотсиалистии Чехословакияро бо сардории мудири шӯъбаи маданият КМ ҲКЧ О. Голан қабул кард.

8 октябр Ҳ. Алиев дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский дар

маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба Рӯзи умумииттифокии кормандони хочагии кишлоқ хузур дошт. Дар он вазири хочагии кишлоқи РСС Озарбойҷон М. Халилов маъруза кард.

20 октябр дар Хонаи маорифи сиёсии ба номи С.М. Киров Конференсияи илмӣ «Ҳаракати миллий озодихоҳӣ ва масъалаҳои мубориза бо ақидаҳои зиддикоммунизми ҳозирзамон» ба кори худ шурӯъ намуд. Ҳ. Алиев дар Конференсия муфассал нутқ эрод намуд.

29 октябр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон дар мавзӯи «Оиди вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ роҷеъ ба минбаъда пурзӯр кардани корҳои мафкуравӣ дар партави қарорҳои анҷумани XXIV КПСС» баромад кард.

Аввал Ҳ. Алиев дар бораи муваффақиятҳои соҳаи сохтмон дар солҳои охир гап зад. Нақшаи даҳмоҳаи ба фуруш расондани маҳсулоти саноатӣ 22 сентябр ба иҷро расид. Кори сохтмони қубури оби Куринск ба охир расид, ба қор шурӯъ намуд. Заводи чинисозӣ дар Куринск ба қор даромад. Комбинати сомонлооти полимерӣ дар Сумгаит қор сар кард. Вале ғалабаи қалон ин аст, ки 22 октябр пахтақорони ҷумҳурӣ ба давлат 380 ҳазор тонна пахта супурданд ва бо ҳамин марраи пешбинишударо мувофиқи нақшаи панҷсола барои соли 1975 расидагӣ намуданд.

«Чунин суръати ҷамъоварӣ, ин қадар пеш аз мӯҳлат иҷро шудани нақша ва ба давлат фурухтани онро таърихи пахтақорӣ дар Озарбойҷон ёд надорад» – иброз дошт Ҳ. Алиев дар Пленум.

Қисми асосии маърузаи қалон ба масъалаҳои беҳтар кардани қорҳои мафкуравӣ, ғоявию тарбиявии қори ҳизбӣ бахшида шуд. Мувофиқи суҳанони ҳамон рӯзҳо ба гуфтугӯ ҷоришуда, зарурати қиддан беҳтар кардани таълимдиҳии марксистию ленинӣ дар ҷумҳурӣ, маводҳо ва ғояҳои пешниҳод намудани анҷумани XXIV-и ҳизбро тарғибу ташвиқ намуда, ба фаҳми ҳар як кас ҷо қардан, бо вайронқории маф-

куравӣ муборизаи оштинопазир бурдан ва ғайра Ҳ. Алиев якчанд фикрҳои ҷолиб эрод намуд, ки диққати воситаҳои ахбори оммаи хориҷиро ба худ ҷалб намудаанд.

Дар бораи СМИ суҳан ронда сатҳи пасти маҷалласи «Азербайджан гадыны»-ро қайд намуд ва гуфт, ки ҳамчунин дар саҳифаҳои алманахи «Кобистан» (муҳаррираш Анар Рзаев) танғазарию худбинӣ ба ҷашм мерасад. Бо назари танқид оид ба ҳимояи Максуд Иброҳимбеков «Дар як рӯзи равшан» гап зад, ки дар маҷаллаи «Литературний Азербайджан» ҷоп шудааст. Муаллиф роҳбарони дилсофро гунаҳгор кардани шудааст, ҷомеаи моро гӯлу гумроҳ карда нишон додааст. Ҳамчунин ба нависанда Собир Аҳмедов эрод гирифт, ки дар романи «Меъёри замин» («Мера земли») (дар он ҳақиқати Шӯравӣ таҳриф шудааст, бо лаззати тамом ҷиҳатҳои ниҳонии камбудии ҳаёти колхозҳо ба тасвир омадааст) ва ба шоир Халил Рза (дар баъзе асарҳои ҳақиқати ҳаёти халқ вайрон нишон дода шудааст, вай дигаргунсозии азимро дида наме-тавонад) низ саҳт расид. Органҳои Иттифоқи нависандагон зери танқид қарор дода шуд, ки «асарҳои сустро, ки аз ҷиҳати ғоя ва бадеият ба талабот ҷавобгӯ нестанд, ҷоп мекунанд».

Дар моҳи июни соли 1971, – гуфт Ҳ.Алиев, – КМ ҲК масъаларо дар бораи кори Кумитаи давлатӣ оид ба матбуот дида баромад ва қайд кард, ки қорҳои ҷопу нашри китобҳо ва ғуруши китобҳо дар ҷумҳурӣ ба кулӣ беҳтар шуданро тақозо дорад (барои камбудии ҷиддияшон ҷонишинҳои раиси кумита Б. Байрамов ва Д. Носиров, директори нашриёти «Озарнашр» Ҳ. Мусоев аз вазифа сабуқдӯш шуданд, ба раиси Кумитаи давлатӣ И. Назаров «выговор»-и қатъӣ дода шуд).

Пас аз ин котиби якуми КМ дар бораи камбудии ҷиддӣ дар сифати системаи таълими мактабҳои миёна ва олий, дар бораи медалгирандагонии «аҷоиб», дар бораи он ки бисёре аз хаткунандагонии мактабҳои олий намехоҳанд, ки аз рӯйи

таксимот ба ҷойи кор раванд, бо ҷӯрабозию ошногарӣ ба вазифаҳои техники таъин карда, ба вазорату идораҳои гуногун мефиристанд, гап зад.

Мисол, дар панҷсолаи гузашта дар мактабҳои таълимоти умумӣ ба ҷойи таъинот гирифтаашон 2 ҳазору 534 хатмкунандаи мактабҳои олӣ нарафтаанд. Аз 195 хатмкунандаи Озарбадконсерватория дар зарфи 3 сол ба ноҳияҳо 46 нафар фириастода шуда, аз онҳо танҳо 100 кас дар ҷои таъиншуда ҳозир шудаанд.

Ҳ. Алиев боз ҳам оид ба қабул дар мактабҳои олӣ гап зад, одамони тасодуфӣ, таҳассуси дуруст надошта, одамони нопок вақти дохилшавӣ пора гирифта, боиси роҳ ёфтани касони аз ҷиҳати ҷисмонӣ ақибмондае мешаванд, ки ба тарбияи ҷавонони ҳақиқӣ ҳалал мерасонанд. Ў махсус қайд мекунад, ки бисёре аз корҳои илмӣ тадқиқотӣ ягон хел ғоида намебахшанд. Масалан, интитутӣ барқию техникии илмӣ-тадқиқотӣ Озарбайҷон, дар муддати 11 сол ягон кори илмиро аз рӯи мавзӯот ба амал ҷорӣ накардааст, ҳарчанд ки он ҷо 400 кас кор мекунад ва барои корҳои илмиашон 3 миллион сӯм ҷудо карда шудааст. Маърузачӣ оид ба асардӯздӣ вақти навиштани рисолаҳои номзадию докторӣ далелҳо овард.

Ҳ.Алиев зери танкид қарор дод фаъолияти таҳиягарони Қомуси (Энсиклопедияи) Шӯравии Озарбойҷонро. «Дар муддати 5 соли мавҷудияти худ редаксияи АСЭ бештар нисф зиёди маблағи барояшон ҷудошударо масраф намудаанд, ки барои ҷопи тамоми Қомус ҷудо шуда буд, аммо ягона ҷилди якуми таҳия ва ба ҷоп расидаи он ҳоло лозим аст, ки аз нав қоркард шавад, зеро камбудӣ ва нуқсонҳои зиёд дорад.

Даъвои ҷиддӣ дар бораи сармуҳаррири Қомус р. Расул Ризо ҳаст, зеро ӯ гирди худ кадрҳои соҳибхиттосро ҷамъ оварда натавонистааст, дар интиҳоби маводҳо низ беаҳамиятӣ содир намудааст.

Ҳ.Алиев инчунин аз назари танқид роҷеъ ба кору фаъолияти киностудия эрод гирифт, қайд намуд, ки кори кинематографистони Озарбойҷон ба талаботи рӯз ҷавобгӯй нест», дар филме аз рӯи сенарияи Р. Иброҳимов «Дар як шаҳри чанубӣ», ба ақидаи ӯ, «Ҳақиқати зиндагии мо таҳриф шудааст».

Ҳ. Алиев махсус гуфт, ки ба маҳалгарой ва ҳамшаҳрбозӣ вақти интиҳоби кадр роҳ дода нашавад. Ин кор махсусан ба хоҳири падару модари доро сурат мегирад, ки бо роҳи росту дурӯғ, дар мактабҳои олии ва аспирантура дохил мешаванд, бидуни навбат хонаву ҷой мегиранд ва ғайра.

3 декабр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 100-солагии саноати истеҳсоли нафти Озарбойҷон ширкат варзид, ки дар толори Театри опера ва балети ба номи М. Ф. Охундов баргузор шуд.

8 декабр Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо гардид. Пленум маърузаи ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон, раиси баплангирии ҷумҳурӣ И. Асадовро шунида муҳокима намуд. Маърузаҳо: «Дар бораи нақшаҳои панҷсолаи рушди хоҷагии халқи РСС Озарбойҷон барои солҳои 1971 – 1975» ва «Дар бораи нақшаи давлатии рушди хоҷагии халқи РСС Озарбойҷон дар соли 1972» ва маърузаи вазири молияи РСС Озарбойҷон Б. Бахшалиев «Дар бораи Бударои давлатии РСС Озарбойҷон барои соли 1972 ва дар бораи иҷрои Бударои давлатӣ дар соли 1970» буданд.

Ҳ. Алиев дар Пленум нутқи хотимаӣ эрод намуд.

20 декабр Ҳ. Алиев дар маҷлиси фаъолони ҳизбии ҷумҳурӣ маъруза кард, ки ба ҷамъбасти Пленуми ноябрии КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии Озарбойҷон бахшида шуда буд.

1972

7 феврал Ҳ. Алиев дар шабнишинии тантанавӣ, бахшида ба 50-солагии Театри давлатии русии драмавии Озарбойҷон ба номи Самад Вурғун баромад кард.

8 феврал Ҳ. Алиев дар анҷумани XIV Иттифокҳои касаба, ки дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский баргузор шуд, ширкат варзид.

25 феврал дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский Ҳ. Алиев чаласаи намояндагони колхозҳо, совхозҳо, корхонаву ташкилотҳои хоҷагии қишлоқи ҷумҳуриро, ки бо ташаббуси КМ ҲК Озарбойҷон даъват шуда буд, ифтитоҳ намуд.

10 март Ҳ. Алиев дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский дар ифтитоҳи анҷумани XXVIII Комсомоли Озарбойҷон иштирок намуд.

13 март Ҳ. Алиев дар анҷумани XXVIII ЛКСМ Озарбойҷон нутқ эронд намуд.

Вай ҷавонорро даъват кард, ки дар амалӣ гардонидани вазифаҳои азим ва нақшаҳои нави панҷсола ғаёлона иштирок намоянд, касбҳои нафтчиёну кимиёгаронро азхуд намоянд, дар пешрафти қори хоҷагии қишлоқ ва қорводорӣ кӯмак расонанд. Қотиби 1-уми КМ оид ба муаммоҳои ба қои қори таъиншуда нарафтани тамомқунандагони мактабҳои олий ва дар қораи он ки қӣ тавр ин қазияро ҳал қардаанд, беҳтар сохтани дохилшавии довталабони аҳволи иҷтимоияшон ҳуб, дар байни донишқӯён аз табақаҳои қорқарону қолхозчиён боло бурдани сафи онҳо кӯмак намоянд.

Аз 6 то 9 апрел дар раъси ҳайати намояндагони КПСС Гейдар Алиев дар қашнҳои Димишқ (Сурия), бахшида ба 25-солагии ташкили Ҳизби сотсиалистии эҳёи Сурияи араб иштирок намуд.

19 апрел дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов Ҳ. Алиев маҷлиси тантанавиро бахшида ба 50-солагии Консерваторияи давлатии Озарбойҷон ба номи Уз. Гаджибеков бо сухани муқаддимаӣ ҳусни ифтиҳо бахшид.

25 апрел Музеи қолинҳо ва ҳунарҳои халқии дастии Озарбойҷон кушода шуд. Дар рӯзи кушодашавӣ Ҳ. Алиев бо экспозитсияи он ошно гардид.

26 апрел дар Бинои маорифи сиёсии ба номи С.М. Киров Ҳ. Алиев дар расми ифтиҳои анҷумани VII рассомони Озарбойҷон иштирок намуд.

28 апрел Ҳ. Алиев ва аъзои роҳбарияти ҷумҳури дар Театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 52-умин солгарди барқарор гардидани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва чашни якуми Майширкат қарданд. Дар он узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирон И. Иброҳимов маъруза қард.

4 май Ҳ. Алиев ҳайати намоёндагони Кумитаи Суриявии яқдили Африқову Осиё, ки сардораш ҷонишини раиси Кумита, узви минтақавӣ ва умумиарабии роҳбарияти Ҳизби сотсиалистии эҳёи араб Қорқ Саддикро ба ҳузур пазируфт.

15 май Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро оид ба омодагӣ ба 50-солагии ташкил ёфтани СССР муҳокима намуд.

6 июн Ҳ. Алиев дар расми ифтиҳои гузориши ҳайкали ёдгорӣ ба яке аз аввалин раисони «ЦИК СССР» арбоби барҷастаи ҳизбию давлатӣ Н.Нариманов нутқ эронд намуд.

Ҳайкали ёдгори мучассамасоз, рассоми халқии Озарбойҷон Чалил Қорёғди, меъморон – Тоир Абдуллоев ва Юсиф Надимов сохтаанд.

14 июн дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавии ғаёлон – коргарони хоҷагии қишлоқ, бахшида ба супурда шудани Байрақи Сурхи сайёри Шӯрои Вазирони

СССР ва ВЦСПС ба РСС Озарбойҷон барои ғалаба дар мусобиқаи сотсиалистӣ баргузор шуд.

Байракро чонишини вазири хоҷагии қишлоқи СССР Р. Сидак супурд. Вай қайд намуд, ки соли гузашта пахта бештар аз 380 ҳазор тонна супурда шуд, ки аз рӯи нақша 322 ҳазор тонна буд. Ғалла 168 ҳазор тонна, аз рӯи нақша 130 ҳазор тонна буд. Аз лиҳози ба давлат супурдани тамоку дар мамлакат ба ҷои якум баромаданд. Пахтакорону тамокупарварону пилапарварони шарофатманди шумо аз рӯи натиҷаҳои соли 1971 ба дараҷаи барояшон муқаррар кардаи нақшаи панҷсола дар соли 1975 расидаанд».

20 июн Ҳ. Алиев аъзои КМ Ҳизби Коммунисти Булғория, сафири Ҷумҳурии Халқии Булғория дар Иттиҳоди Шӯравӣ Стоян Гюровро ба ҳузур пазируфт, ки ба Боку дар тантанаҳои бахшида ба 90-солагии рӯзи таваллуди Георгий Димитров омада буд.

22 июн дар толори БВПС Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 50-солагии «Совпартшкола»-и КМ ҲК Озарбойҷон ва 25-солагии мактаби олии Ҳизбии Боку иштирок кард ва ба соҳибони ҷашн ғарматаҳои фахрии Шӯрои Олии РСС Озарбойҷонро супурд.

27 июн Пленуми навбатии КМ ҲК Озарбойҷон, бахшида ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ ба муносибати иваз намудани ҳуҷҷатҳои ҳизбӣ барпо гардид. Бо маъруза котиби дуюми КМ ҲК Озарбойҷон С. Козлов баромад намуд.

Дар охир Ҳ. Алиев нутқи ҷамъбасти эрон кард.

29 июн дар Театри опера ва балети ба номи М. Ф. Охундов маҷлиси ботантана барпо гашт, ки ба 100 – солагии Н. Наримонов бахшида шуда буд. Ҳ. Алиев маъруза кард, яқоя оид ба таърихи ташкилоти болшевикии Озарбойҷон, муборизаи онҳо барои барқарории Ҳукумати Советӣ дар ҷумҳурӣ таваққуф намуд.

7 июл Ҳ. Алиев Котиби генералии Ҳизби Коммунистии Канада Уилям Каштанро, ки дар Боку меҳмон буд, ба хузур пазируфт.

18 июл Ҳ.Алиев бо ҳайати намояндагони кормандони органҳои бехатарии Ҷумҳурии Куба вохӯрд.

10 август Ҳ.Алиев роҳбарони бригадаҳои тафтишотии байни ҳамдигарии пахтакорони ҷумҳуриҳои бародар – вазири хоҷагии қишлоқи РСС Ўзбекистон Э. Шайхов, вазири захираи маҳсулоти РСС Туркменистон С. Бобоев, вазири хоҷагии қишлоқи РСС Тоҷикистон Р. Набиевро қабул намуд.

24 август Ҳ.Алиев сафири фавқуллода ва мухтори Ҷумҳурии Демократии Ветнам дар Иттиҳоди Шӯравӣ Во Тхук Донгро қабул намуд.

5 сентябр дар Тошкент маҷлиси фаъолон – роҳбарони ҳизбӣ, шӯравӣ, кормандону мутахассисони хоҷагиҳои ҷумҳуриҳои пахтакор барпо гардид. Дар он Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев иштирок кард.

Баъд аз бозгашт Гейдар Алиев якҷанд ноҳияи пахтакори ҷумҳурӣ – Шамхор, Собиробод, Агадашро рафта бидид ва маҷлисҳои фаъолонро баргузор намуд.

12 сентябр дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ. Алиев «Синфи коргар-нерӯи пурзӯри интернатсионал», бахшида ба 50-солагии ташкил ёфтани СССР чоп шуд.

27 сентябр Ҳ. Алиев президенти Академияи Илмҳои СССР М.Келдишро қабул намуд.

Аз 2 то 11 октябри соли 1972 дар Озарбойҷон Рӯзҳои адабиёт ва санъати РСФСР шуда гузашт. Ҳайати намояндагонро ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони РСФСР В. Кочемасов сарварӣ кард.

Қатори маҳсуси «Москва-Боку» ба вокзали Боку расид, ки бо байрақи шиорҳои ранг ба ранг зинат ёфта буд. Ҳ. Алиев бо аъзои Бюрои КМ ба истиқбол баромада буданд.

Дар он рӯз Ҳ.Алиев ҳайати иштирокчиёни Рӯзҳои адабиёт ва санъати РСФСР-ро дар КМ ҲК Озарбойҷон қабул намуд. Дар ҳайати намоёндагон номҳои чунин бузургон, монанди Д. Шостакович, Р. Ғамзатов, Р. Рождественский, М. Царев, Л. Зикина, Н. Мордюкова, П. Кодачников, Я. Френкел, И. Преверзев, Ю. Соломин, сардабирони рӯзномаҳо ва маҷаллаҳои Россия, котибони иттифокҳои эҷодӣ ва бисёр дигар намоёндаҳои маданияи «истэблишмент»-и Россия буданд. Барои иштирок дар он Рӯзҳо вазири маданияти СССР Е. Фурцева ва мудири шӯъбаи маданияти КМ КПСС В. Шауро омада буданд.

Ҳ. Алиев дар расми кушоди Рӯзҳо дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов, 3 октябр ва рӯзи охирин – **10 октябр** бо суханони гарму ҷӯшон баромад кард.

Дар ҷаҳорҷӯбаи ин Рӯзҳо бисёр лаҳзаҳои хотирмон ба вуҷуд омаданд. Аз ҷумла, ҷашни китобҳои русӣ дар деҳқадаи Мардакян, музей ва ҳайкали ёдгорӣ ба Есенин, **4 октябр** дар филармонияи Озарбойҷон бори нахуст симфонияи 15-уми Дмитрий Шостаковичи бузург иҷро карда шуд. Дар намоишҳои муаллиф ширкат дошт. **6 октябр** Ҳ. Алиев дар консерти Хори Академии русӣ Копелло дар филармонияи давлатии ба номи М. Магомаев иштирок варзид. **11 октябр** Ҳ. Алиев дар консерти хори Пятницкий иштирок намуд, ки дар театри драмаи ба номи М. Азизбеков баргузор гардид.

Ҷамоаи эҷодии Россия ба тамоми ноҳияҳои Озарбойҷон тақсим шуда рафтанд, ки дар он Рӯзҳо ба саҳнаҳои азиме табдил доданд. Бахусус ба иштирокчиёни Рӯзҳо сафар намудан дар дизел – электроходи «Озарбойҷони Шӯравӣ» басо хуш омада буд, ки аз мавзеи афсонавии «Нефтяние Камни» дидан намуданд.

3 октябр Ҳ. Алиев раиси Ҳизби Прогрессивию сотсиалистии Лубнон, дорандаи мукофоти ленинӣ «Барои мустаҳкам

кардани сулҳи байни халқҳо» раиси кумитаи Лубнонии яқидилии Осиёву Африқо Камол Чумлатро қабул намуд.

13 октябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони Чамъияти дӯстии олмону шӯравӣ, ки сардораш доктор Лотар Болтс буд, қабул кард.

20 октябр Ҳ. Алиев ҳайати намояндагони шаҳри Сараевои Югославияро қабул намуд.

2 ноябр қабули Қаҳрамонҳои Иттиҳоди Шӯравӣ ва дорандагони орденҳои Шараф барпо шуд, ки ин собиқадорони ҷангро Ҳ. Алиев самимона табрик гуфт.

6 ноябр Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи хатҳои нави Метрои Боку – истгоҳҳои «Азизбеков», «Аврора», «Нефтчиляр» нутқ эрод намуд.

14 ноябр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон маъруза кард, ки он бахшида ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ ба ифтихори ба охир расидани мавсими корҳои саҳроии тирамоҳӣ ва тайёрии ба соли нави хоҷагииқишлоқ гузаронда шуд.

15 ноябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси машваратии котибони якуми вилоятҳо, шаҳрҳо ва ноҳияҳои ҳизбӣ, бахшида ба масъалаҳои ивазсозии санадҳои ҳизбӣ барпо шуда буд, баромад намуд.

17 ноябр шабнишинӣ ба ифтихори 100-солагии рӯзи таваллуди М.С. Ордубоди баргузор шуд, ки дар он Ҳ. Алиев ширкат дошт.

20 ноябр дар толори калони ҷумҳуриявии Академияи улум Маҷлиси умумии юбилеи Академияи улуми Озарбойҷон ба шарафи 50-солагии ташкили СССР барпо гардид, ки дар он Ҳ.Алиев ҳузур дошт.

Дар он бо маъруза дар бораи муваффақиятҳои, ки олимони Закавказия 50-солагиро истиқбол намуданд президенти Академияи улуми Озарбойҷон, узви алаал-ул-бадали Академияи

улуи СССР Ҳ. Абдуллоев, президенти Академияи улуи РСС Гурҷистон, дорандаи мукофоти ленинӣ академик И.Векуа, ноиб-президенти Академияи улуи РСС Арманистон А. Иоаннисян баромад карданд.

25 ноябр Ҳ.Алиев хангоми гузоштани таҳкурсии Боғи дӯстии халқҳо дар шаҳри Боку нутқ эронд кард. Вай даъват намуд, ки Бокуро ба боғи гул-гулшукуфон табдил диҳед. Ҳамон рӯз баъд аз митинг дар ҳамгашти Шиховск қариб 40 ҳазор ниҳоли дарахтони булут ва тус, санавбари элдор, ар-ар, шулат, сарви сиҳӣ, анор, гелос ва себ шинонда шуданд.

27 ноябр Ҳ. Алиев иштирокдорони автоэкспедитсияи рӯзномаҳои «Известия», «Неделя»-ро ки ба шарафти 50-солагии ташкил ёфтани СССР дар Иттиҳоди Шӯравӣ сайр карда ба Боку расида буданд, қабул намуд.

6 декабр Ҳ. Алиев бо маъруза дар мавзӯи «Ташкили СССР-давоми қори Октябри Бузург» дар Конференсияи таърихшиносони СССР ва Ҷумҳурии Демократи Олмон, ки дар клуби ба номи Дзержинский баргузор шуд, баромад намуд.

11 декабр Ҳ. Алиев сохтмони нав – Қасри ба номи В.И.Ленинро рафта бидид.

12 декабр Ҳ. Алиев ҳайати намояндагони шаҳри Питешти Руминияро қабул кард.

13 декабр Ҳ.Алиев дар расми ифтитоҳи лавҳаи ёдгорӣ дар бинои театри опера ва балети давлатии академии Озарбойҷон ба номи М.Ф. Ахундов, ки дар он 10-13 декабри соли 1922 анҷумани якуми Шӯроҳои Қафқоз барпо шуда буд, баромад кард.

14 декабр Ҳ.Алиев бо маърузаи калон дар маҷлиси КМ ҲК Озарбойҷон ва Суди Олии РСС Озарбойҷон «Дар бораи ташкил ёфтани СССР» баромад намуд.

22 декабр дар Қасри Кремлии анҷуманҳо маҷлиси танта-

навии КМ КПСС, Шӯрои Олии СССР, Шӯрои Олии РСФСР, бахшида ба 50-солагии ташкил ёфтани СССР барпо гардид. Дар он рӯзҳо ба Москва роҳбарони ҷумҳуриҳо, сарварони мамлакатҳои муоҳидаи Варшава, ҳизбҳои коммунистии байналхалқӣ ва коргарӣ ҷамъ омада буданд. Ҳ. Алиев ба онҳо аз номи РСС Озарбойҷон бо сухани табриқӣ мурочиат намуд.

28 декабр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон, бахшида ба тасдиқи нақшаи тарақиёти хоҷагии халқӣ РСС Озарбойҷон ва буджаи ҷумҳурий дар соли 1973 нутқ эронд намуд. Бо маърузаи асосӣ ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон, раиси Госплани Озарбойҷон И. Асадов баромад кард.

29 декабр Ҳ. Алиев нишони фахрии ҷашнии КМ КПСС, Шӯрои Олии СССР ва Шӯрои Вазирони СССР-ро ба заводи барқу мошинсозии Боқуи ба номи 50-солагии комсомоли Озарбойҷон супурд.

30 декабр Ҳ. Алиев дар митинги бахшида ба мукофотонида шудани РСС Озарбойҷон бо Ордени Дӯстии Халқҳо баромад кард.

1973

20 феврал Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон бо маъруза «Дар бораи чамъбасти Пленуми декабрии (соли 1972) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти партиявии ҷумхурий» баромад кард.

Қатъи назар аз нишондиҳандаҳои хуби соли 1972 ва ин ки ҷумхурий нақшаҳои фурӯши маҳсулоти саноатӣ ва истеҳсоли бисёр соҳаҳои онро иҷро намуд, ҳамчунин оид ба фурӯши маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ба давлат, – гуфт Ҳ. Алиев, – аз муваффақиятҳо саргаранг нашуд. Вай гашта баргашта диққати ғаёлони хизбиро ба ҷиҳатҳои «сусти» механизми хоҷагии халқ ҷалб менамуд. Аз ақибмонии истеҳсолкунандагони нафту газ, бемуваффақиятҳои соҳаи саноати сабук, ғайриқаноатбахшии қори соҳаи шаробсозон, дар бораи пурра ба қор андохта нашудани иқтидорҳо дар баъзе заводҳо, дар бораи зиёд будани масрафу исрофқории маводу маблағҳо гап зад. Далелҳои овард, ки таҷҳизоти бо пули тило аз хориҷ овардашуда гоҳе зерӣ барфу қорон меҳобанд, занг зада аз қор мебароянд, маҷбур аз ҳисоб мебарорад. Дар бораи ба қои қор дуру дароз ҳозир нашуданҳо, қоргурезиҳо гап зад, дар ҳусуси аз қор рафтаҳои зиёд, сифатан хеле паст будани маҳсулоти саноат, ба талаботи техникаи ҳозирзамон ҷавобгӯ набудани онҳо гап зад. Охир, қариб аз ҳар даҳ яхдон яқояш беқора (вайрон) мебарояд. Дар бораи иҷро нашудани нақшаҳои солҳои 1971 ва 1972 роҷеъ ба банду баст нашудани технологияи навтарин ва автоматизатсия, гап зад дар натиҷа ҳалос шуда натавоништан аз маҳсулоти мошинҳои қўҳна, лабораторияҳои институтҳои илмию тадқиқотии соҳавӣ, қорҳои ғойданокро анҷом наоданд ва аз пешрафти илмию техникаӣ ҷиддӣ истифода набурданҳо ҳарф зад.

Ў оид ба масъалаҳои хоҷагии қишлоқ гап зада, диққатро ба проблемаҳои ҳалнашуда равона кард – дараҷаи пасти истифода аз механизатсиякунонии хоҷагии қишлоқ, адои корҳои зўрталаб дар чорводорӣ, нарасидани кадрҳои механизаторйдалелу рақамҳо оварда, хоҷагихоро ном ба ном ба забон гирифт, миқдори зиёди совхозҳоеро мисол овард, ки барзарар кор мекунанд, ба давлат ғоидае намеоваранд.

Ҳ.Алиев вазъияти бади корро бо масолеҳи сохтмон ва сохтмони асосӣ зерӣ танқиди саҳт гирифт, дараҷаи пасти корҳои корхонаҳои доираи хизматрасонии маиширо таъкид кард.

21 феврал Ҳ. Алиев бо сухани муқаддимаӣ маҷлиси машваратии котибони якуми кумитаҳои ҳизбии шаҳру ноҳияи ҷумҳуриро ифтитоҳ намуд.

5 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси машваратии мудирони шӯъбаҳои кумитаҳои ҳизбии вилоят, шаҳрҳо ва ноҳияҳо ба-ромад намуд.

7 апрел Ҳ. Алиев ба Омӯзишгоҳи олии умумихарбии ко-мандиртайёркунии Боқуи ба номи Шӯрои Олии РСС Озар-бойҷон ташриф овард.

19 апрел Котиби якуми КМ лар маҷлиси ғаёолони ҳизбӣ, ки масъалаи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро оид ба минбаъда пурзӯр намудани корҳои ғоявию-сиёсӣ, тарбияи интернатсионалии меҳнаткашон муҳокима менамуд, маъруза кард.

Дар ҳамаи пленумҳо ва маҷлисиҳои ғаёолони ҳизбӣ Ҳ. Алиев оид ба тарбияи мафкуравӣ, оиди зарурати беҳтар гардондани таълими дарси забони русӣ гап мезад.

«Ба қарибӣ КМ ҲК Озарбойҷон қарор қабул карда, дар он тадбирҳои минбаъда беҳтар гардондани таълими забони ру-сиро дар мактабҳои маълумоти умумӣ муайян намуд. Инсти-

тути омӯзгории забони русии Озарбойҷон таъсис ёфт». Ҳ. Алиев қайд намуд, ки дар ҷумҳурии ханӯз ҳам омӯзгорони пуртаҷрибаи забони русӣ каманд, махсусан дар маҳалҳо ва ӯ пешниҳод намуд, ки барои омма аз имкониятҳои радио ва телевизион ҷиҳати омӯзондани забони русӣ истифода бояд ба амал овард.

Сарвари ҳизбии ҷумҳурии гуфт, ки тарбияи ҳарбию ватанхоии ҷавонро такмил бояд дод, оид ба ифтиҳои мактаби миёнаи интернати навъи ҳарбикунондашуда хотирнишон намуд: «Муваффақияти ба даст овардаамонро бояд бо он мустаҳкам созам, ки дар солҳои оянда қисми зиёди ҷавонони мо кадрҳои рутбадору афсарони Артиши Шӯравӣ бошанд».

Мавқеи асосиро дар маърӯза Ҳ.Алиев ба он равона кард, ки мубориза бо «антипод»-и ахлоқи коммунистӣ: «Ин равияи Кумитаи Марказӣ аз тарафи коммунистон ва ҷамоати васеи ҷумҳурии дастгирии гарму ҷӯшон хоҳад ёфт. [Антипод – ақидаест, ки зидди ақидаи дигар аст]. Муборизаи фаъолона бо «антипод»-и ахлоқи коммунистӣ вазъи ахлоқии ҷавонро дар ҷумҳурии хеле солим мегардонад. Дар байни аҳолии боварӣ ба он мустаҳкам шудааст, касе ки нисбати қонунҳои ҷомеаи мо беҳурматӣ зоҳир менамояд, бояд ҷазои мувофиқ дода шавад...»

Вай медонад, ки ин «мубориза – марҳалаи гузаранда аст, балки қисми асосии кори ҳамаи маърузаи ташкилоти ҳизбӣ, Шӯроӣ, Иттифокҳои касаба ва комсомол аст. Мо бинбаъд ҳам тамоми чизҳои заруриро ҷиҳати тамоман аз байн бурдани ақидаҳои зидди ҷомеа ба қор мебарем, муборизаи беамон бояд бурд бо зараррасонандагон, порахӯрон, бо ҳамаи онҳое ки барои пешрафти мо ҳалал ворид кардани мешаванду бар зидди меъёрҳо ва ахлоқи ҷомеаи сотсиалистӣ оштинопазирӣ зоҳир месозанд».

20 апрел дар Қасри ба номи В.И.Ленин Ҳ.Алиев дар

мачлиси тантанавӣ бахшида ба 103-солагии Рӯзи таваллуди В.И. Ленин иштирок намуд. Дар он котиби КМ ҲК Озарбойҷон Д. Гулиев маърӯза кард.

26 апрел Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ КПСС баромад кард, ки маърӯзаи Котиби генералии КМ КПСС Л.И. Брежневро «Дар бораи фаъолияти байналхалқии КМ КПСС роҷеъ ба амалӣ гардонидани қарорҳои анҷумани XXIV ҳизб» муҳокима мекард.

28 апрел Ҳ.Алиев дар шанбегии ленинии коммунистии шаҳри Боку иштирок кард.

30 апрел Ҳ.Алиев дар мачлиси тантанавии бахшида ба 53-солагии Озарбойҷони Шӯравӣ ва 1 Май иштирок намуд. Дар он узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон, Раиси Шӯрои Вазирони ҷумҳурӣ А. Иброҳимов маърӯза кард.

1 Май ҳамроҳи дигар роҳбарони ҷумҳурӣ Ҳ.Алиев иштироккунандагони намоиши Якумимайии меҳнаткашонро муборакбод намуд.

5 май Ҳ.Алиев дар митинги Бибӣ-Эйбат бахшида ба 50-солагии Халиҷи Илич баромад намуд.

9 май Ҳ.Алиев дар митинги бахшида ба ифтитоҳи ҳайкали ёдгорӣ ба қаҳрамони Иттифоқи Шӯравӣ Меҳдӣ Ҳусейнзода нутқ эронд намуд. Вай дар гулгашти гардишгоҳи кӯчаи Боқиҳоновӣ ҷодаи Тифлис гузошта шуда буд, ёдгориро ҳайкалтарош – Рассомӣ халқӣ Озарбойҷон Фуад Абдурахмонов тарошида буд, онро Меъмори халқӣ СССР Микоил Усейнов ороиш дода буд.

Дар он рӯз рӯзномаҳо фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР-ро дар бораи мукофотонидани Ҳ.Алиев бо Ордени Ленин «барои хизматҳояш дар назди Ҳизби Коммунист ва Давлати Шӯравӣ ва ба муносибати 50-солагии рӯзи таваллудаш» ҷоп намуданд.

10 май Ҳ.Алиев 50-сола шуда буд.

26 май дар фурудгоҳи Боку Ҳ. Алиев чонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР З.Нуриевро истиқбол намуд.

29 май Ҳ.Алиев дар расми супурдани байрақи Сурхи сайёри Шӯрои Вазирони СССР ва ВЦСПС ба ҷумҳурӣ аз рӯи ҷамъбасти мусобиқаи сотсиалистӣ баромад намуд. Байракро чонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР З.Нуриев супурд.

1 июн Ҳ. Алиев ҳайати намояндагони ҳизби сотсиалистии эҳёи арабии Ироқ БААС-ро қабул фармуд, ки дар Иттиҳоди Шӯравӣ бо даъвати КМ КПСС омадаанд.

8 июн Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони Ҳизби ягонаи сотсиалистии Берлини Ғарбиро бо сардори ҳизбӣ Ҳерхард Данелиус қабул намуд.

28 июн Ҳ.Алиев дар маҷлиси ғаёлолони ҳизбию хоҷагии ноҳияҳои тоқпарвар, ки дар клуби ба номи Ф. Дзержинский барпо шуд, суҳанронӣ кард.

18 июл дар Кремл Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Н. Подгорный ба Ҳ. Алиев Ордени Ленино супурд.

2 август дар фурудгоҳи Боку Ҳ. Алиев Котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии Булғория, Раиси Шӯрои Давлатии Ҷумҳурии Халқии Булғория Тодор Живковро пешвоз гирифт.

13 сентябр дар Қасри ба номи В.И.Ленин шаби тантанавӣ, бахшида ба 600-солагии шоир Имомиддин Насимӣ барпо гардид.

24-25 сентябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси ғаёлолони ҳизбию хоҷагиҳои пахтакори ҷумҳурӣ дар Тошкент ширкат варзид. Дар қарори маҷлис, ки матбуоти иттифоқӣ ба ҷоп расонид, қатъияти Озарбойҷон изҳор гардидааст, ки дар соли сеюми панҷсола ба давлат на камтар аз 450 ҳазор тонна пахта (ба ҷои 431 ҳазор тонна соли 1972) месупорад.

2 октябр Ҳ.Алиев дар аснои супурдани Байрақи Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ ба РСС Озарбойҷон аз рӯи мусобиқаи сотсиалистии умумии

тифокӣ барои зиёд намудани маҳсулоти чорводорӣ сухан ронд.

Говҷӯши номвар аз хоҷагии давлатии ба номи Жданови ноҳияи Куба Тойир Ҷабраилов ба гирифтани унвони Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ сазовор гардида буд ва 1 ҳазору 150 пешқадамони соҳаи хоҷагии қишлоқи Озарбойҷон бо ордену нишонҳои гуногун мукофотонида шуда буданд. Ғайр аз ин бо байрақҳои сурхи Вазорати саноати гӯшту шир ва КМ иттифокҳои касаба 100 деҳкон ва коргарони фермаҳои совхозҳои ҷумҳурӣ мукофотонида шуда буданд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар маҷлиси ҷаъолони хизбию хоҷагиҳои ҷумҳурӣ дар бораи анҷом гирифтани ҷамъоварии ҳосил ва иҷрои ӯҳдадориҳои сотсиалистии соли сеюми панҷсола нутқ эронд намуд.

Ҳ. Алиев ба вижа оиди муаммоҳои ривоч додани пахтакорӣ баробари аз Тошкент баргаштанаш он ҷо Котиби генералии ҲК КПСС Л. Брежнев ҳузур дошту роҳбарони ҷумҳуриҳои пахтакорӣ ширкат варзиданд, шурӯъ намуд.

Вай батафсил маълумот дод, ки давоми як сол ҷӣ гуна дар ҷумҳурӣ барои ҳосили баланди пахта талош варзиданд: тирамоҳи соли гузашта сари вақт, аз рӯи қоидаҳои агротехникӣ шудгори тирамоҳӣ хеле хуб гузаронида шуд, дар замин барои тақвият миқдори даркории пору ва нурии минералӣ андохта шуданд, намаки заминҳои шӯразор обшӯй гардиданд. Деҳқонон омӯзонда шуданд. Ҷӯйбору захбурҳо тоза карда шуданд, системаи обёрӣ ба кор омода гардид. Колхозу совхозҳо пурра бо тухмии пахтаи серҳосил таъмин гардиданд. Сари вақт ва бодикқат тамоми кишти пунбадона анҷом гирифт.

Аммо баъд корҳо дар шароити иқлими саҳти обу ҳаво гузашт. Баҳорон аз ин ки боронҳои сел борид, дар майдони 17 ҳазор гектар кишти тақрорӣ гузарондем. Ғайричашидмдошт,

дар моҳҳои тобистон ҳаво салқин омад. Ин натанҳо ба ривочи ниҳолҳои пахта ҳалал ворид намуд, боз як ҳашароти зараррасон пайдо шуд. Ана бинед муборизаро бо он (совка). Тамоми мардуми навоҳии пахтакор ба по хест. Дар бисёр китъаҳои замин ниҳолаки пахта 10-11 бор бо дорувори захрогин коркард (обработка) гардид. Ана ин буд муборизаи ҳақиқӣ барои пахта».

4 октябр Ҳ. Алиев ҳайати кормандони роҳбарикунандаи КМ Ҳизби ягонаи сотсиалистии Олмонро ба ҳузур пазируфт, ки сардорашон мудири шӯъбаи маорифи халқи КМ СЕПГ Лотар Опперман буд.

8 октябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин вохӯрии аҳли ҷамоати пойтахт бо ронандагон – кайҳоннавардҳои СССР В.Шаталов, Ҳ. Береговой, В. Севостянов, кайҳоннаварди амрикоӣ Томас Стаффорд – иштироккунандагони Конгресси XXIV байналхалқии федератсионӣ астронавти баргузор шуд. Дар вохӯрӣ Ҳ.Алиев иштирок дошт.

11 октябр Ҳ.Алиев дар мулоқоти олимони Шӯравияи хориҷӣ бо намояндагони ҷамъиятии пойтахти Озарбойҷон, ки дар Театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов барпо гашт, иштирок намуд.

13 октябр Ҳ.Алиев ба хоҷагии пахтакори ноҳияи Собиробод рафта, маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагии ноҳияҳои пахтакори ҷумҳуриро гузаронд.

23 октябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони Ҳизби демократи Гвинеяро, ки узви КМ ҲДГ, вазири умури дохила ва бехатарии Гвинея Қамар Дамантанг сардорӣ мекард, қабул намуд.

27 октябр Ҳ.Алиев дар Степанокерт буд ва дар аснои супурдани ба Вилояти Худмухтори Кӯҳистони Қарабоғ (ВХКҚ) Байрақи сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ нутқ эронд кард.

31 октябр дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахун-

дов маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 30-солагии Ҷанг барои Қафқоз баргузор шуд.

Дар нутки худ дар ҳузури меҳмонони зиёд аз ҷумҳуриҳои дигар Ҳ.Алиев лутфан гуфт, ки нафти Боку яке аз омилҳои ҳалқунанда буд барои ғалаба дар майдонҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ.

«Донецк ва конҳои назди Москва, Майкоп аз тарафи душман ишғол гардида буд. Нохияи нефтзоеи Грозний дар пеши ҷабҳа қарор дошт. Ҳамаи ин масъалаи захираҳои гармидиҳии сӯзишвории мамлакатро маҳдуд гардонида буданд. Ва Боку бо конҳои нафту заводҳои коркарди маҳсулоти нафт он вақт дар воқеъ заминаи (базаи) ягонаи таъмини Қувваҳои Мусаллаҳ, фабрикаи заводҳо бо сӯзишворӣ ва рӯғаниёти молидани... Аз ҷор се қисми нафти дар мамлакат истехсолшавандаро дар он солҳои саҳту сангин Озарбойҷон таъмин мекард. Танку ҳавопаймоҳо бо сӯзишвории Боку ҳаракаткунанда душманро ёфта торумор мекарданд».

6 ноябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантана, бахшида ба 56-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Дар он Котиби дуҷумҳури КМ ҲК Озарбойҷон С.Козлов маъруза кард.

7 ноябр Ҳ.Алиев дар намоиши ҳарбӣ ва паради меҳнаткашонӣ Боку ба ифтихори ҷашни солони Октябри Кабир ҳузур дошт.

20 ноябр пленуми КМ ҲК Озарбойҷон баргузор шуд, ки рӯзномаи зеринро тасдиқ кард:

1. Дар бораи вазифаҳои органҳои ҳизбӣ, шӯравӣ ва хоҷагии ҷумҳурий оиди иҷрои қарорҳои КМ КПСС аз 21 августи соли 1973 «Дар бораи ташкили корҳои КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон оид ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР аз 27 март соли 1970 «Дар бораи тадбирҳо оид ба зиёд гардонидани маҳсулот, беҳтар намудани

таҳияи картошка, сабзавоту мевачот ва таъмин намудани аҳоли бо ин маводҳо».

2. Дар бораи кори ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ оид ба иҷрои нақшаҳои Пленуми майии (соли 1972) КМ КПСС дар бораи иваз кардани ҳуччатҳои ҳизбӣ.

Котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон дар Пленум баромад кард, аз ҷумла гуфт:

«Меҳоҳам дар Пленум иброздорам, ки хангоми муҳокимаи ҳисобот мо дар Котиботи КМ КПСС бо илтимос муроҷиат намудем, баъзе масъалаҳоро ҳал бикунем, ки он доир ба рушди сабзавот аст ва аз органҳои иттифокӣ вобастагӣ дорад. КМ КПСС ба ин пешниҳод муносибати неқ бинмуд ва ба вазоратҳои дахлдор ва идораҳои СССР фармоиш бидод, ки пешниҳоди моро дида, омӯхта, ҳадди ақал ба мо кӯмак расонанд. Ба қарибӣ ҳамин масъаларо дида баромаданд. Дар натиҷа лоиҳаи супоришоти мувофиқашуда ба Шӯрои Вазирони СССР пешниҳод гардид. Дар лоиҳаи таҳияшудаи супоришоти Шӯрои Вазирони СССР тадбирҳои амалие пешниҳод гардидааст, ки оид ба ҳамаи дархостҳои мо ҷавобгӯӣ аст, ҷобачосозии мавод, захираи моддӣ-техникӣ ва аз нав коркарди сабзавоту мевачот дар ҷумҳурӣ, афзун шудани маблағгузорӣ, сохтмонҳои нави истеҳсолӣ, таъмини таҷҳизоти замонавӣ ва мошинолот...».

23 ноябр дар театри драмавии ба номи М. Горкии Степанокерт маҷлиси машваратӣ барпо шуд, ки ба 50-солагии Шӯрои вилоятии вакилон ВХКҚС (Кумитаи Вилояти Худмухтори Кӯҳистони Қарабоғ) бахшида шуда буд, яққоя бо роҳбарияти ҷумҳурӣ ба Степанокерт омад ва дар он нутқ эронд намуд.

30 ноябр Ҳ. Алиев дар конференсияи ҳисоботию интиҳоботию умумизаводии ҳизбии заводи кубурбарории Сумгаит иштирок намуд.

11 декабр Ҳ. Алиев дар музокираи масъалаи муҳокима-шудаи Пленуми КМ КПСС баромад кард.

13 декабр Ҳ.Алиев бо донишҷӯёни озарбойчоние дар мулоқот шуд, ки дар мактабҳои олии Москва таҳсил мекарданд.

17 декабр Ҳ.Алиев ба Артисти Халқии РСС Озарбойҷон, Артисти Халқии СССР, Лауреати мукофоти ленинӣ ва давлатии СССР Арам Хачатурян санад (граммота)-ро дар бораи ба ӯ дода шудани Унвони фахрии Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ супурд.

25 декабр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон, ки натиҷаҳои Пленуми декабрии (соли 1973) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро муҳокима мекард, бо маъруза баромад намуд.

26 декабр Ҳ. Алиев дар ҷаласаи VI Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон, ки масъалаи рушди иқтисодии ҷумҳуриро барои соли 1974 муҳокима менамуд, ширкат варзид.

Ҷаласаро Раиси Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон С. Рустамзода ифтитоҳ намуд.

28 декабр дар Театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 50-солагии таълими касбия техникаи дар Озарбойҷон ширкат кард.

29 декабр Ҳ.Алиев ба муносибати 60-солагии рӯзи таваллудаш Раиси кумитаи назорати халқии ҷумҳурии Ҳ. Эфендиевро табрик гуфт.

1974

4 январ Ҳ.Алиев дар конференсияи ҳизбии ноҳияи Наримоновӣ Боку Иштирок намуд.

9 январ Ҳ. Алиев сафири Ҷумҳурии Чехословакия дар Иттиҳоди Шӯравӣ Ян Гавелро ба ҳузур пазируфт.

14 январ ба Боку узви Бюрои сиёсии КМКПСС, котиби КМ КПСС Ф. Кулаков омад.

15 январ Ф.Кулаков ва Ҳ.Алиев ба сафари ноҳияҳои чануби Озарбойҷон рафтанд, дар Кумитаи ҳизбии Ленкоран бо аъзои бюро ва фаъолони ҳизбӣ хоҷагӣҳо вохӯрданд, масъала ҳал намуданд, ки бо зиёд шудани истеҳсоли сабзавоти барвақтӣ дар минтақаи Ленкоран ва ба фурӯш баровардани он, ба натиҷаҳои ояндаи замини обёришаванда, муаммоҳои минбаъдаи боло бурдани ғоидаовари хоҷагии қишлоқ гуфтушуниди ҷиддӣ сурат гирифт.

18 январ дар Қасри ба номи В.И.Ленин ҷаласаи якҷояи тантанавии КМ ҲК Озарбойҷон ва Шӯрои Олӣ, бахшида ба супурдани Ордени Дӯстии халқҳо ба РСС Озарбойҷон барпо шуд. Аз ҳамон лаҳзаҳо байраки (парчами) Озарбойҷонро ҷаҳор мукофоти олӣ зебу оро меоданд: ду ордени Ленин, ордени Инқилоби Октябр ва инак ордени Дӯстии Халқҳо.

21 январ дар хонаи ҷумҳуриявии маорифи сиёсии ба номи С.М.Киров Ҳ.Алиев дар конференсияи илмӣ назариявии «50 сол ба Ленин бо роҳи Ленин» иштирок варзид.

22 январ дар клуби ба номи Ф.Дзержинский Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ЛКСМ Озарбойҷон иштирок намуд.

5 феврал Ҳ.Алиев дар конференсияи ҳизбии 41-уми шаҳри Боку нутқ эрод кард.

Қисми зиёди баромадро суҳан дар бораи пораву ри-

швахӯрӣ ташкил дод. Роҳбари Ҳизбӣ бори нахуст кормандони органҳои прокуратураро ошкоро ба порагирӣ муттаҳам кард. Ҳ.Алиев муфассал доир ба масъалаи «дача»-ҳо гап зад, асли хиёнаткориҳои ин соҳаро ошкоро гуфт. Вай корманди савдоеро мисол овард, ки Бениаминов ном доштааст. Дар майдони 216 метри квадратӣ «дача» сохтааст, ки гараж, ҳавзи шиноварӣ, хонаҳо барои қаровулонро дорад. Ҳамчунин директори фурӯшгоҳи тиловорӣ («ювелирный») Гаибова ва молшинос Гашимоваро мисол овард, ки «дача»-ҳои азим сохтаанд.

Гейдар Алиев ҳамон роҳбаронро фош намуд, ки ба ҷои ин ки барои кормандони худ ғамхорӣ карда, хонаю ҷои истироҳат муҳайё намоянд, бо сохтмони «дача»-ҳои шахсӣ машғул шудаанд:

«Пеш аз ҳама ғамхорӣ карда, пансионатҳои калон, хонаҳои истироҳат, муассисаҳои ҷамоатӣ барои истироҳати умумӣ бо-яд сохта шаванд. Ҳар як завод, фабрика, ҳар як вазорат метавонист пансионат, озоишгоҳ, хонаҳои истироҳат ва «дача»-ҳои калонтар барои дамгирии дастаҷамъона (коллективӣ) бисозанд, то ки аз онҳо омма таври васеъ истифода барад...

Лозим аст, ки дар муддати се моҳ тамоми «дача»ҳои Бокурпо аз назар гузаронида, қатъи назар аз ин ки вай ба кӣ дахл дорад, ҳар кадомаш, ки ғайриқонунӣ бошад, аз истифодааш маҳрум созед ва ба онҳо шартнома бандед. Ва он даҷахоро гирифта, ба коргарони мо, ба нефтчиён, ба одамоне, ки дар майдонҳои ҳунармандӣ, ҷойҳои хатарноки газу хонаҳои нообод, «падвал»-ҳо истиқомат мекунанд, дода шавад. Бигузор дар «дача» зиндагӣ кунанд!».

8 феврал дар Қасри ба номи В.И.Ленин Котиби ВЦСПС П. Пименов ба ҷумҳурӣ Байрақи Сурхи сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро супурд.

Соли 1973 рушди истеҳсолоти саноатӣ назар ба соли 1972

11,9 ғоизро ташкил дод, ки дар нақша 8,7 ғоиз буд. 80 ғоизи тамоми болоравии маҳсулоти саноат аз ҳисоби боло рафтани ҳосилнокии меҳнат ба даст омадааст. Дар қишлоқҷойҳо ҳамаи навъҳои ҳосили замин ва чорводорӣ: 410 ҳазор тонна пахта, 397 ҳазор тонна ангур, ду баробар назар ба нақшаи порсола (1972) 411 ҳазор тонна сабзавот, аз ҷумла 220 тоннааш ба марказҳои саноатии кишвар ғиристода шуданд.

Ҳ.Алиев да митинг муфассал суҳан ронд.

12 феврал Ҳ.Алиев ҳавопаймо – қайҳоннаварди СССР, ду қарат Қаҳрамони Иттифоқи Шӯравӣ Кубасовро ба ҳузур пазируфт.

17 феврал Ҳ.Алиев дар анҷумани XXIX Комсомоли Озарбойҷон баромад намуд. Котиби якуми КМ ЛКСМ В. Гусейнов интиҳоб гардид.

20-22 феврал Ҳ.Алиев дар тантанаҳои бахшида ба 50-солагии Ҷумҳурии Автономии Шӯравии Сотсиалистии Нахичеван иштирок намуд, баъзе объектҳои навро ифтитоҳ кард. 21 феврал Ҳ.Алиев ба парчами ҶАСС Нахичеван ордени Дусти халқҳоро часпонд ва нутқ эрод намуд.

25 феврал Ҳ.Алиев Котиби генералии Ҳизби Коммунисти Лубнон Н. Шауро ба ҳузур пазируфт.

27 феврал дар Қасри ба номи В.И. Ленин расмияти супурдани парчами Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ (ҷиҳати муваффақиятҳо дар мусобиқаи сотсиалистӣ қормандони саноат, сохтмон ва нақлиёт барои соли 1973) баргузор шуд. Байракро ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н.Тихонов супурд.

Н.Тихонов қайд намуд, ки дар соли 1973 назар ба солҳои пеш ҳаҷми истеҳсолоти саноат қариб 12 ғоиз афзудааст, маҳсулнокии меҳнат бештар аз 9 ғоиз, аммо ғоидаи соф – 16 ғоиз афзудааст. «Чунин суръати пешрафти ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ ва маҳсулнокии меҳнат дар саноат соли гузашта дар

ҳеч кадоме аз ҷумҳуриҳои Иттифокӣ дида нашудааст», – таъкид намуд Тихонов.

3 март Ҳ.Алиев дар фурудгоҳи Боку Раиси Шӯрои Ҷумҳурии Халқии Булғория Станко Тодоровро истиқбол намуд. Байни онҳо сӯҳбати дӯстона давом дошт. Баъди буди боши кӯтоҳмуддат С.Тодоров ҳамин ҳамон рӯз ба Тошканд сафар кард.

6 март Ҳ.Алиев дар вохӯрии тантанавӣ дар Филармонияи давлатии ба номи М.Магомаеви Озарбойҷон, бахшида ба рӯзи байналхалқии занон 8 март иштирок дошт.

20 март Ҳ.Алиев дар маросими қасамёдкунии кормандони Вазорати умури дохилаи (ВУД) РСС Озарбойҷон ҳузур дошт.

29 март Ҳ.Алиев дар маҷлиси пахтакорони ҷумҳурий су-ханронӣ намуд.

Дар қатори дигар комёбиҳо роҳбари ҷумҳурий бо қаноатмандӣ қайд намуд, ки даромади пахтакорон афзун гардид. Ин баъд аз он ки соли 1972 нархи хариди як тонна пахта, ба ҳисоби миёна, бо иловапулияш 608 сӯмро ташкил дод, ки он дар соли 1969-ум 462 сӯм буд. Ҷоидаи колхозу совхозҳо аз фурӯши пахта аз 18 миллион сӯми соли 1969 дар соли 1972 ба 64 миллион сӯм расид. Даромаднокии соҳаи пахтакорӣ аз 13,8 то 32,6 ҷоиз афзуд.

Котиби якуми ҷумҳурий дар нутқи худ мисолҳои шайъӣ овард. Мисол, оилаи тракторчии колхозии ба номи Ленини ноҳияи Ҷабраил Алӣ Алиев аз 6 кас иборат. Се тани онҳо дар колхоз кор мекунанд. Дар солҳои 1967-1969 онҳо ба ҳисоби миёна аз колхоз 3.238 сӯм, аммо дар се соли охир 12.750 сӯм гирифтаанд. Ин ба онҳо имкон додааст, ки бинои дуошёна бисозанд, мебел бихаранд, телевизору яхдон гиранд.

Рустам Гусейнов – оброни колхозии «Тоҷикистон»-и ноҳияи Ағчабединро гирем. Дар оилаи ӯ 9 нафар, 5 касашон

дар колхоз заҳмат мекашанд. Солҳои охир онҳо аз хоҷагӣ 24 ҳазор сӯм пул гирифтаанд. Оила дар бинои дуошӯна зиндагӣ мекунад, телевизор, яхдон, мебелҳои хушрӯ, мошини «Москвич» доранд. Ин гуна мисолхоро зиёд овардан мумкин, мегӯяд Ҳ.Алиев.

11 апрел Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбӣ дар партави суҳанронии Котиби генералии КМ КПСС рафиқ Л.Брежнев дар ҷаласаи тантанавии Алмаато, бахшида ба 20-солагии заминҳои навқорам» маърӯза кард.

15 апрел Ҳ.Алиев дар КМ ҲК Озарбойҷон иштироккунандагони Кинофестивали VII Умумиииттифоқиро, ки дар Боку барпо шуд, ба ҳузур пазируфт.

20 апрел Ҳ.Алиев узви КМ Ҳизби коргарии сотсиалистии Венгрия, ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирон, раиси плансозии давлатии ҚХВ Дерд Лазарро ба ҳузур пазируфт.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар шанбегии ленинии коммунистӣ иштирок кард.

22 апрел Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И.Ленин, дар маҷлиси ботантана бахшида ба 104 солагии рӯзи таваллуди В.И.Ленин иштирок намуд. Дар он узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон, раиси Кумитаи бехатарии назди Шӯрои Вазирони Озарбойҷон В.Красилников маърӯза кард.

26 апрел дар Қасри ба номи В.И.Ленин Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантана, бахшида ба 54-солагии барқароргардидани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва рӯзи Якуми Май, иштирок намуд. Котиби КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.Иброҳимов маърӯза кард.

8 май Ҳ.Алиев сафири Ҷаҳуллода ва мухтори Ҷумҳурии сотсиалистии Федеративии Югославияро дар Иттиҳоди Шӯравӣ Милорад Пешичро ба ҳузур пазируфт.

13 май Ҳ.Алиев аввалин дар ҷаҳон зан-кайҳоннавард, раи-

си Кумитаи занони Шӯравӣ, Ҷаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ В. Николаева – Терешковаро ба ҳузур пазируфт.

14 май Котиби якуми ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ дар аснои супурдани ордени Байрақи Сурхи Меҳнат ба маҷаллаи «Азербайджан гадыны» («Занони Озарбойҷон») ба муносибати 50-солагиаш суҳан кард. Барои иштирок дар ин тадбир ба Боку якумин зан-кайҳоннавард, раиси Кумитаи занони Шӯравӣ Валентина Терешкова омада буд.

18 май Ҷ.Алиев намоишгоҳи шаҳри Сараеворо, ки ба Боку ташкилкардаанд, рафта тамошо кард. Экспозитсияи он дар намоишгоҳи боғу гулгашти соҳили баҳр ҷой дода шуда буд.

23 май дар толор-маҷлисоҳи президиуми Академияи улуми РСС Озарбойҷон Ҷ.Алиев дар маҷлиси умумии Академияи улуми ҷумҳурӣ, бахшида ба 250-солагии Академияи улуми СССР ширкат фармуд.

Ҷамон рӯз Ҷ.Алиев намоиши пойафзолҳои намунавии саноатиро аз назар гузаронид. Намунаҳои пойафзоли худро фирмаҳои пойафзоли иттиҳодияҳои ҷумҳуриҳои Ҷафқоз оварда буданд.

24-25 май Ҷ.Алиев ба ноҳияҳои ҷумҳурии худ Бардин ва Собиробод рафта, маҷлисоҳои ғаболони ҳизбиву хоҷагиро гузаронд ва маҷлиси машваратии минтақавии роҳбарони ноҳияҳои пахтакори Озарбойҷонро доир намуд.

31 май дар Қасри В.И.Ленин таври тантанавӣ 100-солагии театри драмавии Озарбойҷон қайд карда шуд. Дар ҷашни театр Ҷ.Алиев намояндагони машҳури ҷомеаи театрҳои СССР-ро даъват намуда буд ва дар ҳузури онҳо дар бораи таърихи театри Озарбойҷон доир ба ғаболияти ҳунармандони сахнаҳо, коргардонҳо, артистони бузурги Озарбойҷон нутқи хотирмоне эрод кард. Дар охир Ҷ.Алиев дар байрақи театри давлатии академики драмавии ба номи М. Азизбекови Озарбойҷон мукофоти олии СССР – ордени Ленино насб гардонид.

2-6 июн ба Озарбойҷон ҷонишини Шӯрои Вазирони СССР, раиси Госплани СССР Н.Байбаков омад. Вай бо роҳбарони Иттиҳодияи «Озарбойҷоннефт» ва «нафти баҳри Каспий» вохӯрд, ба Сумгаит сафар анҷом дод, он ҷо ба корҳои заводҳои кубурсозӣ ва компрессорсозии Озарбойҷон ошно шуд.

Ҳ.Алиев меҳмони олиқадрро дар фурудгоҳ пешвоз гирифта гусел дошт.

8 июн Ҳ.Алиев дар навоҳии Азизбеков, Орҷоникидзе ва Ленини Боку бо интиҳобкунандагон вохӯрд.

11 июн Ҳ.Алиев бо интиҳобкунандагони ҳавзаи Ленин ба сифати номзад ба депутатии Шӯрои Иттифокии Шӯрои Олии СССР вохӯрд.

16 июн Ҳ.Алиев дар интиҳобот ба Шӯрои Олии Иттифокии СССР иштирок намуд. Котиби якуми КМ аз ноҳияи Ленини ҷумҳурӣ ба овоздиҳӣ пешниҳод шуда буд.

18 июн Ҳ.Алиев котиби КМ Ҳизби Халқии Эрон Н.Киёнуриро ба ҳузур пазируфт.

21 июн маҷлиси ғаёлолони ҳизбии ҷумҳурӣ барпо гардид, ки масъалаи минбаъда ривож додани тарбияи ҷисмонӣ ва варзиши Озарбойҷонро муҳокима намуд.

22 июн Ҳ.Алиев дар маҷлиси машваратии боғутокдорони ҷумҳурӣ иштирок кард, ки дар клуби ба номи Ф.Дзержинский барпо шуда буд.

3 июл Ҳ. Алиев дар семинаре, ки дар Шеки бо иштироки котибони вилоятӣ, шахриву ноҳиявии Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон гузаронида шуд, иштирок намуд, ки ба масъалаҳои сохтмони комплекси чорвопарварӣ бахшида шуда буд.

12 июл Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи минбаъда беҳтар кардани хизматрасонии савдо ва хизмати маишӣ ба аҳолии ҷумҳурӣ дар партави анҷумани XXIV КПСС» маъруза кард.

Дар фикри сарвари ҳизби Озарбойҷон дар гузаштаи наздик, дар ҷумҳурӣ ба соҳаи иҷтимоию сиёсии савдо ва таъмоми давоири хизмат ба аҳоли чандон эътибор дода намешуд. Дар доираҳои савдо ва хизматрасонии маишӣ таъкид намуд Ҳ.Алиев, фиребу найранг домон густурда буд, ҳам аз вазн мезаданду ҳам аз нарх, камомаду савдозадагӣ ҳукм меронд. Дар бисёр нуктаҳои савдои соҳаи маишӣ, ресторанҳо, бозорҳои колхозӣ «дузду фиребгарон, ки аз беназоративу бепарвоя сӯиистифода намуда пинҳон шуда, аз ҳисоби меҳнаткашон зиндагӣ мекарданд».

Вай ба иштирокдорони Пленум хотирнишон намуд, ки ҳизб бо камбудихо муборизаи оштинопазир бурд. Дар доираи савдо ва хизмати маишӣ бисёр касони нобакору қалоб аз вазифа сабукдӯш гардиданд, ба ҷазоҳои ҳизбӣ ва ҷиноятӣ қашида шуданд. Дар ин бора, дар маърӯза мисолҳои равшан оварда шуданд: 140 роҳбари корхонаҳои савдо аз вазифа ҳолӣ шуданд. Ҳ.Алиев «Лаънат» хонд барои ҳаромхӯрияшон ба як қатор коргарони инспексияи савдои давлатии Вазорати савдои ҷумҳурӣ. Бисёре аз коргарони ин «инспексия» ба ҷойи назорати қатъӣ, худашон ба роҳи порахӯриву дуздӣ даромадаанд. Онҳо бисёр мағозаҳоро барои худ «банд» карда буданд. Дар натиҷа 22 чунин коргари инспексия ба маҳбас андохта ҷазо дода шуданд.

Баробари ин Ҳ.Алиев, чунон ки аз маърӯзааш маълум, мефаҳмид, ки ба роҳи ҳабсу ҷазо муаммое ҳал намешавад, аз Вазорати савдо, «Озариттифоқ», Вазорати хизмати маишӣ ба аҳоли талаб кард, ки усулҳои кӯҳна ба қор намеоянд, бояд, ки вазъи дигаргуниҳои бозор, дархосту зарурати аҳолиро омӯзанд, сохти ташкилотҳои савдоро ба шароити ҳозира мутобиқ созанд, «параллелизм» ва тақлидкорихоро бас кунанд. Роҳҳои прогрессивиро омӯзанд. Онҳо бояд «фармоишдиҳанда»-и мавод бошанд, на ин ки ҳамчун анборчиҳои маҳсулоти

тайёр!.. Хоҳиши аҳолиро омӯзанд, аз корхонаҳо масолеҳи молҳои сифатан пастро қабул насозанд, чусту чолокона рафтор намоянд, барои зудтар ба фурӯш баровардани молҳо ҳамаи тадбирҳоро ба кор бибаранд. Ҳанӯз 12 ноябри соли 1970 КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи тадбирҳои минбаъда ҷорӣ намудани шаклҳои пешқадамонаро усулҳои савдо дар ҷумҳурӣ» қарор қабул карда буд. Вале, гуфт Ҳ.Алиев, дар ҷумҳурӣ мисли пештара мағозаҳои худхизматрасонӣ каманд, маводҳои ба қутихо гирифташуда, савдои маводи «нимтайёр» дуруст ба роҳ монда нашудаанд.

Чунин шакли савдо – ба ҳона расонда додани молу ашё бо дархости пешакӣ сушт ба роҳ монда мешавад.

Котиби якум оид ба масъулиятҳои савдои колхозҳо гап зад, ки порсол аъзои Бюрои Ҳизбии КМ КПСС ба бозорҳои Боку даромада, як қатор далели дағалона вайрон карда шудани қоидаҳои савдои колхозро ошкор карда буданд. Натиҷаҳои тафтиш боиси муҳокимаи КМ, дар кумитаҳои шаҳриву ноҳиявӣ гардида буданд. Сардори управленияи бозорҳои колхозӣ, директорони бисёр бозорҳоро аз вазифа гирифтани лозим шуд, ҷазоҳои ҳизбӣ додем.

Маърӯзаи Ҳ.Алиев дар Пленуми июлӣ, мисли дигар суҳбатонаш, бо асоснокӣ ва таҳлили дақиқонааш фарқ мекунад. Вай корхонаю ташкилотро номбар мекунад, ин ё он нуқсонашро нишон медиҳад, теъдоди масолеҳи истифшударо муайян месозад. Далелу рақамҳои аниқ меорад, оид ба муаммои кадр ва ғайра, ягон далели хурд ҳатто аз назари ӯ дур намемонад.

25 июл дар Москва иҷлосияи Шӯрои Олии СССР даъвати нӯҳум барпо шуд. Ҳ.Алиев дар он ба ҳайси ҷонишини раиси Шӯрои Иттифок иштирок намуд.

8 август Ҳ.Алиев дар театри Сабзи пойтахт дар митинги бахшида ба иҷрои ўҳдадорӣ ҷумҳурӣ оид ба супурдани ғалла ба давлат баромад кард. Дар соли 1974 дар анборҳои ғалла

240 ҳазор тонна ғалла, 58 ҳазор тонна зиёд аз нақша, дохил гардид. Чамбулчамъи нақшаҳои солона дар солҳои 1971-1975 ба анборҳои Ватан ба ҷои 877 ҳазор тонна 885 ҳазор тонна нони тайёр ворид шуд. Панҷсола оид ба ғалла дар ҷаҳор сол иҷро гардид.

28 август Ҳ.Алиев бо донишҷӯёне, ки барои таҳсил ба мактабҳои олии кишвар фиристода шудаанд, вохӯрд.

29 август Ҳ.Алиев узви КМ Ҳизби Коммунисти Италия, Котиби якуми Федератсияи ҲКИ дар шаҳри Феррара Антонио Руббиро, ки дар ҷумҳурии меҳмон буд, ба ҳузур пазируфт.

3 сентябр Ҳ. Алиев Сафири Ҷаҳуллода ва мухтори Ҷумҳурии Сотсиалистии Руминияро дар Иттиҳоди Шӯравӣ қабул фармуд.

4 сентябр Ҳ.Алиев маҷлиси машваратии Ҷаъолони ҳизбию хоҷагҳои минтақавии ноҳияҳои пахтакорро дар Ағжабед баргузор намуд.

5 сентябр Ҳ.Алиев маҷлиси машваратии ҳизбию хоҷагҳои минтақавии ноҳияҳои пахтакорро да Соатлӣ баргузор намуд.

13 сентябр Ҳ.Алиев дар ҷои тасодуми роҳи оҳан дар истоғои Болочарӣ ҳозир гардид.

15 сентябр Ҳ.Алиев маҷлиси машваратии роҳбарони ноҳияҳои боғутокпарвариро дар Шемахӣ баргузор кард. Ҳ.Алиев инчунин расадхонаи астрофизикии Шемахиро даромада бидид.

30 сентябр сардори бригадаи устои пармагарони Сангачали идораи баҳрии корҳои парма-Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ М. Ғамбароваро ба муносибати пеш аз мӯҳлат иҷро намудани нақшаи панҷсолаи нӯҳум ба ҳузур пазируфт.

1 октябр дар КМ ҲК Озарбойҷон Маҷлиси машваратӣ барпо гардид, ки дар он роҳбарони вазоратҳо, коркунони масъули КМ ҲК Озарбойҷон ва Шӯрои Вазирон, АСПС, КМ

ВЛКСМ-и Озарбойҷон, кормандони матбуот, телевизиону радио ширкат доштанд. Дар маҷлис ҷамъбасти қорҳои 9-моҳа ба муҳокима гузошта шуда буд. Дар он Ҳ.Алиев нутқи пурмуҳтаво эрод намуд.

3 октябр расми кушоди ҳайкали ёдгорӣ ба В.И. Ленин ва дар Нахичеван митинг барпо гардид.

Ҳамон рӯз дар театри мусикиву драмавии ба номи Ҷ. Мамадулизодаи Нахичеван маҷлиси тантанавӣ баргузор шуд, ки он ба 50-солагии Ҷумҳурияти Автономии Нахичеван ва мукофотонида шудани ҷумҳурӣ бо Ордени Инқилоби Октябр (то ин вақт дар парчами ин ҷумҳурии худмӯхтор Ордени Ленин ва Ордени Дӯстии Халқҳо буд) барпо шуд. Ҳ.Алиев сарбанди оби Арпачой қолхозу совхозҳои кишварро рафта бидид, аммо ҳаёти намоёндагони Боку, Сумгаит, Кировобод ва Қарабоғи кӯҳӣ ба ноҳияҳои автономӣ тақсим шуда рафтанд. Сипас, ҳама ба тамошои намоишгоҳи дастовардҳои хоҷагии халқ рӯчӯ намуданд.

8 октябр Ҳ.Алиев ҳаёти намоёндагони Маданияти Ҷумҳурии Демократии Олмонро, ки вазири маданият Ганс Иохим Хоффман сардорӣ мекард, қабул кард.

11-13 октябр Ҳ.Алиев дар тантанаҳо ба шарафи 50-солагии РСС Молдавия ва Ҳизби Коммунистии Молдавия ширкат варзид.

15 октябр дар ҷаласаи меҳнаткашони Озарбойҷон, бахшида ба табрикоти КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР, Шӯрои Вазирони СССР ба муносибати иҷрои ўҳдадорӣ соли 1974 ҷумҳурӣ, нутқ эрод намуд.

Пахтақорон бори нахуст аз марраи ниммиллионии пахта берун ҷастанд, нақша 136 Ҷоиз (531 ҳазор тонна пахта) иҷро шуд. Боғу тоқпарварон ба давлат 600 ҳазор тонна ангур супурданд, ки нақша 140 Ҷоиз иҷро гардид. 440 тонна сабзавот ҷамъоварӣ ва ба давлат супурда шуд, ки нақшаро ба 110

фоиз расонд, 23 ҳазор тонна мевачот чамъ оварда нақшаро 131 фоиз ичро карданд. 12,5 ҳазор тонна баргаки чойи сабз чамъоварӣ шуд, ки нақшаро 115 фоиз ба ичро расонд. Чунин ҳосили баланд дар ҷумҳури бори аввал муяссар гардид.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев Сафири Ҷумҳурии Халқии Полша дар СССР Зенон Новакро қабул кард.

24 октябр Ҳ.Алиев Котиби якуми КМ ҲК Молдавич И.Бодюлро, ки дар Боку меҳмон буд, қабул кард.

26 октябр Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони БААС-ро бо сардории узви минтақавии он Абдул Фаттоҳ ал-Ёсин қабул намуд.

27-28 октябр Ҳ.Алиев дар Ашқобод дар тантанаҳои 50-солагии РСС Туркменистон ва Ҳизби Коммунистии он иштирок намуд.

31 октябр Ҳ.Алиев бори дигар аз заводи сохташавандаи яхдонҳои Боку дидан кард.

1 ноябр Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони Ҳизби Коммунистии Олмонро бо сардори узви президиуми роҳбарияти ҲКГ Марто Бушман қабул кард.

5 ноябр дар Филармонияи Озарбойҷон ба номи М.Магомаев дар вазъи тантанавӣ супурдани мукофоти давлатии РСС Озарбойҷон дар соҳаи илм ва техника ва дар соҳаи адабиёт, санъат ва меъморӣ барпо гардид. Мукофотхоро котиби якуми КМ Ҳ.Алиев супурд.

6 ноябр Ҳ.Алиев дар чаласаи ботантана бахшида ба 57-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Дар он котиби КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.Саидов маъруза кард.

7 ноябр Ҳ.Алиев якҷоя бо роҳбарони ҳизб ва ҳукумат иштироккунандагони паради ҳарбӣ ва намоиши меҳнаткашонии шаҳри Бокуро ба шарафи 57-солагии Октябри Кабир табрик намуд.

27 ноябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 25-солагии шаҳри «химикҳои бузург» – Сумгаит баромад кард, ки он дар Қасри маданияти ба номи Самад Вурғун баргузор гардид.

8 декабр Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон дар мавзӯи «Оид ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ роҷеъ ба сафарбарсозии меҳнаткашон барои минбаъда баланд шудани сифати маҳсулот дар партави қарорҳои анҷумани XXIV ҳизб» маъруза кард.

26 декабр Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Оид ба ҷамъбасти Пленуми декабрии (соли 1974) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбӣ» маъруза кард.

30 декабр Ҳ.Алиев дар ҷаласаи тантанавӣ ба муносибати 35-солагии ташкил ёфтани Омӯзишгоҳи олии ҳарбию баҳрии дорандаи Байрақи Сурхи ба номи М.С. Киров иштирок намуд.

1975

6 январ Ҳ.Алиев дар митинги майдони назди вокзали шаҳрчаи Разин, бахшида ба ифтитоҳи сутуни ёдгорӣ (обелиск) ба шарафи 50-солагии ба ноҳияи Балахано-Сабунчинск дода шудани номи В.И. Ленин суҳанронӣ намуд.

7 январ Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии Қасри ба номи В.И. Ленин, бахшида ба 50-солагии ба Балахано-Сабунчински Боку додани номи В. И. Ленин суҳан ронд.

28 феврал дар Қасри ба номи В.И. Ленин Ҳ. Алиев дар концерти Ансамбли давлатии академикии рақси халқи СССР таҳти роҳбари бадеии артисти халқии Иттиҳоди Шӯравӣ, дорандаи мукофотҳои ленинӣ Игор Моисеев иштирок кард.

7 март дар Қасри ба номи В.И.Ленин Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба Рӯзи занон – 8 март иштирок дошт.

11 март ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Тиҳонов ба Озарбойҷон Байрақи Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ КЛКСМ-ро аз рӯйи ҷамъбасти соли 1974 барои ғалаба дар мусобиқаи сотсиалистӣ супурд. Ҳ. Алиев суҳан гуфта, меҳнаткашонӣ ҷумҳуриро ба меҳнати зарбдорона дар соли охирини панҷсола даъват кард.

14 март Ҳ.Алиев дар намоиши маҷмӯи моделҳои сарулибосҳо аз Москва, Минск, Боку, Тифлис, Ереван, Калинин, Иваново ширкат дошт.

18 март Ҳ.Алиев Байрақи Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро ба шаҳри Кировобод ва комбинати қолину қолинбофӣ супурд.

19 март дар клуби Ф.Дзержинский маҷлиси ғаёлолони комсомоли ҷумҳурӣ бахшида ба Комсомоли Озарбойҷон супурдани байрақи Сурхи КМ КЛКСМ барои муваффақи-

ятҳояш дар иҷрои қарорҳои анҷумани XXIV КПСС барпо гардид.

Дар ин ҷо Ҳ.Алиев аввалин бор ошкоро ибраз дошт, «Заводи кондитсионери рӯзгор, таъкид кард ӯ, бо ибтиқори рафиқ Л.И. Брежнев сохта мешавад. Мо ба Кумитаи Марказӣ ваъда карда будем, ки заводро сохта, дар ду сол маҳсулот мебарорем. Таърихи ҷумҳурии мо наметонад, ки сохтани чунин корхонаи азим бо таҷҳизоти наватарину сухани охиринаи техника ва боз ҳам технологияи мураккабтарин дар ин як муддати кӯтоҳ сохта мешавад». Аллақай дар соли якуми сохтмон – 1974-ум супориш қариб ки ду баробар зиёд иҷро шуда буд: қорҳо сохтмону банду баст (монтаж) ба маблағи 18 миллион сӯм, ба ҷои 10 миллион сӯми аввал иҷро шуда буд.

Қувваҳои асосӣ дар сохтмон – ҷавонон буданд: аз се ду қисми ҳамаи кормандони завод комсомолон буданд.

Ба қарибӣ КМ ҲК Озарбойҷон масъалаи рафти қори сохтмони заводро муҳокима намуд. Вазифа гузоштем, ки маҷмӯи қорҳои тайёриро барои ба қор даровардан то декабри соли 1975 анҷом диҳем. Ин, албатта, ба гуфтан осон аст, вале имқон дорад, боварӣ дорем. Ва мо бовар дорем, ки бинокорони ҷавон, монтажчиён ва ба қор оморасозандағони дастгоҳҳо моро шармқор намесозанд. Мамақат ҳамина сол кондитсионери Озарбойҷонро дастрас хоҳад қард». Ҳ.Алиев дар баромади худ дар форуми ҷавонон оиди суръати сохтмонҳои ҷумҳурий гуфт: «Дастгоҳҳои азим дар қорхонаҳои «Сумгаитхимпром» насб мешаванд, саноати қорқарди нафт аз нав таҷҳизонида, сохтмони барқи обии Шамқор шуру шуд, сохтмони сарбанди Арпақой давом дорад, сохтмони обанбори Тертерқой бо сарбанди обаш, комплекси сохтмон барои ҷорпарварон ва фермаи мурғпарварӣ ва ғ. давом доранд».

Дар ҳамаи баромадҳояш Ҳ.Алиев нақши занҳоро дар пешрафти қорҳои ҷумҳурий маҳсус қайд меқнад. Ин дафъа

хам ӯ қайд намуд, ки паси фармони мошинҳои пахтачинӣ 150 духтаракон нишаста пахта чиданд.

25 март дар Хонаи актёрони ба номи Шарифзода А.М. анҷумани кинематографистони Озарбойҷон кор сар кард, ки дар он Ҳ. Алиев ширкат дошт.

3 апрел Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони Кумитаи тафтишоти ҳизбии назди КМ ҳизби меҳнаткашони Ветнам, ки сардораш узви КМ ҲМВ, ҷонишини раиси Кумитаи тафтишоти ҳизбии назди КМ ҲМВ Ҳа Тхи Куеро қабул намуд.

4 апрел Ҳ.Алиев Қаҳрамони Иттифоқи Шӯравӣ Мелитон Кантарияро, ки Парчами ғалабаро дар тори Рейхстаг парафшон кардааст, ба ҳузур пазируфт.

16 апрел Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ КПСС баромад намуд, ки масъалаи даъвати анҷумани XXV КПСС-ро дида баромад ва маърузаи А. Громикоро «Дар бораи вазъияти байналхалқӣ ва сиёсати хориҷии Иттиҳоди Шӯравӣ» шунавид.

22 апрел Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантана, ба шарафи 105 солагии Рӯзи таваллуди В.И. Ленин мардуми кишварро табрик намуд. Узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон, ҷонишини аввали Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон И. Иброҳимов маъруза кард.

25 апрел Ҳ.Алиев дар маҷлиси умумибокуии ба 90-солагии Рӯзи таваллуди коммунисти куҳансолтарини ҷумҳурӣ И. Гандюрин иштирок намуд ва ба ӯ ордени Инқилоби Октябрро супурд.

28 апрел дар Қасри ба номи В.И. Ленин Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ иштирок намуд, ки ба 55-солагии барқарор шудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва ба рӯзи 1 май бахшида шуда буд.

29 апрел Ҳ.Алиев ба намоишгоҳи бахшида ба 30-солагии Ғалаба бар Олмони фашистӣ қадам ранча фармуд.

3 май Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони Ташкилоти озодии

Фаластин (ТОФ)-ро бо сарвари раиси Комичроияион Ясир Арафот ба ҳузур пазируфт.

4 май дар КМ ХК Озарбойҷон қабул ба амал омад, ки ба ҷашни Ғалабаи бузург бахшида шуда буд. Дар он Ҳ.Алиев бо суханони пурмӯхтаво баромад намуд.

5 май Ҳ.Алиев сафири Ғавкулотда ва мухтори ИМА дар СССР Уолтер Дж. Стесселро қабул фармуд.

7 май дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси меҳнаткашонӣ Боку бахшида ба 30-солагии Ғалабаи бузург барпо гардид. Дар он Ҳ.Алиев нутқи пурмазмун эрон намуд, ба вижа нақши нафтчиёни Бокуро дар торумори фашизм қайд намуд.

8 май Ҳ.Алиев ба музейи артиши 18-ум ва мактаб-интернати ба номи Ҷ. Нахичеван ташриф бурд.

9 май Ҳ.Алиев дар митинги Ғалаба дар майдони ба номи В.И. Ленин иштирок кард. Ҳамон рӯз ӯ зери ҳайкали В.И. Ленин, рӯйи мемориали ҷанговароне, ки дар госпитали Боку дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ ҷон додаанд ва ба зери ҳайкали ёдгории Азӣ Азизов гулҷанбарҳо гузошт, ба музейи таърихии АҶ Озарбойҷон ва артиши 4-ум ташриф овард.

12 май ҳайати намоёндагони шаҳри Сараевои Югославияро қабул намуд, ки бо роҳбарии директори Маркази марксистӣ, вакили «Скупщина»-и Югославия Атиф Пуриват омада буданд.

7 июн Ҳ.Алиев ба якҷанд микрорайони шаҳри Боку қадам зад, ба шаҳраки километри 8-уми ба номи Мусобеков, Аҳмадӣ, ба номи Разинро дида, бо мардуми меҳнаткаш ҳамсӯҳбат шуд.

9 июн ба заводи мошинсозии «Коргари Боку»-и ноҳияи Ленини Боку қадам ранча кард.

10 июн вохӯрии Ҳ.Алиев бо интиҳобкунандагони ҳавзаи интиҳобии 1-уми Разинск гузашт, ки роҳбари ҳизбии ҷумҳурий аз он ҷо номзад ба депутатии Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон пешниҳод гардида буд.

15 июн Ҳ.Алиев дар участкаи 5-уми ноҳия 26 комиссари Боку ба интихоби Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон овоз дод.

18 июн дар «Сангистони нафтчиён»(Нефтяных Камнях) митинг барпо шуд, ки дар он Ҳ.Алиев ва вазири саноати нафти СССР В. Шашин иштирок намуданд. Дар тантанаҳои ҷашни нафтчиён аз бисёр ҷумҳуриҳои мамлакат ташриф оварда буданд.

Бегоҳӣ дар Қасри ба номи В.И. Ленин бахшида ба 25 солигии «Сангистони нафтчиён»-и афсонавӣ маҷлиси ботантана барпо гардид. 19 июн дар Хонаи Бокуи афсарони ба номи Азӣ Асланов Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантанаи хизматчиёни ҳарбӣ ба ифтихори мукофотонида шудани ҳавзаи Бокуи ПВО бо Ордени Байраки Сурх ширкат варзид.

24 июн Ҳ.Алиев ба дидани мошин-дастгоҳи нимғутаваршавандаи баҳрии «Баку» рафт.

30 июл Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд. Ҳ.Алиев бо маъруза «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии Озарбойҷон роҷеъ ба минбаъда беҳтар шудани интиҳоб, ҷобачогузорӣ ва тарбияи кадрҳо дар партави анҷумани XXIV баромад кард.

Ин ҷо ӯ бори аввал дар бораи дағалона вайрон карда шудани тартиботи интиҳоб, ҷобачосозӣ ва тарбияи кадрҳо дар қорӣ роҳбарияти пештара кушоду равшан гап бизад.

«Дар вазифаҳои масъулиятнок гоҳе одамони пухтанарасида, беҳунар, аз назари сиёсӣ ва маданӣ ақибмонда пешниҳод мешуданд. Таври васеъ ба роҳ монда шуда буданд бо нишонаҳои маҳалчигӣ, хешутаборӣ, бо «меҳр» ва ё тарафгирию ҳимояи шахсӣ ба қор пешбарӣ намуданҳо. Таҷрибаи пӯсидаи аз як вазифа ба дигараш гузарондани ҳатто қасони нолоиқӣ қорқоро расвокарда ҷой доштанд. Дар қатори ядроӣ роҳбарикунанда – Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон ба ҷойи яқдилона ва ҷиддӣ қору амал намудан дар сиёсати кадрҳо, гурӯҳбозӣ, ҳаракатҳои ғашовари иззатталабию шӯҳратпарастии ҳуҳҳона мавҷуд буданд».

Ҳ.Алиев дар бораи корҳои зиёди анҷом гирифта, оиди тоза намудани дастгоҳи ҳизбӣ баъд аз соли 1969 ва таъсири иҷтимоии он хотиррасон намуд:

«Корҳои анҷом додаи Кумитаи Марказӣ аз тарафи коммунистон, ҳамаи ташкилотҳои ҳизбӣ ва меҳнаткашони ҷумҳурӣ дастгирӣ ва тарафдории гарму ҷӯшон пайдо намуд. Дар байни оммаи васеъ боварии гумшуда оид ба пойдориву устувории қонунҳои ҳизбӣ ву давлатӣ аз нав эҳё шуданд, ки хиёнаткор аз ҷавобгарӣ халосӣ надорад».

Ба масъалаи кадрҳо, – гуфт Ҳ.Алиев, – қариб ки дар ҳамаи пленумҳо, дар ҳар як ҷаласаи Бюро ва Котиботи КМ аҳамият дода мешуд, аммо дар таҷрибаи КМ таври комплексӣ омӯختану муҳокима намудани масъалаҳои кор бо кадрҳои ҳизбии кумитаҳо, вазоратҳо ва идораҳо дохил гардида буд.

Котиби якум ба қарори КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР аз 9 июли соли 1975 «Дар бораи тадбирҳои минбаъда сердаромад гардондани истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ дар РСС Озарбойҷон» аҳамият дода, махсус қайд кард, ки вазифаҳои наву бузургро танҳо бо кадрҳои мутахассису тайёршуда ва ҳақиқии ҳизбӣ ҳал кардан мумкин.

Муваффақиятҳоро дар бораи интиҳоб ва ҷобачогузории кадрҳо дар солҳои охир ба ёд оварда қайд намуд, ки «ҳамаи котибони Кумитаи ҳизбии шаҳрҳо ва ноҳияҳо – ҳоло маълумоти олии доранд, мудирони шӯъбаҳо, инструкторҳо, аз чор се қисми раисони комичроия одамони дорои таҷрибаи истеҳсолӣ ва мутахассисони соҳаи хоҷагии халқанд». Ҳ.Алиев рӯйхати номҳои зиёдро хонда гуфт, ки барои ба талаботи усулҳои кор балад набуданашон, аз вазифаҳои роҳбарии ҳизбӣ озод карда шуданд.

Дар баромади худ Ҳ.Алиев далелҳои манфии овард, ки ҳатто одамони гуноҳ содир карда омадаро ба вазифаҳои масъулиятнок таъин мекардаанд, бо дипломҳои қалбакӣ аз як вазифа ба дигараш мегузaronдаанд. Масалан, собиқ вазири сохтмони

саноат К. Султонов каси се дафъа судшуда Пастушнийро сардори трести «Промстроймеханизатсия» таъин кардааст. Собик вазири хоҷагии қишлоқ С. Гаджиев ҳамин ки сардори «Главо-зармелиострой» таъин шуд, моҳи апрели соли 1975 Исмоиловро ба вазифаи сардори «главк», ки чанде пеш аз «СМУ-20» ба рои сӯиистифода аз мансаб аз кораш гирифта буданд, таъин намуд. Ҳол он ки таври ғайриқонунӣ маблағи калони давлатиро азхуд карда, аз мошини сабукрави идора ба нафъи худ истифода намудааст.

Ҳ.Алиев гуфт, ки дар «ҷойҳои рағанин» ташкилоти ҳизбӣ гоҳе одамони бемаданияту нопокро таъин мекунанд. Дар натиҷаи ин қотилҳо зуд корро хароб месозанд, ба ҷиноятҳои саҳт роҳ медиҳанд. Мисол, директори собиқи заводи маргарин А. Оруджев, собиқ директори фабрикаи макарони Боку Э. Бадалян, собиқ директори заводи консерви Удждар М. Ширинов.

Вай ташкилоти ҳизбиро барои он танқид кард, ки онҳо ба корҳои роҳбарӣ занонро кам таъин менамоянд. Ҳамон вақт танҳо шаш хонум дар вазифаҳои роҳбарӣ кор мекарданд: С. Дибирова, Е. Юсова, Т. Гумбатова, Р.Мамедова, Н.Рустамова, Л. Трофимова. Аз занҳо дар корҳои колхоз 18 тан, совхоз 8 тан, умуман онҳо 16,6 фоизи корҳои роҳбариро дар ташкилотҳои ҳизбӣ, шӯравӣ ва иттифоқи касаба адо мекарданд. Бо вучуди ин Ҳ.Алиев аз ин вазъият чандон розӣ набуд.

Сарвари ҳизбии ҷумҳурӣ дар Пленум масъаларо бисёр ҳам аҷиб гузошт хонумҳоро «касони дуҷумдараҷа» меноманд. «Дар корҳои ҳизбӣ ҳамеша чунин меҳисобанд: котиби дуҷуми Кумитаи ҳизбӣ, ҷонишини вазир, муовини директор. Ба ин вазифаҳо касони ояндадор бояд таъин шаванд, то ки дар оянда лозим шавад, ўро ба ҷои яқум гузаронанд. Мутаассифона дар амал, гоҳе одатан касони муҷмал, беташаббусро таъин мекунанд, ки вақти зарурат ҳамчун номзад пешниҳод кардан душвор мегардад».

Ў мисоли аниқ меоварад: «Бад аст вақте ки мо муовинҳоро

аз рӯйи омодагии сиёсиашон нею ҳамин тавр, барои пур кардани ҷойи ҳолӣ таъин менамоям ва бо ин ҳолат муборизаи оштинопазир бурдан зарур аст».

Дар бораи кори органҳои маъмурии ғап зада, Ҳ.Алиев қайд намуд, ки дар солҳои 1971-1974 барои хатоҳои содиршудаи зидди қонун ва қорҳои ғайриқаноатбахш 14 сардори шӯъбаҳои ноҳиявии қорҳои дохилӣ, то прокурори шаҳри ноҳия ва вилоят аз вазифа сабукдӯш гардиданд ва 12 раиси суд пеш аз мӯҳлат аз қор озод гардонда шуданд.

Баробари далелу рақамҳои дилхушкунанда вай ҳолатҳои манфии зиёдро мисол овард: ҳамқорҳои қормандони милитсия ва прокуратура ба қиноятқорон, ҳодисаҳои порахӯри, ғоратгарӣ мавҷуданд. Вай собиқ қотиби аввали ноҳияи Қурдамир М.Мамадовро мисол овард, ки одамонро ба қор таъин мекардааст. Меғуфтанд, ки умуман аз ӯҳдаи қор намебарояд, ифлос аст, раисони хоҷагӣҳо тез-тез иваз мекунад. Ба порахӯрию пулпарастӣ байни халқ овозаҳо паҳн мешуд ва ҳанӯз ҳам дар системаи институтҳои илмию тадқиқотӣ ва мактабҳои олии дида мешаванд.

1 август Ҳ.Алиев аъзои бригадаҳои тафтишотии байни ҳамдигарии хоҷагии қишлоқи РСС Ўзбекистону Тоҷикистону Туркменистонро баҳузур пазируфт.

11-12 август ба ноҳияҳои Бардин ва Имишлу рафта, маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагӣҳо, маҷлиси машваратии минтақавии роҳбарони ноҳияҳои пахтақорро баргузор намуд.

15 август Ҳ.Алиев хоҷагии ноҳияи Таузро аз назар гузаронд.

16 август Ҳ.Алиев сохтмони Истгоҳи обии барқи Шамхор ва Сарсангсойро рафта бидид.

22 август тахти роҳбарии Ҳ.Алиев маҷлиси қумитаи ташкилӣ оид ба омодагӣ ва баргузории Рӯзҳои адабиёти Шӯравӣ дар ҷумҳурии барпо шуд.

25 август Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагон-кормандони маъсули Ҳизби Ироқи БАСС бо сардори котиби вилоятии ҳизби Ироқ Ришон Ҳасан-ал-Яурро қабул намуд.

28 август Ҳ.Алиев бо донишҷӯёни соли 1975 дохилшудаи Мактабҳои олии Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳо вохӯрд. Дар соли 1975 берун аз конкурс дар мактабҳои олии Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳои СССР беш аз 600 шахрванди Озарбойҷон (боз 40 нафараш ба мактабҳои олии марказ таври «гузарондан» ба курсҳои болоӣ, инчунин 34 нафар ба курсҳои «тайёрӣ» фиристода шуда буданд). Дар он рӯзҳо ҷавонони Озарбойҷон дар 43 шаҳри мамлакат таҳсил мекарданд.

Роҳбари ҳизбӣ дар аснои суҳанронӣ аз ҷумла гуфт:

«Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон ба тайёр кардани мутахассисони маълумоти олимдор дар мактабҳои олии Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳо диққати махсус медиҳад. Теъдоди қабулкунандагони он мактабҳои олий сол то сол афзун мегардад. Агар соли 1970 ба мактабҳои олии берун аз ҷумҳурӣ 60 кас фиристодашуда бошад, (он ҳам дар ҳудуди имкониятҳо буд) аммо имсол 604 донишҷӯ қабул шуданд, яъне 10 баробар зиёд. Ғайр аз ин гурӯҳи калони ҷавонон дар омӯзишгоҳҳои олии ҳарбии мамлакат, аз ҷумла институтҳои авиатсияи граждонӣ, Университети ба номи Патрис Лумумба, институти умумииттифоқии давлатии кинематография дохил шуданд.

... Оянда дар назди шумо талаботи нави олий пешниҳод месозад. Мутахассис, агар вай дарвоқеъ ҳам шахсияти эҷодкор аст, барои вақтгузаронӣ не, бояд каме аз вақт пештар ҳаракат бикунад. Яъне ин ба маънои он ки лозим аст ором нагирифта хондан – омӯхтан! Барои ин заминаи мустаҳками дониш, тавоноӣ, малака лозим. Ҳар қадар асоси ин корро дар солҳои донишҷӯӣ мустаҳкам созед, ҳамон қадар бештар ба Ватан, ба ҷумҳурии худ ғоида меоваред, ҳаёти худатон ҳамон андо-

за пурмаънову зебо мешавад, бо худӣ ҳамин дар инкишофу рушди ҷомеа ҳисса мегузоред.

Мо шуморо бо умедҳои калон ба мактабҳои олии роҳӣ менамоем ва бо умедвории калон ба бозгашт, шумо ҷашм меӯзем, ба фаъолияти пурсамари ояндаи шумо ҷашм меӯзем. Ва ниҳоят, бидонед, ки аз қобилияти тавоноӣ ва дараҷаи дониши шумо вобаста хоҳад шуд суръати рушди иқтисодиву сохтмонҳои маданӣ, дараҷаи ҳаёти иҷтимоии ҷумҳурии мо дар оянда».

10 сентябр Ҳ.Алиев ба сохтмони Заводи кондитсионербарории Боку ташриф овард, ки он рӯзҳо сохта мешуд.

15 сентябр Ҳ.Алиев ронанда – кайҳоннаварди СССР, ду қарат Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ, генерал-майор Ҳ.Береговой ва П. Климукро ба ҳузур пазируфт.

23 сентябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси тантанавӣ бахшида ба супурдани ордени Дӯстии Халқҳо ба Академияи улуми Озарбойҷон барпо шуд.

2 октябр расми кушоди Рӯзҳои адабиёти Шӯравӣ дар Озарбойҷон ба амал омад. Барои иштирок дар он Рӯзҳо Котиби Якуми раиси Иттифоқи нависандагони СССР, Қаҳрамони меҳнати Сотсиалистӣ Ҳ. Марков, Қаҳрамони меҳнати сотсиалистӣ Ҳ.Абашидзе, В. Катаев, В. Кожевников, Б. Полевой, Н. Тихонов, М. Танк, шоирон Е. Долматовский, Н. Доризо, Қ. Кулиев, нависандагони намоён С. Залигин, Ю. Ритхэу, А. Софронов, котиби Иттифоқи нависандагони Қазокистон О. Сулейменов, роҳбарони ташкилотҳои нависандагони тамоми ҷумҳуриҳо, адибони хориҷӣ ташриф оварда буданд.

8 октябр Ҳ.Алиев дар расми басташавии Рӯзҳои адабиёти Шӯравӣ суҳан кард.

17 октябр Ҳ.Алиев бо нависандаи намоёни Шӯравӣ М. Шагинян мулоқот ба амал овард. 18 октябр Ҳ.Алиев гулгашти нави бас ободу зебо гардонидашудаи ҷодаи ба номи Лермонтовро рафта бидид.

20 октябр Ҳ.Алиев котиби Кумитаи Марказии Ҳизби Халқии Эрон Н. Киёнуриро ба ҳузур пазируфт.

24 октябр Ҳ.Алиев дар Филармонияи давлатии Озарбойҷон ба номи М. Магомаев, дар шабнишинӣ ба муносибати 100-солагии рӯзи таваллуди Аветик Исаакян ширкат варзид.

27 октябр Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони фирмаҳои Японияро, ки дар сохтмони заводи кондитсионерҳои Боку ширкат доштанд, қабул фармуд.

29 октябр Ҳ.Алиев дар расми кушоди тантанавии мусобикаҳои нӣҳойии дуҷоми СССР аз рӯи мусобикаҳои бисёрҳарбаи ГТО барои гирифтани мукофоти рӯзномаи «Комсомолская правда» иштирок намуд. Мусобика дар стадиони ҷумҳуриявӣ ба номи В.И. Ленин баргузор гардид.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ронанда – кайҳоннавард, ду қарат Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ А. Леоновро қабул кард.

31 октябр Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ роҷеъ ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР «Дар бораи ҷораҳои минбаъда сардаромад гардондани маҳсулоти хоҷагии қишлоқ дар РСС Озарбойҷон» маъруза кард.

Қабули қарори нав, иброз дошт маърузачӣ, аз он боис имконият ба вучуд овард, ки мо супоришҳои нақшаи панҷсолаи нӯҳумро аз рӯи маҳсулоти зироат ва ҷорводорӣ бомуваффақият иҷро кардем. Ҳаҷми умумии маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ҳанӯз соли 1974 ба дараҷаи муқаррар гардидаи соли охирини панҷсола баробар шуд.

Ҳ.Алиев дар он бора гап зад, ки КМ ҲК Озарбойҷон вазъи хозиразамони хоҷагии қишлоқи ҷумҳуриро таҳлил намуда, равандҳои асосии ривочи минбаъдаи онро муайян кард, мушаххас пешниҳод намуд ва дар ин бора ба КМ КПСС иттилоъ дод. Дар натиҷа бо ташаббуси Л. Брежнев қарори дар боло нишондодашуда қабул гардид.

Дикқати асосӣ он ҷо ба сердаромад гардондани истеҳсо-
лоти хоҷагии қишлоқ, мустаҳкам гардонидани захираҳои
ашёву техникаи колхозу совхозҳо, истифодаивасеъ аз обу
обёрӣ, химиконидан, боло бурдани механизатсия, гузаро-
нидани соҳаҳои хоҷагии қишлоқ дар асоси саноати ҳозира-
замон ба иттиҳодияҳои байни хоҷагиҳо нигаронида шуда-
аст.

Дар қарор нишон дода шудааст, ки дар соли 1980 маҳсуло-
ти умумӣ: ғалла – то 1.050 ҳазор тонна; ангур – то 1 миллион
тонна; харида пахта – то 600 ҳазор тонна; сабзавот – то 650 –
680 ҳазор тонна расонда шавад.

Дар панҷсолаи даҳум ҳаҷми сармоягузорию давлат барои
таври комплексӣ рушд намудани хоҷагии қишлоқ ба маблағи
1.087 миллион сӯм аст. Ба нақша гирифта шудааст, ки дар
ҷумҳурӣ 45 ҳазор гектар замини обӣ ба қор андохта шуда, ҳо-
лати обёрии 150 ҳазор гектар замини обӣ беҳтар гардонда
мешавад. Навсозии системаи обёрӣ ва бо об таъмин намудани
боз 300 ҳазор гектар замин дар назар аст.

Дар панҷсолаи даҳум рӯйхати сохтмонҳои бузурги обӣ та-
сдиқ гардидаанд. Байни онҳо – сохтмони обанборҳои Агри-
чой, Кендаланчойи поён, Сероб, Виляшчой, Бананиёрро ном
бурдан мумкин, навосии ҷӯйборҳои Сарбанд(Главной) в
Шервони Боло низ дар мадди назаранд.

Барои ҳарчониба (таври комплекс) ривож додани хоҷагии
қишлоқ ва хоҷагиҳои обу сохтмонҳои обёрикунанда дар
панҷсолаи 10-уми 1 миллиарду 927, 4 миллион сӯм ҷудо
буд. Ин қариб 20 Ҷоиз зиёд аз ҳаҷми маблағгузорию давлатӣ ба-
рои рушди хоҷагии қишлоқи Озарбойҷон барои 50 – сол аз соли
1920 то соли 1970 аст ва яқуним баробар зиёд аз маблағи дар
панҷсолаи нӯҳум ҷудо кардашуда мебошад.

Барои хоҷагии қишлоқи ҷумҳурӣ дар панҷ сол 17.500 трак-
тор, 13.800 автомобили боркаш, 11.500 «прицепи трактор»,

2.800 комбайнҳои ғалладарав, 1.600 экскаватор, 1.500 булдозер ва ғайра чудо карда мешавад.

Дар назар аст рушди саноати коркардкунанда, сохтмони мактабҳо, биноҳои хизмати маишӣ, бо газ таъмин кардани деҳот, сохтмони шохроҳи кубури гази Евлох – Степанокерт, Ҳорис – Нахичеван!

Қарорро Ҳ.Алиев шарҳ дода, баробари ин вазъиятро чуқур таҳлил ҳам кард, ки ҳамаи соҳаҳои хоҷагии қишлоқ ва вазифаҳо ба назар гирифта шудаанд.

1 ноябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони шӯрои амрикоии сиёсатмадорони чавонро қабул намуд.

6 ноябр Ҳ. Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин бар маҷлиси тантанавии бахшида ба 58-умин солгарди Октябри Кабир ширкат варзид. Дар он Раиси Шӯрои Вазирони Озарбойҷон А. Иброҳимов маъруза кард.

7 ноябр дар паради ҳарбӣ ва намоиши идонаи меҳнаткашон ҳузур дошт.

20 ноябр Ҳ.Алиев дар ифтитоҳи Хона-музеи Ҳазрат Гаҷибеков ҳузур дошт.

Ҳамон рӯз дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов намоиши нави опера Уз. Гаҷибеков «Гуруғлӣ» садо дод, ки дар он Ҳ. Алиев ҳузур дошт.

21 ноябр Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И.Ленин дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 90-солагии Ҳазрат Гаҷибеков иштирок намуд.

28 ноябр дар Москва, дар Толори Калони Хонаи Иттифокҳо шаби эҷодӣ бахшида ба 90-солагии Ҳазрат Гаҷибеков барпо гардид, ки дар он Ҳ.Алиев ва аъзои Бюрои Сиёсии КМ КПСС ҳузур доштанд.

12 декабр Гейдар Алиев дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 90-солагии Муслим Магомаев иштирок кард.

Ҳамон рӯз дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ.Алиев – «Слагаемые успеха» дар бораи корҳои анҷомдодаи ташкилоти ҳизбию тамоми меҳнаткашони ҷумҳурӣ оид ба иҷрои нақшаҳо ва ӯҳдадориҳои сотсиалистии панҷсолаи IX ҷоп шуда буд.

17 декабр Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Оид ба ҷамъбасти Пленуми декабрии (соли 1975) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбӣ, ки аз суҳанони эродкардаи рафиқ Л.И. Брежнев бармеоянд» маъруза кард.

Пленуми декабрии КМ КПСС масъаларо дар бораи даъвати анҷумани XXV КПСС муҳокима намуд, панҷсолаи IX-ро ҷамъбаст кард, лоиҳаи нақшаҳои давлатӣ ва Буҷаи давлатии СССР-ро барои соли 1976 маъқул донист. Ба ақидаи Л.И. Брежнев панҷсолаи нӯҳум беҳтарин панҷсола дар таърихи СССР. Ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ дар панҷ сол 43 Ҷоиз афзуда, афзоиши маҳсулоти саноатӣ аз ҳисоби афзудани ҳосилнокии меҳнат 84% ба ҷойи 73%-и панҷсолаи ҳаштум буд.

Ҳ.Алиев дар Пленум вазифа гузошт, ки дар соли 1976 рушди ҳаҷми маҳсулоти саноатиро ба 8 Ҷоиз, аз ҳисоби афзудани маҳсулнокии меҳнат кӯшидан лозим, ки афзоиши маҳсулоти саноатӣ ба 70% расонда шавад.

23 декабр дар Боку Конференсияи илмӣи Умумиииттифокӣ дар мавзӯи «Барномаи Сулҳ, ки анҷумани XXIV КПСС кор карда баромадааст, дар амал» ифтиҳо гардид. Дар қори он олимон, арбобони давлативу ҷамъиятӣ аз Москва, ҷумҳуриҳои Иттифокӣ, Олмони демократӣ, Полша, Чехословакия ширкат доштанд. Ҳ.Алиев бо маъруза дар бораи сиёсати ҳориҷии сулҳхоҳонаи СССР баромад намуд.

25 декабр митинг бахшида ба истифода супурда шудани заводи кондитсионерҳои рӯзгор барпо шуд. Ин нахустин завод дар мамлакат буд, ки дастгоҳ иқлими маснӯӣ кор карда мебаровард. Дар рӯзи ба кор шурӯъ кардани ин завод

Л.Брежнев Котиби генералии КМ КПСС ба иштирокдорони сохтмони он табрики гарму ҷӯшон фиристод.

Ҳ.Алиев дар митинг рақамҳои зеринро ба забон овард: дар ду сол ба маблағи 30 миллион сӯми ҷудо кардашуда аз худ гардид. Дар маҷмӯъ завод 155 ҳазор метри квадратиро ташкил дод, ки объектҳои истеҳсоли ва ғайра ба он шомил мешаванд. 4 ҳазор таҷҳизоти мураккаби технологию инженерӣ ба ҳам пайванд карда шудаанд, масофаи умумии автоматигардонидашуда ва дигар хатҳояш 9 километрро ташкил дод, қариб 10 ҳазор километр кубуру симҳои қутрашон гуногун ба кор бурда шудаанд.

Вазири саноати барқу техникии СССР А.Антонов дар тантана баромад карда гуфт: «Барои сохтану насб намудани биосёр – ҳазорҳо адад таҷҳизоти технологию муҳандисӣ дахҳо фирмаҳои ватанӣ ва хориҷӣ иштирок намуданд. Завод аз рӯйи тамоми қоидаҳои корхонасозӣ ба дараҷаи баланд сохта ба истифода дода шуд.

Дар натиҷаи бодикқат интиҳоб намудани коргарону мутахассисон кор дар кӯтоҳтарин муддат анҷом гирифт. Мутахассисони инҷой аз ӯҳдаи иҷрои саҳттарин қору ҳалли муаммоҳо баромада метавонанд».

26 декабр Ҳ. Алиев ба Ленкоран бирафт ва дар маросими ифтитоҳи Обанбори Ханбуланҷойи ширкат варзид.

27 декабр Ҳ.Алиев гурӯҳи олимону арбобони ҷамъиятиро аз Москва, ҷумҳуриҳои бародар, Полша, Чехословакия – иштирокдорони конференсияи умумииттифоқии илмӣ Боку – «Барномаи Сулҳ, ки анҷумани XXIV КПСС дар амал»-ро ба ҳузур пазируфт.

1976

10 январ Ҳ.Алиев дар 42-умин Конференсияи ҳизбии шаҳри Боку баромад кард.

Сарвари ҳизбии ҷумҳуриявиро боз ҳам масъалаи ақибмонии сохтмони хонаю чой дар шаҳр ба ташвиш меовард: дар ин 5-сола 630 ҳазор метри квадратӣ манзилро гирифтанд муяссар нашуд.

Ҳ. Алиев оиди муваффақияти сабзу хуррам гардонидани Боку гап зад: дар 5-сола дар майдони 2.720 гектар ниҳолҳои гуногун шинонда шудаанд. Агар соли 1970 ба ҳар сари аҳоли 6,5 метри квадратӣ майдони сабзу хуррам рост омада бошад, дар соли 1975-ум ба 17,5 метри квадратӣ бирасид.

«Ба қариб Бюрои КМ масъалаи нақшаи ниҳолшинониро дар Боку дар 5-солаи даҳум муҳокима кард. Аз қомитчиҳои шаҳри Боку кӯшиш карданд, ки нақшаро қамтар кунанд. Мо ба ин розӣ нашудем ва дар нақша муайян шуд, ки дар майдони 3000 гектар, яъне бештар аз дараҷаи 5-солаи нӯҳум ниҳол мешинонем».

Дар бораи хоҷагҳои «дача»-дор Ҳ.Алиев гап зада ду мисол овард: вақте ки тамоми қаҳру ғазаби органҳои ҳифзи ҳуқуқ бар сари беваю бечораи як порча заминдошта бирехту аммо қасони «дача»-ҳои тамтаи бо қонуншиканӣ ва пули бедардимӣ сохташуда як тараф монданд, зеро намояндагонии Қумитаи назорати халқӣ ва органҳои маъмурӣ танҳо бо қонуншиканиҳои хурд сару қор доранд. Ҳол он ки онҳо «дача»-ҳои хурд ва бо меҳнати ҳалол сохтае доранд.

Вай пешниҳодеро дастгирӣ кард, ки дачаҳои дар қаламрави ноҳияҳои Азизбеков, Ленин ва ғайра сохташударо, ки саросар бо роҳи қонуншиканӣ ва маблағи ҳангуфт гирифта, ба рои қорқарон, оилаҳои серодами мӯҳтоҷ дода шаванд.

Аз 27 январ то 1 феврал дар Боку чонишини Шӯрои Вазирони СССР И. Новиков меҳмон буд. Ҳ.Алиев меҳмони олиқадрро пешвоз гирифта аз фурудгоҳ гусел дошт. Ҳамроҳ ба чандин корхонаи азими пойтахт рафтаанд ва аз ҷумла ба заводи коркарди нафти ба номи В.И. Ленини Бокуи нав ташриф оварданд, заводи нави кондитсионерро аз назар гузарониданд.

28 январ Ҳ.Алиев дар анҷумани XXIXКМ Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон бо маърузаи ҳисоботӣ баромад кард.

Дар маъруза панҷсолаи нӯҳум ҷамъбаст карда шуд:

«Вазифаҳои асосии иҷтимоию иқтисодӣ ва супоришҳои мушаххаси Директиваҳои анҷумани XXIV КПСС бомуваффақият иҷро гардиданд. Панҷсолаи нӯҳум дар пешрафти иқтисодиёти Озарбойҷон давраи ҳалқунанда гардид. Мо на танҳо ақибмондагии чандинсолаи онро барҳам додем, балки ба суръати баланди тарақиёте расидем, ки таърихи ҷумҳурӣ ёд надорад.

Бори нахуст дар 5-солаҳои баъд аз ҷанг нақшаҳои пешрафти хоҷагии халқи Озарбойҷон аз рӯйи ҳамаи нишондодҳо иҷро шуданд ва пеш аз муҳлат иҷро гардиданд.

Ҷамъбасти муҳими фаъолияти КМ он далелест, ки баробари болоравии маҳсулоти умумӣ ва хеле беҳтар гардидани сифати корҳои саноат, инчунин сохти индустрияи ҷумҳурӣ аз ҳисоби васеъ гардидану пешрафти соҳаҳо, пешрафти илму техника низҷолиб буд. бо ба қор даромадани заводҳои кондитсионер ҳаҷми маҳсулоти баркию техники тахмин якуним баробар афзуд. Дар ҷумҳурӣ соҳаи нави пешқадам – мошинсозии электронӣ-саноати радиойӣ, мошинсозӣ дар саноати сабук ва ҳӯроки умумӣ ба вучуд омад ва ғайра.

Вазъияти саноати маҳсулотҳои нафту газ беҳтар гардид. Иттиҳодияҳои «Озарнефт» ва «Ҳазарбаҳрнефт» нақшаҳои худро барвақт иҷро карданд. Нақшаи ҳосил намудани газро

зиёд намуданд, ки дар муқоиса бо нақшаи 5-солаи ҳаштум қариб якуним баробар зиёд шуд. Ҷамъулҷамъи истеҳсоли нафту газ (ба ҳисоби нафт) дар соли 1975 –ум 27,1 миллион тоннаро ташкил кард, ки аз дараҷаи баландтарини соли 1941-ум як миллион тонна зиёд аст.

Дар панҷсолаи даҳум бо қарори Шӯрои Вазирони СССР афзун гардидани қорҳои пармасозии қабри баҳри Каспий, сохтан ва ба амал татбиқ намудани масолеҳи техникаи пармасозӣ, аз худ намудани қорҳои чуқури зери баҳр, аз ҷумла дар қабри 200 метрии баҳр, дар назар аст.

Қорҳои зиёд оид ба таъмини соҳаҳо бо техника анҷом гирифтанд. Ним баробар афзудааст навозии парки мошиноти нави саноатӣ. Дар муассисаҳои саноати хӯрокворӣ бештар аз 800 тадбир амалӣ гардида аст, ки техника ва технология ва автоматӣ гардонда шудаанд. Агар дар аввали панҷсола аз даҳ як қисми тамоми ашёҳои саноати сабук ба навӣ дуюм истеҳсол шуда бошанд, ҳоло аксари маҳсулот дараҷаи аввал ва оӣ доранд.

Оид ба масъалаҳои хоҷагии қишлоқ Ҳ.Алиев гуфт, ки суғоришҳои панҷсоларо дар бобати маҳсулоти хоҷагии қишлоқпурраю барзиёд иҷро намудем. Ба давлат фурӯхта шудааст: ғалла-1,2 миллион тонна; пахта – 2,2 миллион тонна; ангур 2,2 миллион тонна; сабзавот – қариб 2 миллион тонна ва ғайра.

Муҳимаш ин пешрафтҳо аз ҳисоби ҳосилноқӣ ва фаровонии маҳсулоти ҷорво ба даст омадаанд. Бо меҳнати андаку баланд бардоштани арзиши маҳсулот ғоиданокии хоҷагиҳо таъмин гардид. Даромади софи қолхозҳо ба 81 ғоиз ғоида, дар совхозҳо – ба 82,7 ғоиз расид. Теъдоди қолхозу совхозҳои ақибмонда хеле қам шуданд.

«Ба ин тариқ, метавон бо асоси қомил иброс дошт, ки панҷсолаи нӯҳум барои қолхозу совхозҳои қумхӯрӣ таърихан

муҳим, дар рушду нумӯи онҳо нуктаи ҳалқунанда гардид. Онҳо аз ақибмони бисёрсола баромаданд. Қариб ҳамаи соҳаҳояшон пешрав шуданд, асоси мустаҳкаме барои сердаромад шудани истеҳсолоти онҳо ба вучуд омад».

Баъд маърузаҷӣ дар бораи нақшаҳои ояндаи панҷсолаи Х гап зад. Бо назардошти қарори охири КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР «Тадбирҳои минбаъда сердаромад намудани истеҳсолоти хоҷагии қишлоқи РСС Озарбойҷон» дар мадди аввал баромад.

Тавре ки котиби якум иброз дошт, дар панҷсола ба ақидаи зидди ривож додани пахтакорӣ хотима дода шуд. Пахтакорӣ ба анъана даромад, муҳимаш ба соҳаи сердаромад табдил ёфт. Аз фуруши пахта хоҷагиҳо 1 миллиарду 432 миллион сӯм гирифтанд, ки ин назар ба 5-солаи 8-ум қариб 2 баробар зиёд аст.

Суханвар бо ҳисси қаноатмандӣ гуфт, ки дар ҷумҳурии корҳои зиёд оид ба пешрафти боғу тоқпарварӣ ба вучуд омад. «Дар 5-сола 78,1 ҳазор гектар тоқзори нав бунёд ёфт. Дар майдони васеъ аз нав қаламчаҳо шинонда шуданд. Тоқҳои ангур бо сутунҳо бардошта шуданд. Рехта додани нуриҳои минералӣ анҷом гирифт, кадрҳои зиёди соҳа тайёр карда шуданд. Ҳамаи ин ба зиёд шудани ҳосили ангур боис гардид, ки аз ҳар гектар тоқзор ҳосилнокӣ ба 18,4 сентнер расид. Ба давлат 668 ҳазор тонна ангур фурухта шуд, ки ин аз дараҷаи соли 1970 ду баробар зиёд аст, аз дараҷаи соли 1965 – 4,5 баробар афзун аст».

Ҳ.Алиев вазифа гузошт: дар солҳои наздиктарин ҳосилнокии тоқзорро то 90-100 сентнер афзун месозем, дар 5-сола 50-60 ҳазор гектар тоқзорҳои нав бунёд мекунем.

Баъд суҳанаширо бо масъалаи сохтмони асосӣ пайваст. Дар солҳои 5-солаи 9-ум 94 корхонаи наву калони саноатӣ ва комплекси хоҷагии қишлоқ сохта ба истифода дода шудааст. Байни онҳо заводи кондитсионерҳо, фабрикаи шоҳибойӣ,

фабрикаи масолеҳи пойафзол ва комбинати нону хамирмояи Боку, корхонаҳои саноати кимиёвӣ, заводи компрессор, фабрикаи газвори Сумгаит, фабрикаи пойафзоли Степанокерт, заводҳои калони консерв дар Ленкоран ва Худот, заводи чинибарорӣ, комбинатҳои ғӯшту орд дар Кировобод, 16 заводи шаробсозии навбати аввал, биноҳои калон барои парвариши чорво ва мурғ сохта шуданд. Дар 5-сола хонаҳои истиқоматӣ ба масоҳати 6,9 миллион метри квадратӣ, мактабҳои дорои 179 ҳазор ҷойи нишасти хонанда сохта шуданд.

Миқдори барои як бор сохтани биноҳо аз 418 то 256 фурмад, баробари ин 2,5 баробар афзуд. Миқдори биноҳои калони доимӣ. Бо қарори Кумитаи Марказӣ рӯйхати сохтмони биноҳои таъҷили сохташаванда таҳия шуда, ба он назорати хизбӣ бурда мешуд. Дар натиҷа аз 24 сохтмони таъҷили 21-тоаш сари вақт ба анҷом расид.

Даромади миллӣ дар соли 1975-ум 5,34 миллиард сӯмро ташкил медод ва назар ба соли 1970-ум 1,32 миллиард сӯм зиёд ва ё 39 Ҷоиз зиёд шуд. Маоши коргарону хизматчиён ба ҳисоби миёна дар соли 1975-ум 125 сӯмро ташкил дод, ки соли 1970-ум 105,5 сӯм буд. аҳволи таъмини мардум бо хонаю ҷой беҳтар шуд, ки қариб 900 ҳазор кас ё ки ҳар сокини 6-уми ҷумҳурӣ аҳволи хонаю ҷойи ҳудро беҳтар карда тавонист.

«Натиҷаи Ҷаъолияти муҳимтарини КМ Ҷизби коммунистии Озарбойҷон ин буд, ки кори ташкилоти ҳизбиро рӯйияи баланд, эҳсоси масъулият, муносибати дилгармӣ нисбат ба кору амал фаро гирифта буд. Мисоли низо, хабаркашӣ, ғуруҳбозӣ барин ҷизҳо аз байни кадрҳои роҳбарикунанда барҳам хӯрданд. Ва имрӯз бо боварии комил ба анҷуман матавон расонд, ки ҳамаи ин солҳо Бюрои КМ хуб кор кард, ҳамаи масъалаҳо сари вақт, дилсӯзона ҳаллу Ҷасл мегардиданд, қатъӣ ва дар асоси маслиҳати ҳамдигар сурат мегардиданд. Мо бо рӯйдодҳои нохушу носолим хайрбод ғуфтем

ва анҷуманро бовар мекунонем, ки дигар бо такрори он асло роҳ намедихем».

Ҳ.Алиев дар бораи зарурати мубориза бо буғикунандагони танқид, беэътиной ба номаҳои меҳнаткашон гап зада, инро ҳам дар назар дошт, ки гоҳе танқидро байрақ карда, иғвою бӯхтоне ҳам менависанд, ба одамони росткору ростқавл бӯхтон мекунанд, мактубҳои беном мефиристанд, ки «баъзе аз онҳоро мо муайян намуда, ба ҷавобгарии ҷиноӣ кашидем. Кумитаҳои ҳизбии шаҳру ноҳияҳо бо бӯхтонгароёну «анонимнависҳо» саҳт мубориза мекунанд, ки дигар касе бо чунин корҳои ифлос машғул нашавад».

Дар охири соли 1975 муҳофизати судии як гурӯҳи калони нозирони инспексияи давлатӣ ба поён расид. 23 нафар яқҷоя бо сардори управлениаш Иброҳимов бо қарори Суди Олӣ аз 8 то 15 сол маҳкум гардиданд.

Ҳ.Алиев дар бораи чунин ҳолатҳои номарғуб гап зада, таъбири аҷиб қоиладарост:

«Муборизаро бо порахӯрӣ таъбири доимӣ ва қатъӣ давом бояд дод, **зеро ин мараз, бегумон, бисёр саҳтҷон аст** ба мо лозим, ки як ҷабҳаи умумиҳизбию умумимардумӣ созем, то ки бо ришвахорӣ саҳт мубориза намоянд. Ин одамони безориро ёфта фаш қардан лозим!.. Мо бояд бо зӯро таъбири умумӣ ин ҳодисаи нангинро аз байни мардум дур созем, ки бисёр таъсири бад ба тарбияи ахлоқии одамон мерасонад».

30 январ Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон, ки анҷумани XXIX интиҳоб қард, барпо шуда масъалаҳои ташкилӣ дида баромад. Қотиби якуми КМ Ҳ.Алиев интиҳоб шуд. Қотиби дуюм – С. Қозлов, қотибони КМ – Ҳ. Саидов, Ҳ. Иброҳимов, Р.Мамадзода интиҳоб шуданд.

Аъзои Бюрои КМ: Ҳ.Алиев, А. Иброҳимов, Ҳ.Иброҳимов, И. Иброҳимов, А. Қеримов, С. Қозлов, А. Қонстантинов, В. Қрасилников, Р.Мамадзода, Ҳ. Саидов, Қ. Қалилов.

Номзадҳо ба Бюрои КМ: И. Аскарров (мудирӣ шӯъбаи корҳои ташкилӣ – хизбии КМ), В. Гусейнов (котиби якуми КМ ЛКСМ), З. Гусейнова (раиси АСПС), Б. Кеворков (котиби якуми Кумитаи хизбии Кӯхистони Қарабоғ), Ҳ. Эфендиев – раиси Кумитаи назорати халқӣ.

Пленум ба вазиҳои мудирӣ шӯъбаи КМ ҲК Озарбойҷон: корҳои ташкили хизбӣ – И. Аскарров, тарғиботу ташвиқот – Д. Илдримзода, илму мактабҳо – Ф. Аҳмедова, маданият – А.Шарифов, корҳои хориҷӣ – Э. Ҷабраилов, саноати кимиёву нафт – Ф.Алиев, саноати сабук ва ҳӯроки умумӣ М. Рагимова, сохтмон ҳоҷагии шаҳр – Р. Содиков, ҳоҷагии қишлоқ – Л. Раҷабова, ҳоҷагии об ва сохтмони қишлоқ – З. Мусоев, савдо, органҳои планкашӣ ва молия – М. Назаров, органҳои маъмурӣ – Д. Велиев, шӯъбаи умумӣ – Я. Кирсанова, корҳои идоравӣ – Б. Мирзоҷонов, раиси комиссияи хизбии назди КМ ҲК Озарбойҷон – А. Гусейновро тасдиқ кард.

13 феврал Ҳ.Алиев дар машқҳои ҳавзаи ҳарбии Қафқоз дар машқи калони ҳарбии «Қафқоз-76» иштирок намуд, ки он ҷо бори аввал мушоҳидачӣҳои хориҷӣ даъват шуда буданд.

13 феврал Ҳ. Алиев гурӯҳи ректорони мактабҳои олии пешқадами кишвар, роҳбарони вазоратҳои Иттифокӣ – иштирокунандагони Конфронси дар Боку барпошуда ва Конфронси илмӣ – методӣ «Мактабҳои олии саноати газу нафти мамлакат»-ро ба пешвози анҷумани XXV КПСС қабул фармуд.

24 феврал дар Москва анҷумани XXV КПСС ифтитоҳ шуд.

26 феврал Ҳ.Алиев дар анҷуман суҳан кард.

Сарвари хизби Озарбойҷон дар бораи корҳои барҷастаи анҷомдодаи ҷумҳурӣ, оид ба таҳаммул намудани ҳолати бӯҳрони иқтисодӣ, пурзӯр намудани роҳбарӣ ба ҳоҷагии халқ, беҳтар кардани интиҳобу тарбия ва ҷобачогузории кадрҳо гап зад. Дар натиҷа, – гуфт ӯ, – «бори аввал дар тӯли солҳо

накшаҳои панҷсола аз рӯи нишондодҳои иқтисодӣ буд шуд ва пеш аз мӯҳлат пур шуд! Озарбойҷон чунон бо суръат корхоро анҷом дод, ки чунин пешрафти хоҷагии халқро мо пеш надида будем».

27 феврал дар маҷаллаи «Огонёк» мусоҳибаи Котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.Алиев бо номи «Мерой высоких требований» чоп шуд. Дар сӯҳбат бо хабарнигори маҷаллаи машҳур Л. Леров Ҳ.Алиев дар бораи роҳҳои расидан ба ин гуна комёбиҳо, ки меҳнаткашони Озарбойҷон дар 5-солаи нӯҳум ноил шуданд, қисса кард.

5 март анҷумани XXV КПСС кори худро ба охир расонид. Дар ин рӯз Пленуми КМ КПСС баргузор шуд. Ҳ.А. Алиев номзад ба узвияти Бюрои Сиёсӣ интиҳоб гардид.

Ҳайати Бюрои Сиёсии КМ КПСС дар соли 1976:

Котиби генералӣ ва узви Бюрои Сиёсӣ Л.И.Брежнев; аъзои Бюрои Сиёсӣ – Ю.В. Андропов, А.А. Гречко, В.В. Гришин, А.А. Громико, А.П. Кириленко, (котиби КМ КПСС), А.Н. Косигин, Ф.К. Кулаков, (Котиби КМ КПСС), Д.А. Кунаев, К.Т. Мазуров, А.Я. Пелше (раиси КПК дар назди КМ КПСС), Н.В. Подгорний, Ҳ.В. Романов, М.А. Суслов (Котиби КМ КПСС) Д.Ф. Устинов (котиби КМ КПСС) В.В. Шербитский; номзадҳо ба узвияти Бюрои Сиёсӣ – Ҳ.А. Алиев, П.Н. Демичев, П.М. Машеров, Б.Н. Пономарёв (Котиби КМ КПСС), Ш. Рашидов, М.С. Соломентсев; ғайр аз ин, аъзои КМ интиҳоб шуданд: И.В. Капитонов, В.И. Долгих, К.Ф. Катушев, М.В. Зимянин, К.Ч. Черненко; раиси Маркази Комиссияи тафтишотии КПСС Ҳ.Ф. Сизов интиҳоб шуданд.

10 март Ҳ.Алиев раиси Шӯрои миллатҳои Ҳизби Коммунистии Ҳиндустон Шрипад Амрит Дангеро, ки ҳайати намоёнандагони коммунистони Ҳиндро дар анҷумани XXV роҳбарӣ мекард, ба ҳузур пазируфт.

17 март Ҳ.Алиев маҷлиси ғаёлони ҳизбӣ бо маъруза «Дар бораи ҷамъбасти анҷумани XXV КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ» баромад намуд.

26 март дар Қасри ба номи В.И.Ленин маҷлиси намояндагони меҳнаткашони Озарбойҷон бахшида ба супурдани Байраки Сурхи сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ барои ғалаба дар Мусобиқаи Сотсиалистии Умумитифоқӣ барои пеш аз мӯҳлат иҷро намудани нақшаҳои хоҷагии халқ дар соли 1975 ва бомуваффақият анҷом додани панҷсолаи 9-ӯм.

Байракро номзад ба аъзогии КМ КПСС, Котиби ВЦСПС И.М. Владиченко супурд. Вай махсус қайд намуд, ки «аз ҳисоби шадидан пеш бурдани соҳаҳо, ки бо прогресси илмию техникӣ сохтори индустриявиро дигар кард. Нишондодҳои техникию иқтисодӣ баланд бурда шуданд. Аз ҳама муҳимаш – маҳсулнокии меҳнат, ки 34 фоиз баланд шудааст ва маҳз аз ҳамин ҳисоб аз ҷаҳор се ҳиссаи афзоиши истеҳсоли маҳсулоти саноат ба даст оварда шудааст».

4 апрел Ҳ.Алиев дар финали давидан барои гирифтани ҷоизаи рӯзномаи «Правда», ки дар аспрези (ипподроми) Боку барпо шуд, иштирок намуд.

7 апрел Ҳ.Алиев ба ярмарка – бозори ҷумҳуриявии молҳои саноатӣ оид ба фуруши маводҳои маданияи маишӣ дар Қасри маданияти ба номи С. Шаумян рафт.

8 апрел дар ноҳияи Октябри Боку расми кушоди тантанавии ҳайкали ёдгории ба яке аз 26 комиссарони Боку – Мешадӣ Азизбеков барпо гардид. Сохтмони мучассама бахшида ба 100 –солагии рӯзи таваллуди марди инқилобкори Озарбойҷон бахшида шуда буд.

Муаллифи ҳайкали ёдгории узви ала-ул-бадали Академияи Рассомони СССР, расоми халқии Озарбойҷон Т.Мамедов, меъмор – Ҳ. Мухторов. Ҳайкали бузурги биринҷӣ рӯи санги

хорои хокистарранг қарор гирифтааст ва бо шахмати худ дар фазои пуштаву кӯҳ, ансамбли меъморӣ як манзараи дилрабо ба вучуд овардааст.

9 апрел дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди Мешадӣ Азизбеков барпо гардид. Ҳ.Алиев дар маҷлис нутқ эрод намуд.

Ҳамон рӯз дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ.Алиев «Жизнь, отданная революции» («Ҳаёте, ки қурбони инқилоб шудааст») бахшида ба М. Азизбеков чоп шуд.

13 апрел Алиев дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский дар маҷлиси тантанавии бахшида ба супурдани Байраки Сурх ба ноҳияи Ленин баромад кард.

15 апрел Ҳ.Алиев ба заводи мошинсозии ба номи лейт. Шмидт таширф овард.

16 апрел дар Театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов Ҳ.Алиев ба ҷомеаи заводи ба номи лейт. Шмидт ордени Байраки Сурхи меҳнат супурд.

17 апрел Ҳ.Алиев дар шанбегии умумибоку, ба ифтихори 106-солагии В.И. Ленин иштирок кард.

22 апрел Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 106-солагии В.И. Ленин ҳузур дошт. Бо маъруза котиби КМ ҲК Озарбойҷон Р. Мамедзода баромад кард.

23 апрел Ҳ.Алиев гурӯҳи иштирокдорони маҷлиси васеи дар Боку барпо шудаи Котиботи Иттифоқи Рассомони СССР-ро қабул кард, ки масъалаи минбаъда пурзӯр кардани корҳои ғоявӣ эҷодӣ бо рассомони ҷавон ва санъатшиносон дар партави анҷумани XXV КПСС муҳокима намуд.

28 апрел Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар Қасри ба номи В.И. Ленин бахшида ба 56-умин солгарди барқарор шудани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва 1 май иштирок намуд. Бо маъруза номзад ба аъзогии Бюрои КМ ҲК Озар-

бойҷон, раиси Кумитаи назорати халқии РСС Озарбойҷон Ҳ. Эфендиев баромад кард.

1 май Ҳ.Алиев дар намоиши ҷашнии меҳнаткашони Боку дар майдони ба номи Ленин ширкат варзид.

3 май Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони Ташкилоти озодии Фаластинро бо роҳбарии раиси Комичроияи ТОФ Ясир Арафот қабул фармуд.

9 май Ҳ.Алиев дар пояи ҳайкали ҷанговарони дафншудае, ки солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ дар госпиталҳои Боку ҷавиданд, ҳамчунин ҳайкали ёдгории Азу Асланов гулҷанбар гузошт. Сипас, ӯ ба мактаб-интернати ба номи Ҷ. Нахичеванский ташриф овард.

12 май дар Қасри ба номи В.И.Ленин Конфронси IV якдилии Шӯравияи халқҳои Осиёву Африқо ифтитоҳ гардид, ки ба 20-солагии ин ташкилоти обрӯманд мувофиқ омада буд. дар он рӯзҳо ба Боку намояндагони ҳамаи ҷумҳуриҳо, Москва, Ленинград, меҳмонон аз мамлакатҳои сотсиалистӣ, аз бисёр давлатҳои Африқо ва Осиё, намояндагони Созмони Милали Муттаҳид, Созмони якдилии Африқой, Шӯрои умумиҷаҳонии сулҳ гирд омада буданд, ки онро Котиби генералӣ Юсеф Эс-Сибойй сарварӣ мекард.

Ҳ.Алиев дар ҳузури намояндагон сухан ронд.

13-14 май Ҳ.Алиев ҳамон меҳмонони хориҷиро қабул намуд, ки дар қори Конфронси IV Шӯравии якдилии халқҳои Осиё ва Африқо иштирок доштанд.

19 май Ҳ. Алиев дар Театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов дар шабнишинии адабию бадеии бахшида ба 150-солагии таваллуди Сундукян ширкат дошт.

20 май Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони ҳуқуқшиносии Ҷумҳурии Халқӣ Демократии Алҷазоирро таҳти роҳбарии доктор Буаламӣ Бинни Хаммуд қабул намуд.

26 май дар хонаи маорифи сиёсии ба номи С. Киров

анҷумани VI-и нависандагони Озарбойҷон барпо шуд. Ҳ.Алиев дар он муфассал сухан ронд.

14 июн Ҳ. Алиев ба кормандони заводи конденсионери Боку мукофотҳои давлатӣ супурд.

23 июн Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон бо маърӯза «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии чумхурӣ роҷеъ ба беҳтар кардани сохтмони асосӣ, дар партави қарорҳои анҷумани XXV КПСС» баромад кард.

Дар маърӯза таври бисёр дақиқ вазъи қорхонро дар сохтмони асосӣ таҳлил кард, дахҳо биноҳои сохтшавандаро номбар намуд, вазъи ташкилотҳои асосии чумхурӣ таҳмил гардид, ҳам номи кормандони хуб қоркарда ва ҳам роҳбарони норизо ном ба ном оварда шуданд, дар назди ташкилотҳои ҳизбӣ ва кумитаҳои гуногун вазифаҳои мушаххас гузошта шуданд.

Котиби КМ баъзе қомеъҳои сохтмони асосиро таъриф намуда, қамбудихоро зери танқиди саҳт қарор дод: нақшаи маблағгузорӣ 91 фоизро ташкил дод, 538 миллион сӯм истифода бурда нашуда монд, гуфт ӯ. Биноҳо қарои флузоти ранга, мошинасозӣ, саноати қимйёвӣ ва саноати сабуқ суст сохта мешуданд...

Тамоман ғайри қобили қабул аст далеле, ки дар панҷсолаи нӯҳум сохтмони хонаҳои истиқоматӣ 1,2 миллион метри квадратӣ сохта нашуд, дар натиҷа 100 ҳазор одам хона гирифта натавонист.

Ин масъала дар КМ КПСС, дар чумхурӣ омӯхта шуд. Бригадаи махсус аз Марказ қорро омӯхт, маълумотнома ҳам дар бораи сохтмони асосӣ навишта шуд ва дар Қомбинати КМ КПСС муҳқима намуданд. Бюрои Қумитаи Марказии Ҳизби Қоммунистии Озарбойҷон рӯйи масъала қор қард ва тадбирҳои мушаххас қарои қартараф намудани қамбудихо, беҳтар намудани фаъолияти вазоратҳои сохтмон ва идораҳо,

кам кардани мӯҳлати иҷро ва беҳтар кардани сифати сохтмон андешида шуд. Қарори қабул намудаи КМ дар коллегияҳои вазоратҳо ва идораҳои тобеи онҳо муҳокима карда шуданд.

Ҳ.Алиев ба иштироккунандагони Пленум дар бораи нақшаҳои панҷсолаи Х гап зад: зарур аст, ки аз худ намудани 36 фоиз маблағ амалӣ гардад, нисбат ба нақшаи панҷсолаи 9-ум қорҳои сохтмону бастабандӣ 35 фоиз бояд зиёдтар анҷом дода шаванд. Ба қор андохтани захираҳо бояд якуним баробар афзояд.

28 июн Ҳ.Алиев ба шохоби Боқуии Осорхонаи (Музеи) марказии ба номи В.И. Ленинро даромада бидид, экспозитсияҳои навшудаи онро аз назар гузаронид.

30 июн Ҳ.Алиев ба гурӯҳи калони роҳбарони ҳизбӣ, қорқунони шӯравиро иттифокҳои қасабаи қумҳурий орденоу медал супурд.

16 июл дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси тантанавии намояндагони ҳизбӣ, шӯравӣ ва ташкилотҳои қамъиятӣ, ҳодимони воситаҳои ахбори оммавӣ, бахшида ба 70-солагии рӯзномаи «Бакинский рабочий» ва ба он супурдани ордени Инқилоби Октябр баргузор гардид. Ҳ.Алиев дар маҷлис нутқ намуд ва орденоу ба парчаи рӯзнома қаспонд.

20 июл Ҳ.Алиев ба ҳоҷагии пахтақори ноҳияи Жданов таширф бурд, маҷлиси фаёлону ҳоҷагӣҳо, ҳамқунин маҷлиси машваратии минтақавӣ гузаронид.

22 июл Ҳ.Алиев дар маҷлиси фаёлони ҳизбию ҳоҷагӣҳои Кюрдамир суҳанронӣ намуд.

30 июл Ҳ.Алиев дар ноҳияи Фузулӣ маҷлиси фаёлони ҳизбию ҳоҷагӣ ва оид ба пахтақорӣ маҷлиси машваратӣ доир намуд.

31 июл Ҳ.Алиев дар ноҳия Собиробод маҷлиси фаёлони ҳизбӣ ва ҳоҷагӣ ва оид ба пахтақорӣ маҷлиси машваратӣ доир намуд.

1 август Ҳ.Алиев ҳайатҳои намоёндагон – аъзоёни саркорони тафтишоти байни ҳамдигарии пахтакорони Ўзбекистон, Тоҷикистон ва Туркменистонро қабул намуд.

28 август Ҳ.Алиев бо донишҷӯёни Озарбойҷон, ки барои таҳсил ба мактабҳои олии берун аз ҷумҳурии мераванд, вохӯрд.

31 август Ҳ.Алиев дар расми кушоди навбати аввали Канали калони Мили ноҳияи Фузулӣ иштирок намуд.

4 сентябр дар ноҳия Хонларӣ маҷлиси ғаёлони ҳизбию хоҷагӣ, ҳамчунин маҷлиси машваратии минтақавии боғу тоқпарваронро баргузор намуд.

5 сентябр Ҳ.Алиев дар ноҳияи Ҷалилобод ҷаласаи ғаёлони ҳизбию хоҷагӣ ва маҷлиси машваратии ноҳияҳои боғу тоқпарвариро доир намуд.

7 сентябр Ҳ.Алиев варзишгаронро ба ҳузур пазируфт, ки дар Монреал, дар бозихои олимпӣ иштирок кардаанд.

15 сентябр Ҳ.Алиев узви КМ КПСС, Маршали Иттиҳоди Шӯравӣ И. Баграмянро ба ҳузур пазируфт.

АЗ ИЗҲОРОТИ ТАСС:

«22 сентябр бо даъвати скупшинаи Ҷумҳурии Сотсиалистии Федеративии Югославия аз Москва ба Белград бо сафари расмӣ дӯстона ҳайати намоёндагони Шӯрои Олии СССР бо сардории ҷонишини Раиси Шӯрои Иттифоқи Шӯрои Олии СССР, номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС, котиби яқуми КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.А. Алиев рафт».

Ба сафари 8-рӯзаи ҳайати намоёндагони Шӯрои Олии СССР агентҳои ахбордиҳӣ ва ҷониби ҷаҳон, ТАСС ҳамарӯза бо каналҳои худ ахбори васеъ медиҳанд. Ҳайати намоёндагони Шӯравӣ дар ҷумҳуриҳои СФРЮ – Черногория, Сербия, Хорватия, Македония рафтанд ва калонтарин корхонаҳои мамлакатро даромада диданд, чандин вохӯрӣ ва мусоҳиба бо роҳбарони югославӣ гузарониданд.

Аз 7 то 11 октябр Ҳ.Алиев дар сафарҳо ба ноҳияҳои ҷумҳурӣ қарор дошт. Вай маҷлисиҳои ғайбӣ ва хоҷагиро дар ноҳияҳо баргузор намуда, маҷлиси машваратии минтақавии ноҳияҳои боғу тоқпарвариро дар Шемаҳӣ доир кард. Сипас, ӯ дар Барда ва собиробод майдонҳои пахтаро аз назар гузаронд, бо деҳқонону роҳбарони колхозу совхозҳо сӯҳбат-чаласаи ғайбӣ ва хоҷагиҳоро доир намуд ва маҷлиси машваратии пахтакоронро гузаронд.

15 октябр рӯзномаҳои ҷумҳурӣ табрикоти Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежневро ба меҳнаткашони Озарбойҷон чоп кард. Ӯ онҳоро бо ғалабаи барҷаста – иҷрои барзиёди ўҳдадориҳои сотсиалистӣ оид ба фурўхтани маҳсулоти хоҷагии қишлоқ табрик намуда буд.

16 октябр митинги ҷумҳуриявӣ, бахшида ба иҷрои ўҳдадориҳои иловагии сотсиалистӣ барпо гардид.

Дар митинг баъзе далелу рақамҳо садо доданд: аввалин шуда ғаллакорон дар бораи иҷрои нақша ва ўҳдадорӣ хушхабар расонидаанд, ки ҷамъоварии умумии ғалла 1 миллиону 175 ҳазор тонна; ба номусоидии обу ҳаво нигоҳ накарда, пахтакорон ҳам нақша ва ўҳдадориашонро барзиёд иҷро кардаанд: ба ҷои 404 ҳазор тонна – якҷоя бо ўҳдадорӣ ба давлат 465 ҳазор тонна, аммо ба ҷойҳои ҷамъоварии пахта 520 ҳазор тонна пахта ворид шудааст.

Ҳ.Алиев муваффақиятҳои ноҳияи Бардинро махсус қайд карда гузашт: онҳо ба давлат, – гуфт роҳбари ҷумҳурӣ, – бештар аз 55 ҳазор тонна пахта супурданд. Чунин натиҷаро дар таърихи пахтакории ҷумҳурӣ ягон ноҳия ёд надорад. Ҳаминаш дилхушкунанда аст, ки оид ба иҷрои нақша ва ўҳдадорӣ яқбора ҳамаи хоҷагиҳо баробар иттилоъ додаанд.

Ҳ. Алиев номи пешқадамонро ба забон овард, ба вижа, бо суханони гарму ҷўшон дар бораи пахтакордухтарон гап зад: ро-

нандагони мошинҳои пахтачин Тарлан Мӯсоева – аз ноҳияи Бардин, Назакет Назарли – аз ноҳияи Пушкин, Арида Гашимова – аз ноҳияи Қосим-Измоил, Камила Мамедова – аз ноҳияи Мир-Баширро ном ба ном гуфт. Ангури чамъоварда 703 ҳазор тонна буда, нақша 22 фоиз зиёд иҷро шудааст. Сабзавот 580 ҳазор тоннаро ташкил додааст (аз нақша 140 ҳазор тонна зиёдтар).

18 октябр Ҳ.Алиев дар пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ оид ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС», «Дар бораи натиҷаҳои дида баромадани пешниҳоди КМ ҲК Озарбойҷон оид ба рушди баъзе соҳаҳои саноати ҷумҳурӣ дар солҳои 1976-1980» маъруза кард.

Ин пленум ва қарори дар боло оварда дар пешрафти соҳаҳои боз ҳам бештар прогрессивии истеҳсоли маҳсулоти саноати Озарбойҷон як дигаргунии ҷиддӣ ба амал оварданд. Маърузачӣ ба иштирокчиёни пленум оид ба таърихчаи ба вуҷуд омадани ин ҳуҷҷат маълумот дод.

Кумитаи Марказии Ҳизби коммунистии Озарбойҷон «дар асоси ҳалли ҳарҷонибаи саноати вазнин (индустрия) барои аз реша дигаргун намудани сохтор ва тезонидани истеҳсолоти боз ҳам пешравтари соҳаи саноат» як қатор тадбир андешид.

Ин пешниҳодҳо ба КМ КПСС ба Котиби генералӣ Л. Брежнев маълум карда шуданд.

Бо супориши Котиби генералӣ пешниҳоди Озарбойҷон дар Шӯрои Вазирони СССР, Госплан, дар вазоратҳои дахлдори умумииттифоқӣ дида, омӯхта шуданд, онҳо бисёр нерӯ ба кор бурдаанд, ки масъалаи пешниҳод намудаи ҷумҳурӣ ҳал карда шавад, барои вай маблағ ва сомонолотии зарурӣ муҳайё гардад.

Дар натиҷа КМ КПСС «Дар бораи дида баромадани пешниҳоди КМ Ҳизби коммунистии Озарбойҷон роҷеъ ба инкишофи баъзе соҳаҳои саноати ҷумҳурӣ дар солҳои 1976-1980» қарор қабул кард.

Баъдан Ҳ.Алиев моҳият ва маънои қарори қабулшударо таҳлил намуд: вай дар ҷумҳурӣ ба вучуд оварда шудани соҳаҳои нави саноатиро пешбинӣ менамояд, боиси пешрафти суръати соҳа, муайянсозии прогресси техникӣ, сохтани корхонаҳо бо бехтарин ва наватарин техника ва технологияи замонавӣ гардид. Ин қарор пешакӣ, таври комплексӣ тарақӣ додани шахру ноҳияҳои ҷумҳуриро муайян кард, боиси ҳал гардидани як қатор масъалаҳои ҳаётан муҳим, монанди таъмини аҳолии қобили меҳнат бо кор, минбаъда ҳамвор намудани фарқият баъзе минтақаҳои ҷумҳурӣ гардид.

Бо қарори КМ КПСС барои РСС Озарбойҷон пешбинӣ шудааст, ки маблағи калон ва сомоноти техникӣ зиёд ҷудо намоянд. Дар натиҷа ҳаҷми маблағи ҷудошуда дар 5-солаи 10-ум 8.029 миллион сӯмро ташкил дод, ё ин ки 47 фоиз зиёд аз панҷсолаи нӯҳум.

Бо қабули қарори КМ КПСС, ки ин қадар барномаи азимро дар бар гирифт, ба мо муяссар гардид, ки нақшаҳои панҷсолаи нӯҳумро пеш аз мӯҳлат иҷро намоем, дар ҷумҳурӣ захираи калони иқтисодӣ ба вучуд оварем, ки акнун ба мо имконият медиҳад муаммоҳои сангини мавҷуда ва ояндаро ҳаллу фасл намоем. Мо ба роҳи сифатан нави пешрафти хоҷагии халқӣ ҷумҳурӣ даромалем. Агар мо дар 5-солаи нӯҳум масъалаи бомуваффақият ҳал кардани камбудихоро пеш гирифта, аз ақибмонии тӯлонии иқтисодӣ ҳалос хӯрда дар ин роҳ ба қомебиҳо муваффақ шуда бошем, пас акнун мо метавонем масъалаҳои сифатан бехтар кардани супоришҳои соҳаи саноати ҳудро ҳал намоем, пешрафти босуръати пешқадамтарин, ғайбаовартарин соҳаи онро таъмин намоем.

Қарор ба зиммаи мо боз як қатор муаммоҳои муҳим гузошт. Яке аз он муаммоҳо бартараф кардани нобаробарии манфии сохтори соҳаҳо дар хоҷагиҳои халқӣ ҷумҳурист.

Ҳ. Алиев дар маърузаи мисолҳои мушаххаси дигаргуниҳои

сохториро дар саноати ҷумҳурӣ овард: пешбинӣ шудааст, ки сохтмони 14 корхонаи нави замонавӣ барқию техникӣ, асбобсозӣ, электронӣ, саноати радиотехникӣ, ҳамчунин бо таҷҳизоти техникӣ таъминсозии заводҳо ва навсозии заводҳои ҳоло кор кардаистодаро ба роҳ бимонем.

Ба мақсади таъмини суръати баланди пешрафти саноати барқию техникӣ дар 5-солаи 10-ум дар назар аст, ки сохтмони азими корхонаҳои навро ба роҳ андозем, ки он заводи печҳои «электротермики»-и қиматаш 100 миллион сӯмиро баровардан аст, заводи унсурҳои «галвоникӣ» доштаро бояд созем, ки таҷҳизоти махсусу технологияи навро тақозо доранд. Қадами калон дар роҳи сохтани саноати барқию техникӣ бояд заводе шавад, ки мошинҳои барқии азими қиматашон 92 миллион сӯмӣ хоҳад баровард.

Саноати сохтмони асбобу ускунаҳои барқӣ васеъ гашт. Дар назар аст, ки заводи махсуси системаи автоматӣ гардондашудаи марҳалаи технологӣ, заводи истехсолкунандаи асбобҳои рӯзгор, васеъ гардонидани заводҳои ҳоло кор кардаистода, ки имкон доранд ҳаҷми истехсолотро 2 баробар боло баранд.

Яке аз проблемаҳои асосии дигаргунсозии индустрияи Озарбонҷон, ки дар қарор КМ КПСС пешбинӣ шудааст, қатъиян навсозии саноати қорқарди нафт ва нафти кимиёвӣ ба шумор меравад. Инро зарурати сифати маҳсулоти нафт, бахусус рӯғаниёт, дигаршавии навъият, ҳамчунин зиёд шудани ҳиссаи нафти парафинӣ дар ҳаҷми умумии мавод талаб ва тақозо дорад.

Бояд, ки фулузоти сиёҳ ва ранга бештар ривоч дода мешуданд: дар назар дошта шуда буд, ки заводи кубуру прокатбатории Озарбойҷон аз нав таҷҳизонида, коргоҳҳои нав ба қор андохта мешуданд, навсозию васеъ намудани заводи алюминийи Кировобод ва чанди дигар ташкил қарда мешуданд.

Қарор соҳаҳои саноати сабук, ҳӯроки умумӣ, саноати коркарду равнақи захираи энергетикиро низ фаро гирифта буд.

«Қисса кӯтоҳ, рафикон, душвор аст аҳамияти барҷастаи қарори КМ КПСС-ро барои ҷумҳурӣ арзёбӣ намудан. Дар асл, мо дар марҳалаи сифатан нави пешрафти Ҷумҳурии Озарбойҷон қарор дорем, ки аз ҷиҳати хусусиятҳои дигаргуниҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ, илмӣ-техникӣ аҳамияти таърихӣ дорад... Аз гуфтаҳои боло равшан маълум, ки мо ба зиммаи худ чӣ масъулияти калон ва чӣ гуна корҳои ҳаҷман азимро гирифтаем».

27-29 октябр Ҳ. Алиев дар кори иҷлосияи панҷуми Шӯрои Олии СССР даъвати 9-уми ширкат варзид. Дар рӯзномаи иҷлосия масъалаҳои зерин дохил шуда буданд:

1. Дар бораи ҷонишинҳои Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР аз РСС Украина, РСС Гурҷистон ва РСС Литва

2. Дар бораи нақшаи тарақиёти хоҷагии халқи СССР дар солҳои 1976-1980

3. Дар бораи нақшаи тарақиёти хоҷагии халқи СССР дар соли 1977

4. Дар бораи будҷаи СССР барои соли 1977 ва иҷрои будҷаи давлатии СССР дар соли 1975

5. Дар бораи лоиҳаи Қонуни СССР «Доир ба муҳофизат ва истифодаи ёдгориҳои таърихӣ ва маданӣ»

6. Дар бораи ташкил додани комиссияи Шӯрои Иттифокҳо ва Шӯрои миллатҳо оид ба масъалаҳои меҳнат ва аҳволи занон, муҳофизати модарону кӯдакон

7. Дар бораи тасдиқи Укази Президиуми Шӯрои Олии СССР.

2 ноябр Ҳ. Алиев бо роҳбарон ва футболбозони тими «Нефтҷӣ» мулоқот намуд.

3 ноябр Ҳ. Алиев ба лауреатҳои мукофоти Давлатии РСС Озарбойҷон диплом супорид.

5 ноябр Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар маҷлиси ботантана, бахшида ба 59-умин солгарди Октябри Кабир ҳузур дошт.

Бо маъруза Котиби дуҷуми КМ ҲК Озарбойҷон С. Козлов баромад кард.

7 ноябр Ҳ.Алиев ва роҳбарияти ҷумҳури дар паради ҳарбии намоиши меҳнаткашони Боку ба шарафи ҷашни Октябр ҳузур доштанд.

18 ноябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин шаби тантанавӣ бахшида ба 70-солагии рӯзи таваллуди Самад Вурғун барпо гардид. Дар президиум – Ҳ.Алиев ва роҳбарони ҷумҳури.

24 ноябр Ҳ.Алиев дар пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳури, ки аз қарорҳои Пленуми Октябрии КМ КПСС омада мебарояд, маъруза кард. Пленум инчунин лоиҳаи нақшаи Плани панҷсолаи тарақиёти хоҷагии халқи РСС Озарбойҷонро барои солҳои 1976 – 1980, Плани давлатии тарақиёти Озарбойҷонро барои соли 1977, Бюдҷаи давлатиро барои соли 1977 маъқул донист.

29 ноябр дар Москва, дар театри калони Союзи СССР шабнашинии тантанавӣ бахшида ба 70-солагии рӯзи таваллуди Самад Вурғун барпо шуд, ки дар он Ҳ.Алиев иштирок кард.

30 ноябр Ҳ. Алиев ва аъзои Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон дар Москва бо коммунистони куҳансоли боқугӣ, ки дар пойтахти СССР иқомат доранд, вохӯрданд.

6 декабр Ҳ.Алиев футболбозони тими «Нефтҷӣ»-ро, ки ба лигаи олӣ баромада, соли оянда дар қувваозмоиҳои Шӯравӣ иштирок хоҳанд кард, қабул намуд.

14 декабр Ҳ.Алиев дар расми кушоди Музеи шӯҳрати ҷангии артиши 18-уми Боку иштирок кард.

19 декабр Ҳ.Алиев дар Кремл дар қабул ба шарафи 70-солагии Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев ҳузур дошт.

Чаласаи қабулро бо сухани муқаддимаӣ узви Бюрои сиёсии КМ КПСС, котиби КМ КПСС М. Суслов ифтитоҳ намуд.

22 декабр Ҳ.Алиев дар митинги бахшида ба 70-солагии Рӯзи таваллуди Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев иштирок намуд. Митинг дар заводи кондитсионери Боку барпо гардид.

24 декабр Ҳ.Алиев дар митинги меҳнаткашон, ки ба ша-рафи ба кор даромадани дастгоҳҳои «ЭЛОУ-АВТ»-и калон-тарин корхонаи аз нав коркардабарории нафти Боку ба номи В.И. Ленин барпо шуд, ба муносибати ба кор даромадани ин таҷҳизот Котиби генералӣ Л.Брежнев ба коркардкунандагони нафт табрикоти худро фиристод.

Ин комплекс, ки дар СССР аз калонтарин ба шумор мерафт, барои баровардани беш аз даҳ навъи баландсифати маҳсулоти нафт мувофиқ кунонда шуда буд. Тамоми протсес дар «ЭЛОУ-АВТ» пурра автоматӣ гардонида шуд, ки кори дастӣ тамоман қатъ гардида буд. Дар сохтмони он ҳазорҳо сокинони Боку меҳнат карданд. Қисми зиёди таҷҳизоти технологӣ дар Ҷумҳурии Демократии Олмон тайёр карда шуда буд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар Қасри ба номи В.И. Ленин бахшида ба 60-солагии кинои Озарбойҷон иштирок намуд.

26 декабр Ҳ.Алиев раиси фирмаи «Тошиба»-и Япония То-сио Докоро қабул намуд.

28 декабр Ҳ.Алиев дар митинги намояндагони меҳнатка-шони ноҳияи Ленкоран, ба ифтихори ба кор даромадани обанбори Хонбулансойи Болой иштирок кард.

Ин иншоот даҳҳо миллион метри мукааб об дошт, тӯли ҷӯйбораш 40 километр буд, ки то 22 ҳазор гектар замини Ленкоранро обёрӣ карда метавонист. Танҳо дар ноҳияи Лен-коран истехсоли сабзавотро то ба 250 ҳазор тонна расонидан имкон дошт, аммо чой соле 15 ҳазор тонна.

29 декабр Ҳ. Алиев дар расми кушоди комплекси барқии обию хоҷагиҳои Тер-терчай, ки дар яке аз дараҳои хушманзараи Қафқози Хурд сохта шуда буд, ширкат варзид. Инак чанд рақам, ки ӯ дар суҳанронияш истифода намуд: дарғот (сарбанд), ки аз сангу шағал аст, 130 метр баландӣ дорад, дар Аврупо аз ҳама баландтарин ба шумор меравад. Обанбор дар худ метавонад 560 миллион метри мукааб обро гунҷоиш диҳад, ки аз он заминҳои колхозу совхозҳо тавассути канали 100-километрӣ обро истифода карда метавонанд.

Ба шарафи ба кор даромадани ин ду комплекс, меҳнаткашони ҷумҳуриро Котиби генералӣ КМ КПСС Л. Брежнев табрик намуд.

31 декабр Ҳ.Алиев дар расми ифтитоҳи истгоҳи «Низомӣ»-и метро иштирок кард.

1977

18 январ Ҳ.Алиев лётчики кайҳоннаварди СССР, Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ, полковник В. Жолобовро ба ҳузур пазируфт.

20 январ дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси тантанавии намоёндагони ташкилотҳои комсомолии ҷумҳурӣ, бахшида ба супурдани Ордени Инқилоби Октябр ба ЛКСМ Озарбойҷон барпо шуд. Ҳ.Алиев нутқ эрод намуда, орденро ба байраки комсомолони ҷумҳурӣ овехт.

24 январ Ҳ.Алиев як гурӯҳ кормандони роҳбарикунандаи Ҳизби революсионӣ-социалистӣ Сомалиро, ки бо даъвати КМ КПСС ба Иттиҳоди Шӯравӣ омадаанд, қабул намуд.

25 январ дар бинои маорифи сиёсӣ ба номи С. М. Киров анҷумани V журналистони Озарбойҷон баргузор шуд, ки дар он Ҳ.Алиев иштирок дошт.

8 феврал ба гурӯҳи коргарон ва колхозчиён ордену медал супурд, ки барои муваффақиятҳоишон дар мусобиқаҳои социалистӣ Умумииттифоқӣ мукофотонида шудаанд.

Дар катори дигар мукофотҳои давлатӣ инчунин мукофотонида шуданд: котиби якуми ноҳияи Салянск Н. Аббосов, сардори бригадаи колхозӣ ба номи 26 комиссарон Бардин Ҳ.Алиев, саркори колхозӣ «Якуми Май»-и ноҳияи Иличев И.Алиев, котиби якуми кумитаи ҳизбии шаҳри Ленкоран И. Мамедов, директори совхозӣ ба номи «Съезди XXII ҳизб» ноҳияи Мардакерт С.Мамунс ва дигарон буданд.

9 феврал Ҳ.Алиев дар маҷлиси ҷаҳолони ҷумҳурӣ бо маърузаи «Ўҳдадорӣ-социалистӣ соли 1977 ва тамоми панҷсоларо бошарафона иҷро намуда, 60-солагии Октябри Кабирро муносиб пешвоз гирем» баромад кард.

4 март Ҳ.Алиев дар анҷумани XV Иттифокҳои касаба дар мавзӯи «Вазифаҳои ҷанговаронаи Иттифокҳои касабаи ҷумҳурӣ» баромад намуд.

Раиси Иттифокҳои касабаи Озарбойҷон З. Гусейнова интиҳоб гардид.

5 март дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 8 март – Рӯзи қанон барпо шуд. Дар раёсати маҷлис Ҳ.Алиев ва аъзои Бюрои КМ.

10 март Ҳ.Алиев дар анҷумани VIII ҷаласаи Озарбойҷон дар Бинои маорифи сиёсии ба номи С.М. Киров иштирок намуд.

14-17 март ба Боку ҷонишини Раиси шӯрои Вазирони СССР И. Новиков ба муносибати супурдани Байрақи Сурхи сайёр омад. Вай ҳамроҳи Ҳ.Алиев калонтарин дар ҷумҳурӣ Комплекси коркарди нафт, дар Бокуи Нав заводи коркардабарории нафти ба номи В.И. Ленинро тамошо кард. Ҳамчунин сохтмони сеюми комбинати хонасозӣ ва дар шаҳраки Аҳмедлӣ бо бузургтарин дар ҷумҳурӣ боғчаи кӯдакон (ки 320 ҷо дошт) ошно шуд.

16 март Дар Қасри ба номи В.И. Ленин И. Новиков ба Озарбойҷон Байрақи Сурхи КМ КПСС, шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро, ки барои ғалаба дар мусобиқаи сотсиалистии Умумииттифок барои соли 1976 ба даст оварда буд, супурд.

Дар нутқи худ И. Новиков қайд намуд, муваффақиятҳои иқтисодие, ки соли гузашта СССР ба даст овард, даромади миллии мамлакат 380 миллиард сӯм буд. Нақшаи солони аз рӯйи ҳаҷми фурӯши маҳсулоти саноатӣ иҷро гардид. Зиеда аз нақша маҳсулоти бештар аз 6 миллиард сӯм ба фурӯш расонда шудааст. Ҳосили баландтарини ғалла дар таърихи мамлакат ба даст омадааст – 224 миллион тонна. Қариб 250 корхонаи нави қалони давлатии саноатӣ ба кор даромадаанд. 2 миллиону 200 ҳазор хона ва хонаҳои шахсӣ сохта шудаанд,

ки дар натиҷа 11 миллион одам шароити хонаву ҷойи худро беҳтар гардондааст.

Баъзе ҷамъбастиҳои соли 1976 дар Озарбойҷон: болоравии маҳсулот назар ба соли 1975-ум 8 Ҷоизро ташкил дод ба ҷои 6 Ҷоиз. Истеҳсоли газ назар ба соли 1975-ум 11 Ҷоиз, истеҳсоли мошинҳои хоҷагии қишлоқ 10 Ҷоиз, асбобҳо ва сомонҳои автоматӣ – 13 Ҷоиз, трансформаторҳои нерӯӣ – 14 Ҷоиз ва ғайра афзуданд. Маҳсулнокии меҳнат дар саноат 5,2 Ҷоиз афзудааст, ки дар нақша 3,6 Ҷоиз буд.

Ҳосили ғалла дар соли 1976-ум 1 миллиону 184 ҳазор тонна, ки 43 Ҷоиз бештар аст аз дараҷаи ҳосили миёнаи солона дар 5-солаи ёздаҳум. Бори аввал ҳудудҳои миллион тоннаи ғалла ғатҳ шудааст. Пахтакорон ба давлат зиёда аз 531 ҳазор тонна пахта ғуруҳтанд.

18 март Ҳ.Алиев Сафири Ҷумҳурии Куба дар Иттиҳоди Шӯравӣ, узви КМ Ҳизби Коммунистии Куба Северо Аггире дел Кристо́ро ба ҳузур пазируфт.

21 март Ҳ.Алиев летчик-кайҳоннаварди СССР, Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ В. Рождественскийро қабул намуд.

24 март Ҳ.Алиев ба шаҳри Боку Байрақи Сурхи сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро барои ғалаба дар Мусобиқаи Умумииттифоқии сотсиалистӣ барои соли 1976 супурд ва дар маҷлис суҳан кард.

2 апрел Ҳ.Алиев дар расми кушоди мавсими футболи мусобиқаҳои СССР дар майдони футболи ба номи В.И. Ленин иштирок намуд.

14 апрел Ҳ. Алиев дар клуби ба номи Ф.Дзержинский дар ҷаласаи ғайрароҷаи ҳизбию хоҷагӣ якҷоя бо кормандони роҳи оҳани Озарбойҷон иштирок намуд.

16 апрел Ҳ. Алиев дар шанбегии коммунистии ленинӣ дар Боку иштирок кард.

20 апрел пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд.

Ҳ.Алиев бо маъруза «Дар бораи тайёри ба 60-солагии Октябри Кабир ва иҷрои қарорҳои анҷумани XXV КПСС аз ҷониби ташкилоти ҳизбии ҷумҳури ва баланд бурдани ғоиданокии истеҳсолот ва сифати корҳо» баромад кард.

22 апрел Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 107-солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин иштирок намуд. Бо маъруза мудири шӯъбаи корҳои ташкиливу ҳизбии КМ ҲК Озарбойҷон И. Аскарров баромад кард.

27 апрел Ҳ.Алиев дар маҷлиси машваратии минтақавии кормандони пешқадами Институти таърихи ҳизби назди КМ ҲК Озарбойҷон, Гурҷистон ва Арманистон ширкат варзид.

28 апрел дар Қасри ба номи В.И. Ленин Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантана, бахшида ба 57-умин солгарди барқароргардидани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва рӯзи 1 май иштирок намуд. Дар он Котиби КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон Ҳ. Сеидов маъруза кард.

1 май Ҳ.Алиев ва дигар роҳбарони ҷумҳури дар намоиши идонаи якуми майии меҳнаткашони Боку ширкат карданд.

5 май маҷлиси ғаболони ҷумҳуриявӣ барпо шуд, ки дар он Ҳ.Алиев иштирок дошт.

9 май Ҳ.Алиев гулчанбарҳо ба ёдгориҳои комплекси қаҳрамонон, ки аз ҷароҳат дар госпиталҳои Боку дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ ҳалок гардидаанд, гузошт. Сипас, ӯ ба мактаб-интернати ба номи Ҷ. Наҳичеван ташриф овард.

22 май расми ифтитоҳи ресторани нави «Боку» дар шаҳри Москва баргузор гардид. Ҳ.Алиев дар тантанавии ифтитоҳаш ширкат варзид.

Ҳамон рӯз вай дар павилони РСС Озарбойҷон дар Выставкаи комёбиҳои хоҷагиҳои халқи СССР қадам ранча намуд.

25 май Ҳ.Алиев дар фурудгоҳи Боку Котиби генералии Ҳизби Коммунистии Чили Луис Корваланро истиқбол гирифт.

26 май дар Қасри ба номи В.И. Ленин конфронси илмӣ байналхалқӣ дар мавзӯи «Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр ва ҳаракати миллию озодихоҳии халқҳои Осиё, Африқо ва Америкаи Лотин» баргузор гардид.

Табрики худро ба иштироккунандагони конфронс Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев фиристод. Дар қори конфронс фиристодагони 70 мамлакат иштирок намуданд – намоёндагони машҳури ҳаракати байналхалқии коммунистӣ, коргарӣ ва миллию озодихоҳӣ, арбобони намоёни сиёсӣ ва ҷамъиятӣ аз давлатҳои сотсиалистӣ, роҳбарони ҳизбҳои инқилобӣ, миллию демократии мамлакатҳои Осиё, Африқо ва Америкаи Лотинӣ, олимони обрӯманди Шӯравӣ иштирок варзиданд.

Дар байни меҳмонон Котиби генералии Ҳизби коммунистии Чили Луис Корвалан, котиби аввали КМ ҳизби коммунистии Ироқ Азиз Муҳаммад, Котиби генералии КМ ҳизби коммунистии Бразилия Луис Карлос Престес, Котиби генералии ташкилоти яқдили халқҳои Осиё ва Африка Юсеф Эс-Сибой, узви КМ ҳизби коммунистии Куба, Узви Шӯрои давлатии Ҷумҳурии Куба Северо Агирре дел Кристо ва дигарон буданд.

Ҳ. Алиев маърӯза кард, ки дар он оиди аҳамияти таърихии Октябр, доир ба муваффақиятҳои Озарбойҷони Шӯравӣ, оиди вазъи муосир ва ояндаи ҳаракати миллию озодихоҳӣ гап зад. Меҳмонони конфронс корхонаҳои азими саноатии мамлакатро диданд, дар ноҳияҳои Кировобод, Куба ва Шемахӣ гаштугузор карданд.

Дертар дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон, 10 июн ҳуди Ҳ.Алиев ин конфронсро чунин арзёбӣ намуд. «Конфронси байналхалқии илмӣ Боку дар воқеъ мавқеи аввалро ишғол мекунад байни тадбирҳои, ки бахшида ба 60-солагии Октябри Кабир гузаронда мешаванд. Ҷамъбасти он як шавқмандии нав

бахшид барои таҷзияи илмиву таҷрибавӣ ва муайян намудани қонуният ва равияҳои нав барои рушди ояндаи инқилобҳои миллию озодихоӣ. Онҳо, ҳатман, барои ҳосил намудани стратегия ва тактикаи сохтмони ҷамъияти нав дар мамлакатҳои ба роҳи тараққиёти мустақилона гузаштан хеле хуб ҳамкорӣ мекунанд, таҷрибаи муборизаи онҳоро густариш медиҳад ва илҳомбахши роҳи нави фаъолияти сиёсии оммаи васеъи тамоми нерӯҳо дар ҷаҳон ва пешравӣ мегарданд».

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев Котиби генералии Чили – лауреати мукофоти байналхалқии ленинӣ «Барои мустақкам намудани сулҳи байни халқҳо» Луис Корваланро ба ҳузур пазируфт.

27 май Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони мамлакатҳои арабро, ки дар Боку дар Конфронси илмӣ байналхалқӣ иштирок кардаанд, қабул фармуд.

Ҳамон рӯз ӯ Котиби генералии ҳизби коммунистии Бразилия Луис Карлос Престесро ба ҳузур хост.

Ҳамон рӯз гусели Луис Корвалан сурат гирифт. Ҳ.Алиев сарвари коммунистони Чилиро дар фурудгоҳи Боку гусел кард.

28 май Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони мамлакатҳои социалистӣ, ҳамчунин ҳайатҳои намоёндагони Африқо – иштирокчиёни Конфронси Бокуро қабул фармуд.

1 июн Ҳ.Алиев рӯзи сешанбе дар семинари «Тайёр намудани кадрҳои коргари мутахассисони баландихтисос захираи муҳиму хушсифати кор» иштирок намуд, ки онро дар Боку кормандони рӯзномаҳои «Труд» ва «Трибуне» (ЧДР) ташкил карда буданд.

8 июн Ҳ.Алиев иштироккунандагони маҷлиси машваратии минтақавии муҳаррирони рӯзномаҳо ва маҷаллаҳои ҷумҳуриявӣ вилоятӣ, радио ва телевизионро қабул намуд.

10 июн Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон баргузор шуд, ки масъаларо дар бораи лоиҳаи Конститутсияи СССР ва вазӣ-

фаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ, ки аз маърузаи Л.Брежнев дар Пленуми майии (1977) КМ КПСС омада мебарояд, муҳокима кард.

17 июн Котиби генералии КМ КПСС, раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Л. Брежнев дар Кремл ба Ҳ.Алиев Ордени Ленин супурд.

19 июн Ҳ.Алиев ба участкаи интиҳоботи хонаи маданияти баҳрнавардони Каспий омада, дар интиҳоботи Шӯрои маҳаллии вакилони халқ овоз дод.

25 июн Ҳ.Алиев дар машқгоҳи ҳарбиёни ҳавзаи ҳарбии Кафкоз дар Алатоғ иштирок намуд.

29 июн Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар маҷлиси ботантана, бахшида ба 50-солагии радиои Озарбойҷон иштирок намуд.

5 июл Ҳ.Алиев роҳбарони ҳайатҳои воҳурии дуҷуми намоёндагонӣ бародаршаҳрҳои Шӯравияи Италияро, ки дар Боку баргузор шуд, қабул фармуд.

7 июл дар клуби ба номи Ф. Дзержинский Сессияи панҷуми Шӯрои олии РСФСР Озарбойҷон даъвати нӯҳум баргузор шуд. Ҳ.Алиев дар мавзӯи «Дар бораи лоиҳаи Конститутсияи СССР ва вазифаҳои Шӯроҳои вакилони меҳнаткашон» маъруза кард.

Вай қайд намуд, ки баъд аз Пленуми 10 июн маҷлисҳои ғаёлоии вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ баргузор шуд, лоиҳаи Конститутсияи СССР дар онҳо муҳокима кардаву маъқул дониста шуданд ва вазифаҳо аз рӯи маърузаи Л.Брежнев муайян карда шудаанд.

Ҳ. Алиев лоиҳаи нави Конститутсияи СССР-ро муфассал таҳлил намуда, маъноии баъзе аз моддаҳои онро шарҳ медиҳад.

Мувофиқи моддаҳои 75 ва 81-и лоиҳаи конститутсияи СССР ҳар як ҷумҳурии иттифокӣ ё худмухтор бояд Сарқону-

ни (Конститутсияи) худро дошта бошад. Бинобар ин дар иҷлосия пешниҳоди дар бораи сохтани Комиссия ҷиҳати таҳияи лоиҳаи Конститутсияи РСС Озарбойҷон ва ҳайати он қабул мешавад. Лоиҳа бояд моҳи декабри соли 1977 ҷоп шуда, моҳи январӣ соли 1978 барои муҳокимаи умумихалқӣ дар ҷумҳурӣ пешниҳод гардад ва дар симоҳаи аввали соли оянда дар иҷлосияи ғайринавбатии Шӯрои Олии Озарбойҷон дида баромада шавад. Ҳамчунин масъалаи таҳрири нави суруди миллӣ (гимни) РСС Озарбойҷон рӯи кор гирифта шавад.

12 июл Ҳ.Алиев ба хоҷагиҳои ноҳияи Евлах сафар кард, маҷлиси фаъолони ҷизбӣ ва хоҷагиҳо, маҷлиси машваратии минтақавии роҳбарони ноҳияҳои пахтакорро гузаронид.

13 июл Ҳ.Алиев ба хоҷагии ноҳияи Салян рафт, маҷлиси фаъолони ҷизбӣ ва хоҷагиро доир кард, ҷаласаи машваратии минтақавиро оид ба пахтакорӣ гузаронд.

25 июл Ҳ.Алиев дар машқҳои ҳавзаи ҳарбии Қафқози худудҳои ҷумҳурӣ иштирок намуд.

26 июл Ҳ.Алиев ба хоҷагии боғу тоқпарварии ноҳияи Тауз рафта, маҷлиси фаъолони ҷизбӣ ва хоҷагиро доир намуд ва маҷлиси машваратӣ роҷеъ ба боғдорию ангур гузаронд.

27 июл Ҳ.Алиев ба хоҷагии ноҳияи Ҷалилобод рафт, маҷлиси фаъолони ҷизбию хоҷагиро доир намуд, маҷлиси машваратии минтақавии боғу тоқпарваронро гузаронд.

28 июл Ҳ.Алиев гурӯҳи шунавандагони Академияи дипломатии Вазорати умури хориҷии СССР-ро қабул намуд.

29 июл Ҳ.Алиев узви Кумитаи марказии ҷизби Коммунистии ШМА Саймон Герсонро қабул фармуд, ки ба сайру саёҳати Иттиҳоди Шӯравӣ омада буд.

6 август Ҳ.Алиев Котиби генералии КМ ҷизби коммунистии Бразилия Луис Карлос Престесро, ки дар ҷумҳурии мо барои истироҳат омада буд, қабул кард. 26 август Ҳ.Алиев

гурӯҳи калони механик – ронандагони ҷавони мошинҳои пахтачиниро ба ҳузури хост.

27 август дар Қасри ба номи В.И. Ленин вохӯрии ғаёлол-ни ҳизби ва Шӯравии ҷумҳури бо донишҷӯён барпо шуд.

Дар вохӯри бо нутқи пурмӯхтаво Котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.Алиев баромад кард ва аз ҷумла гуфт:

«Солҳои охир дар мо 5 мактаби олии нав сохта шуд. Дар асоси шохоби Институти Омӯзгории ба номи Ленин, институтҳои алоҳидаи омӯзгории Нахичеван ва Степанокерт ташкил ёфтанд. Дар асоси факултетҳои сохтмон ва меъмории Институти политехникии ба номи Ч. Илдрим Институти муҳандисиву сохтмон ташкил ёфт. Инчунин махсус институтҳои забон ва адабиёти рус ба номи М.Ф. Ахундов ва забонҳои хориҷии ба номи 50-солагии СССР ташкил ёфтанд. Дар баъзе шаҳрҳои мактабҳои миёнаи нави махсуси таълимӣ сохта шуданд. Ба сабаби дигаргуниҳои сохтори саноати ҷумҳури дар мактабҳои олии 29 факултети нав, 76 кафедра, бисёр лабораторияҳои мушкилосонкун сохта шуданд.

Ҳоло дар ҷумҳури 16 мактаби олии бо 526 кафедра ва 134 факултет мавҷуданд. Дар онҳо бештар аз 100 ҳазор писару духтарон меҳонанд.

Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон ба онҳое ки дар мактабҳои олии Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳои мамлакат таҳсил мекунанд, аҳамияти махсус медиҳад. Мо инро ҳамчун чизи бисёр муҳим барои тайёр кардани мутахассисони дараҷаи олии медонем, ба вижа дар соҳаи хоҷагии халқ, ки дигар имконияти омӯзондани мутахассисонро дар ҷумҳури ҳоло надорем. Соли 1971 теъдоди донишҷӯён дар Москва ва дигар шаҳрҳои таҳсилкунанда якбора хеле зиёд шуд. Агар 7 сол пеш мо ҳамагӣ 60 нафарро фириастода бошем, пас имсол 818 касро мефириستم. Имрӯзҳо дар 140 мактаби олии 40 шаҳри мамлакат 1.627 кас таҳсил мекунанд. Якҷоя ба инти-

хоби имсола ба назар гирем, беш аз 2,5 ҳазор донишчӯён ... Теъдоди тахассусҳое, ки кадрҳо барои ҷумҳурии мо дар дигар шаҳрҳо тайёр мешаванд, дар ин муддат 5 маротиба зиёд шудааст ва адади онҳо ба 244 нафар мерасад.

Он далел хотири моро шод мегардонад, ки бемайлон теъдоди онҳое ки дар мактабҳои олии Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳои мамлакат аз ноҳияҳои дурдасти мо таҳсил мекунанд. Ҳоло тамоми умеди ҷумҳурӣ ба онҳо нигаронида шудааст.

Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон ба тайёрии кадрҳои ҳарбӣ-афсарон аз ҳисоби ҷавонони Озарбойҷон аҳамияти калон медиҳад... Ва моро хурсанд месозад, ки теъдоди ҷавонони миллати таҳҷой, ки ба мактабҳои олии ҳарбӣ дохил мешаванд, сол то сол меафзояд. Аз соли 1972 то 1977 дар мактабҳои олии ҳарбии Озарбойҷон се баробар зиёдтар назар ба шаш соли пеш дохил гардидаанд. Танҳо имсол ба омӯзишгоҳҳои олии ҳарбӣ 150 озарбойҷониҳо қабул шудаанд.

Асоси мустаҳкам барои тайёр намудани кадрҳои афсари оянда ба ташаббуси КМ ҲК Озарбойҷон ташкил ёфтани мактаб-интернати махсус гардонидашудаи ба номи Ҷ. Нахичеван аст. Сифати таълим бемайлон беҳтар мегардад, теъдоди тамомкунандагонаш ҳам афзун мешавад, ки ҳама муҳассилини (курсанти) омӯзишгоҳҳои ҳарбӣ мешаванд. Имсол аз 58 шогирдони он дар мактабҳои олии ҳизбии мамлакат 56 нафар дохил шудаанд.

Аз рӯйи суҳанони воиз, Кумитаи Марказии ҳизб барои бо қор таъмин шудани онҳое ки берун аз шаҳр зист доранд назорати доимӣ мебарад. Мисол, ҳамаи тамомкунандагони соли 1977, онҳо 92 нафар буданд, ба институтҳои илмию тадқиқотӣ, дар корхонаҳои вазоратҳо, дар Иттиҳодияи «Озарнефт», «Каспийнефт» ва ғайра бо қор таъмин гардиданд. Ғайр аз ин, мегӯяд Ҳ.Алиев, Шӯрои вазирони

ҷумхури бо қарори махсус нақшаи ном ба ном тақсим намудани мутахассисони ҷавонеро, ки берун аз ҷумхури дар солҳои 1978, 1979, 1980 мактабҳои олиро хатм намудаанд, тасдиқ намуд. Ҷойи кори минбаъдаи онҳо ба худи донишҷӯён ҳам маълум аст».

2 сентябр Ҳ.Алиев як катор хоҷагиҳои ноҳияи Бардинро дида, ҷаласаи ғаёлони ҳизбию хоҷагиро доир намуд ва ҷаласаи машваратии минтақавии пахтакоронро гузаронд.

3 сентябр Ҳ.Алиев хоҷагиҳои ноҳияи Собиробдро гашта, маҷлиси ғаёлони ҳизбию хоҷагӣ ва маҷлиси машваратии минтақавии пахтакоронро гузаронд.

8 сентябр Ҳ.Алиев Котиби генералии КМ Ҳизби Коммунистии Исроил Меир Вилнерро қабул намуд.

9 сентябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар Қасри ба номи В.И. Ленин, ки бахшида ба 100-солагии зодрӯзи Ф. Держинский барпо шуд, ширкат намуд.

13 сентябр Ҳ. Алиев ба намоишгоҳи ҷашнии осори рассомони Озарбонҷон, бахшида ба 60-солагии Октябри Кабир рафт.

17 сентябр Ҳ.Алиев ба гурӯҳи кормандони КМ нишонҳои хотиравии «100-солагии Ф.Э.Держинский»-ро супурд.

1 октябр дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ.Алиев – «Мо – халқи Шӯравӣ» («Мы – Советский народ») бахшида ба комёбиҳои халқи Озарбойҷон чоп шуд.

5-7 октябр дар Москва иҷлосияи ҳафтуми гайринавбатии Шӯрои Олии СССР даъвати нӯҳум барпо гардид, ки Конститутсияи нави СССР-ро қабул намуд. Аз Озарбойҷон Ҳ.Алиев ва К. Иброҳимов баромад намуданд.

9 октябр Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар расми кушоди вохӯрии тантанавии ҷавонони Шӯравию Руминия ҳузур дошт.

10 октябр Ҳ.Алиев дар КМ роҳбарони ҳайати намо-

яндагии ҷавонони Шӯравияи Руминияро қабул кард, ки дар воҳӯрии дӯстона ширкат варзида буданд.

17 октябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси ғаёлонони ҷумҳурӣ барпо шуд. Вай ҷамъбасти Пленуми октябрии (с.1977) КМ КПСС, Иҷлосияи ғайринавбатии Шӯрои Олии СССР ва маърузаи Котиби генералии КМ КПСС, Раиси Президиуми ВС СССР Л. Брежневро «Дар бораи лоиҳаи Конститутсияи (Қонуни асосии) Иттиҳоди Ҷумҳуриҳои Шӯравии Сотсиалистӣ ва муҳокимаи умумихалқӣ»-и онро дида баромад. Бо маъруза Ҳ.Алиев баромад кард.

20 октябр Ҳ.Алиев гурӯҳи арбобони тибби Шӯрави – иштирокчиёни конфронси ҷашнии Озарбойҷонии институтҳои илмию тадқиқотии бемориҳои ҷашм ва Пленуми Умумииттифокии ҷамъияти илмии бемориҳои ҷашмро қабул кард.

21 октябр дар маҷлиси Шӯрои Ҳарбии Ҳавзаи ҳарбии Қавқоз дар боку роҳбарони ҷумҳуриҳои Қавқоз Ҳ.Алиев, Э. Шеварднадзе ва К. Демирчян иштирок намуданд.

25 октябр дар Бинои маорифи сиёсии ба номи С.М. Киров Ҳ.Алиев дар воҳӯрии аъзои Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон бо собиқадорони ҳизб, бахшида ба 60-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд.

26 октябр Ҳ.Алиев ва аъзои Бюрои КМ бо собиқадорони ҳизб вохӯрданд. Вохӯрӣ бо 60-солагии Октябри Кабир бахшида шуда буд.

27 октябр дар Боку экспозитсияи ВДНХ-аи РСС Озарбойҷон кушода шуда буд.

28 октябр дар қасри ба номи В.И. Ленин митинги намо-яндагони меҳнаткашони ҷумҳурӣ бахшида ба иҷрои ўҳдадо-рии иловагӣ оид ба ғалла, пахта, ангур, сабзавот, мевачот, об-ҷаборӣ ва барги ҷой барпо шуд. Бо ин ғалабаи меҳнатӣ ҷумҳуриро Котиби генералии КМ КПСС Л.Брежнев табрик намуд.

29 октябр Ҳ.Алиев дар КМ гурӯҳи ғолибони ҷавони мусобиқаи Сотсиалистии пешазоктябриро қабул намуд.

1 ноябр Ҳ.Алиев дар Москва ҳайати намояндагони Ангола, ки ба ҷашни 60-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр омада буданд, пешвоз гирифт.

2 ноябр Ҳ.Алиев дар Қасри Кремлии анҷуманҳо дар Иҷлосияи якҷояи тантанавии КМ КПСС, Шӯрои Олии СССР ва РСФСР бахшида ба 60-солагии Октябри Кабир иштирок намуд.

5 ноябр Ҳ.Алиев ва роҳбарони ҷумҳурӣ дар пояи ҳайкали В.И. Ленин ва Мавзолеи 26 комиссари Боку гулчанбарҳо гузоштанд.

Ҳамон рӯз дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси якҷояи ботантанаи КМ ҲК Озарбойҷон, Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон бахшида ба 60-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр баргузор шуд. Ҳ. Алиев маърӯза кард.

Ӯ дар маърӯзааш далелу рақамҳои хотирмоне овард, ки Озарбойҷон дар ин 60 сол чӣ масиреро тай намуд.

Корномаҳои анҷом додаи мо дар ҳақиқат бузурганд. Вай аз асбоби содаҷаки нафткашӣ то ба саноати азими нафткоркардабарории даруни баҳр! Аз устохонаҳои харобу валангор то саноати бузурги ҳозиразамони барқию техникӣ, заводи кондитсионерҳои Боку. Аз хишти ҷӯбин – то комплекси агро-саноатӣ. Аз кӯикаи вайрона – то роҳҳои метрополитени Бокую қасрҳои зеризаминӣ. Аз фонуси карасинӣ – то истгоҳҳои барқии Мингечаур ва Алай-Байрамлӣ, ки иқтидорашон аз сӣ истгоҳи барқӣ зиёдтар асту асоси сохтмонҳояшон дар мамлакат бо нақшаи ГОЭЛРО амалӣ гардидааст.

Дар солҳои Ҳокимияти шӯравӣ истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ дар ҷумҳурӣ 123 маротиба афзудааст. Кишваре, ки то Ҳукумати Шӯравӣ ҳама чиз, ғайр аз нафт кашонда оварда мешуд, акнун 350 навъ масолеҳи саноатӣ ба 65 мамлақати

олам бароварда мешавад. Назар ба соли 1913 истеҳсоли маҳсулоти хочагии қишлоқ 6 маротиба афзудааст, аз ҷумла пахта – 8,3 маротиба зиёд шудааст.

Дигаргуниҳои ҳайратовари зиёд дар соҳаи иҷтимоиёт рӯй доданд. Танҳо дар тӯли чанд даҳсола Озарбойҷон аз бесаводӣ ба дараҷаи маълумоти миёнаи ҳамагонӣ бирасид. Ҳоло ҳар каси сеюми ҷумҳури таҳсил мекунад. Дар 17 мактаби олии бештар аз 100 ҳазор донишҷӯ таҳсил менамояд. Якҷоя бо ҳамсолони шӯравии худ дар мактабҳои олии ва миёнаи маҳсуси мо 1.700 ҷавонписарону духтарон аз 72 мамлакати ҷаҳон меҳонанд. Дар соли аввали Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон 475 духтур буд, ҳоло онҳо бештар аз 17 ҳазоранд. Дар Академияи улум ва институтҳои соҳавии илмию тадқиқотӣ бештар аз 21 ҳазор корманди илмӣ мавҷуданд».

6 ноябр Ҳ.Алиев ба Намоишгоҳи комёбиҳои хочагии халқи Озарбойҷон қадам ранча фармуд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев ҳайати намоёндагони конфронси шаҳрии Сараевои Иттиҳоди Коммунистони Югославияро қабул намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар митинги намоёндагони меҳнаткашони пойтахт баҳшида ба 60-солагии эълон шудани Ҳокимияти Шӯроҳо дар Боку иштирок намуд, музейи ёдгории Н. Наримоновро ифтитоҳ кард, зеро пояи ҳайкали С.М. Киров гулчанбар гузошт.

7 ноябр Ҳ.Алиев дар паради ҳарбӣ ва намоиши меҳнаткашони Боку баҳшида ба 60-солагии Октябри Кабир ширкат фармуд.

10 ноябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии баҳшида ба 60-солагии милитсияи Шӯравӣ иштирок намуд.

15 ноябр Ҳ.Алиев ва аъзои Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон бо аъзои роҳбарони ҳизби демократии Эрон вохӯрданд.

24 ноябр Ҳ.Алиев гурӯҳи духтурони Шӯравӣ – иштирок-

кунандагони маҷлиси умумииттифокии оид ба беҳдошт (гигиена) ва муҳити атрофро қабул намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев ба мудирӣ шӯъбаи умумии КМ Я. Кирсанов Грамотаи фахрии Президиуми Олии РСС Озарбойҷонро супурд ва ўро бо 70-солагии рӯзи таваллудаш табрик намуд.

25 ноябр дар Кировобод маҷлиси тантанавии ҷомеаи Институту илмию тадқиқотии пахтакорӣи Озарбойҷон бо иштироки намояндагони ҳизбӣ, шӯравӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятии ҷумҳурӣ барпо гардид. Барои хизматҳо дар роҳи тухмипарварӣ ва тухмии пахта, коркард ва ба амал баровардани технологияи ғоидаовари он институт бо Ордени Байрақи Сурхи Меҳнат мукофотонида шуда буд. Мукофотро Ҳ.Алиев бо суҳанони гарму ҷӯшон аз таърихи ривочи пахтакорӣ дар Озарбойҷони Шӯравӣ супурд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар Кировобод навбати дуҷуми комбинати қолину пашминабофиро ифтитоҳ намуд, сохтмонҳои шаҳрро бидид.

26 ноябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин намоиши меҳнаткашонӣ пойтахт барпо шуд, ки ба супурдани ордени олии СССР – ордени Ленин бахшида шуда буд. Матни Укази Президиуми Шӯрои Олии СССР чунин садо меод:

«Барои хизмат дар ҳаракати инқилобӣ, барқарор ва мустаҳкам намудани Ҳокимияти Шӯравӣ дар Озарбойҷон, ҳиссаи калон гузоштан дар ғалаба бар ишғолгарони фашистӣ дар Ҷанги Бузурги Ватании солҳои 1941-1945 ва муваффақиятҳои ба даст овардаи меҳнаткашонӣ шаҳр дар сохтмонҳои хоҷагиву маданӣ».

1 декабр Ҳ.Алиев гурӯҳи иштироккунандагони симпозиуми Байналхалқии ассотсиатсияи муаллимони забони русӣ ва адабиётро, ки дар Боку баргузор шуда буд, қабул намуд.

7 декабр Ҳ.Алиев бо разведкачии афсонавори Шӯравӣ ре-

зиденти «Каппеллои Сурх» дар Швейтсария дар солҳои Ҷанги дуҷуми ҷаҳонӣ Шандор Радо (Рудолф) вохӯрд.

10 декабр дар шаҳри Ульяновск митинги бисёрҳазорнафари меҳнаткашони шаҳр, бахшида ба ифтитоҳи ҳайкали ёдгории Наримон Наримонов дар ҷодае, ки номи ӯро дорад, барпо шуд. Бо нутқи пурмӯҳтаво дар митинг номзад ба аъзогии Бюрои сиёсии КМ КПСС, котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.Алиев баромад кард.

13 декабр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ КПСС баромад кард, ки он ҷо маърузаҳои ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР, Раиси Госплани СССР Н.Байбаков «Дар бораи нақшаи давлатии инкишофи иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР дар соли 1978» ва вазири молияи СССР В.Гарбузов «Дар бораи Бюджети давлатии СССР барои соли 1978 ва дар бораи иҷрои Бюджети давлатии СССР дар соли 1976» шунида шуда буданд.

19 декабр дар арафаи 60-солагии органҳои бехатарӣ дар боғи ба номи Ф. Дзержинский митинги намоёндагони меҳнаткашони Боку, бахшида ба ифтитоҳи ҳайкали ёдгорӣ ба нахустин раиси ВЧК Феликс Дзержинский барпо гардид.

20 декабр Ҳ.Алиев ба гурӯҳи коргарони КГБ РСС Озарбойҷон мукофотҳои давлатӣ супурд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский дар маҷлиси ботантана, бахшида ба 60-солагии Органҳои бехатарӣ иштирок намуд.

22-24 декабр Ҳ.Алиев ба Киев сафар кард. Онҷо дар ҷашни 60-солагии РСС Украина ва Ҳизби Коммунистии он иштирок намуд.

27 декабр Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд. Ҳ.Алиев бо маъруза «Дар бораи ҷамъбасти Пленуми декабрии (1977) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ, ки аз нутқи Котиби генералии КМ КПСС, Раиси

Президиуми Шӯрои Олии СССР рафиқ Л.И. Брежнев бармео-
яд» баромад кард.

Ҳ.Алиев дар маърӯза вазъи корҳоро дар соҳаҳои асосии
иқтисодии ҷумҳурӣ таҳлил ва вазифаҳои дар пеш истодаро
муайян намуд.

Ҳамин тавр, дар давоми ду соли панҷсолаи даҳум ҳаҷми
истеҳсоли саноат ба 16,6 Ҷоиз афзуд ба ҷои 12,5 Ҷоизи
нақша. Дар ин муддат маҳсулнокии меҳнат 9,5 Ҷоиз афзуд, ки
дар нақша 7,6 Ҷоиз буд. яке аз муҳимтарин ҷамъбасти дусоли
панҷсолаи даҳум боз ҳам беҳтар гардидани сохтори истеҳсо-
лоти саноатӣ ва таносубу баробарии байни соҳаҳо буд.

Баробари ин, қисмати зиёди маърӯза ба таҳлили камбудию
норасоиҳо дар корҳои ташкили саноат ва хоҷагии қишлоқ
бахшида шуда буд. Котиби якуми КМВазорати саноати сабу-
ки ҷумҳуриро саҳт ба зерӣ танқид гирифт. Роҳбарони давоири
хизмати маишӣ ва нақлиёт, хоҷагиҳои коммуналиро, ки бад
кор кардаанд, хоҷагиҳои баъзе ноҳияҳоро, ки ба давлат пахта
ва ғаллаи сифатан паст супоридаанд, танқид намуд.

1978

23 январ Ҳ. Алиев дар фурудгоҳи Боку котиби КМ КПСС М. Зимянинро пешвоз гирифт.

24 январ Ҳ.Алиев дар вохӯрӣ бо интиҳобкунандагон ба вакилии Шӯрои Олии СССР аз хавзаи интиҳоботии Боку – Шаумян, котиби КМ КПСС М. Зимянин, ки дар Қасри ба номи В.И. Ленин барпо шуд, ширкат варзид.

2 феврал Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо гардид. Ҳ.Алиев бо маъруза «Дар бораи ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ роҷеъ ба рушди минбаъдаи мутахассисӣ ва ғун кардани маҳсулоти хоҷагии қишлоқ дар заминаи кооператсияи байни хоҷагиҳо ва якҷоя кардани агросаноат» баромад кард.

Қарорҳои дар боло номбаршуда аз ҷониби КМ КПСС моҳи майи соли 1976 қабул шуда буданд. Назоратчиёни колхозии ҳизбӣ дар СССР қарор карданд, ки хоҷагиҳои қишлоқи мамлакатро дар асоси индустрияи ҳозиразамон, бо баланд бурдани дараҷаи кооператсия ва махсусгардонии истеҳсолот гузаронанд.

Дар баромади худ Ҳ.Алиев қайд намуд, ки дар ин бора дар ҷумҳурӣ баъзе корҳо шудаанд. Тадбирҳое дар минтақаҳо амалӣ шудаанд. Оиди таҳассусӣ гардонидан ва муттаҳидсозии истеҳсолот – пахта, ғалла, ангур, сабзавот, меваҷот, чой, тамоку ва ғайра. Комплекси азими агросаноатӣ ташкил ёфтааст. Кумитаи давлатӣ оид ба ангуру шаробсозӣ, иттиҳодияи агросаноат «Озарплодоовощпром», Иттиҳодияи «Парандапром», «байнихоҷагипром».

Яке аз равандҳои асосӣ корҳои таҳассусӣ ва ҷамъсозии пахтакорӣ гардид. Ҷамъоварии пурзӯри ин соҳа дар минтақаҳои шароиташ як андоза хуб ва ояндадор барои рӯндани пахта – Муғону Саянк, Милеку Қарабоғ ва Шервон буданд.

Дар ин минтақа корҳои зиёдро оид ба обу обёрӣ анҷом додан лозим буд, то ки заминаи боз ҳам мувофиқтаре барои пахтакорӣ ба вучуд оварда шавад.

Дар айни вақт чунин ҳисоб карданд, ки дар оянда давом додани пахтакорӣ дар Ҷалилобод, Зангелан, Иличёвск, Нахичевану Мардакерт чандон ба мақсад мувофиқ нест. Агар дар соли 1969 бо истеҳсоли пахта 450 хоҷагӣ машғул мешуда бошанд, ҳисоби он то 370 хоҷагӣ расид, кам шуд. Вале онҳо акнун ҳосили пахтаро бештар боло бурданд, бисёр корҳо анҷом дода шуданд, то ки пахтаро дар хоҷагӣҳое, ки махсус гардонда буданд, бикоранд. Махсусгардонӣ ва муттаҳидсозӣ, гуфт Ҳ.Алиев, яқоя бе чораю тадбирҳои андешидашуда боиси куллан беҳтар гардондани рушди пахтакорӣ ва даромаднокии он гардид. Истеҳсоли солонаи пахта дар панҷсолаи нӯҳум назар ба ҳаштум ба 35 фоиз ва аз ҳисоби баланд бурдани ҳосилнокӣ афзун гардид.

Ҳ.Алиев таъкид намуд, ки ҳамин навъ корҳо давом дода шаванд. Дар он ҷое, ки хоҷагӣҳоро имкони васеъ кардан ҳаст, бигзор васеъ шаванд, ҳолати обёрӣ ва ҳосилхезии заминро ба ҳисоб гирифтани зарур. Дарвоқеъ, он ҷо ки замин ба ин навъи зироат мувофиқ аст, онро барои зироати дигар ҳолӣ кардан ҷӣ лозим? Ё пешниҳод намуд, ки вақт расидааст, ки барои ба даст овардани тухмӣ аз (НПО) захираи Институти пахтакорӣ ва хоҷагӣҳои парвариши тухми беҳтарин – элита хубтар истифода бурд.

Ҳамин вазифаҳоро Ҳ.Алиев дар назди меҳнаткашони соҳаҳои дигари хоҷагии қишлоқ – ғаллакорӣ ва боғутокпарварӣ низ монд. Ё соҳаҳои сабзавоту мевачотро мисол овард. «Агар пештар барои сабзавоткорӣ дар ҳамаи хоҷагӣҳо замин ҷудо карда мешуда бошад, акнун кишти сабзавот бештар дар ноҳияҳои Ленкорану Астарин, Куба – Ҳачмас барин минтақаҳо ба дӯши онҳо то 65 фоизи ҳамаи навъҳои он ки дар ҷумҳурӣ ҳаст, бор шудаанд.

Махсусгардонӣ, муттамарказ гардонидан дар хоҷагиҳои калони давлатӣ, намоёнгари бартарии инкорнопазирест дар назди хоҷагиҳои серсоҳа. Ҳамин гуна махсусгардонӣ дар истеҳсоли сабзавоти барвақтии совхозӣ ба номи Б. Аббосови ноҳияҳои Н.Наримонову Ленкоран ҳастанд, ки ҳамасола андаряк 19 ва 15 ҳазор тоннагӣ сабзавот истеҳсол мекунанд. Даромаднокӣ дар ин хоҷагиҳо 64 ва 45 фоизро ташкил мекунанд».

Ҳ.Алиев чунин мешуморад, ки майдонҳои чойро дар минтақаи Ленкоран васеъ бояд кард. Ба фикри ӯ афзун намудани истеҳсоли чойро дар асоси комплекси агросаноатӣ ривоч додан мумкин аст, ба шакли совхозӣ чой ва фабрика.

3 феврал Ҳ.Алиев дар вохӯрӣ бо ҳайати роҳбарон ва кисмҳои Байрақи Сурхдори ҳавзаи ПВО баромад намуд.

4 феврал Ҳ.Алиев ба артисти Халқии СССР, дорандаи мукофотҳои ленинӣ ва давлатӣ Қара Қараев нишони тилоии «Досу болға»-ро супурд.

15 феврал Гейдар Алиев дар толори калони Консерваторияи Москва хузур дошт, ки сафи элитаи мусиқии мамлакат 60-солагии бастакори машҳури Озарбойҷон Қара Қараевро ҷашн мегирифт.

22 феврал Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантанаи намоёндагони меҳнаткашони Москва ва ҳарбиёни лашкарҳои Москва, бахшида ба 60-солагии Артиши Шӯравӣ ва Флоти Ҳарбию Баҳрӣ, ки дар Қасри Кремлии анҷуманҳо барпо шуд, иштирок намуд.

7 март Ҳ.Алиев дар Филармонияи давлатии Озарбойҷон дар маҷлиси тантанавии бахшида ба Рӯзи Байналхалқии замон 8 март иштирок намуд.

11 март Ҳ.Алиев дар анҷумани XXX комсомоли Озарбойҷон баромад кард.

Гейдар Алиев аҳамияти барҷастаи фаъолияти комсомоли Озарбойҷонро дар ҳаёти ҷомеаи сиёсӣ ва иҷтимоию иқтисодии

ҷумхурий эътироф намуда, баробари ин ба ҷиҳати сусти баъзе қорҳои ташкилии КМ ЛКСМ ишора намуд: вай роҳбарони комсомолро барои он танқид кард, ки қори роҳбарияшон дар сохтмонҳои зарбдор суи буд, дар амалашон формализм ва бюрократӣ ҳис мегардад, кам ташаббус нишон медиҳанд, ба қори тарбиявию ахлоқии ҷавонон қамаҳамиятанд.

Байни рафтори манфие, ки сарвари ҳизб эрод гирифт, махсусан ҷиҳати ба «вещизм»-чизу молпарастӣ дода шудан аст.

«Далелҳо шаҳодат медиҳанд, ки гирифтор шудан ба микроби тангназарӣ (мещани), чизпарастӣ ҳам як навъ касалист. Нафсро сар додан гоҳе байни донишҷӯён ба мушоҳида мерасад. Ва ба ин то як андоза падару модарони сермехр гунаҳкоранд, ки фарзандонашонро эрка карда, бо пулу чизҳои қиматбаҳо ва зебу зинат таъмин месозанд, ҳатто мошин тӯҳфа медиҳанд».

Ҳ. Алиев зери танқид қарор дод вазъи факултетҳои ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Озарбойҷонро, ки бо рости дурӯғ фарзандони одамони соҳибмансаб ё ҳудашонро ҷойгир месозанд. Ё қасонери номбар намуд, ки вақти дохилшавӣ дар «анкетаҳо» фарзанди қорғарам гуфта нишон медиҳанд, дар асл падарашон прокурор ё раиси суд шуда қор мекунанд.

Дар охир ӯ ҷавононро даъват намуд, кӯшиш намоёнд, ки дар ҷомеа фаъолона мавқеи қараданӣ ва ҳаётии ҳудро пайдо бикунанд, иштирокчи дигаргуниҳои азим шаванд, ки тамоми соҳаҳои хоҷагиҳои ҳалқи ҷумҳурии ҷонҷонро фаро гирифта аст.

15 март Ҳ.Алиев дар қори ифтитоҳи семинари доимоамалкунандаи Қотибони якуми қумитаҳои вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявии Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон якҷоя бо роҳбарони вазоратҳо ва идораҳо иштирок намуд.

16-18 март ба Озарбойҷон ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н.Тихонов ташриф овард. Якҷоя бо Ҳ.Алиев

заводи кондитсионербарории Боку, заводи таҷрибавии «Электротштамп»-и Боку ва заводи «Электросентролит»-ро рафта диданд. Ғайр аз ин, Н. Тихонов дар Сумгаит шуда, сохтмонҳои нави шахраки Аҳмедлиро бидид.

17 март дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси ғаёолони хизбиву хоҷагии ҷумҳурӣ, бахшида ба супурдани Байрақи Сурхи сайёр ба Озарбойҷон барои ғалаба дар мусобиқаи сотсиалистии Умумиитти-фоқии соли 1977 барпо гардид. Байракро ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н.Тихонов супурд.

21 март Ҳ.Алиев маҷлиси навбатии комиссияи Шӯрои Олии РСС Озарбойҷонро роҷеъ ба лоиҳаи Конститутсияи нави Озарбойҷон баргузор намуд.

22 март Ҳ.Алиев дар ҷаласаи Президиуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон роҷеъ ба лоиҳаи Конститутсияи нави ҷумҳурӣ иштирок кард.

23 март Ҳ.Алиев роҳбарони осорхонаҳои (музейҳои) ленинии мамлакат – иштирокчиёни Маҷлиси машваратиро, ки дар пойтахти ҷумҳурӣ барпо шуда буд, қабул намуд.

24 март дар клуби ба номи Ф. Дзержинский Ҳ.Алиев ба шаҳри Боку Байрақи Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро супурд.

31 март ҳайати намоёндагони бо сарвари номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсӣ, Котиби якуми КМ Ҳизби Коммунисти Озарбайҷон Ҳ.Алиев дар кори анҷумани XI Ҳизби Коммунисти Ҳиндустон иштирок намуд. Ҳ. Алиев дар анҷуман нутқи пурмӯхтаво эрод намуд.

7 апрел Ҳ.Алиев дар митинги стадиони Бҳатинда, бахшида ба анҷоми анҷумани XI Ҳизби Коммунисти Ҳинд баромад намуд.

19 апрел Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон бо маъруза «Дар бораи лоиҳаи Конститутсияи (Қонуни Асосӣ)

РСС Озарбойҷон ва ҷамъбасти умумихалқӣ» баромад кард.

Ҳамон рӯз маҷлиси охирини Президиуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон даъвати нӯҳум барои қабули Қонуни асосии Озарбойҷони шӯравӣ барпо гардид. Бо маъруза «Дар бораи лоиҳаи Конститутсияи (Қонуни асосӣ) Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Озарбойҷон ва ҷамъбасти умумихалқии он» Ҳ.Алиев баромад кард.

Ӯ ҳикоят кард, ки дар солҳои Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон се бор Конститутсияи ҷумҳурий қабул гардид – солҳои 1921, 1925 ва 1937.

Якумин Конститутсияи РСС Озарбойҷон, ки анҷумани Умумиозарбойҷонии Шӯравӣ дар моҳи майи соли 1921 қабул намуда буд, дар асос ва принципи Конститутсияи Шӯравӣ – Конститутсияи РСФСР 1918 сохта шуда буд. Конститутсияи соли 1921 қонунан ташкил ёфтани диктатураи пролетариатро дар Озарбойҷон ва сохтани давлати миллию Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Озарбойҷонро тасдиқ намуд.

Ҳамроҳ карда шудани РСС Озарбойҷон ба ҳайати Федератсияи Қафқоз ва дигар ҷумҳуриҳои Шӯравӣ дар давлати ягонаи иттифокӣ дар Конститутсияе мустаҳкам гардона шуд, ки аз ҷониби анҷумани чоруми Шӯроҳои Умумиозарбойҷонӣ моҳи марти соли 1925 қабул карда шуда буд.

Марҳалаи наву босифат дар рушди давлати Шӯравӣ бо ғалабаи сотсиализм вобаста аст, ки Конститутсияи соли 1936 дар худ мучассам ва мустаҳкам намуд. Дар асоси он Конститутсияи муддати 40 сол амалкардаи Озарбойҷон қабул карда шуда буд.

Сипас Ҳ.Алиев дар бораи вазъи асосии Конститутсияи нав гап зад.

Дар лоиҳаи Қонуни асосӣ гуфта шудааст РСС Озарбойҷон давлати сотсиалистии умумихалқист. Дар вай асосу бунёди сохти сотсиалистӣ мустаҳкам гардонда шуда буд: мансубияти

маводи истехсолӣ ба худи меҳнаткашон тааллуқ мегирад, меҳнат аз истисмор озод аст, хоҷагидорӣ дар асоси нақша давом мекунад. Принципҳои асосии сотсиализмро тасдиқ намуда, лоиҳа мисли худи Конститутсияи иттифоқӣ, дар айнаи замон хусусиятҳои нави сотсиализми ба камол расидаро таҷассум месозад, он ҳама дигаргуниҳои муҳимро, ки дар ин 40 сол дар хоҷагии халқ, илм ва маданияти Озарбойҷон рӯй доданд, мучассам намудааст.

Табиист, ки дар Қонуни Асосии ҷумҳурии нақши роҳбарӣ ва роҳнишондиҳии Ҳизби Коммунистӣ таври ҳаққонӣ нишон дода шудааст.

Дар лоиҳа моддаҳое оварда шудаанд, ки ваколату ҳуқуқҳои Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон ҳамчунин Шӯрои Вазирони ҷумҳуриро боз ҳам бештару равшантару пурратар нишон додаанд. Мавқеи муҳиму нақши коллективҳои меҳнатиро дар ҳалли корҳои давлатӣ ва ҷомеа дарбар гирифтааст.

Дар Конститутсия ҳуқуқҳои асосӣ ва озодии мардум муайян карда шудаанд: ҳуқуқ ба меҳнат ва дар интиҳоби касб, ҳуқуқ ба истироҳат, ба нигоҳдории тандурустӣ, ба таъминоти моддӣ дар пиронсолӣ, ба гирифтани маълумот (хондан), ҳуқуқ ба гирифтани хонаю ҷой (бори аввал). Он чиз ҳам дар лоиҳа оварда шудааст, ки шаҳрванд ҳақ дорад дар органҳои давлатӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ оид ба бехтар кардани фаъолияти худ пешниҳоди бекунад, камбудии мавҷударо дар кор ошкоро гуфта-ну танқид намудан ва шикоят намудан аз болои амали нодурусти касони соҳибмансаб ҳаққу ҳуқуқ дорад.

Дар моддаи 33-и лоиҳа омадааст, ки марду зан дар Ҷумҳурии Озарбойҷон ҳаққу ҳуқуқи баробар доранд. Ҳ.Алиев дар бораи он, бо ба ҳисоб гирифтани пешниҳодҳое, ки дар рафти муҳокимаи умумихалқӣ «муҳим мешуморад пурратар гардонда шавад қисмати сохтори «миллию давлатӣ ва маъмурию ҳудудӣ»-и РСС Озарбойҷон» як моддаи алоҳида

оид ба забон дохил карда шавад. Пешниҳод шудааст, ки моддаи 73 ба тарзи зерин оварда шавад: «Забони давлатии Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистӣ забони озарбойҷонӣ аст».

РСС Озарбойҷон истифодаи онро дар органҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ, идораҳои маданияту маориф, таъмин месозад ва барои рушди забон ни озарбойҷонӣ аз дигар забонҳо истифода карда, ҷиҳати бой гардондани он ғамхории ҷамаҷониба менамояд.

Дар РСС Озарбойҷон дар асоси баробарҳуқуқӣ, дар ҳамаи ин органҳо ва идораҳо истифодаи забони русӣ ва дигар забонҳои аҳоли, ки ғап мезананд, таъмин карда мешавад. Байни ин забонҳо ба ягон ҳел имтиёз ё маҳдудсозии ин ё он забон роҳ дода намешавад».

Дар он замон ба ин ҷуръати инқилобӣ ҳулоса намудан дар бораи забони давлатӣ дар марказ ҳисси норозигӣ бедор менамуд ва ҳатто метавонист барои мамлакати сермиллат боиси нохоҳамии бесобиқа гардад. Бо вучуди ин Ҳ. Алиев тавонист, ки пеши роҳи фишороварии идеологҳои Кремлро бигирад ва муяссараш гардид, ки ин пешниҳод дар Қонуни асосии Озарбойҷон ҷойгузин гардад.

21 апрел Иҷлосияи Шӯрои Олии Озарбойҷон Конститутсияи нави РСС Озарбойҷонро қабул намуд.

Ҳ.Алиев бо суҳанони хотимавӣ баромад кард ва иброз дошт, ки акнун метавонад як қатор қору амали қонуниро анҷом диҳад, пеш аз ҳама Конститутсияи Ҷумҳурии Худмухтори Шӯравии Сотсиалистии Наҳичеван, лоиҳаи қонунҳои нав оид ба интиҳобот ба Шӯрои Олии ҷумҳурӣ ва шӯроҳои маҳаллӣ, лоиҳаи Қонун дар бораи Шӯрои Вазирони ҷумҳурӣ, Қонун дар бораи Вилояти худмухтори халқии Кӯҳистони Қарабоғ (НКАО)-ро таҳия созанд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар маҷлиси тантанавии намояндагони меҳнаткашони Боку бахшида ба 108-солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин иштирок

намуд. Номзад ба Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон раиси АСПС З. Гусейнов маъруза кард.

22 апрел дар рӯзи Умумииттифоқии шанбегии ленинӣ Ҳ.Алиев аз як қатор сохтмонҳои ноҳияҳои Октябр, Наримонов ва Ленини Боку дидан кард.

28 апрел дар Қасри ба номи Ленин маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 58-солагии барқарор гардидани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва 1 май барпо гардид, ки дар он Ҳ.Алиев ҳузур дошт. Дар он Котиби дуҷуми КМ ҲК Озарбойҷон Ю. Пугачев маъруза кард.

30 апрел Ҳ. Алиев дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов спектакли Човани Россинӣ – «Сартароши севилӣ»-ро тамошо кард. Дар намоиш нақши асосиро ҳунарманди СССР Муслим Магомаев иҷро мекард, ки образи барҷастае ба вуҷуд оварда буд.

1 май Ҳ.Алиев иштирокдорони намоиши идонаи меҳнаткашони Бокуро табрик намуд.

4 май Ҳ.Алиев дар Пленуми КМ ЛКСМ Озарбойҷон нутқ эронд намуд, ки он дар Хонаи маорифи сиёсӣ баргузор шуд.

7 май маҷлиси ғаёолони мафкураи ҷумҳурий баргузор шуд. Вай ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбӣ оид ба ғоявию сиёсӣ ва тарбияи ватанпарваронаи меҳнаткашон дар партави китоби Л. Брежнев «Замини хурд» ва «Зиндашавӣ» бахшида шуда буд. Дар он Ҳ.Алиев маъруза кард.

9 май Ҳ.Алиев дар чорабиниҳои анъанавӣ бахшида ба Рӯзи Ғалаба иштирок намуд ва аз мактаб-интернати ба номи Ч. Нахичеван дидан кард.

18 май дар Қасри ба номи В.И. Ленин анҷумани VI муаллимони Озарбойҷон кор сар кард. Дар он Ҳ. Алиев нутқи пурмуҳтаво эронд намуд.

Дар қатори бисёр муаммоҳо ӯ дар бораи нақши забони русӣ ва таълими он дар ҷумҳурий гап зад:

«Аҳамияти забони русӣ барои хазинаҳои ватанӣ ва маданияти ҷаҳонӣ барои комёбиҳои илми ҳозиразамон имконияти фаровон ба вучуд меоварад. Ва мо ифтихор дорем аз он ки забони русӣ забони дуҷуми модарии ҳар кадоми мо шудааст.

Дар солҳои охир КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, Ҳукумати ҷумҳурӣ бисёр корхоро анҷом доданд, то ки усули дарсдиҳии забони русӣ дар мактабҳои таълимоти умумӣ беҳтар карда шавад. Омӯзиши он акнун аз синфи якум шурӯъ мешавад. Соатҳои дарсии онҳо зиёд карда шудааст, дар бисёрии синфҳо чуқур омӯзондани он ба таҷриба даромада аст, ки аз рӯи барномаи махсус мегузарад. Дар мактабҳои мо 10 ҳазор муаллим дарси забони русӣ меомӯзонад. Барои тайёр кардани кадрҳои мутахассиси дараҷаи баланд Академияи илмҳои педагогии (АИП) забон ва адабиёти рус ба номи М. Ахундов ташкил шудааст.

Вале ташкили хуби дарси забони русӣ на дар ҳама ҷо бо-муваффақият давом дорад. Дар баъзе мактабҳо, ба вижа дар мактабҳои кишлоқҷойҳо, сифати таълим ба дараҷаи хеле паст давом мекунад. Дар аснои дарс ба омӯзондани гуфтугӯи рӯ ба рӯ кам аҳамият дода мешавад. Дар дигаре аз мактабҳо ба худӣ ташкили дарси забони русӣ хунукназарӣ мекунанд. Дар натиҷа бачаҳо мактабро тамом мекунанд, ин ҳол дар мактабҳои шаҳрҳо низ дида мешавад, аммо ба забони русӣ ғап задан наметавонанд. Анҷумани XXIX Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон аҳамияти забони русиро ба ҳисоб гирифта, ба тамомияти ҷамоатчигии шаҳру навоҳӣ омӯзиши забони русиро ҷорӣ карданист».

20 май Ҳ.Алиев дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов дар азназаргузаронии (тамошои) операи Ж. Бизе – «Кармен» иштирок намуд. Нақши Карменро Артисти Халқии СССР Тамара Синявская бозид.

24 май гурӯҳи иштирокчиёни семинаро, ки ТАСС дар Боку бо коргарони эҷодии агентҳои ахбордиҳии Қафқозу

Молдавия, баҳшида ба боло бурдани сифати маҳорати журналистӣ ва амали оперативонаи онҳо қабул намуд.

25 май Ҳ.Алиев аъзои маъмурони ҳарбии муваққатии Шӯрои Сотсиалистии Эфиопияро қабул кард.

26 май Ҳ.Алиев сарлашкарони пештози застава, аълочиёни чангиву сиёсии тайёркунандагони сарҳадбони Байрақи Сурхдори ҳавзаи Қафқозро ба муносибати 60-солагии лашкари сарҳад қабул фармуд.

Ҳамон рӯз дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси ботантана ба шарафи 60-солагии лашкари сарҳад баргузор шуд, ки дар он Ҳ. Алиев ширкат дошт.

27 май Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони ҷамъияти Алҷазоирро бо сарвари мудири шӯъбаи ахбори дастгоҳи марказии ҷабҳаҳои миллию озодӣ, вакили Маҷлиси халқии миллии Алҷазоир Муҳаммад Шариф Мессадиро қабул фармуд.

29-30 май Ҳ.Алиев ба ноҳияҳои Зардоб, Учар ва Каюрдмир ташриф бурд, маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагикоро гузаронд ва ҷаласаҳои машваратии минтақавии пахтакоронро доир намуд.

11 июн Ҳ.Алиев аъзои КМ ҲК Чехословакия, вазири корҳои хоҷагии Чумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Чехословакия Богуслав Хнеупекро қабул намуд.

22 июн Ҳ.Алиев узви Бюрои сиёсӣ КМ Ҳизби муттаҳидаи коргарии Полша (ХМКП), ҷонишини раиси Шӯрои Вазирони ҚХП – М. Ягелскийро қабул кард.

1 июл маросими дафни узви КМ ҲК Озарбойҷон, вакили Шӯрои Олии ҷумҳурӣ, вазири корҳои хориҷӣ, генерал-лейтенанти хизмати дохилӣ Ориф Гейдаров, ки дар пости ҷанговаронааш аз дасти қотил ғавтида буд, барпо шуд.

3 июл Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ КПСС дар музокираи маърузаи Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев «Дар бораи тарақиёти минбаъдаи хоҷагии қишлоқи СССР» баромад кард.

Ҷасади О. Гейдаровро аз клуби ба номи Ф. Дзержинский бароварданд. Дар маросими дафн вазири корҳои дохилии СССР Н. Щелоков парида омад. Дар роҳрави қабристон, ки ӯро ба хок месупориданд, митинг барпо гардид. Ҳ.Алиев пояи тобути рафикашро гирифта буд. Дар митинги мотам ӯ нутқи гарму самимӣ эрон кард.

«Ғаму андӯхи мо ҳадду ҳудуд надорад, – гуфт Ҳ. Алиев, – ӯро – Ориф Гейдаровро «рафики азизи худ ва ҳамсоли муборизи худ хонда»...

19-20 июл Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд. Пленуми июлии (1978) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ, ки аз қарорҳои Пленуми КМ КПСС ва маърузаи рафик Л. Брежнев «Дар бораи тарақиёти минбаъдаи хоҷагии қишлоқи СССР бармеояд», Ҳ. Алиев баромад кард. Дар Пленуми иттифоқӣ қайд гардида буд, ки дараҷаи умумии пешрафти хоҷагии қишлоқ ба талаботи зуд расида истодаи ҷомеа ҷавобгӯӣ нест. Пленум тақозо карда буд, ки барои минбаъда мустаҳкам намудани захираҳои моддию техникаи хоҷагии қишлоқ, беҳтар намудани ташкили истеҳсолот ва бо-ло бурдани манфиатнокии он ҷидду ҷаҳд карда шавад. Пленум муайян намуд, ки раванди асосии сиёсати аграрии ҳизб дар марҳилаи ҳозира интенсификатсияи истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ мебошад, ки дар асоси он таъминоти ҳамаҷониба бо механизатсия, химизатсия ва обёрӣ гузошта мешавад.

Барои таҳлили вазъи хоҷагии қишлоқи ҷумҳурӣ ва перспективаҳои рушди минбаъдаи он, бо дарназардошти вазифаҳои пешниҳод намудаи Москва, маърузаи Ҳ.Алиев қарор гирифт.

Пленум аз вазифаи Котиби КМ ва узвияти Бюрои КМ Р. Мамедзодаро барои камбудихош озод намуд. Котиби КМ ва узви Бюро К. Боиров интихоб гардид.

22 июл Ҳ.Алиев ба Омӯзишгоҳи умумихарбии командир тарбиякунии Боку ба номи Шӯрои Олии Озарбойҷон ташриф овард,

дар тантанаи 45-уми тамомкунандагони он иштирок намуд.

25 июл дар арафаи 90-солагии рӯзи таваллуди арбоби намоёни ҳизби болшевикон Ҳ. Мӯсобеков дар майдоне, ки номи ӯро дора, митинг ба муносибати гузошта шудани ҳайкали ёдгорӣ барпо гардид, ки Ҳ. Алиев он ҷо нутқ эрод намуд.

25-26 август Ҳ. Алиев ба хоҷагиҳои ноҳияҳои Бардин ва Собиробод рафта, маҷлисиҳои анъанавии ғаҷолони ҳизбию хоҷагикоро гузаронд ва маҷлиси машваратӣ доир намуд.

29 август дар клуби ба номи Ф. Дзержинский вохӯрии Ҳ.Алиев бо донишҷӯён баргузор шуд. Роҳбари ҷумҳурӣ дар нутқи худ рақамҳои зеринро ба забон овард: 670 кас дар курси якуми мактабҳои олии берун аз ҷумҳурӣ дохил шудаанд, 35 кас ба курсҳои болоӣ гузаштаанд ва 58 кас ба гурӯҳҳои тайёри фиристода шудаанд. Дар омӯзишгоҳҳои олии ҳарбӣ 230 ҷавони озарӣ дохил гардидааст.

1 сентябр Ҳ.Алиев дар ҷаласаи ҷомеаи Мактаби олии ҳизбии Боку ҳузур дошт, ки ба шурӯи дарсҳо бахшида шуда буд.

9 сентябр Ҳ.Алиев олими америкой, профессор Скаланино ва профессор Барнет – иштирокчиёни вохӯрии сиёсатшиносхоро дар Боку қабул кард.

12 сентябр Ҳ.Алиев дар Озарфилармония ба номи М. Магомаев дар шабнишинӣ ба шарафи 150-солагии рӯзи таваллуди Л.Н. Толстой ширкат варзид.

14 сентябр Ҳ.Алиев иштирокчиёни ҷаласоти сафари Президиуми Умумииттифоқи ҷамъияти илмию тиббии дандон-пишишконро дар Боку қабул кард.

20 сентябр Ҳ.Алиев дар тантанаи вохӯрӣ ба шарафи ташриф овардани Котиби генералии КМ КПСС Л.Брежнев ба Боку ширкат варзид.

21 сентябр ҳамроҳи Л.Брежнев Ҳ.Алиев дар пояи ҳайкали В.И. Ленин ва оташи абадӣ дар пояи лавҳаи ёдгории 26 комиссарони Боку гулчанбар гузоштанд, аз заводи кондитсио-

нерҳо, заводи коркардабарории Бокуи нав, осорхонаи (музейи) фахрии ҳарбии артиши 18-ум дидан карданд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар маҷлиси машваратии КМ ҲК Озарбойҷон баромад кард, ки он ҷо Л. Брежнев бо кормандони роҳбарикунандаи КМ ҲК РСС Озарбойҷон вохӯрд.

22 сентябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии Кумитаи ҳизбии шаҳри Боку ва Шӯрои шаҳрии вакилони халқ якҷоя бо намояндагони ҳизбӣ, шӯравӣ, ташкилотҳои ҷамъиятии меҳнаткашон ва қисмҳои ҳарбӣ бахшида ба шаҳри Боку супудани Ордени Ленин баромад намуд. Мукофоти олиро ба пойтахт Л.Брежнев супурд.

Мувофиқи арзёбии Котиби генералӣ, «ҷумхури дар муддати кӯтоҳи таърихӣ ба як кишвари гул-гул шукуфони индустриявии хоҷагии қишлоқаш тарақикарда, маданияташ баланд мубаддал гардид». Дар ин сафараш Л. Брежнев як ибораи таърихиро, ки солҳои зиёд дар тахтаи азим зебу оро ёфта буд, ба забон овард: «Широко шагает Азербайджан!»

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар қабуле, ки Кумитаи ҳизбии шаҳри Боку ва комитроияи Шӯрои шаҳрии вакилони халқ ба шарафи ба Боку супурда шудани Ордени Ленин ва ташриф овардани Котиби генералӣ Л. Брежнев ба Боку ташкил дода буданд, бо сухани табрикӣ баромад намуд.

23 сентябр Ҳ. Алиев дар тантанавии гусел намудани Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев иштирок дошт.

Аз 28 то 30 сентябр Ҳ. Алиев ба хоҷагиҳои ноҳияҳои Шемаҳӣ, Ахсуйин, Агдам, Агжабедин, Қосум – Исмоил, Кӯкҷой, Мир Башири ҷумхури ташриф бурда, маҷлисҳои ғаболони ҳизбию хоҷагиҳо ва маҷлисҳои машваратии минтақавии пахтакорон ва боғу тоқпарварони Озарбойҷонро гузаронд.

3 октябр Ҳ. Алиев Сафири ғавқулудда ва мухтори ҷумхурии Сотсиалистии Федеративии Югославия дар Иттиҳоди Шӯравӣ Ёже Смолеро қабул кард.

10 октябр Ҳ. Алиев рӯи ёдгории 26 комиссарони Боку ва пояи Ҳайкали ёдгории С. Шаумян ба шарафи 100-солагии рӯзи таваллудаш гулчанбарҳо гузошт.

Ҳамон рӯз дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ. Алиев – «Чанговари гвардияи ленинӣ», бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди С. Шаумян chop шуд.

14 октябр дар Ереван маҷлиси КМ Ҳизби Коммунистии Арманистон ва Шӯрои Олӣ бахшида ба 150-солагии ба Россия ҳамроҳ шудани Арманистон барпо гардид. Дар тантанаҳо Ҳ.Алиев нутқ эрон намуд.

15 октябр Ҳ. Алиев бо хоҷагиҳои Ҷумҳурии худмухтори Шӯравии Сотсиалистии Нахичеван шинос шуд ва чаласаи ғаёлони ҳизбию хоҷагиҳои ҷумҳурии худмухторро баргузор кард.

20 октябр Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд, ки дар он Ҳ.Алиев бо маъруза оид ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ ва ба ҳаёт татбиқ кардани суҳанони Л.Брежнев дар тантанаҳои Боку баромад намуд. Вазъи корҳо дар ҳамаи соҳаҳои саноат, хоҷагии қишлоқ, корҳои мафкуравӣ ҳамаҷониба таҳлил гардид ва камбудихо ошкоро гуфта шуда, тавсияҳои зарурӣ дода шуданд.

Ҳ. Алиев диққати асосиро ба муҳим будани боло бурдани ҳосилнокии меҳнат равона кард. Баъд аз Пленуми КМ ҳизб қарори махсусе қабул карда шуд, ки чораю тадбирҳо оид ба иҷрои супоришҳо аз рӯи онҳо сурат гирифт. Дар Боку баромад карда Л. Брежнев сахт танқид карда буд, ки ҷумҳурӣ маҳсулоти сифатан паст мебарорад, маҳсулотаи бо нишони «Сифат» намебарояд. Ин масъала дар Пленум ҳам таҳлил гардид. Баъд аз ҳамин қарори КМ ҲК ва Шӯрои Вазирони Озарбойҷон оид ба масъалаи мазкур chop шуд. Назар ба соли 1978 минбаъд маҳсулот бо нишонаи «сифат» бояд, ки 1,6 баробар афзун гардад. Аммо ҳиссаи ан-

дар ҳаҷми истеҳсолот то 12 фоиз бояд иҷро мешуд ба ҷои 8,5 фоиз 1978-ум.

23 октябр Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 60-солагии ВЛКСМ иштирок намуд.

27 октябр Ҳ.Алиев бо собиқадорони меҳнат, пешқадамон ва навоварони истеҳсолот мулоқот намуд.

30 октябр Ҳ.Алиев Котиби якуми Иттиҳоди Коммунистонӣ ҷавони Вьетнам Данг Куок Баоро қабул фармуд.

31 октябр Ҳ.Алиев Сафири Фавқуллода ва Мухтори Ҷумҳурии Халқии Булғория дар иттиҳоди Шӯравӣ Димитрий Жулевро, ки дар мамлакат саёҳат мекард, қабул фармуд.

2 ноябр Ҳ.Алиев дар конфронси ҳисоботу интиҳоботии ҳизбии НГДУ ба номи Серебровский иштирок намуд.

3 ноябр Ҳ.Алиев мукофотҳои давлатии РСС Озарбойҷонро ба гурӯҳи арбобони илм, маданият ва санъат супурд.

4 ноябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 61-умин солгарди Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Дар он Котиби КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон К. Боғиров маъруза кард.

7 ноябр Ҳ.Алиев ва дигар роҳбарони ҷумҳури дар намоиши Қувваҳои Мусаллаҳи лашкарҳои Боку ва намоиши меҳнаткашонони шаҳри Боку ба муносибати солгарди Октябри Кабир иштирок намуданд.

22 ноябр Ҳ.Алиев дар Тифлис, дар Маҷлиси Шӯрои Ҳарбиёни Ҳавзаи Ҳарбии Қафқоз иштирок кард.

6 декабр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский Ҳ. Алиев дар маҷлиси ғаёолони ҳизбии Озарбойҷон баромад кард.

7 декабр узви Кумитаи иҷроияи Ҳизби Коммунисти Ҳиндустон котиби аввали ташкилоти ҳизби коммунистии Иёлоти Бихор Сунила Мукржиро қабул кард.

14 декабр дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон дар бораи

чамъбасти Пленуми ноябрии (соли 1978) КМ ҲК оид ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурии аз он баромада маъруза кард.

Дар соли 1978 Озарбойҷон аз ҷиҳати ба давлат фурӯхтани ғалла, пахта, сабзавот, мевачот, барги чой, пиллаву пашм ба дараҷаи нақшаҳои соли 1980 расид. Дар ҳаҷми маҳсулоти умумии хоҷагии кишлоқ қариб ба 2 миллиард сӯм расид, ки 44 фоиз зиёдтар аст ба ҳисоби миёна назар ба панҷсолаи нӯҳум .

Ва умуман камбудихо ҳам дар соҳаи хоҷагии халқ ғанӯз мавҷуданд: масъалаи сифати навъҳои маҳсулот дар саноати сабук ва хӯроки умумӣ, дар соҳаи нақлиёт – ба хусус дар роҳи оҳан, вазифаҳо оиди таъмин намудани аҳоли бо маводи ширу гӯшт хеле суст давом дорад, нақшаи таҳия хӯрокаи ҷорво дар соли 1978 иҷро нашуд, талафоти маводи хоҷагии кишлоқ аз бепарвоии баъзеҳо зиёд буд ва ғайра. Ҳ. Алиев дар ин бораҳо кушоду равшан гап зад, вазоратҳо ва роҳбарони алоҳидаро номбар намуд.

22 декабр Ҳ.Алиев дар Конфронси 48-уми ҳизбии ноҳияи ба номи 26 комиссарони шаҳри Боку иштирок намуд.

25 декабр Ҳ. Алиев дар Конфронси XIV ҳизбии ҳавзаи Мудофияи зиддиҳавоии (ПВО) Байрақи Сурхдори Боку иштирок намуд.

28 декабр дар Минск маҷлиси ботантанаи КМ Ҳизби Коммунистии Белорус ва Шӯрои Олии ҷумҳурӣ, бахшида ба 60-солагии РСС Белорус ва Ҳизби Коммунистии Белорус баргузор шуд. Дар тантанаҳо Ҳ. Алиев ширкат дошт, дар маҷлис сухани табриқӣ эронд намуд.

31 декабр Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи мағозаи универсалии «Москва» иштирок намуд.

1979

12 январ дар харитаи НКАО-и истгоҳи нави роҳи охани Озарбойҷон Степанакерт пайдо шуд. Он ҷо бинои дуошёнаи вокзал қад афрохт, биною ҳавлии маъмурӣ барои қабули бор, хона барои истироҳати коргарони бригадаи ронандагони ла-комотив ва дигар сохтмонҳои зарурӣ сохта шудаанд. Раҳи бештар аз 26 километрии участка аз Ағдам рӯи рӯду чуйбор-ҳои обёрӣ гузашта, дар қад-қади онҳо чандин кӯпрук ба вучуд омад.

Акнун вилояти худмухтор бо навъи хеле сарфакоронаи нақлиёт таъмин гардида бо бисёр манзилҳои аҳолинишини ҷумхурий ва тамоми мамлакат пайваст шуд. Дар натиҷа афзоиши аслии маҳсулоти истеҳсол кардаи НКАО-и бештар аз шаш маротиба кам гардид. Дар расми ифтитоҳи роҳ Ҳ.Алиев сухан ронд.

13 январ Ҳ. Алиев дар Конфронси XXVIII ташкилоти ҳизбии вилояти кӯҳистони Қарабоғ иштирок намуд.

19 январ Ҳ. Алиев дар КМ иштироккунандагони маҷлиси машваратии ҳайати шахсии Вазорати умури дохилаи РСС Озарбойҷонро қабул фармуд.

23 январ Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи Конфронси 43-и ҳизбии шахрии Боку иштирок намуд.

24 январ Ҳ. Алиев дар Конфронси 43-уми ҳизбии шахри Боку сухан ронд. Вай дар бораи тасдиқи нақшаи азнавсозии ҷодаи Советск, ҳамчунин навбати дуҷуми қубури оби Куринск гап зад, ки ба он 177 миллион сӯм пул чудо шудааст ва тӯлаш 288 километр хоҳад буд.

26 январ дар Хонаи маорифи сиёсӣ маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагиҳои РСС Озарбойҷон ифтитоҳ шуд.

5 феврал Ҳ.Алиев дар ноҳияҳои Ленин, Кировск, Азизбеков ва Орчоникидзе Боку ташриф овард.

Ӯ заводи мошинсозии «Коргари Боку», заводи нони №1, дар шахраки ба номи Разин дар хонаҳои навсохти истиқоматӣ, духтурхона, комплекси ҳавзҳои шиноварӣ, дар стадиони Комсомоли ленинӣ қадам ранча намуд.

Дар ноҳияи Киров комплекси коркарди гирду гӯшаи шахраки Хирдаланро бидид, ба фабрикаи мебел даромад, бо рафти корҳои сохтмони шахраки №9 ошно шуд.

Дар ноҳияи Азизбеков хобгоҳи коргаронро даромада бидид. Дар хонаҳои истиқоматии массиви кӯчаи Победаи шахраки Бузовни «Бокуэлектроавтомат»-ро аз назар гузаронд.

Дар ҷазираи Артем бо дастгоҳи ҷуфт-генератори сохтаи НГДУ-и «Артемнефтваз» бо системаи автоматикунонидашуда ошно шуд, ки дар корхонаи ҳунармандии №4 гузоштаанд, дар гӯшаи сурхи он бо коргарони аз вахтаи меҳнатӣ берун омада сӯҳбат орошт.

Дар ноҳияи Орчоникидзе ба заводи мошинсозии ба номи Орчоникидзе ташриф овард, майдони нави 60-солагии ба номи Октябри Кабири шахраки Амираҷонро рафта бидид.

Дар ҳар чаҳор ноҳия бо аъзои Бюрои кумитаҳои ҳизбӣ, кормандони дастгоҳҳо, фаъолони ҳизбию шӯроҳо сӯҳбат орошт.

6 феврал воҳӯрии интиҳобкунандагони Боку-ҳавзаи интиҳобии Ленин бо номзад Ҳ.Алиев ба депутатии Шӯрои Иттифокҳои Шӯрои Олии СССР баргуздор шуд.

17 феврал Ҳ. Алиев дар фурудгоҳи Боку вазири авиатсияи граждании СССР, маршали асосии авиатсия Б. Бугаевро истиқбол намуд.

22 феврал дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси фаъолони ҳизбӣ ва хочагӣ, бахшида ба супоридани Байраки Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ

ВЛКСМ ба РСС Озарбойҷон, чиҳати ғалабааш дар мусобикаи сотсиалистии соли 1978 барпо гардид. Байракро ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР, раиси Госплани СССР Н. Байбаков супурд.

Н. Байбаков дар сухани худ гуфт, ки саноати Озарбойҷон соли гузашта, мисли солҳои пеш, **бо суръати аз ҳама баланд байни ҷумҳуриҳои иттифокӣ** (мо хат кашидем – Э.А.) пеш рафт. Истеҳсоли маҳсулот дар ин сол 8% афзуд ба ҷои 4,8% умуман дар миқёси мамлакат. Дар се соли панҷсола маҳсулнокии меҳнат ба 15% афзуд, ки ин аз дараҷаи плани панҷсола зиёдтар аст. Кормандони соҳаи хоҷагии қишлоқи ҷумҳурӣ ба муваффақиятҳои калон ноил шуданд. Дар соли 1978 онҳо ба рӯндани ҳосили фаровон ноил шуданд, ки таърихи ҷумҳурӣ онро ёд надорад. Умуман ҳаҷми маҳсулоти хоҷагии қишлоқ дар соли гузашта, қариб 2 миллиард сӯмро ташкил дод, ки ин 44% зиёд аст аз ҳисоби миёнаи панҷсола зиёдтар аст. Ин муваффақияти барҷастаи қулли меҳнаткашони Озарбойҷон аст.

Дар соли 1978 дар Озарбойҷон 1 миллиону 169 ҳазор тонна ғалла, 598 ҳазор тонна пахта, 932 ҳазор тонна ангур, 872 ҳазор тонна сабзавот, 234 ҳазор тонна мевачот ҷамъоварӣ шудаанд.

23 феврал Ҳ. Алиев дар тантанаяи боз намулдани ёдгории ба бахрнавардони Каспий иштирок кард.

4 март интиҳобот ба Шӯрои Олии СССР барпо гардид, ки Ҳ.Алиев вакили Шӯрои Олии СССР интиҳоб шуд.

7 март Ҳ.Алиев дар Озарфилармонияи давлатии ба номи М. Магомаев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба Рӯзи байналхалқии занон – 8 март иштирок намуд.

17 март рӯзномаҳои ҷумҳуриявӣ қарори КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР-ро «Дар бораи тадбирҳои минбаъда маҳсусгардонии истеҳсоли маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ва

рушди ангурпарварию шаробсозӣ дар РСС Озарбойҷон» чоп карданд.

Дар қарор вазифа гузошта шуда буд, ки дар асоси минбаъда такмил дода шудани структураи майдонҳои кишт, босуръат ривож додани ангурпарварӣ ва шаробсозӣ дар соли 1990 истеҳсоли ангур то 2,5 – 3 миллион тонна расонда шавад.

Дар назар дошта шуда буд, ки дар солҳои 1979-1986 дар майдони 190 ҳазор гектар, аз ҷумла 140 ҳазор гектар аз ҳисоби кам кардани майдонҳои ғалла, тоқзорҳои нав бунёд карда шаванд.

Қарор аниқ ба ҳисоб гирифта буд, ки чӣ қадар маблағ, сомоноти техникӣ, барои амалӣ намудани ин барномаи комплекси тарақиёти иҷтимоию иқтисодии ҷумҳурӣ ба кор бурда мешавад. Дар он ба нақша гирифта шуда буд, ки маблағи калон дар панҷсолаи XI ҷудо карда мешавад, инчунин босуръати тез сохтани корхонаҳои коркарди ангур, сохтмони кубурҳои об, газ, роҳсозӣ, сохтмони мактабҳо, омӯзишгоҳҳои касбии техникӣ, муассисаҳои савдо ва хизмати маишӣ, гузаронидани хатти нави роҳи оҳан, васеъ кардани системаи энергетикӣ, ба кор андохтани программаи васеи обёрӣ ва сохтмони таъминкунандаи об, аз ҷумла сохтани обанборҳои калон ва ҳавзҳо барои таъмин намудани талаботи ба об доштаи хоҷагии кишлоқи Озарбойҷон дар назар дошта шуда буданд.

23 март Ҳ.Алиев дар маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагии Озарбойҷон дар Озарфилармонияи давлатӣ ба номи М. Магомаев баромад кард.

27 март Ҳ.Алиев ба заводи кондитсионерҳои рӯзгори Боку Байраки Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро барои ғолибият дар мусобиқаи сотсиалистии соли 1978 супурд.

28 март Ҳ.Алиев ярмарка-бозори байни ҷумҳуриявии яклухтфуруширо, ки дар Қасри ба номи С. Шаумян барпо шуда буд, рафта бидид.

29 март Ҳ.Алиев дар ҷаласаи фаълони ҳизбӣ, шӯравӣ, иттифоқҳои касаба, комсомол ва хоҷагиҳои Боку якҷоя бо намояндагони ҷомеаи меҳнаткашон нутқ эронд намуд ва ба пойтахти ҷумҳурии Байрақи Сурхи сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро барои ғалаба дар мусобакаи сотсиалистӣ супурд.

7 апрел Ҳ. Алиев ба комбинати истеҳсолӣ – эҷодии фонди рассомии Иттиҳодияи рассомони ҷумҳурии ташриф овард, бо асарҳои нави устодони санъати Озарбойҷон ошно шуд, шароити қори онҳоро бо ҷашми худ бидид.

9 апрел маҷлиси комиссияи ҷашнии ҷумҳуриявӣ оид ба гузарондани ҷашни 60-солагии РСС Озарбойҷон ва Ҳизби Коммунистии он барпо шуд.

10 апрел Ҳ. Алиев ба рӯзномаи ҷумҳуриявии «Вишка» Ордени Байрақи Сурхи Меҳнатро супурд.

Ҳамон рӯз дар Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон Ҳ. Алиев ба гурӯҳи арбобони намоёни илму адабиёт мукофотҳо супурд.

20 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантана ба шарафи 109-солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин иштирок намуд. Дар он узви Бюрои КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, Котиби якуми Кумитаи Ҳизбии шаҳри Боку А. Керимов маъруза кард.

21 апрел Ҳ. Алиев дар шанбегии ленинии коммунистӣ иштирок кард.

25 апрел дар Қасри ба номи В.И. Ленин Конфронси илмию амалии «Ташаккули мавқеи фаълонан ҳаётӣ: таҷриба ва муаммоҳои муҳими тарбияи ахлоқӣ» кушода шуд.

Конфронсро мудирӣ шӯъбаи пропагандаи КМ КПСС Е. Тяжелников ифтиҳо кард. Вай гуфт, ки ин конфронс бо

қарори КМ КПСС даъват шудааст. Онро шўъбаҳои КМ КПСС, КМ ҲК Озарбойҷон бо иштироки Академияи илмҳои СССР, ВЦСПС, КМ ВЛКСМ, Саруправленияи сиёсии Артиши Шӯравӣ ва Флоти ҳарбии Баҳрӣ, вазоратҳо ва идораҳо, иттиҳодияҳои эҷодии мамлакат мегузаронанд.

Дар қори конфронс намоёндагони Москва, Ленинград, ҳамаи ҷумҳуриҳои иттифоқӣ, кишвару вилоятҳои РСФСР иштирок намуданд. Байни иштирокдорон як қатор олимони намоён, арбобони адабиёт ва санъат, журналистон, ҳарбиён, коркунони ҳизбию мафкуравӣ ҳузур доштанд. Дар конфронс мисол, чунин маърузаҳо шунида шуданд: «Дар бораи системаи тарбияи ахлоқи меҳнаткашон»-и котиби ҳизби Коммунистии Белорус А. Кузмин; «Нақши адабиёт ва санъат дар ташаккули ҷаҳонбинии инсони Шӯравӣ, эътиқоди ахлоқӣ ва маданияти маънавии ӯ» – ҷонишини якуми вазири маданияти СССР Ю. Барабаш, «Илм ва ташаккули мавқеи ғаёлонаи ҳаётӣ» – ноиб – президенти АИ СССР, Раиси шўъбаи Сибири АИ СССР, академик Марчук.

Бо маърузаи асосӣ Ҳ. Алиев баромад кард.

То ҷамъбасти Конфронс дар пленумҳо ва иҷлосияҳои ғаёлони ҳизбӣ кумитаҳои ҷумҳуриҳои иттифоқӣ, кишвару вилоятӣ, дар гирдиҷамоиҳои меҳнаткашон, мактабҳои олии, армия, органҳои қорҳои дохилӣ ва ғайра чанд моҳ баҳсу мунозираҳо доир ба муаммои тарбияи ахлоқӣ давом намуданд. Бинобар ин гузарондани давраи ниҳони конфронсро дар Боку Ҳ. Алиев ҳамчун эҳтироми зиёд ва боварии қалони КМ КПСС ба ташкилоти ҳизбии ҷумҳурий мешуморад. Дар Озарбойҷон низ беш аз 120 конфронс оид ба аспектҳои гуногуни ин муаммо баргузор шуда буд.

Ҳ. Алиев қайд намуд, ки сохтмони сотсиализм дар СССР дар шароити бисёр ҳам тезу тунди мубориҷаҳои мафкуравӣ мегузарад: «Таъсиру ақсуламалҳои империалистӣ бо роҳи

тундравихои мафкуравӣ кӯшиш ба кор мебарад, ки ба ягонагии ғоявию сиёсии ҷомеаи шӯравӣ футур расонад, умуман ба сохти сотсиалистӣ бо ҳар роҳ, ба афқору ахлоқи одамон таъсири бад расониданист».

Бинобар ин, ба фикри Ҳ.Алиев зарурат пайдо мешавад, ки корҳои мафкуравиро пурзӯр намоем, фаъолияти иҷтимоию сиёсӣ ва интизоми меҳнатии одамони шӯравиро баланд бардорем, дар онҳо ҳисси шахрвандию хушғэрии ахлоқиро дуруст тарбият намоем.

«Дар муборизаи мафкуравӣ байни сотсиализм ва коммунизм мавзӯи ахлоқ дар марҳилаи ҳозира яке аз равияҳои асосӣ ба шумор меравад. Мақсади душмани мо – ягонагии ҳизб ва халқро аз байн бурдан аст, меҳодад, ки шаъну эътибори пурқимати халқро аз байн бибарад, фикру зикри ўро ба худпарастию худхоҳӣ табдил бидиҳад, майнаашро бо фикру ақидаҳои майдабуржуазӣ заҳролуд карданист.

Гӯё ҳизби мо рад мекарда бошад, ки камбағал бошад, кунҷи узлатнишин бошад, бой нашавед, ки ин психологияи чизпарастӣ, мешанист, одат накунад, ки пеши чашматон рӯған гирад мегуфта бошад».

Сарвари ҳизби Озарбойҷон мисли ҳарвақта чунин ақидаҳоро хатман рад намуда, зери танқид мегирад. Ҳолатҳои ба ахлоқи сотсиализм бегонаро ғош менамояд, порахӯрӣ, зери ҳимояти худ гирифтани қалбакӣ, сӯиистифода аз мансаб барин ҳислатҳои бади инсониро рад менамуд.

Вай дар бораи таҷрибаҳои мусбати ҷумҳурӣ дар бобати бартараф намудани ҳолатҳои номатлубу номарғуб гап мезад. Вай мегуфт, ки танқид ва худтанқидсозӣ хеле ғоида мерасонад, ошкоро чораю тадбир ҷустан, ба назар гирифтани афкори умумихалқӣ, таҳлили дастаҷамъонаи ҷӣ гузашта ва ҷӣ оянда корҳои хеле муфид ҳастанд.

«Тарбияи ахлоқӣ унсури муҳиму таркибии тамоми корҳои

моро ташкил мекунад. Ва имрӯз мо метавонем дар бораи тарбияи ахлоқӣ гап зада, системаи муайянеро дар пеши назар меорем. Агар кӯшиш намуда ба қисмҳо тақсим намоем, метавонем чунин пешниҳоди созем:

– Устувору пойдор нигоҳ доштан ва риоя намудани принципҳои ленинӣ, усулбу метод ва фаъолияти ҳамаи органҳои хизбӣ, шӯравӣ, хочагӣ, пурзӯр намудани масъулият ва сержаблабӣ нисбат ба кадрҳо, мустаҳкам кардани интизоми ҷамъиятӣ ва хизматӣ;

– боло бурдани нақши пешқадамии (авангардии) коммунистҳо, обрӯю эътибори ахлоқии кадрҳои роҳбарикунанда;

– ба ҳисоб гирифтани ҷанба (нуқтаи назар)-ҳои муфид дар ҳалли тамоми ё комплекси муаммоҳои сохтмони иқтисодӣ ва маданӣ, фаъолияти хочагиву сотсиалӣ, ба кор андохтани маҳаку меъёрҳо дар арзёбии натиҷаи корҳо дар тамоми соҳаҳо;

– муборизаи оштинопазир ба урфу расми боқимондаи замонӣ гузашта дар фикру ақида ва рафтору гуфтори одамон, бо антипади (фикру ақидаи ба ҳам зидди душманон) зидди ақидаҳои ахлоқӣ коммунистӣ, танқиду фош ва маҳв намудани мафкураву ахлоқи буржуазӣ, тарзи шахшудаи ҳаёти буржуазӣ;

– мавзуниву мувофиқати ҳавасмандии моддӣ ва ахлоқӣ дар фаъолияти меҳнативу ҷамъиятӣ, батадриҷ дар ҳаёт (амал) татбиқ намудану кушоду равшан нишон додани принципҳои асосии сотсиализм – «аз ҳар кас мувофиқи қобилияташ – ба ҳар кас мувофиқи меҳнаташ» қатъӣ бояд риоя карда шаванд;

– ғамхориҳои доимӣ дар бораи боло бурдани неқӯаҳволии омма, зиёд шудани даромади меҳнаткашон, беҳтар шудани шароити кору зиндагии онҳо дар асоси болоравии истеҳсолоти ҷамъиятӣ, афзун гардидани ғоидаоварии он; дуруст ба роҳ монда шудани фаъолияти корхонаҳои савдо, хӯроки умумӣ,

хизмати маишӣ, хоҷагиҳои хонаю ҷойи коммуналӣ, нақлиёт, муборизаи муттасил бар зидди ҳодисаҳои номатлуб ва беҳтар намудани шароити кору зист дар ҳамаи соҳаҳои хизматрасонӣ ба аҳоли;

– мустаҳкам кардани алоқа бо омма, беҳтар кардани кор бо мактубҳои меҳнаткашон, таври васеъ истифода намудани афкори омма, ҳарҷониба ривоч додани танкиди муфид ва худтанқид, муборизаи беамон бо расмиятпарастӣ, ошкорбаёнӣ пурра дар кори органҳои маъмурӣ».

Дар бораи ошкорбаёнӣ Ҳ.Алиев алоҳида фикр баён намуд:

«Мо ба истифода аз имкониятҳои воситаҳои ахбори оммавӣ аҳамияти калон медиҳем, барои шиносондани коммунистон, ҳамаи аҳоли якҷоя бо органҳои ҳизбӣ ба муқобили ҳодисаҳои нохуш, нуктаи назарҳои зидди ақидаҳои ахлоқи ҳамидаи коммунистӣ мубориза мекунем. Оммаи васеи меҳнаткашон тавассути матбуот таври доимӣ дар бораи ҳаракати кумитаҳои ҳизбӣ, органҳои назорати халқӣ, милитсия, прокуратура, суд дар бораи онҳое ҳам, ки аз вазифаи худ ҷӣ сон сӯйистифода мекунанд, ба мақсадҳои ғаразнок амале анҷом медиҳанд, бо пулу молпарастӣ, порахӯрӣ рӯчӯ мекунанд, ба молу амволи халқ дастдарозӣ мекунанд, ба дигар хиёнаткориҳо даст мезананд. Таҷриба нишон медиҳад, ки ошкорбаёнӣ – яке аз беҳтарин ва пуртаъсиртарин воситаест барои кори органҳои идоракунанда, муносиб будан ба тарбияи ахлоқи коммунистӣ, тақомули демократизми сотсиалистӣ, мубориза бо боқимондаҳои замони гузашта, ошкорбаёнӣ аз он дарак медиҳад, вақте ки халқ ҳақиқати гапу корро мефаҳмад, аз хатту ҳаракати дурусти кору равияи ҳизб огоҳ мешавад, мебинад, ки ҳизб аз халқ чизеро пинҳон намедорад. Ин чиз барои аз ҷиҳати сотсиалӣ фаъол шудани халқ бурда мерасонад».

«Равшану фарохдомон», «хотирмон» «бисёр фикр карда ху-

лосаҳои муфид баровардааст», «фикрҳояш тоза ва равшан ифода ёфтаанд» «муаммоҳо»... Ҳамин тавр баҳо меододанд арзёбӣ мекарданд касони ба музокира баромада, пас аз шунидани маърузаи Ҳ. Алиев. Ва онҳо суҳанони пуче набуданд. Баромадҳои ӯ, тарзу усулҳои корбарии ӯ, ба вижа фикру ақидааш оид ба ошкорбаёнӣ оид ба мубориза бо ҳодисаҳои нохуш, барои бисёре аз кормандони ҳизбу ҳоҷаҳои СССР навигарӣ (бозёфт) гардид. Акси садои ин конфронс ба дурии дуриҳо аз хоки Озарбойҷон рафта расид, Ҳ. Алиевро боз ҳам обрӯмандтар гардониданд дар байни аъёну ашроф – элитаи ҳизбии мамлакат.

27 апрел Ҳ. Алиев дар ресторани меҳмонхонаи «Москва» дар қабул ба шарафти ба охир расидани Конфронси умумиттифоқии илмию таҷрибавӣ оид ба тарбияи ахлоқӣ ширкат варзид.

28 апрел дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 59-умин солгарди барқарор шудани Ҳукумати Шӯравӣ дар Озарбойҷон ва 1 май барпо гардид. Дар президиум Ҳ.Алиев ва дигар роҳбарони ҷумҳурӣ. Бо маърузаи узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони ҷумҳурӣ С. Татлиев баромад намуд.

1 май Ҳ. Алиев дар ҷашни якуми майи Боку ширкат варзид.

9 май Ҳ. Алиев дар қабристонии меъморӣ ноҳияи Наримонов, ҳамчунин дар пояи ҳайкали Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ М. Гусейнзода ва И. Асланов гулчанбар гузошт. Ҳамон рӯз ӯ ба мактаби ба номи Ҷ. Нахичеван даромад.

14 май Ҳ.Алиев дар КМ шоҳмотбоз – гросмейстри ҷавон Гарри Каспаровро ба ҳузур пазируфт.

19 май Ҳ.Алиев дар ҷашни кашшофон (пионерон) дар «Зелений театр» иштирок намуд.

29 май Ҳ. Алиев ба ноҳияи Нефтечански ҷумҳурӣ ташриф бурд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев президенти Академияи илмҳои тибби СССР, академики Академияи илм ва Академияи илмҳои тибби СССР, Қаҳрамони меҳнати сотсиалистӣ Н. Блохинро ба ҳузур пазируфт.

2 июн дар Боку маҷлиси машваратии кормандони хоҷагии кишлоқ бо даъвати КМ ҲК Озарбойҷон баргузор гардид. Вай ба рафти иҷрои нақша ва ӯҳдадорихои соли 1979 дар партави қарорҳои Пленумҳои июлӣ ва ноябрӣ (соли 1978)-и КМ КПСС, нишондодҳои Л.Брежнев, ки дар Боку эрод карда буд, бахшида шуд.

Ҳуди ҳамон рӯз Ҳ. Алиев мукофотҳои давлатиро ба кормандони хоҷагиҳои РСС Озарбойҷон супурд.

4 июн Рӯзҳои адабиёту санъати РСС Ўзбекистон дар Озарбойҷон шурӯ гардид. Ҳ.Алиев ҳаёати намоёндагони арбобони адабиёт ва санъатро бо сарвари котиби КМ Ҳизби Коммунистии Ўзбекистон А. Салимов қабул намуд.

7 июн Ҳ.Алиев аз сохтмони нав сохташуда истодаи шаҳри Боку دیدан кард. 12 июн Ҳ.Алиев намоишгоҳи санъати тасвирӣ ва манзаравию амали дастии РСС Ўзбекистонро рафта тамошо кард.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар қабул ба муносибати Рӯзҳои адабиёт ва санъати РСС Ўзбекистон дар Озарбойҷон баромад кард.

16 июн Ҳ. Алиев ба Тетари опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов рафта балети Фикрат Амиров – «Ҳазоруякшаб»-ро тамошо кард.

29 июн Ҳ. Алиев дар тантанаи тамошокунандагони афсарони ҷавони флотӣ ва омӯзишгоҳи олии ҳарбию баҳрии дорандаи Байрақи Сурхи ба номи С.М. Киров ширкат варзид.

16 июл Ҳ.Алиев иштирокчиёни семинари дар Боку баргузоршудаи Кумитаи ташкилотҳои ҷавонони СССР ва Шӯрои ҷавонони сиёсатмадори Америкаро қабул фармуд.

17 июл Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ оид ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС «Оид ба минбаъда беҳтар гардонидани қорҳои мафкуравӣ, сиёсию тарбиявӣ» маъруза кард.

Дар ин давра дар ҷумҳурӣ дастгоҳи пуққуввати бо техникаи ҳозирзамон мусаллаҳи ахбордиҳию тарғиботӣ ба вучуд омад.

«Дар мо 130 номгӯй рӯзнома, 107 маҷалла ва ҳарсола 1400 номгӯй китоб бо адади нашри 13,5 миллион нусха аз ҷоп мебароянд. Телевизиони Озарбойҷон ҳамарӯза бо ду канал намоиш баргузор мекунад, ки дар шабонарӯз 13 соат қор анҷом медиҳад. Дар як шабонарӯз 48 соат радиошунавонӣ дорем, ки ба ҳафт забон паҳш мегардад».

Ҳ. Алиев дар бораи истифода аз шаклҳо ва воситаҳои гуногуни тарбия гап зада мисолҳои ибратомӯз овард, аз таҷрибаи ҳуди Кумитаи ҳизбии шаҳри Ленкоран нақл намуд: «баробари ин, гуфт ӯ, ба боло бурдани маданияти аҳолии қишлоқҷойҳо, беҳтар шудани тарзи зиндагии онҳо диққати махсус дода мешавад. Танҳо дар солҳои панҷсолаи нӯҳум ва даҳум 37 манбаи маданӣ сохта шудаанд, аз ҷумла Хонаи китоб, Хонаи зиёиён, «Зелений театр», омӯзишгоҳҳои мусиқӣ, театри драмавӣ сохта додем, ки хеле машҳур ҳам шудааст. Қариб 5 ҳазор меҳнаткашони қишлоқҷойҳо дар дастаҳои ҳаваскорони бадеӣ иштирок мекунанд. Дар 90 деҳа хонаҳои нави хизмати маишӣ ба аҳоли қариб 20 хел хизмат мерасонанд. Бо усули сохтмони халқӣ стадиони шаҳрӣ ба хизматашон омода намудаем, пансионат ҳаст. Анъанай хубе шудааст, ки дар мусобиқаҳои варзишии деҳот конкурсҳои бадеӣ, вохӯрӣ бо олимон, нависандагон, рассомон, артистон, ҷашнҳои умуминоҳиявии ҳосил дар стадионҳо гузаронида мешаванд».

Ҳ.Алиев махсус таъкид намуд, ки: «дараҷаи тарбияи ин-

тернатсионалии меҳнаткашонро бояд боло бурд, яке аз вазифаҳои асосӣ дар тарбияи интернатсионалӣ – о музонидаани забони русӣ ба намояндагони миллатҳои гуногуни ҷумҳурист».

Баробари ин роҳбари ҳизбии ҷумҳурӣ дар бораи мавҷудияти камбудҳои ҷиддӣ дар қору фаъолияти вазоратҳои тандурустӣ, савдо, нақлиёти автомобилӣ ибрази ақида намуд. Ӯ гуфт, ки: «роҳбарони ин вазоратҳо бо рафтору кирдорҳои манфӣ суи мубориза намуданд, ки гоҳе боиси норозигии аҳоли мегардад, бахусус норозигӣ аз қори номураатбаи нақлиёт, духтур, муассисаҳои савдо ва хӯроқи умумист. Бинобар ин вазири тандурустӣ (Ҳ.Абдуллоев), савдо (Ҳ.Зейналов) ва нақлиёти автомобилӣ (М. Бобоев) аз вазифаояшон сабуқдӯш гардиданд. Дар бораи ҳар сеи ин вазорат қарор бароварда шуд, ки аз ин хулоса бароранд, таҳлил намојанд, дуруст арзёбӣ карда, чораю тадбирҳои зарурӣ андешанд, то ки камбудҳои қор бартараф созанд».

23-24 июл КМ ҲК Озарбойҷон дар Евлох ва Имишли маҷлисиҳои машваратии ноҳияҳои пахтақори ҷумҳуриро доир намуд. Дар назди роҳбарони ноҳияҳо Ҳ.Алиев баромад кард.

1 август Ҳ. Алиев ба ноҳияи Шемахӣ рафта маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагӣ ва машваратии боғу тоқпарваронро гузаронд.

Ҳамон рӯз рӯзномаи «Правда» мусобикаро бо Қотиби яқуми КМ ҲК Озарбойҷон бо номи «По нормам нашей совести» («Аз рӯи меъёрҳои шарму ҳаёи мо») ҷоп намуд.

24 август Укази Президиуми Шӯрои Олии СССР «Дар бораи додани унвони Қаҳрамони Меҳнати сотсиалистӣ ба Қотиби яқуми КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон рафиқ Алиев Ҳ.А. ба имзо расид.

Барои анҷом додани қорҳои бузурги ташкилию сиёсӣ оиди

сафарбар намудани коммунистон ва тамоми меҳнаткашони чумхурӣ барои бомуваффақият амалӣ намудани қарорҳои анҷумани XXV ҳизб оид ба хоҷагии халқ, боло бурдани истеҳсолоти ҷамъиятӣ, таъмини ҳамасолаи иҷрои нақша ва ўҳдадориҳои сотсиалистӣ оид ба фурўхтани ҳамаи навъҳои маҳсулот ба давлат ба номзад ба узвияти КМ КПСС, Котиби КМ ҲК Озарбойҷон рафиқ Алиев Гейдар Алӣ Ризо Ўғлӣ унвони Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ бо супоридан ба ў Ордени Ленин ва нишони “Досу болға» дода шавад».

Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Л. Брежнев
Котиби Президиуми Шӯрои Олии СССР М. Георгадзе
Москва, Кремл, 24 августи соли 1979.

28 август дар Қасри ба номи В.И. Ленин вохӯрии Ҳ.Алиев бо донишҷӯёни курсҳои якум барпо гардид.

Котиби якуми КМ дар баромади худ рақамҳои зеринро ба забон овард:

«Имрӯзо дар 152 мактаби олі 46 шаҳрҳои мамлакат аз рӯи 244 таҳассус ду ҳазору ҳафтсад донишҷӯ – писару духтарони чумхурӣ таҳсил мекунанд.

Дар нуҳ соли охир (аз соли 1970) мактабҳои олии берунаро 500 донишҷӯи Озарбойҷон хатм кардааст, қабул ба онҳо 10 баробар афзудааст. Дар соли ҷорӣ дар онҳо 690 кас аз мо таҳсил мекунанд. Боз 43 донишҷӯ ба курсҳои болоӣ гузаронда шудаанд, 65 нафари дигар дар шўъбаҳои тайёри хонда истодаанд. Дар омўзишигоҳҳои олии ҷарбии мамлакат 629 ҷавон аз Озарбойҷон мехонанд, ки аз онҳо 274 нафарашон аз миллати таҳҷой мебошанд».

7 сентябр Ҳ.Алиев дар Кремл дар маросими супурдани ордену медалҳо ба кайҳоннавардони шўравӣ ширкат варзид.

Ҳамон рӯз ҳамаи рўзномаҳои чумхуриявӣ баромади Л.Брежнев ва Ҳ. Алиевро баъд аз тантанавор дар Кремл

супурдани Ордени Ленин ва нишони тилои «Досу болға»-и Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистиро чоп намуда буданд.

Л.Брежнев, аз чумла, гуфт:

«Мукофот маънои васеъ ва чуқур дорад. Бо он на танҳо корҳои ҷасурунаву бомуваффақияти шахсан шумо, Гейдар Алиевич, балки инчунин муваффақиятҳои барҷастаи ҳамаи коммунистон, ҳамаи меҳнаткашони Озарбойҷони Шӯравӣ оид ба иҷрои қарорҳои муҳимтарини ҳизбӣ, оид ба рушди ҳамаҷонибаи тамоми ҷумҳури барои афзун гардонидани бо-игариву иқтидори тамоми Иттиҳоди Шӯравии мо тақдир шудаанд.

Бинобар ин ман фикр мекунам, ки мукофотонида шудани шумо бо ҳисси қаноатмандӣ аз ҷониби меҳнаткашони Озарбойҷон ҳамчун қадршиносии меҳнату заҳмату муваффақияти онҳо ҳам ҳаст.

Шумо, Гейдар Алиевич, дар муддати даҳ сол сари роҳбарии КМ Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон омадани худ таври боварибахи коммунисти ҳақиқӣ ва роҳбари хуб будани худро нишон додед ва камтар ҳам коре анҷом надодаед, ба-рои барҳам задани камбудию норасоиҳо, барои ҳалли муам-моҳои ба вучудодада.

Аз ин рӯ мукофот. Мукофоти арзанда, Гейдар Алиевич!»

8 сентябр Ҳ.Алиев ба намоиши байналхалқӣ – бозори ВДНХ-и СССР қадам ранча намуд.

11-12 сентябр Ҳ. Алиев ба хоҷагиҳои Бардин ва Собиро-бод рафт, маҷлиси фаълони ҳизбӣ ва хоҷагӣ ва маҷлиси ма-шваратии минтақавии пахтакоронро доир намуд.

13 сентябр Ҳ.Алиев ҷонишини Котиби генералии Ҳизби арабии сотсиалистии эҳёи Сурия Абдулло Аҳмарро қабул фармуд.

17 сентябр Ҳ.Алиев дар хоҷагиҳои ноҳияҳои Мартумин, Шамхор, Қазоқи ҷумҳури гашту гузор карда, маҷлисиҳои

фаъолони ҳизбию хоҷагиро доир намуд ва маҷлиси машваратии минтақавии хоҷагии қишлоқро оид ба тоқпарварӣ даъват кард.

19 сентябр Гейдар Алиев музейи Чардахлии ноҳияи Шамхор музейи ҷангӣ ва бошарафро ифтитоҳ намуд. Аз ноҳияи Шамхор ба ҷанг 15 ҳазор одам рафт, аз ҷумла аз деҳаи Чардахли – 677 мард. Аз Шамхор якумин Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ – Исрофил Мамедов буд. Дар расми ифтитоҳи Музей ҳузур дошт – Маршали Иттифоқи Шӯравӣ – И. Баграмян. Ду қарат Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ И. Баграмян мисли маршали калони лашкари танкҳову зиреҳпӯшҳо А. Бобонҷоян аз деҳаи Чардахли буд.

Ҳамон рӯз рӯзномаи «Правда» миннатдории Ҳ.Алиевро ба ҳамаи ташкилотҳо ва дӯстонаш барои табрикашон ба сабаби дода шудани унвони Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистии Иттиҳоди Шӯравӣ ҷоп кард.

21 сентябр Ҳ.Алиев дар анҷумани V бастакорони Озарбойҷон дар Озаргосфилармонияи ба номи М. Магомаев ҳузур дошт.

22 сентябр Ҳ. Алиев гурӯҳи коргарони прокуратураи Ҷумҳурии Халқии Булғорро таҳти роҳбарии ҷонишини аввали сарпрокуратураи Булғория Григор Григоровро қабул намуд.

28 сентябр Ҳ.Алиев дар анҷумани кооператорҳои Озарбойҷон, ки дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов барпо шуд, иштирок намуд.

1 октябр Ҳ.Алиев дар КМ бо роҳбарон ва аъзои Иттиҳоди бастакорон, ки анҷумани V бастакорони Озарбойҷон интихобашон карда буд, вохӯрд. Роҳбари ҳизбии ҷумҳурӣ дар назди арбобони маданияти мусиқӣ нутқи пурмуҳтаво эрон намуд, вай бо ин нишон дод, ки ӯ на танҳо аз тамоми муаммоҳои замонавии мусиқии Озарбойҷон бохабар аст, балки тасаввуроте ҳам оиди ҳалли он муаммоҳо дорад.

2 октябр Ҳ.Алиев бо ҳайати намояндагони РСС Украина мулоқот кард, ки барои иштирок дар Рӯзҳои адабиёт ва санъати Украина ба Озарбойҷон омада буданд.

3 октябр Ҳ.Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин дар расми ифтитоҳи Рӯзҳои адабиёт ва санъати РСС Украина ширкат намуд.

3-5 октябр ба Озарбойҷон номзад ба узвияти Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини аввали Президиуми Шӯрои Олии СССР В. Кузнетсов омад. Меҳмони олиқадрро Ҳ.Алиев дар фурудгоҳи Боку пешвоз гирифт ва гусел дошт.

6 октябр Ҳ.Алиев дар чаласаи тарғиботчиёни фаёли чумхурӣ ширкат варзид.

10 октябр Ҳ.Алиев намоиши бадеии рассомони РСС Украинаро тамошо кард.

Ҳамон рӯз дар қабулгоҳаш ба шарафи арбобони адабиёт ва санъати Украина Ҳ.Алиев шеър ба партизанҳои Украина бахшидаи шоири озар Самад Вурғунро аз ёд бихонд, дар бораи дӯстии гузаштаи имрӯзаи Украинаю Озарбойҷон суханони самимона иброз дошт. Дар охир, порчаи калони таърихро аз ашъори Степан Олейник – «Истина» («Ҳақиқат») иқтибос овард.

12 октябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба Рӯзи коркунони хоҷагии кишлоқ нутқ эрод намуд.

18 октябр сарвари ҳизбии чумхурӣ дар семинари машваратии кормандони сиёсии авиатсияи умумииттифоқии шахрвандии СССР, ки дар Киев баргузор шуд, суханронӣ кард. Барои иштирок дар маҷлиси машваратии Боку вазири авиатсияи шахрвандӣ, сармаршали авиатсия Б. Бугаев омада буд.

20 октябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони кормандони роҳбарикунандаи Ҳизби Коммунистии Америкаро қабул намуд.

23 октябр Ҳ.Алиев гурӯҳи иштироккунандагони якумин

анчумани Умумииттифокии дар Боку барпо шудаи хуншиносӣ (гематолог) ва тадохули (трансфузиолог) хунро қабул намуд.

24 октябр Ҳ. Алиев сафири фавқулодда ва мухтори Ҷумҳурии Халкии Полша дар Иттиҳоди Шӯравӣ Қазимеж Олшевскийро қабул кард.

26 октябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони пойтахти Босния ва Ҳерцеговинаро, ки дар Рӯзҳои Сараево дар Боку ҳузур доштанд, қабул намуд.

4 ноябр Ҳ.Алиев ҳайати иштироккунандагони Мактаби умумииттифокии «Масъалаҳои умумии назарияи устуворӣ, «инварианти» ва эҳсоскунандаи системаи идорасозӣ»-ро бо роҳбарии ноиб-Президенти Академияи илмҳои СССР Б. Гетров қабул фармуд.

5 ноябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин митинги намояндагони меҳнаткашони ҷумҳурӣ, бахшида ба иҷрои нақша ва ӯҳдадорихои сотсиалистӣ оид ба фуруши маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ба давлат ва табрикоти Котиби генералии КМ КПСС ба ин муносибат барпо гардид.

Дар соли 1978 меҳнаткашони хоҷагии қишлоқ ҳосили рекордии ғалла – 1 миллиону 185 ҳазор тонна, 742 ҳазор тонна – пахта, 972,2 ҳазор тонна ангур, 664 ҳазор тонна мевая сабзавот ҷамъоварӣ карданд. Ин миқдор маҳсулот дар ҷумҳурӣ бори нахуст ҷамъоварӣ гардида буд.

6 ноябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 62-умин солгарди Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр барпо гардид. Дар он узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон, Раиси Шӯрои Вазирони ҷумҳурӣ А. Иброҳимов маъруза кард.

7 ноябр Ҳ.Алиев дар паради ҳарбӣ ва намоиши меҳнаткашони Боку бахшида ба солгарди Октябри Кабир иштирок кард.

19 ноябр Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд. Ҳ.Алиев бо марӯза «Дар бораи вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурий роҷеъ ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони ССС аз 22 феввали соли 1979 «Дар бораи ҷораҳои минбаъда таҳассусгардонии истеҳсолоти хоҷагии кишлоқ ва ривоч додани боғдорию шаробсозӣ дар РСС Озарбойҷон» баромад намуд. Ин сеюмин қарори органҳои Иттифокӣ дар бораи рушди хоҷагии кишлоқи Озарбойҷон буд.

Ҳ. Алиев қарорро таври зайл арзёбӣ намуд: «Ин ҳуҷҷати барои ҷумҳурий таъриҳӣ дар худ барномаи аз лиҳози илмӣ асоснок ва дуру дарози рушди хоҷагии кишлоқ, тамоми иқтисодиёти Озарбойҷон, ҳалли комплекси муаммоҳои иҷтимоӣ, боло бардоштани некӯахлоқии меҳнаткашон аст».

Дар маърузаи муфассали таҳлилии худ Ҳ.Алиев тадбирҳои амалӣ, усулҳои мавод – ташкилӣ, ҳизбию сиёсӣ ва иқтисодиёро муайян намуд, ки қарори ба ҳаёт татбиқшавандаи иттифокӣ ба ҳамин равона карда шуда буд.

Дар аввал ӯ вазъияти хоҷагии кишлоқро дар давоми 10-соли гузашта таҳлил намуд. Қарори аввалини КМ КПСС ва Шӯрои Вазиронро аз 23 июли соли 1970 ба хотир овард, ки тақозо менамуд, тадбир андешида шавад оиди бартараф намудани камбудихову ақибмонии хоҷагии кишлоқ ва то андозае маҳсулоти хоҷагии кишлоқ зиёдтар гардонида шавад.

Аллақай дар соли 1974 дар соҳаи истеҳсоли пахта, сабзавот, ангур, мевачот, чой, тамоку, шир ва умуман як ҷиҳати маҷмӯи истеҳсоли хоҷагии кишлоқ аз ҳадаш гузаронида нақшаву ўҳдадорҳои соли охирини панҷсолаи 9-ўм иҷро шуда буд. Дар 5 сол нақшаи ҳафт сол оид ба ғалла ва тамоку иҷро шуда буд, нақшаи 6 сол – аз лиҳози пахта нақшаи пахта ва мевачот иҷро шуда буд. Маҳсулоти умумии хоҷагии кишлоқ дар соли 1975-ум 1 миллиарду 572 миллион сўм ба ҷои 999 миллиони соли 1969 шуд ё худ 57% афзуд. Суръати

пешрафти истеҳсолоти хочагии қишлоқ дар 5-солаи 9-ум 34 % ба ҷои 30%-и нақшавӣ ва 13% ба ҳисоби миёна дар тамоми мамлакат.

Барзиёд иҷро гардидани нақшаҳои истеҳсолот ва таҳияи маводи хочагии қишлоқ боиси мустаҳкам шудани иқтисоди хочагиҳо, боло рафтани даромади колхозчиён ва коргарони совхозҳо гардид. Дар соли 1975 назар ба соли 1969 ҳисоби миёнаи музди меҳнати колхозчиён 47%, коргарони совхозҳо 38% афзуда буд.

«Таҷрибаи ҳосилшударо таҳлил намудаву имкониятҳои навро ба ҳисоб гирифта, КМ ҲК Озарбойҷон ба КМ КПСС пешниҳод карда буд, ки боз ҳам имконияти тарақӣ додани хочагии қишлоқи ҷумҳурий мавҷуд аст. 9 июли соли 1975 қарори нав қабул шуда буд. Дар ин қарор вазифа пешниҳод шуда буд, ки – хеле зиёд намудани истеҳсоли маҳсулоти хочагии қишлоқ дар асоси интенсификация, ҷуқур кардани таҳассусӣ гардониданиву концентратсияи истеҳсолот, пурзӯр гардонидани истифода аз пешрафти илму техника дар мадди аввал қарор дошт».

Қарорҳоро мо иҷро карда истода, таъкид намуд Ҳ.Алиев, аз ҷиҳати истеҳсоли маҳсулоти умумии хочагии қишлоқ ҷумҳурии мо аллакай дар соли 1978 ё худ ду сол пештар аз мӯҳлати муқарраршуда ба дараҷаи соли 1980 баромад. Зиёд шудани ҳаҷми умумии маҳсулоти истеҳсолшуда дар соли 1976 – 1979-ум 40 фоизро ба ҷои 18%-и дар нақша пешниҳод шуда ташкил дод.

Ҳ.Алиев дар бораи соли 1972 таҳия шудани нақшаи рушди пешбинии Институти илмию тадқиқотии иқтисодии Вазорати хочагии қишлоқи ҷумҳуриро хотирнишон карда гузашт, ки пешбинии тарақиёт, ҷобачогузорӣ ва маҳсусгардонии хочагии қишлоқи Озарбойҷонро то солҳои 1990 дарбар гирифта буд. Нишондодҳои истеҳсоли пахта, тамоку, ки то соли

1990 ба нақша гирифта шуда буд, ҷумҳури аллакай дар солҳои 70-ум аз он ҳудуд гузашта буд. Аммо оид ба навъҳои дигари истеҳсолот низ қариб ба рақамҳои пешбинишуда (прогноз) наздик шудем. Даромади хоҷагӣҳо танҳо дар соҳаи пахта 3,3 баробар афзуд.

Истеҳсоли ангур дар миқёси тамоми мамлакат хеле пеш рафт: дар ҳисоби ҳаҷми умумии истеҳсоли ангур дар Иттифок ҳиссаи Озарбойҷон хеле ба назар намоён буд, ки аз 6,5% то 17% афзуд ё ки қариб се баробар зиёд шуд. Дар солҳои 1978-1979 дар муқоиса бо соли 1969 музди маоши миёнаи коргарон ва хизматчиён ба 65%, аммо пардохти меҳнати колхозчиён қариб ду баробар афзуд.

Баъдан Ҳ.Алиев дар бораи таърихчаи пайдоиши қарори сеюм гап зад: «Пеш аз Пленуми июлии (соли 1978) КМ КПСС мо хостем бори дигар вазъи корҳоямонро оид ба хоҷагии қишлоқ аз назар гузаронем ва роҳҳои минбаъдаи рушди онро пайдо намоем. Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон комиссияи босалоҳияте ташкил намуд, ки дар таркибаш қормандони ҳизбӣ, шӯравӣ, хоҷагӣҳо, олимон, мутахассисони хоҷагии қишлоқ дохил шуданд. Комиссия бо назардошти он ки хоҷагии қишлоқи ҷумҳури хеле серсоҳа аст, тамоми ҷанбаҳои (аспекти) минбаъдаи тахассусӣ гардондану ҷамъовариҳои кулли маҳсулотро омӯхт, муайян намуд, ки чӣ гуна ҳамаи соҳаро пешрав, ғоидабахш гардонад. Хулосаҳои комиссияро якҷоя бо котибони якуми кумитаҳои ҳизбии вилоятҳо, шаҳрҳо ва ноҳияҳо, раисони кумитаҳои иҷроияи намояндагони халқ ва сардорони управленияҳои хоҷагии қишлоқ муҳокимак намудем. Оид ба ин масъала мо бо роҳбарони хоҷагӣҳо – раисони колхозҳо, директорони совхозҳо, пешқадамони истеҳсолот маслиҳат кардем. Дар асоси тарҷибаҳои ҳосилшуда ва захираҳои муайяншуда, дар бораи пешбурди минбаъдаи хоҷагии қишлоқ пешниҳоди мушаххасе таҳия намудем. Ин

пешниҳодро таври чиддӣ ва ҳаматарафа дар Шӯрои Вазирон, дар Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон дида баромадем.

Ба хулоса омадем, ки шароитҳои замину обу ҳаво – иқлими ҷумҳурӣ ва муваффақиятҳои ба даст овардаамон имкон медиҳанд, ки боз ҳам масъалаҳои тайёр намудани мутахассис, маҳсусгардонии соҳаҳои истеҳсолот, концентратсияи маҳсулоти хоҷагии қишлоқ имкон медиҳанд, ки мо ҳамаи навъҳои хоҷагии қишлоқро ривоч диҳем, ба вижа соҳаи истеҳсоли ангурро. Мо ба хулоса омадем, ки дар соли 1990 истеҳсоли ангурро дар Озарбойҷон то се миллион тонна бирасонем.

Дар ин бора мо навиштаҷоте ба КМ КПСС пешниҳод намудем, дар бораи корҳои анҷомдодаамон муфассал гап задем, шахсан ба рафиқ Л.И. Брежнев. Мисли ҳарвақта Леонид Илич ба пешниҳоди мо бодикқат аҳимият дод ва ба «Госплан»-и СССР, Вазорати хоҷагии қишлоқи СССР, Вазорати хӯроки умумии СССР супориш дод, ки онро дида бароянд. Дар натиҷа, 22 феввали соли 1979 қарори КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР «Дар бораи тадбирҳои минбаъда тахассусӣ гардонидани истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ, ривоч додани ҳосили ангур ва шаробсозӣ» қабул карда шуд.

Дар қарор маҳсусан муваффақиятҳои меҳнаткашони ҷумҳурӣ оид ба таъмини истифодаи васеъ аз техника хоҷагии қишлоқ, обёрии замин, маҳсусгардонии соҳаи истеҳсолот ва захира намудани маҳсулот дар асоси хоҷагиҳои байниҳамдигарии савдо ва интегратсияи агросаноатӣ қайд карда шуда буданд.

Натиҷаҳои мусбати ба даст омада ва шароити мусоиди иқлимию ҳоки кишвар имконият медиҳанд, ки навишта шудааст дар қарор, минбаъд тахассусӣ гардонидани истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ дар Озаройҷон ва пеш аз ҳама муттасил раванқ додани тоқпарварию шаробсозӣ ба амал бароварда шаванд.

Дар қарор назди ҷумҳурий вазифа гузошта шудааст, ки минбаъд ҳам истеҳсоли маҳсулоти замин ва қорводорӣ фаровон гардониди шавад. Ба сифати вазифаи аз ҳама муҳим гуфта шудааст, ки дар соли 1990 истеҳсоли ангур то 2,5 – 3 миллион тонна расонда шавад.

Барои иҷрои ин супоришҳо дар ҳуҷҷате маблағи дарқорӣ пешбинӣ шудааст. Муайян карда шудааст, ки мувофиқи барнома анҷом додани ҷӣ қадар қорҳои сохтмон, қорҳои обёрӣ, сохтмони қорқарди маҳсулоти саноатӣ, роҳҳои оҳану автомобил ва боз маҳсус сохтани биноҳои маъмурию маданӣ, гузаронидани қубурҳои об, қариб пурра бо газ таъмин намудани қишлоқҳои ноҳияҳо ва ғайра дар назар дошта шудаанд».

Ба фикри Ҳ.Алиев, қарор «воқеан ҳам барои суръат бахшидан ба рушди иҷтимоию иқтисодии ҷумҳурий принципанимқониятҳои наву барҷастае боз менамояд... вай дар худ барномаи васеи пешрафти иҷтимоию мадания қишлоқро муҷассам намуда буд, афзудани даромади хоҷагӣҳо, боло рафтани дараҷаи неқӯаҳволии одамон (меҳнатқашон)... нақши ҷумҳуриро дар тақсими меҳнати байни хоҷагӣҳои қишлоқи умумииттифоқ баланд бардошт».

Мувофиқи гуфтаҳои Қотиби якуми ҚМ «принципан аҳамияти муҳими қарор иборат аз он будааст, ки вай барои солҳои тӯлонӣ, ҳатто даҳсолаҳо, ҷиҳати маҳсусгардонӣ ва ҷамъовари маҳсулоти фаровони хоҷагии қишлоқи ҷумҳурии мо заминаи муқтаҳқае ба вучуд оварда буд. Ин ҷо дар назар аст, бо ба ҳисоб гирифтани майдонҳои қишт, ба қор даровардани заминҳои нав, беҳтар қардани роҳҳои обёрии онҳо ва таъминоти пурра бо об, тамоман дуруст ҷудо қардани замин барои қишти навҳои гуногуни зироат – ғалла, пахта, тоқзор, сабзавот, мевачот, тамоқу, барги ҷой, хӯроқани қорво ва ғайра нақши беҳамто мебозад. Бо вучуди ҳамаи ин майдонҳои барои қишти ғалла ба андозаи 140 ҳазор гектар қам мешуд. Аз

ин ҳисоб майдони боғу токзор 190 ҳазор гектар афзун гардо-нида шуд. Ҳачми замин таҳти кишти пахта дар андозаи пештарааш мононда мешуд. Як андоза дигаргунӣ таҳти за-минҳои кишти сабзавот, тамоку ба вучуд меомад».

Тибқи қарори нав дар назар дошта шуда буд, ки дар солҳои 1981-1990 сохтмони нави биноҳо, васеъ намудани азнавсозии заводҳои мавҷудаи коркардаистода барои истеҳсоли 2 милли-он тонна аз нав кор карда баровардани ангур дар мавсим, за-водҳои шаробсозию шаробрезӣ барои 70 миллион ба дарозо дар як сол, заводи шампану шароб дар Боку бо истеҳсоли то 40 миллион шиша шампан дар як сол, заводҳои истеҳсоли ко-няк барои 15 миллион ба дарозо дар як барориш. Инчунин ба ҳисоб гирифта шуда буд, ки дар ҷумҳурӣ барои баровардани маводи даҳонпӯши шишаҳо (даҳанбандҳои гуногун), қуттиҳо ва шишаҳои зебу орои савғову тўҳфасозӣ, бўшқаҳои ни-гоҳдории шаробу заводи коркардабарории технологӣ ва таҷҳизот ҷиҳати саноати шаробсозӣ ва боз бисёр чизҳо ба ҳисоб гирифта шуда буданд.

«Тавре ки аз гуфтаҳои боло маълум мешавад, қарори ҳизбу ҳукумат дар худ барномаи бениҳоят азими дигаргунсозиро таҷассум намуда буд ҷиҳати минбаъда бо суръати баланд ри-воч додани шаробсозию шароббарорӣ дар Озарбойҷон... *Мо ба инқилоби ангури фаровони Озарбойҷон равонем!* (курсиви ман – Э.О.)».

Дар ҳуҷҷат нишон дода шуда буд, ки дар тӯли 10 сол ҳаҷми истеҳсоли ангур дар ҷумҳурӣ се баробар зиёд карда шавад. Дар назар бояд гирифта мешуд, ки соли 1979 қариб як миллион тон-на ангур истеҳсол карда, дар соли 1990 ин рақам (ё нишондод) бояд тақрибан ба 3 миллион тонна расонда шавад. Ё ин ки: дар соли 1979 дар ҷумҳурӣ 215 ҳазор гектар токзор, вале дар дах соли оянда майдони токзорро ду баробар зиёд намудан, яъне то 400-410 ҳазор гектар расонидан дар назар дошта шуда буд.

Қарор дар воқеъ ҳам қатъиян масъалаи таҳассус баҳшиданро дар хоҷагии қишлоқи Озарбойҷон муайян карда, вазифа гузошта буд, ки дар айни замон муттасил пешрав гардондани тамоми навъҳои зироати хоҷагии қишлоқ ва истеҳсоли онҳоро ба роҳ бимонад.

20 ноябр дар сухани чамъбастии худ дар Пленум Ҳ.Алиев гуфт: гуфтугӯи мо, аҷаб не, дар худ таҳлилу таҷзияи 30 соли ояндаи ҳаёту фаъолияти ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро фаро бигирад. Зеро Пленум иҷрои нақшаҳоро аз рӯи қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР, ки солҳои 1970 ва 1975 қабул шуда буданд, чамъбаст намуд ва чораю тадбири муттасил пеш бурдани хоҷагии қишлоқи Озарбойҷонро давом дода истодааст. Аммо муҳокимаи қарори сеюм ин муҳокимаи барномаи (програмаи) тарақиёти хоҷагии қишлоқ ва соҳаҳои ба он вобастаи иқтисодӣ барои марҳилаи то солҳои 2000, яъне перспективаи 20-сола мебошад.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев гурӯҳи калони иштироккунандагони Фестивали VIII Умумииттифоқии филмҳои телевизиониро қабул фармуд, вале бегоҳӣ дар Қасри ба номи В.И. Ленин, дар расми ифтитоҳи фестивал иштирок намуд.

27 ноябр Ҳ.Алиев дар Пленуми навбатии КМ КПСС иштирок намуд, ки дар он ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР, раиси Госплани СССР Н. Байбаков «Дар бораи нақшаҳои пешрафти иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР дар соли 1980» ва вазири молияи СССР В.Гарбузов «Дар бораи бюджети СССР дар соли 1980 ва иҷрои Бюджети давлатии СССР дар соли 1978» маъруза карданд.

Пленум инчунин масъалаи ташкилиро дида баромад. Н. Тихонов аз номзадӣ ба узвияти Бюрои Сиёсии КМ КПСС, котиби КМ КПСС М. Горбачев номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС интихоб гардиданд.

4 декабр Ҳ. Алиев дар семинари котибони Кумитаи ҳиз-

бии вилоятӣ, шахрӣ ва ноҳиявӣ КМ ҲК Озарбойҷон иштирок намуд.

5 декабр Ҳ. Алиев ва аъзои Бюрои КМ ҲК дар Москва бо донишҷӯён ва аспирантҳои Озарбойҷон, ки дар пойтахти СССР таҳсил мекарданд, мулоқот намуданд. Мулоқот дар бинои нави МХАТ ба номи М. Горкий баргузор шуд, ки дар он вазири мактабҳои олии ва миёнаи махсуси маорифи СССР В. Елютин, котиби якуми КМ ВЛКСМ Б. Пастухов, ректорҳои мактабҳои олии Москва, котибони кумитаҳои ҳизбии Москва иштирок доштанд.

7 декабр Ҳ. Алиев дар павилони асосии ВДНХ-и РСС Озарбойҷон, дар расми ифтитоҳи намоишгоҳ, ки ба таҷрибаи кори ташкилотҳои ҳизбӣю ҷомеаи корхонаҳои Озарбойҷон оид ба боло бурдани манфиатнокии истеҳсолот ва сифати маҳсулот дар партави қарорҳои анҷумани XXV КПСС бахшида шуда буд, ширкат варзид. Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев аъзои президиуми Иттифоқи меъморони Озарбойҷонро, ки дар анҷумани XII Боку интиҳоб шуда буданд ва ҳам дар кори он иштирок намудаи ҷомеаи меъморони Москва, Ленинград ва ҷумҳуриҳои иттифокиро қабул намуд.

8 декабр Ҳ. Алиев дар тантанаҳои ҷашни ҳосил дар Ленкоран ширкат варзид.

Ҳамон рӯз вай бо хизматчиёни ҳарбии Байрақи Сурхдори хавзаи Қафқозии сарҳадбонон дар Ленкоран мулоқот намуд.

11 декабр дар Боку конфронси ҷумҳуриявии илмӣю амалӣ оид ба масъалаҳои сифати маҳсулот доир шуд, ки дар он мутахассисон аз Москва, Гурҷистон, Арманистон даъват шуда буданд. Дар Конфронс Ҳ.Алиев нутқ эронд кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев роҳбарони ҳайатҳои намояндагони сессияи VIII дар Боку барпошудаи «Интерспутник»-ро қабул намуд.

12 декабр Ҳ. Алиев бозингарон ва тренерҳои тими футбол-

ли «Нефтҷй»-ро, ки дар Лигаи олии мусобикаҳои умумиит-тифоқии мамлакат баромад мекард, қабул намуд.

18 декабр Ҳ. Алиев бо маъруза дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон «Дар бораи чамъбасти Пленуми ноябрии (соли 1979) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ оид ба иҷрои вазифаҳои он ва супоришҳои дар баромади рафиқ Л. Брежнев пешниҳодшуда» баромад кард.

21 декабр Ҳ. Алиев дар Озардавлатфилармония дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди корманди машҳури нафт Гулбола Алиев иштирок дошт.

22 декабр дар Қасри маданияти заводи мошинасозии ба номи Лейтенант Шмит митинги кормандони мошинасозии нафтии Озарбойҷон барпо гардид. Онҳо суръати зиёд наму-дани истехсол ва маҳсулнокии меҳнатро пеш аз мӯҳлат ва барзиёд аз нақшаи 5-сола иҷро карда буданд. Ҳамчунин ҳаҷми барориши нафтро дар соли 1980 тавассути таҷҳизоти пармасозии қазри баҳр таъмин намуда буданд. Бо ин ғалабаи калон онҳоро Котиби генералии КПСС, Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Л. Брежнев табрик намуда буд. Ҳ. Алиев дар митинг нутқ эрод намуд.

Котиби якуми КМ дар бораи он гап зад, ки имрӯз ба дӯши корхонаҳои иттиҳодияи «Союзнефтомаш» қариб 70% тамоми таҷҳизоти нефтии дар СССР бароварда мешуда бор шудааст. Корҳои анҷом додаи машинасозони Озарбойҷон эътироф гар-диданд ва онҳоро машҳур гардонид на танҳо дар конҳо (ҷойҳои) нефтҳосилсозии СССР. Маҳсулоти иттиҳодияи «Союзнефтомаш» ба 34 мамлакати ҷаҳон фиристода мешавад.

Дар солҳои 5 солаи IX ва X ҳаҷми тавлидоти мошинаҳои нафтистехсолкунанда қариб се баробар афзуд, маҳсулнокии меҳнат 2,3 маротиба афзуд. Дар даҳсола маблағи ҷудошуда барои таҷҳизонидани навсозии (модернизатсияи) соҳа 110 миллион сӯмро ташкил дод. Таҷҳизоти 9 завод, 26 сех та-

моман нав гардонда шуданд, 22 хатти ҳаракати механикигардонидашудаи нефт ба кор андохта шуданд.

Дар панҷсолаи IX ва X бештар аз 600 навъи нави замонавии таҷҳизоти соҳаи нафт кор кардабарорӣ ва пармасозӣ аз худ шудаанд ва дар натиҷа 246 навъи кӯҳнашудаи таҷҳизот аз истеҳсолот хориҷ карда шуданд. 45 фоизи ҳамаи он таҷҳизоти нав сазовори «знак качество» («нишонаи сифат») гардиданд.

29 декабр Ҳ. Алиев ба Ҷумҳурии Худмухтори Нахичеван ташриф бурд.

1980

Дар арафаи Соли Нав Ҳ.Алиев ва роҳбарони Боку, намо-
яндагони ҷамъиятии ноҳияи Наримонов меҳмони тарбиятги-
ранда духтаракони мактаб – интернати духтарона шуданд.

9 январ тахти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси комиссияи
ҷашнии бахшида ба тайёрӣ ва гузаронидани 100-солагии рӯзи
таваллуди арбоби намоёни Ҳизби Коммунист ва Давлати
Шӯравӣ П. Чапаридзе барпо гардид.

15 январ дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ. Алиев бо но-
ми «Намунаи ибрати авлодон» бахшида ба 100-солагии П.
Чапаридзе ҷоп шуд.

17 январ дар Боку маҷлиси тантанавӣ бахшида ба ифти-
тоҳи ҳайкали ёдгорӣ ба яке аз 26 комиссарони Боку-Алёша
Чапаридзе барпо гардид. Дар тантанаи 100-солагии Чапаридзе
ҳайати намоёндагони ҳизбии Гурчистон, Арманистон, Турк-
манистон, хешу таборони Чапаридзе омаданд. Муаллифони
ёдгорӣ ҳайкалтаврош Омар Элдаров, меъмор Расим Алиев ме-
бошанд.

Ҳамон рӯз дар бинои гузаргоҳи ҷодаи Ленин ва кӯчаи 28
апрел, ки солҳои 1917-1918 раиси комитчироияи Шӯрои Боку
зиндагӣ мекард, расми ифтитоҳи Хона-осорхонаи Алеша
Чапаридзе баргузор шуд.

18 январ дар Қасри ба номи В.И.Ленин маҷлиси тантанавӣ
бахшида ба 100-солагии А. Чапаридзе баргузор гардид.
Ҳ.Алиев дар мавзӯи ҳаёт ва фаъолияти Алеша Чапаридзе дар
бораи ҳаракати инқилобӣ дар Боку ва Қافқоз баромад намуд.

25 январ Ҳ.Алиев ба ноҳияи Ленини пойтахти Озар-
бойҷон ташриф бурда, як қатор корхонахоро аз назар гуза-
ронд.

28 январ намояндагони Ленин ном ноҳияи қадимтарини нефтистехсолкунии Боку дар Қасри маданият ва техникаи НГДУ «Лениннефт» чамъ омаданд. Дар он чо вохӯрии интихобкунандагони ҳавзаи Разин бо номзад ба вакили Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон, номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС, котиби якуми Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон Ҳ. Алиев баргузор гардид.

4 феврал Ҳ.Алиев бо маъруза дар Пленуми КМ ҲК Озарбойҷон баромад намуд. Пленум бахшида ба вазифаҳои ташкилоти ҳизби ҷумҳурӣ оид ба иҷрои қарорҳои КМ КПСС дар бораи минбаъда такмил додани механизм оид ба беҳтар гардондани баплангириву пурқуввати таъсири механизмҳои хоҷагидорӣ барои боло бурдани пурсамарии истеҳсолот ва сифати корҳо бахшида шуд.

Ҳ.Алиев дар бораи комёбиҳо гап зада гуфт: «Ҳарчанд мо ақибмондагҳои давомдори иқтисодиро умуман бартараф намудем, ҳарчанд ҷумҳурӣ босуръат пеш меравад, дар баъзе равандҳо мо ҳанӯз ҳам ақибмонӣ дорем ва мо бартараф намудани кандашавии байни дараҷаи ҷумҳуриявии ҳисоби миёнаи умумииттифоқиро нест карда натавонистем, яъне ақибмонии ҷумҳуриявӣ аз нишондоди умумииттифоқӣ давом дорад».

Барои ҳамин ҳам суръати пешрафти даромади миллий ва тақсимои он ба ҳар сари аҳоли дар 5-солаи оянда аҳамияти қарорӣ касб менамояд. Давоми 10 сол (аз соли 1961 то 1970) афзоиши даромади миллий ба ҳар сари аҳоли дар ҷумҳурӣ 130 сӯмро ташкил дод – қариб се баробар кам, назар ба умуман дар ҷумҳурӣ. Дар солҳои ҳафтодум имкон пайдо намудем, ки суръати афзоиши даромади миллиро тезонем. Дар зарфи солҳои 1971-1978 ба ҳисоби миёна дар як сол нишондод ба 7,1 фоиз расид ва 1,6 баробар болотар назар ба ҳадди миёна дар мамлакат. Дар 4 соли панҷсолаи 10-ум вай дар ҷумҳурӣ

ба андозаи 32,5% ба ҷойи 22% назар ба нақша афзун гардид.

Ҳамин тавр мо даромади миллиро батадриҷ афзун гардондем... Аз ҳисоби иҷрои нақшаҳои соли 1980 даромади милли бар ҳар сари аҳолии ҷумҳурӣ ба 1.200 сӯм расид. Афзоиши мутлақи он дар 10 сол баробар мешавад ба 472 сӯм, яъне 3,5 бор зиёд, назар ба солҳои 1960-1970.

«Вале суръати баланд ҷумҳурии моро аз лиҳози тақсими даромади милли ба ҳар сари аҳоли аз дараҷаи ҳисоби миёнаи умумииттифоқ намебарорад. Яъне мо бояд минбаъд ҳам суръати афзоиши даромади миллиро таъмин созем. Ин яке аз вазифаҳои асосӣ, яке аз принципҳои пешрафти иҷтимоию иқтисодист барои 5-солаи ёздаҳум ва ояндаи дуру дароз.

Далели муҳими рушди даромади милли бо рушди маҳсулнокии меҳнати ҷамъиятӣ вобаста аст. Агар дар саноат дар ин раванд пешрафти муайяне ба ҷашм бирасад (дар соли 1979 маҳсулнокии меҳнат ба андозаи 5,7% ва 69% аз истеҳсоли саноатӣ ба ҳисоби ин нишондиҳанда) пас дар соҳаи хоҷагии қишлоқ нишонаҳои нақшавии панҷсолаи даҳум мувофиқи афзоиши маҳсулнокии меҳнат иҷро нашуда буд».

Котиби якуми Кумитаи Маркази суръати начандон баланди машғул шудани аҳолиро бо қору фаъолият таъкид намуд. Нарасидани ҷои қор бо афзоиши аҳолии қобили қор муваффиқат надорад, яъне байни талаботи аҳоли ба ҷойи қору ба кадрҳои соҳиби касбу ихтисос баробарӣ нест. (Барои мисол, солҳои 1976-1978 омӯзишгоҳҳои касбию техникаи қишлоқҷойҳо 31,5 ҳазор механизатор тайёр карданд, вале теъдоди онҳо дар қолхозу совхозҳои ҷумҳурӣ танҳо ба 6 ҳазору 700 кас зиёд шуд).

Ҳ.Алиев возеҳу равшан иброз дошт, ки баъзе аз роҳбарон ба рақамҳои қалон мағрур шуда, қамбудихоро ба назар намегиранд. Оё мумкин аст, ки соли 1979-ум 8,7% қорхона аз миқдори умумии онҳо супоришхоро оиди ғуруши маҳсулот

ичро накарданд. Аммо 94 корхона ва ё 14,7% аз миқдори аслиашон, нақшаҳои афзун намудани маҳсулнокии меҳнатор таъмин карда натавонистанд.

Пленуми мазкур ва маърузаи Ҳ.Алиев дар он, боз ҳам як шохиди он аст, ки роҳбари ҳизбии Озарбойҷон ҳаргиз бо «тоҷи ифтихор» худӣ намегардад, аз «муваффақиятҳо саргарм намешавад». Вай ҳамеша дар ҷустуҷӯи ҷойҳои «нозук» (камбудии хурдтарини хоҷагӣ аст, то ёфтаву бартараф созад. Вай тамоми одамони ҷонфидояро ба ҳамин корҳо сафарбар менамояд, тамоми меҳнаткашони ҷумҳуриро ба он даъват менамояд, ки вазифаи наву ҷиддиро ҳал ва иҷро намоянд).

7 феврал тахти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси машваратии васеи ҷумҳуриявии комиссияи ҷашнӣ, роҷеъ ба тайёрии ба 60-солагии РСС Озарбойҷон ва Ҳизби Коммунистӣ барпо гардид.

9 феврал Ҳ.Алиев ҳаёти намояндагони Ҷабҳаи ягонаи раҳбии миллии Шӯрои Халқии инқилобии Кампучияро бо сарвари Раиси КМ ЭФНСК, Раиси Халқӣ-инқилобии Шӯрои Кампучия Хенк Самрин қабул фармуд.

20 феврал Ҳ.Алиев дар расмияти ифтитоҳи ҳайкали ёдгории шоир Насимӣ дар Боку ширкат намуд.

24 феврал Ҳ.Алиев дар интиҳоботи Шӯрои Олӣ ва Шӯроҳои маҳаллии вакилони халқӣ Озарбойҷон ширкат намуд.

28 феврал ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР Л.Смирнов ба Озарбойҷон Байрақи Сурхи сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро барои ғалаба дар мусобиқаи сотсиалистӣ супурд.

Ин даъфа дар Қасри ба номи В.И. Ленин ҳаёти намояндагони ҷумҳуриҳои Иттифокӣ бо сарвари Президиумҳои Шӯрои Олии Гурҷистон, Арманистон, Туркманистон, ноиб-

президенти АИ СССР Б. Петров, директори Институти тадқиқоти кайҳони АИ СССР академик Р. Сагдеев, чонишини вазири авиатсионӣ ва саноати электронии СССР ва ғайра ҳузур доштанд.

Дар соли 1979 изофа ба нақша маҳсулот ба маблағи 2,1 баробар зиёда аз ўҳдадории қабулшуда ба фурӯш расонда шудааст. Ҳаҷми истеҳсоли маҳсулот 8,7% афзуд, маҳсулнокии меҳнат 5,7% боло рафт. Ба давлат 973 ҳазор тонна ангур, 742 ҳазор тон пахта, 638 ҳазор тонна сабзавот, 362 ҳазор тонна ғалла, 135 ҳазор тонна мевачот, 20 ҳазор тонна баргаки чой фурӯхта шуданд.

16 март дар ҳамаи рӯзномаҳои марказию ҷумҳуриҳо табрикномаи Л.И. Брежнев ба меҳнаткашони Озарбойҷон ва фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР «Дар бораи мукофотонидани Ҷумҳурии Шӯравии Сотсиалистии Озарбойҷон бо ордени Ленин» ба ҷоп расид. Дар фармон гуфта шуда буд, ки ҷумҳурӣ бо ордени Ленин «Барои муваффақиятҳои калони ба даст овардаи меҳнаткашони РСС Озарбойҷон ҷиҳати ба амал татбиқ намудани қарорҳои анҷумани XXV КПСС оид ба пешбурди хоҷагии халқ, пеш аз муҳлат иҷро намудани супоришҳои панҷсолаи даҳуми аз лиҳози истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ ва хоҷагии қишлоқ мукофотонида шуд»

18 март дар Боку митинги намоёндагони меҳнаткашони Озарбойҷон, бахшида ба мукофотонида шудани ҷумҳурӣ бо ордени Ленин барпо гардид.

Инак, чанд далелу рақам аз гуфтаҳои Ҳ.Алиев дар митинг: нақшаи 5-солаи 10-ум аз рӯйи суръати даромади миллий дар 4 сол иҷро гардид. Дар солҳои 1976-1979 даромади миллии ҷумҳурӣ ба андозаи 32,5% – ба ҷойи 22% супориш. Афзоиши мутлақи даромади миллий 1,7 миллиард сӯмро ташкил дод. Ин бештар аст аз ҳаҷми 5-солаҳои 7-ум ва 8-ум дар якҷоягӣ.

Меҳнаткашони саноат нақшаи 5-соларо аз рӯйи маҳсулоти

умумӣ пеш аз мӯҳлат иҷро намуданд. Суръати болоравӣ ба 39% расид, ки ин дар охири 5-сола бояд сурат мегирифт. Миқдори маҳсулоти бо нишонаи «сифат» аз аввали 5-сола бештар аз 5 баробар гардид.

Болоравии солонаи ҳаҷми маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ дар 4 соли 5-солаи даҳум, назар ба солҳои 1971-1975 40%-ро дар сурати нақшаи тамоми 5-сола 21%-ро ташкил кард. Пеш аз мӯҳлат, дар чаҳор сол нақшаи панҷсолаи ба давлат фурӯхтани ғалла, сабзавот ва мевачот иҷро шуд. Дар зарфи 4 сол захираҳои асосӣ ба 1,5 баробар расид, аз дараҷаи марҳалаи 5-солаи нӯҳум ҳам боло рафт. Сохта ба истифода дода шуданд: 48 корхонаи нави калон ва 29 истеҳсолотӣ, зиёда аз 30 комплекс ва фабрикаҳои давлатию байни хоҷагиҳои чорвопарварию мурғпарварӣ. Обанборҳои Тер-терчай, Хонбуланчай ва Арпачой бо ҳаҷми гунҷоиши 700 миллион метри мукааб об, ки бештар аз 145 ҳазор гектар заминро обёрӣ мекунанд, ба кор андохта шуданд.

Аз аввали 5-сола хонаҳои истиқоматӣ 5,5 миллион метри квадратӣ, мактабҳои дорои 150 ҳазор ҷой, муассисаҳои томактабӣ 18 ҳазор ҷой, ба миқдори зиёд биноҳои касалхонаҳо, духтурхона, хонаҳои маданият, хонаҳои хизмати маишӣ ва ғайра сохта барои истифода дода шуданд.

Дар солҳои 1970-1979 истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ 2,2 баробар афзуд, маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ 2,1 баробар афзуд. Давоми 10 сол дар хоҷагии халқи Озарбойҷон 15 миллиард сӯм маблағ гузошта шуд. Ин назар ба 20 соли гузашта зиёдтар аст.

21 март Ҳ.Алиев дар Театри опера ва балети ба номи М.Ф. Охундов дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба супурдани Байрақи Сурхти КМ ВЛКСМ ба Комсомоли Озарбойҷон ширкат варзид.

25 март Ҳ.Алиев дар шабнишинии адабию бадеӣ бахшида ба 80-солагии Сулаймон Раҳим иштирок кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ширкаткунандагони маҷлиси якҷояи Бюрои Шӯрои Академияи илмҳои СССР-ро қабул фармуд.

27 март иҷлосияи якуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон даъвати даҳум барпо гардид. Дар он баромад карда Ҳ. Алиев гуфт: «Чизи фарқкунандаи имрӯза он аст, ки ин ҷаласа дар толори зебои нави бинои боҳашамати Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон мегузарад. Комплекси бинои беҳамто, ки натиҷаи заҳмату маҳорати меъморон, муҳандисон, техникҳо, коргарон, ҳамаи сохтмончиён – тӯҳфаи арзанда ба 60-солагии РСС Озарбойҷон аст».

Раиси Президиуми Шӯрои Олии Озарбойҷон боз ҳам К. Халилов интиҳоб шуд.

9 апрел дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ.Алиев «Пеш аз муҳлат иҷро намудем», бахшида ба мукофотонида шудани РСС Озарбойҷон бо ордени Ленин chop шуд.

11 апрел Ҳ.Алиев дар панҷшанбегии ленинӣ дар заводи Боқуии конденсионерҳои рӯзгор, бахшида ба 110 солагии В.И. Ленин иштирок намуд.

14 апрел Ҳ.Алиев ва аъзои Бюрои КМ ба ҳайкали ёдгории Н. Наримонов гулчанбар гузоштан.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский дар ҷаласаи ботантана бахшида ба 110-солагии рӯзи таваллуди Наримон Наримонов ширкат варзид.

15 апрел дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский мулоқоти аъзои Бюрои КМ ҲК бо собиқадорони хизбу меҳнат баргузор гардид.

17 апрел мулоқоти аъзои Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон бо гурӯҳи калони собиқадорони Артиши Шӯравӣ дар арафаи 60-солагии РСС Озарбойҷон баргузор шуд.

18 апрел расми ифтитоҳи ҳайкали пурҳашамат дар

вурудгоҳи шаҳри Боку ба шарафи Артиши Сурхи ХІ барпо гардид.

Ин ёдгори азим баъд аз воқеаҳои фочиабори «январии тирагун»-и 1990 хароб гардида буд. Вай композитсияи ҳайкалҳои зебӯе буд, ки ба ҳусни он атрофи шаҳр шахомату бузургӣ мебахшид. Дар мобайни ёдгорӣ ҳуссаи биринҷии аскарӣ рус дар даст байрақи парафшон.. Аз паҳлӯҳои – силоҳ дар даст коргарони озарӣ ва деҳқонон, ки муҷассамаи ягонагии инқилобии артиши халқи ба шӯриш бархоста. Ин композитсия рӯйи санги сурхи хорова дар нештоқаш ба забонҳои озарию русӣ навиштаҷоте ҳам бунёд гардидааст: «Ба Артиши Сурхи ХІ қаҳрамон!». Муаллифи муҷассама расоми халқии Озарбойҷон аъзо-корреспонденти Академияи бадеии СССР, дорандаи мукофоти давлатии СССР Тўқай Мамедов.

20 апрел Ҳ. Алиев дар Қасри ба номи В.И.Ленин, дар маҷлиси ботантана бахшида ба 110 – солагии доҳии Октябр иштирок кард. Бо маърузаи «Ғояҳои Ленин зиндаю ғолибанд» раиси Президиуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон К. Халилов баромад кард.

22 апрел дар Боғи кўҳсор ботантана Қасри дӯстии халқҳои СССР ифтитоҳ гардид. Ба фикри Ҳ. Алиев вай бояд маркази мафкуравии бақувват мешуд, даъват шуда буд, ки чун намунаи амалкарди Ватанхоҳӣ, тарбияи интернатсионалӣ, пешоҳанги зидди тарғибот ва аксуламалҳои маркази мафкураи Ғарб хоҳад шуд.

25 апрел дар Қасри ба номи В.И.Ленин маҷлиси ботантанаи КМ ҲК Озарбойҷон ва Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон бахшида ба 60-солагии ташкил ёфтани РСС Озарбойҷон барпо шуд.

Барои ҷашнгирӣ, мисли даҳ соли пештара, бисёр роҳбарон

аз Москва, Ленинград, ҷумҳуриҳои иттифоқӣ омаданд. Ҳамон рӯз дар Қасри ба номи В.И. Ленин ҳузур доштанд котибони аввали Ҳизби Коммунистӣ: Ўзбекистон – Ш. Рашидов, Гурҷистон – Э. Шеверднадзе, Арманистон – К. Демирчян, Туркменистон – М. Ғафуров, Молдавия – И. Бодюл, раиси Шӯрои Вазирони РСФСР М. Соломенцев, раисони Президиуми Шӯрои Олии Украина, Қазоқистон, Литва, Қирғизистон, ҷонишини якуми раиси КГБ СССР С. Цвигин, сарфармондеҳи ПВО-и мамлакат, муовини Вазири mudofiaи СССР маршали авиатсия А. Колдунов ва дигар арбобони намоёни ҳизб ва Давлати Шӯравӣ ҳузур доштанд.

1 май Ҳ. Алиев дар намоиши якуми майии меҳнаткашони Боку иштирок кард.

7 май Ҳ. Алиев якҷоя бо гурӯҳи собиқадорони Ҷанги Бузурги Ватанӣ аз Озарбойҷон дар расми ифтитоҳи мучассамаи Шараф ба озодкунандагони Таганроку вилояти Ростов иштирок карданд. Дар он ҷангҳо қаҳрамонҳои бемисл нишон дода буданд ҷанговарони дар Озарбойҷон муташаккил гардидаи полки тирандози 416-ум, ки номи «Таганрок»-ро гирифт. Мучассама аз ҳисоби маблағҳои ҷумҳурӣ дар километри 53-уми Шохроҳи Ростов – Таганрок қад афрохта буд, меъмораш – Элҷон Шомилов.

9 май Ҳ. Алиев дар тадбирҳои анъанавии бахшида ба Рӯзи Ғалаба иштирок намуд.

14 май маҷлиси ғаёлолони ҳизбию хоҷагҳои Озарбойҷон, ки рафти иҷроӣ супоришҳои соҳаи хоҷагии қишлоқро муҳокима мекард, барпо шуд. Ҳ. Алиев дар маҷлис нутқ эронд намуд.

15 май Ҳ. Алиев дар намоишгоҳи давлатии суратҳои Озарбойҷон рафта, галереяи суратҳоеро, ки солномаи зебои ҳарранги Озарбойҷонро дар муддати 60 сол нишон меод, сайъ намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба як зумра арбобони маданияти

чумхурӣ – Р. Бейбутов, С. Раҳимов, И. Касумов, И. Эфендиев, И. Иброҳимов мукофотҳои давлатӣ супурд.

21-24 май Ҳ.Алиев дар ҚШСХ Нахичеван аз тариқи Ереван омад, ки он ҷо дар маҷлиси Шӯрои ҳарбии ҳавзаҳои ҳарбии Қафқоз иштирок дошт. Ӯ ҳамроҳи Котиби КМ ҲК Арманистон К. Демирчян дар сарҳади деҳаи Содараки ноҳияи Иличев дар митинги бидуни тайёри ташкилшуда иштирок намуд.

Ҳ. Алиев ба Нахичеван ба сабаби руҳ додани бадбахти-тӯфон, боронҳои сел, баланд шудани оби рӯдҳо рафта буд. Роҳбари ҳизби Озарбойҷон дар он ҷо ба корхонаҳои саноатӣ ва хоҷагии қишлоқ даромад, сохтмонҳои нав, ҷойҳои таъминку-нандаи обро бидид, ба коргарон, колхозчиён, мутахассисон, сардорони хоҷагиҳо сӯҳбат ораста, мушкилоти ба амал омада-ро ҳал намуд, роҳҳои бартараф намудани оқибатҳои бадбах-тиро муайян намуд. Ба сарҳадбонон, дар сӯҳбатҳои шахсӣ ба сарбозон оид ба мураккаб гардидани вазъияти байналхалқӣ гап зад, ба ҳушёрӣ хосса даъват кард, ҳарчониба мустаҳкам намудани сарҳадро таъкид намуд.

Дар охир маҷлиси фаъолони ҳизбию хоҷагии чумхурии худ-мухторро гузаронд.

28 май Ҳ.Алиев дар чаласаи машваратии чумхуриявии кормандони мактабҳои олӣ иштирок намуда, оид ба масъалаҳои мушаххаси аз қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Ва-зирони СССР омада баромада «Оид ба минбаъда вусъат до-дани мактабҳои олӣ, сифати таълим ва тайёр намудани мута-хассисон», ки моҳи июни соли 1979 қабул шудааст, ҳамчунин маҷлиси машваратии умумииттифоқии мактабҳои олӣ дар феввали соли 1980 нутқ эронд намуд.

Дар кори маҷлиси машваратии чумхуриявӣ Вазири мак-табҳои олӣ ва миёнаи махсуси маорифи СССР В. Елютин иштирок намуд.

31 май дар стадиони ба номи В.И. Ленин ҷашни суруд ва

рақси мактабиён барпо шуд, ки дар он Ҳ. Алиев ташриф оварда буд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев бастакори машҳури Шӯравӣ, Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ Д. Кабалевскийро ба ҳузур пазируфт.

6 июн Ҳ.Алиев ба хоҷагии ноҳияи Октош рафта, он ҷо маҷлиси ғаёлони ҳизбӣ ва хоҷагиҳо ва машварати минтақавии пахтакоронро гузаронд.

7 июн Ҳ.Алиев маҷлиси ғаёлони ҳизбию хоҷагиҳои ноҳияи Ждановро баргузор намуд.

13 июн Ҳ.Алиев дар маҷлиси ғаёлони органҳои тафтишоти ҷумҳурӣ баромад намуд.

14 июн Ҳ.Алиев ба дидани сохтмони биноҳои муассисаҳои баистифода додашаванда қадам ранча фармуд. Ҳамон рӯз дар маросими ифтитоҳи Институти илмию тадқиқоти кардиологӣ бо шифохонааш, ки 100 кат ва шӯъбаи консултатсия дошт, ширкат варзид.

18 июн ба гурӯҳи калони пешқадамони истеҳсолот мукофоти давлатӣ супурд.

Тирамоҳи соли 1980 дар Боку дар назар буд, ки конференсияи умумииттифоқии эҷодии нависандагон – «Дӯстии халқҳо – дӯстии адабиётҳо» бояд барпо мешуд. Барои ин рӯзҳои 20-уми июн маҷлиси машваратии роҳбарони Иттифоқи нависандагони СССР барпо шуд, ки дар он Ҳ.Алиев сухан кард. Вай дар бораи ҳаёти Озарбойҷон гап зад, дар бораи муваффақиятҳои меҳнаткашони ҷумҳурӣ, дар бораи кори ташкилоти ҳизбӣ, барои солимгардонии ахлоқу одоб, оид ба мубориза бо ҳодисаҳои нохуш маълумот дод.

29 июн дар КМ ҲК маҷлиси машваратии роҳбарони хоҷагии қишлоқ ва як қатор вазоратҳову идораҳо барпо гардид, ки масъалаи суръат ва сифати корҳои хоҷагии қишлоқро муҳокима намуд.

30 июн дар КМ ҲК Озарбойҷон маҷлиси машваратӣ бахшида ба вазъи хизматрасонӣ ва таъминоти аҳоли бо маводи хӯрокаи ва тадбирҳои минбаъда беҳтар кардани ин амалҳо дар мавсими тобистон гузаронида шуд.

4 июл роҳбари ҷумҳурӣ дар ноҳияи Хонлар маҷлиси фаъолони ҳизбӣ ва хоҷагикҳоро доир намуд. Ҳангоми он ҷо буданаш Ҳ. Алиев як қатор хоҷагиро рафта бидид, бо вазъи боғу тоқзорҳои он ҷо ошно шуд, бо меҳнаткашони деҳот сӯхбат кард.

5 июл бо иштироки Ҳ.Алиев ҷаласаи фаъолони ҳизбию хоҷагии қишлоқи ноҳияи Ҷалилобод баргузор шуд. Ҳамагӣ дар зарфи чанд сол дар ноҳияи Ҷалилобод, ки пеш хоҷагии ангурпарварӣ қариб ки вучуд надошт, ҳоло ба яке аз калонтарин таҳиягар ва истеҳсолкунандаи ангурҳои ширини ҷумҳурӣ табдил ёфтааст. Қариб 30 гектар замини ҷануби саҳрои Муғонро ҳамвор карда то доманаҳои кӯҳи Толиш ба боғу тоқзор табдил дода буданд.

Ҳ. Алиев пас аз дидани хоҷагии тоқпарвар шаҳрро давр зада бо ободии он ошно шуд: гулгаштҳои наву мучассамаи Ҷ. Мамадқулзода, универсами наф, боғи шаҳрии мучаҳҳаз гардонидашудаи дорои фаввораҳоро бо ҳавас тамошо кард. Дар охир котиби ҳизбӣ лагери «Уқобча»-и кашшофони маҳалларо аз назар гузаронд.

4 ва 5 июл дар Хонлар ва Ҷалилобод маҷлиси машваратии минтақавии роҳбарони ноҳияҳои боғутоқпарварии ҷумҳурӣ баргузор гардид. Дар он котибони якуми кумитаҳои вилоятӣ, шаҳрӣ ва ноҳиявӣ ҳизбӣ, сардорони управлениҳои хоҷагикҳои қишлоқи ноҳияҳо, директорони генералии иттиҳодияҳои агросаноат, роҳбарони вазоратҳои идораҳои ҷумҳурӣ, кормандони масъули КМ Ҳизби Коммунистӣ, намоёндагони иттифокҳои эҷодӣ, воситаҳои ахбори омма ва дигарон ширкат варзиданд.

11 июл якбора ду тадбир: маҷлиси ғаёлони ҳизбии ҷумҳурӣ ва Пленуми КМ баргузор шуданд. Маҷлиси ғаёлон ҷамъбасти Пленуми июнӣ (соли 1980) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии Озарбойҷонро оид ба иҷрои қарорҳо муҳокима кард. Ва пленум қарор қабул намуд, ки 28 январи соли 1981, анҷумани ХХХ ҳизби коммунистии Озарбойҷон даъват карда шавад.

20 август Ҳ.Алиев ҷаласаи ғаёлони ҳизбии ҷумҳуриро даъват намуд, то ки бори дигар масъалаи хоҷагии қишлоқро дида бароянд ва ҷораю тадбирҳои мушаххас то ҷамъбасти соли ҷорӣ анҷом дода шавад ва иҷрои ӯҳдадориро оид ба хоҷагии қишлоқ муҳокима намоянд.

25 август воҳӯрии анъанавии донишҷӯёни соли аввал бо роҳбарони ҳизб ва Ҳукумат барпо гардид.

Дар баромади худ Ҳ.Алиев ҷунин рақамҳоро ба забон овард: «Гуруҳи калони ҷавонон – 707 тан – имсол донишҷӯ шудаанд, ки дар мактабҳои олии Москва, Ленинград ва дигар шаҳрҳои мамлакат дохил гардидаанд. Файр аз ин 138 кас аз гуруҳҳои тайёри дохил гаиш, ба курсҳои болои мактабҳои олии берун аз шаҳр гузаронда шудаанд. Ҳамчунин ба инсти-тутуи авиатсияи граждани дохил гардидаанд. 1 сентябр до-нишҷӯён аз Озарбойҷон ба синфхонаҳои беиштар аз 150 мак-таби олии мамлакат мебароянд, ки аз рӯи 250 тахассус таълим мегиранд. Ва ҳамагӣ дар муддати 10 сол таҳсил дар мактабҳои олии мамлакати 4 ҳазору 662 донишҷӯ фиристо-да шудаанд».

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев раиси КМ Ҳизби Коммунистии Ни-дерланд Хенк Хусрро қабул намуд.

29 август Ҳ.Алиев ба Алма-Ато парвоз намуд, то дар ҷаш-ни 60-солагии РСС Қазоқистон ва Ҳизби Коммунистии он ширкат варзад.

30 августи дар ҷаласаи тантанавии Алмаато, бахшида ба

60-солагии РСС Қазоқистон ва Ҳизби Коммунистии Қазоқистон баромад кард.

Дар моҳи август ҳамроҳи раҳбарони ҳизбӣ ва давлатӣ биноҳои олимпии бозиҳои Москваро таҷдиди назар намуд ва дар чанде аз мусобиқаҳои варзишӣ иштирок кард.

4 сентябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони Ҳизби Коммунистии Данияро ба ҳузур пазируфт, ки ба он узви комитроияи ҳизб Кай Хансен сарварӣ мекард.

5-6 сентябр дар ноҳияҳои Бард ва Собиробод бо иштироки Ҳ. Алиев маҷлиси ғаёлони ҳизбию хоҷагии пахтакори ҷумҳурӣ баргузор шуд. Дар он масъалаҳои бомуваффақият анҷом додани мавсими ҷамъоварии пахта бо мошинҳои пахтачинӣ баррасӣ гардид.

10 сентябр Ҳ.Алиев ҳайати намояндагони ҳизби сотсиалистии Яманро бо роҳбарии узви Бюрои Сиёсӣ, котиби КМ Ҳизби сотсиалистии Яман Алӣ салом ал-Байт қабул кард.

11 сентябр дар ноҳияи Тауз Ҳ. Алиев маҷлиси ғаёлонро доир намуд, бо боғу тоқпарварон вохӯрд, тоқзорхоро давр зада бидид, калонтарин дар Қафқоз истгоҳи насосҳои обкаширо аз назар гузаронд. Дар чанд соли охир хавзаҳои токи ангури Тауз 10 ҳазор гектарро ташкил кардааст, аммо хӯшаҳои ақиқу қаҳраборанги ангураш бештар аз 4,5 баробар афзудааст. Ҳ. Алиев онҳо инчунин маҷлиси машваратии минтақавии ноҳияҳои боғу тоқпарвариро гузаронид.

12 сентябр дар Шемахи Ҳ.Алиев маҷлиси ғаёлони ташкилотҳои ҳизбро доир намуд, ки ба масъалаи ҷамъоварии ангур ва рафти дигар корҳои хоҷагии қишлоқ бахшида шуда буд. Ғайр аз ин вай ба якҷанд хоҷагӣ даромада, бо меҳнаткашонии саҳро, боғот ва фермаҳо сӯхбат орошт, бо шароити кору зиндагии онҳо шинос шуд. Ҳ. Алиев инчунин маҷлиси машваратии минтақавии тоқпарваронро доир намуд.

2 ва 3 октябр бо иштироки Ҳ. Алиев дар Бард ва Собиро-

бод маҷлиси ғаёлони ноҳияҳо ва машваратии пахтакорони ҷумхури доир гардиданд.

4 октябр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 60-солагии Иттифокҳои касабаи Озарбойҷон баргузор гардид. Ҳ. Алиев аз номи КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон ба кормандони Иттифокҳои касаба табрикоти худро иброз дошт.

5 октябр Ҳ. Алиев дар Қасри ба номи В.И. Ленин расми қушоди фестивали «Оҳангҳои Қафқози Шӯравӣ»-ро муборақбод гуфт.

11 октябр Ҳ. Алиев дар КМ иштирокдорони Рӯзҳои «Мосфилм»-ро дар Озарбойҷон қабул кард.

14 октябр Ҳ. Алиев дар КМ роҳбарони гурӯҳи шӯравии иштироккунандагони дар Боку барпошудаи маҷлиси машваратии Фаронсаро оид ба ҳамкорӣ дар соҳаи таҳқиқот ва истифодаи фазои кайҳон ба мақсадҳои ороишта қабул фармуд.

15 октябр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси ғаёлони ҳизби Шӯравӣ, хоҷагӣ, иттифокҳои касаба ва комсомол якҷоя бо пешқадамони соҳаи ҷорводорӣ баргузор шуд. Ҷумхури барои зиёд намудани истеҳсол ва таҳияи маҳсулоти ҷорво дар фасли зимистони 1979-1980 бо Грамотаи фаҳрии КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ мукофотонида шуда буд. Мукофотро вазирӣ обёрӣ ва хоҷагӣҳои оби СССР Н. Василев супурд.

Вазир мулоҳизаҳои худро дар бораи сохтмонҳои хоҷагӣҳои оби Озарбойҷон иброз дошт:

«Дар асоси омаданаи ба ҷумхури ман бо хоҷагӣҳои обу обёрӣ ва сохтмонҳои мелиоративӣ дар ноҳияҳои Ленкоран, Масаллин ва Чалилобод ошно шудам. Бояд бигӯям, дар ман чунин тасаввурот ҳосил гардид, ки ман албатта, дар ин бора дар коллегияи Вазора ва дар КМ КПСС ҳам гап мезанам, сохтмонҳои таъминкунандаи об дар шумо ба дараҷаи баланди

муҳандисиву техникӣ пеш бурда мешавад. Обанборҳо барои танзими чоришавии об, рӯйбаст намудани ҷӯйборҳои азим (каналҳои калон), сохтмонҳои инженерии танзимкунандаи об, ки имкони фаровон ба вучуд меоварад барои бо об пурра таъмин намудани заминҳо, кушодани заминҳои нав бо шартӣ пурра бо об таъмин гардиданаш хубу барҷоанд. Корҳои зиёд дар бобати истифода аз системаи обёрии пештара ба сомон расонда шудааст. Корҳои шустани намаки замин, ҳамвору ба тартиби муайян даровардани заминҳои кишт хуб ба роҳ монда шудаанд. Бисёр ҳам нағз аст усули обёрии заминҳо тавасути гузарондани кубурҳои зерӣ заминӣ ва бо усули чакраю чарахса обёрӣ намудан ва бо мошинҳои тарзи боронӣ таъмин кардани зироат хеле оқилона ба роҳ монда шудаанд.

Ҳамаи инҳо на танҳо ҷиҳатҳои дараҷаи техникийи шабакаи обёриро ташкил додаанд ва барои баланд бурдани маҳсулнокии хоҷагии кишлоки ҷумҳурӣ заминаи ниҳоят васеъ ба вучуд овардаанд. Баробари ин симои деҳот дигаргун шуда, неқӯаҳволии мардумро таъмин месозанд, ки аллакай хонаҳои зебои замонавӣ сохта фаровон зиндагӣ мекунанд. Ман ба қаноатмандӣ ба он хонаҳои сангӣ ва бо сафолпораҳои зебо пӯшондашуда назар кардам».

27 октябр дар Боку конфронси умумииттифокии эҷодкорон – нависандагон «Дӯстии халқҳо – дӯстии адабиёт. Сухани нависанда – нерӯи пурқудрат дар тарбияи интернатионалӣ ва ватанхоӣ одами шӯравӣ» баргузор шуд. Дар ин конфронс тамоми бузургони адаб ва зиёиён гирд омада буданд, ҳамчунин нависандагон аз хориҷи мамлакат ҳузур доштанд.

Ҳ.Алиев дар расми ифтитоҳи конфронс бо маъруза муфассал баромад кард.

29 октябр Ҳ.Алиев гурӯҳи олимони СССР, Булғория, Венгрия, Олмони Демократӣ, Полша, Чехословакия, Югославия – иштироккунандагони сипозиумро оид ба химия ва физикаи

сафеда ва пептид, ки дар Боку доир шуда буд, қабул фармуд.

Ҳамон рӯз дар рӯзнамаҳои ҷумҳурии ахбор дар бораи пеш аз мӯҳлат иҷро шудани нақшаҳо ва ўҳдадориҳои сотсиалистии соли 1980 ва 5-солаи даҳум дар бораи ба давлат фуруҳтани ғалла, пахта, ангур, сабзавот, мевачот, харбузаву тарбуз, барги чой ва картошка чоп шуда буд.

Баъзе рақамҳо: ғаллакорони ҷумҳурии соли 1980 ба давлат 358 ҳазор тонна ғалла супурданд, нақша 130% иҷро шуд. Чамъ дар 5 сол ба нуктаҳои қабул 1 миллиону 740 ҳазор тонна ғалла супурданд аз он 532 ҳазор тоннааш илова ба нақша аст.

Пахтакорон ба хирмани давлат 872 ҳазор тонна пахта рехтанд. Дар солҳои 5 – солаи даҳум хоҷагиҳои халқи мамлакат 3 миллиону 256 ҳазор тонна пахта – 650 ҳазор тонаашро зиёда аз нақша ба давлат фуруҳтаанд.

Бори нахуст муяссар шуд, ки ба давлат 1 миллиону 373 тонна ангур фуруҳта шавад, ки 433 тонааш зиёда аз нақша аст. Аз аввали 5-сола – 4 миллиону 708 ҳазор тонна ангур, ё ки 1 миллиону 116 ҳазор тонна зиёдтар аз супориши муқаррар кардашуда.

Дар 5 сол ба давлат 3 миллиону 60 ҳазор тонна сабзавот, аз ҷумла 800 ҳазор тонааш изофа бар нақша супурда шудааст.

Бо ин ғалабаи меҳнатӣ ҳам КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон ва Президиуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷонро бо барқияи махсус Л. Брежнев табрик гуфт.

30 октябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин митинги меҳнаткашони Озарбойҷон шуда гузашт, ки ба иҷрои нақшаву ўҳдадориҳои сотсиалистии соли 1980 ва панҷсолаи даҳум, бахшида шуд ва инак, табрикоти Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев.

Суханони сарвари ҳизбии ҷумҳурии бо гарму нармии фавқулудда фарқ мекарданд, ки ба иштирокдорони митинг

нигаронида буд. Ҳ. Алиев гуфт, ки ҳамаи ин кормёбиҳо бо чӣ мушкилоте ба даст омадаанд, ба ҳамаи мо лозим омад, ки чӣ қадар якҷоя бо ҳам заҳмат бикашем.

«Имсол меҳнаткашони деҳот дар тамоми таърихи Озарбойҷон баландтарин ҳосил ҷамъоварӣ карданд. Рақамҳое, ки дар иттилои ҷумҳурии оварда шудаанд, то ба ин қарибиҳо ҳаёли (афсонавӣ) метофтанд, вале имрӯз онҳо далелҳои ҳақонии рӯзмараи мо шудаанд...

Хочагии қишлоқ – кори пурмашақат ва мураккабест, ки сабру бордошт ва қувваю нерӯи зиёдро тақозо дорад. Ҳар як соли хочагии қишлоқ махсусияти худ, мушкилот ва душвориҳои хоссаи худро дорад. Дар раванди соли 1980, мисли ҳамаи солҳои пеши панҷсолаи даҳум КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон ҳамарӯза зичтар бо масъалаҳои хочагии қишлоқ машғул гардид ва тамоми муаммоҳои истехсолотро батадриҷ ҳал карда омад. Имрӯз мо онро ҷамъбаст месозем, то ки ғалабаи меҳнати худро ҷашн бигирем. Вале вақте ки ба ақиб, ба соли аз сар гузаронда назар меафканӣ, ба ёд меоварӣ, ки чанд марҳаларо тай задаӣ, дар ин роҳ чӣ қадар марҳалаҳои мураккаб ва мушкил мавҷуд буданд.

Мо дам ба дам дар КМ ҲК Озарбойҷон вомехӯрдём, дар ҷаласаҳои ҳизбӣ ва хочагии ғайбӣ ноҳияҳо вомехӯрдём, дар маҷлисҳои минтақавӣ ғайбӣ хочагии қишлоқ машварат меоростем. Мо ҳама муаммоҳои якҷоя ҳал менамудем, дар ҳар як марҳалаи вақт, дар ҳар навбати рушди ҳосил, омодагӣ барои ҷамъоварии он ва дар аснои авҷи қорҳои аз об бардоштани ғирбол... Масъалаҳо одатан сари вақт ҳал мешуданд, бо хоҳишу илтимос аз ҷойҳо тадбирҳои нав меандешидем, таври иловагӣ маблағу сомон-олоти техникӣ ҷудо менамудем, то ки возифаҳои дар наздамон гузошташударо дар ҳаёт ба амал овардем, қарорҳои ҳизбу ҳукуматро дар соҳаи хочагии қишлоқ сари вақт иҷро намоем.

Маҷлисҳои мо, машваратҳои Бюрои КМ, мулоқотҳо дар

маҳалҳо, гоҳе чунон тезу тунд мегузаштанд, танқид гоҳе чунон саҳт таъсир менамуд, ки баҳри нест кардани камбудию нуқсонҳои дар ҷойҳои алоҳида мавҷудбуда ҷон мекоҳонидем. Вале чунон ки танқид нишон меод, мулоқотҳои доимӣ, тезкорӣ ва хушёрӣ дар ҳалли муаммоҳо, талаботи катъии КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, органҳои маҳаллии ҳизбӣ, шӯравӣ, ҳоҷагӣ натиҷаҳои хуб бор меоварданд... Мо беҳуда ин қадар бо ҷидду ҷаҳд қор намекардем, ҳамааш як бар сад шуда баргашт, ҳамашро ҳизб ва халқ қадр карданд, ҳамаи инҳо шаъну шӯҳрати Озарбойҷони шӯравии моро баланд мебардоранд».

2 ноябр дар Қасри ҳамин ҳоло сохта ба истифода додаамон бо номи «Гюлистон» қабули эҷодқорон-нависандагони ба Конфронси умумииттифоқӣ омада, ки қорашро анҷом дода буд, рост омад.

Дар он қабул бо суҳанони пурмӯҳтаво Ҳ.Алиев баромад қард. Вай дар бораи дӯстии халқҳо гап зад, оид ба анъанаҳои интернатионализм ва толерантӣ (хайрхоҳӣ) нисбати диғар халқҳо ва миллатҳо гап зад, ки ҷӣ гуна дар Озарбойҷон сурат гирифтааст ва ӯ аз достони М.Ф. Охундов «Дар вафоти Пушкин» ном шеърӣ Самад Вурғун ба вафоти Владимир Маяковский сатрҳо иқтибос овард.

4 ноябр Ҳ. Алиев ба дидани заводи қалони Иттиҳодияи «Озарэлектротерм» бирафт.

5 ноябр Ҳ. Алиев ба гурӯҳи қалони қормандони саноат, ҳоҷагии қишлоқ, ҳизбӣ, органҳои шӯравии қумхурӣ, ки дар иҷрои нақшаи панҷсолаи даҳум қорнома нишон додаанд, муқофот супурд.

6 ноябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантана бахшида ба 63-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Дар он қотиби КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ.Сеидов маърӯза қард.

7 ноябр Ҳ.Алиев паради ҳарбӣ ва намоиши идонаи

меҳнаткашони шаҳри Бокуро ба шарафи солгарди Октябри Кабир табрик намуд.

10 ноябр дар клуби ба номи Ф.Дзержинский маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 60-солагии ташкили милитсияи Шӯравӣ барпо гардид. Ҳ.Алиев дар он суҳанронӣ намуд.

11 ноябр Ҳ.Алиев дар пленуми КМ ҲК Озарбойҷон бо маъруза баромад намуд. Пленум натиҷаҳои Пленуми октябрии (соли 1980) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро роҷеъ ба иҷрои қарорҳои он, вазъият ва ҳулосаҳои аз суҳанронии Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев баромадаро муҳокима намуд.

12 ноябр Ҳ.Алиев дар қори Иҷлосияи Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон даъвати даҳум иштирок намуд.

14 ноябр дар Боку ҷаласаи навбатии Шӯрои ҳарбии ҳавзаи ҳарбии дорандаи Байрақи Сурхи Қафқоз баргузор шуд. Барои иштирок дар ин ҷаласа ба Боку номзад ба Бюрои Сиёсӣ, котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии Гурҷистон Э. Шеварднадзе, котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии Арманистон К. Демирчян, сарфармондеҳи лашкари ҳавзаи ҳарбии Қафқоз генерал-полковник О. Кулешов ҳозир шуданд.

Баъд аз гузаронидани ҷаласа Ҳ. Алиев меҳмононро даъват намуд, ки аз байрақбардори мошинасозони Озарбойҷон – заводи таҷрибавию озмоишии истеҳсолкунандаи таҷҳизоти барқию гармидиҳандаи боку дидан бикунанд. Ин корхонаи азими барқию техникӣ бо ҳамкории иқтисодии бисёре аз истеҳсолоти Гурҷистону Арманистон алоқаманд буд.

15-17 ноябр баъди анҷоми гуфтушуниди Шӯравияю Фин дар сатҳи баланд ба Боку президенти Ҷумҳурии Финландия Урхо Калева Кекконен ташриф овард. Мулоқоти Кекконен бо роҳбарони ҷумҳури сурут гирифт, бо Боку шиносии ӯ ташкил гардид, ҳамчунин қабул дар Қасри «Гюлистон»-и шодмон ба амал омад.

18 ноябр дар Боку раиси Кумитаи Шӯрои мухофизати сулҳ, қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ, академик Е. Федоров ба Ҳ. Алиев нишони кумитаро «барои кори бузургу пурмаҳсул оид ба мустаҳкам намудани сулҳ, тарғибу паҳн намудани ғояҳои дӯстии халқҳо ва ҳамкориҳои ҳамаи одамони сайёра» супурд.

21 ноябр Ҳ.Алиев иштироккунандагони анҷумани II Умумиииттифокии «нефрологҳо» (варами гурда)-ро қабул намуд.

24 ноябр Ҳ.Алиев ҳаёати намоёндагони коркунони роҳбарикунандаи Ҳизби Коммунисти ИМА-ро бо сардорӣи узви Бюрои Сиёсии КМ Р. Проктор ва узви КМ Л. Длугин қабул намуд.

25 ноябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 60-солагии Комсомоли Озарбойҷон сухан кард. Ҳамон вақт Котиби якуми КМ ЛКСМ Д. Муслимзода интиҳоб шуда буд. Пеш аз ӯ В. Гусейнов кор мекард, ки ҳоло Котиби якуми КМ ВЛКСМ таъин шуда буд.

28 ноябр Ҳ.Алиев дар Ереван, дар маҷлиси тантанавӣ КМ Ҳизби Коммунистӣ ва Шӯрои Олии Арманистон, бахшида ба 60-солагии ташкили РСС Арманистон ва Ҳизби Коммунистии Арманистон баромад кард.

3 декабр Ҳ.Алиев спектакли театри драмавии Москва ба номи Н. Гогол «Мо ин қадар кам зист дорем»-ро дар саҳнаи театри академикии ба номи Азизбеков тамошо кард. Дар спектакл муаллифи пийеса котиби якуми Иттифоки нависандагони Озарбойҷон, он вақт бемор Имрон Касумов иштирок дошт.

4 декабр Ҳ.Алиев мукофотро ба арбобони маданият ва санъати Озарбойҷон: Р. Ризо, ки сазовори унвони Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ шуда буд, собиқадорони театри русии драмавии ба номи Самад Вурғун С. Якушев, ки бо ордени Дӯстии Халқҳо ва сароянда З. Хонларова унвони Артисткаи Халқии СССР-ро супурд.

15 декабр Ҳ.Алиев Сафири Фавқулудда ва Мухтори Ҷумҳурии Сотсиалистии Федеративии Югославия дар иттиҳоди Шӯравӣ Марко Орландичро қабул намуд.

17 декабр дар Кировобод Ҳ.Алиев баромад карда, Ордени «Нишони фахрӣ»-ро ба Институти хоҷагии қишлоқи ба номи С. Оғомалиқҷӯғлӣ супурд.

22 декабр Ҳ.Алиев дар Пленуми Кумитаи Ҳизбиишаҳри Боку ба суҳан баромад, ки масъалаи ташкилиро муҳокима мекард. Пленум А. Керимовро аз вазифаи котибӣ ва узвияти Бюрои Кумитаи шаҳрии Боку ба сабаби ба кори дигар гузаштаниш озод намуд. Котиби якум ва узви Бюрои Кумитаи ҳизбии шаҳри Боку В. Гусейнов интиҳоб гардид.

23 декабр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 60-солагии органҳои ЧК, КГБ-и РСС Озарбойҷон баргузор шуд, ки дар он Ҳ. Алиев ба суҳан баромад.

26 декабр Ҳ.Алиев ба лауреатҳо мукофоти давлатии Озарбойҷонро супорид.

27 декабр Ҳ.Алиев дар Театри опера ва балети М.Ф. Охундов дар шабнишинии ботантана ба шарафи 100-солагии рӯзи таваллуди устои машҳури тотор Қурбон Примов ҳузур дошт.

1981

7 январ Ҳ.Алиев дар Конфронси 44-уми ҳизбии шаҳри Боку бо маъруза баромад кард.

Дар баромади худ роҳбари ҳизбии ҷумҳурӣ 5-солаи даҳуми Озарбойҷонро ҷамъбаст намуд:

«Болоравии маҳсулоти саноат дар 5-сола 47 фоизро ташкил намуд ба ҷойи 39 фоизи нақшаи 5-сола. Ва имрӯз ман музафам ба шумо иттилоъ диҳам, ки дар ҷумҳурӣ панҷсола ҷамъбаст карда шуд ва он *нишондиҳандаи аз ҳама баландтар аст дар байни ҷумҳуриҳои иттифоқӣ* (курсиви ман – Э.О.).

Ҷамъ-ул-ҷамъи ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ дар 5-солаи даҳум 1,5 баробар зиёд аст, назар ба 5-солаи нӯҳум ва ё қариб баробар аст ба ҳаҷми умумии (якҷояи) панҷсолаҳои шашуму ҳафтуму ҳаштум.

Маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ дар панҷсола аз ҳаҷми панҷсолаҳои ҳафтуму ҳаштум умуман гирем ва дар соли 1980-ум 2,4 миллиард сӯмро ташкил дод. Болоравии солонаи нӯҳум, бештар аз 46 фоиз зиёд шудааст, ки ин ҳам дараҷаи баландтарин дар байни ҷумҳуриҳои иттифоқии мамлакати мост.

Дар солҳои 5-солаи даҳум барои раванги хоҷагии халқи ҷумҳурӣ қариб 9 миллиард сӯм сарф шуда аст, ки қариб 40 фоиз зиёдтар аст аз дараҷаи 5-солаи нӯҳум ва назар ба 5-солаи ҳафтуму ҳаштум дар якҷоягӣ боз зиёдтар аст».

Ҳ.Алиев дар Конфронс роҷеъ ба баъзе натиҷаҳои пешрафти саноат гар зад. Ҳамин тавр, дар солҳои 5-солаи даҳум саноати шаҳрҳо қариб 1,4 баробар маҳсулотро зиёд бароварданд назар ба панҷсолаҳои пештара. Маҳсулнокии меҳнат дар 5-сола 22 фоиз афзуд. Истеҳсоли 2 ҳазору 700

навъ мошинҳои нав, таҷҳизот ва дастгоҳҳо сохта ва дар истеҳсолот аз худ карда шуданд. Истеҳсоли мошинсозӣ, радио-техникаву асбобсозӣ қариб ду баробар зиёд гардид. Ҳиссаи соҳаҳои саноат, ки пешрафти техникаро муайян месозад, дар давоми панҷсола аз 26 то 32 фоиз зиёд шудааст.

Дар ду соли охир, навбати якуми ҳоло кор кардаистода заводи шаробу шампансозӣ ба кор даромад, иқтидорҳо дар заводҳои мошинасозии ба номи Қосимов, «Коргари Боку», дар комбинати маҳсулоти «асбосемент»-у кулолгарӣ, мисли комплекси рӯзномабарории «Коммунист», заводи тармими трамвай ва троллейбусҳо, вагонҳои техникаи роҳ афзуданд. Дар таҳти назорати КМ КПСС қарор доранд сохтмонҳои муҳим монанди таҷҳизоти барқии гармидиҳанда дар Иттиҳодияи «Озарэлектротерм», истеҳсоли «двигател»-ҳои барқӣ бо теъдоди 100 ҳазор адад дар як сол дар заводи мошинсозии барқии Боку ба номи 50-солагии Комсомоли Озарбойҷон, дастгоҳи азими истеҳсолкунандаи сӯзишвории (бензини) дараҷааш баланди «НБНЗ»-и ба номи Ленин. Калонтарин фабрикаи пойафзол ба кор андохта шуд, ки иқтидори солонааш 5 миллион ҷуфт пойафзол аст.

Чӣ кореро мо иҷро карда натавонистем дар солҳои гузашта?

Ҳамон «бемории азалий»-камии истеҳсоли нафт аз қаъри баҳри саноатӣ, муаммоҳои камии хонаҳои истиқоматӣ... Ҳ. Алиев бинокоронро саҳт танқид кард, ки онҳо барномаи иҷрои 10-соларо дар Боку ақиб партофтанд, ки дар Конфронси 40-уми ҳизбии Боку ба ўҳда гирифта буданд. Дар нақша 700 ҳазор метри мурабаъ бояд дар як сол хона месохтанд, ки танҳо 410 – 430 ҳазор метри мурабаъ сохтаанду халос. Ў сохти меъмории биноҳои ба истифода супурдари танқид намуд, ки аз ақибмонии меъмориҳои Озарбойҷон, баландназарӣ ва сустии онҳо далолат мекунад. Корҳои ноҳуби кормандони

соҳаи нақлиётро ба забон овард, сари вақт аз маблағи ҷудошуда истифода бурда натавонистани бинокорони метроро махсус таъкид намуд. Мисли ҳарвақт, таъкид намуд, ки пеши роҳи ханнотию чаллобӣ ва дуздӣ гирифта шавад ва ғайра.

13 январ Ҳ. Алиев дар чаласаи фаъолони ҳизбиву хочагиҳо, баҳшида ба қабули ўҳдадориҳои сотсиалистӣ барои соли 1981 баромад кард.

14 январ китоби Ҳ. Алиев «Озарбойҷони Шӯравӣ» аз ҷоп баромад, ки дар он дар бораи роҳи тайкардаи меҳнаткашони ҷумҳурий дар зарфи 60 сол сухан меравад.

27 январ пленуми КМ ҲК Озарбойҷон баргузор шуд, ки дар он маърузаи ҳисоботии КМ дар анҷумани XXX Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон дида баромада шуд.

28 январ анҷумани XXX Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон кор сар кард, ки Ҳ. Алиев бо маърузаи ҳисоботӣ баромад намуд.

30 январ пленуми ташкилии КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд, ки анҷуман интиҳоб намуд.

Котиби яқум Ҳ.Алиев интиҳоб гардид. Котиби дуум – Ю.Пугачев.

Котибони КМ интиҳоб шуданд: К. Боғиров, И. Мамедов, Ҳ. Гасанов, Ф. Мусоев.

Аъзоёни Бюрои КМ: Ҳ. Алиев, К. Боғиров, О. Боғиров, Ҳ. Гасанов, В. Ҳусейнов, А. Ковтунов, И. Мамедов, Ф. Мусоев, Ю. Пугачев, П. Сеидов, С. Татлиев, К. Халилов, З. Юсифзода.

Номзадҳо ба узвияти Бюрои КМ интиҳоб шуданд: Б. Ке-варков, Б. Мехтиев, Д. Муслим-зода, К. Рагимов, Л. Расулова, Т. Эфендиев.

Мудирони шӯъбаҳои КМ Озарбойҷон тасдиқ гардиданд: корҳои ташкилию ҳизбӣ – Р. Мехтиев, ташвиқоту тарғибот – А.

Даштамиров, илм ва мактабҳои олий – Ҳ.Исоев, маданият – В. Гулзода, алоқа ба хориҷа – Р. Абдутолибов, саноати химия ва нафт – Ф. Алиев, нақлиёт ва алоқа – А. Мамедов, сохтмон ва хоҷагии хоҷаҳои шаҳр – Ф. Мусоев, хоҷагии кишлоқ – З. Абдуллоев, хоҷагии об ва сохтмони деҳот – З. Мусоев, савдо, планкашӣ ва органҳои молия – М. Назаров, органҳои маъмурӣ – С. Гусейнов.

Раиси комиссияи ҳизбии назди КМ ҲК тасдиқ гардид: И. Аскарров, мудирӣ шӯъбаи умумӣ – Я. Кирсанов, коргузори КМ – Б.Мирзоҷонов.

Дар қарори анҷумани XXX ҲК Озарбойҷон, ки 30 январ қабул шуда буд, дар назди органҳои ҳизбӣ, шӯравӣ ва хоҷагии ҷумҳурӣ вазифаҳои мушаххас оид ба иҷрои нақшаҳои 5-солаи XI, боло гардидани маҳсулнокии меҳнату сифати маҳсулот, неқӯаҳволии меҳнаткашон гузошта шудаанд.

11 феврал Ҳ. Алиев бо маъруза дар маҷлиси ҷумҳуриявии ғаёлолони ҳизбию хоҷагӣ, ки масъалаи дар назди меҳнаткашони хоҷагии кишлоқи РСС Озарбойҷон дар партави талаботи Пленуми октябрии (соли 1980) КМ КПСС гузошта шудаанд, баромад намуд.

13 феврал Ҳ. Алиев дар панҷшанбегии ленинӣ, ки ба чамъбасти анҷумани XXX Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, ки дар заводи мошинасозии Кишлин барпо шуд, баромад кард.

23 феврал дар Москва, дар Қасри Кремлии анҷуманҳо анҷумани XXVI КПСС кори худро шурӯъ намуд.

24 феврал Ҳ. Алиев дар анҷуман сухан кард ва оид ба муваффақиятҳои ба даст овардаи меҳнаткашони Озарбойҷони Шӯравӣ нақл кард.

3 март анҷумани КПСС кори худро ба анҷом расонд. Сипас, пленуми КМ КПСС барпо гардид. Котиби генералӣ боз ҳам Л. Брежнев интиҳоб гардид.

Пленум Бюрои Сиёсиро дар ҳайати зерин интихоб намуд:

Аъзои Бюрои Сиёсӣ: Л. Брежнев, Ю. Андропов, М. Горбачев, В. Гришин, А. Громико, А. Кириленко, Д. Қўнаев, А. Пелше, Ҳ. Романов, М. Суслов, Н. Тихонов, Д. Устинов, К. Черненко, В. Шербитский.

Номзадҳо ба узвияти Бюрои Сиёсӣ: Ҳ.Алиев, П. Демичев, Т. Киселев, В.Кузнетсов, Б. Пономарев, Ш. Рашидов, М. Соломентсев, Э. Шеварднадзе.

Котибони КМ КПСС интихоб шуданд: Л. Брежнев, М. Суслов, А. Кириленко, К. Черненко, М. Горбачев, Б. Пономарев, И. Капитонов, В. Долгих, М. Зимянин, к. Русаков.

Раиси Кумитаи тафтишоти ҳизбӣ дар назди КМ КПСС – А. Пелше.

4 март Ҳ. Алиев ҳайати намояндагони ҳизби коммунистии Ветнам бо сарвари Котиби генералии КМ КПСС Ле Зуанро қабул намуд.

11 март Ҳ. Алиев дар чаласаи Кумитаи Шӯрои Иқтисодии ёрии ҳамдигарӣ (СЭВ), ки дар Қасри «Гюлистон» барпо шуда буд, иштирок кард.

13 март Ҳ. Алиев бо истехсолкунандагони нафти «Халиҷи Илич» мулоқот кард.

Ҳамон рӯз дар Театри опера ва балети ба номи М. Ф. Охундов Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди актёри машҳур ва коргардон Гусейн Кули Сароб иштирок намуд.

17 март Ҳ. Алиев дар маҷлиси фаъолони ҳизбии ҷумҳурӣ бо маъруза «Дар бораи ҷамъбасти анҷумани XXVI КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ роҷеъ ба амалӣ намудани қарорҳои он» баромад кард.

Дар ин маъруза масъалаҳои асосие, ки бояд дар 5-солаи оянда ҳал мекарданд, аз инҳо иборат буданд:

– пеш аз муҳлат таъмин намудани даромади миллии та-

моми маводи хӯрока, боз ҳам тезонидани мӯхлати пешбурди даромади миллӣ чиҳати истеъмол;

– боз ҳам муфидтар ҷобачосозии қувваҳои истеҳсолӣ, баробар намудани дараҷаи пешрафти иқтисодии минтақаҳо, барои истеҳсолоти ҷамъиятӣ ҷалб намудани тамоми аҳолии дорои қобилияти корӣ;

– минбаъд ҳам такмил додани сохти саноат аз ҳисоби пешравии соҳаҳои муайянкунандаи тарақиёти илмию техникӣ;

– бартараф сохтани тафовути байни талаботи иқтисодӣ дар нерӯи барқ ва коркарди он, бо ҳаҷми маҳсулоти истеҳсолии хоҷагии қишлоқ ва иқтидорҳо барои коркард ва истеҳсоли маводи мавриди зарурати истеъмолии мардум ва дархости аҳоли;

– бештар истифода намудан аз комплекси маводҳои минералӣ, маводи хом ва табиӣ ва расонидани онҳо то ба ҳадди аксари ҳосил намудани мавод.

Истеҳсоли маводи саноатӣ дар 5-солаи XI бояд ба андозаи 29-32%, маҳсулнокии меҳнат ба 23 – 25% расонда шаванд. Ҳаҷми миёнаи солонаи маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ назар ба муқоиса бо 5-солаи даҳум, дар назар аст, ки 15 – 17% афзун гардонда шавад. Дар 5-солаи XI зарур дониста мешуд, ки фондҳои (захираҳои) асосӣ 1,5 баробар зиёдтар назар ба 5-солаи даҳум аз худ сохтаву дохил карда шавад.

20 март Ҳ. Алиев ба Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ, ки дар иҷрои нақшаҳо ва ўҳдадорихо дар охири соли 5-солаи пешқадам шудаанд, мукофот супурд.

21 март ба Озарбойҷон Байрақи Сурхи сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ супурда шуд. Байракро ҷонишини аввали Шӯрои вазирони СССР И. Архипов супурд. Дар маҷлис Ҳ. Алиев сухан кард.

27 март Ҳ. Алиев дар Озардави филармония дар консерти муаллиф Д. Кабалевский иштирок намуд.

28 март Ҳ. Алиев ба роҳбарони ҳизбии Боку Байраки Сурхи Сайёри КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро супурд, ки пойтахти ҷумҳурӣ ба он мукофотонида шуда буд.

1 апрел дар Боку маҷлиси васеи Президиуми Академияи бадеии СССР кушода шуд. Ҳамзамон дар пойтахти ҷумҳурӣ намоиши XX Умумииттифоқии корҳои дипломи до-нишҷӯёни мактабҳои олии мамлакат, тамомкунандагони соли 1980 баргузор гардид.

Ҳ. Алиев дар расми кушоди онҳо нутқ эрод намуд.

2 апрел Ҳ. Алиев ба хочагиҳои ноҳияи Обшорон ташриф бурд, 3 апрел дар чаласаи фаълони ҳизбии он баромад кард.

7 апрел дар Боку маҷлиси машваратии агрономҳо барпо шуд, ки дар он Ҳ. Алиев баромад намуд.

8 апрел Ҳ. Алиев дар Сумгаит бо вазъи кори корхонаҳо ошно шуд ва 9 апрел маҷлиси фаълони шаҳро даъват наму-да, суҳанронӣ кард.

10 апрел Ҳ. Алиев Сафири Фавкулудда ва Мухтори Ҷумҳурии Демократии Афғонистон дар Иттиҳоди Шӯравӣ Ҳабиб Мангалро ба ҳузур хост.

11 апрел Ҳ. Алиев дар шабнишинии тантанавӣ бахшида ба 60-солагии театри русии драмавии ба номи С. Вурғун суҳан ронд.

18 апрел Ҳ. Алиев дар шанбегии ленинӣ коммунистӣ дар Боку иштирок дошт.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев вазири маорифи Ҷумҳурии Халқии Булғория Александр Фолро қабул намуд.

23 апрел Ҳ. Алиев ба роҳбарони ҷумҳурӣ дар маросими дафни нависандаи намоён, арбоби ҷамъиятӣ, узви КМ ҲК Озарбойҷон, вакили Шӯрои Олии СССР, котиби Иттифоқи нависандагони Озарбойҷон Имрон Қосумов иштирок наму-данд.

24 апрел Ҳ. Алиев ба сохтмони роҳи оҳани нав рафт ва баъд дар қисмати Болочари он дар маҷлиси ҷаъолони ҳизбӣ иштирок намуд.

29 апрел Ҳ. Алиев ба корхонаҳои нави пойтахт даромада, фабрикаи пойафзол, осӣё, заводи шампану шароб, таҷҳизоти нави Боқуи нав рафта, заводи коркарди нафти ба номи Владимир Илиҷро бидид.

1 май Ҳ. Алиев дар намоиши якумимайии меҳнаткашонӣ Боқу иштирок намуд.

4 май Ҳ. Алиев ба маҷаллаҳои «Азербайҷан коммунистӣ» ва «Литературный Азербайҷан» ордени Дӯстии халқхоро супурд.

5 май дар Хонаи актёр А.М. Шарифзода анҷумани V Киноматографистони Озарбойҷон ифтиҳо шуд, ки дар он Ҳ. Алиев иштирок дошт.

7 май маросими кушодани ҳайкали ёдгорӣ ба разведкачии афсонавӣ Рихард Зорге баргузор шуд. Вай дар гардишгоҳи ҷодаи самад Вурғун хиёбони Киевск қомат рост кард, ки расоми халқии СССР Владимир Тсигал сохтааст. Дар расми ифтиҳо ёдгорӣ роҳбарони Вазорати мудофияи СССР, ҷонишини раиси КГБ – и СССР В. Крючков, намояндагони беҳатариӣ ҶДГ ва дигарон иштирок доштанд.

8 май дар ҷаласаи X ҷумҳуриявии кашшофон иштирок дошт.

9 май дар тадбирҳои анъанавӣ бахшида ба Рӯзи Ғалаба иштирок кард.

15 май Ҳ. Алиев бо маъруза дар Пленуми КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, ки дар он тадбирҳои ташкилӣ – сиёсии КМ ҲК ҷумҳурӣ оиди ба амал татбиқ кардани қарорҳои анҷумани XXVI КПСС ва вазифаҳои дар маърузаи Л.И. Брежнев пешниҳодшуда ба муҳокима гузошта шуда буд, ба ромад намуд.

21 май Ҳ. Алиев иштирокдорони конфронси байналхалқии «Забон ва шахр»-ро қабул фармуд.

22 май Ҳ. Алиев дар Тифлис, дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 60-солагии РСС Гурҷистон ва Ҳизби Коммунистии он ширкат варзид.

29 май Ҳ. Алиев гурӯҳи иштирокдорони иҷлосияи илмӣ «анҷумани XXVI КПСС ва вазифаҳои омӯзиши муносибатҳои миллӣ дар СССР»-ро қабул намуд.

30 май Ҳ. Алиев дар Кировобод маҷлиси ҷаёлони ҳизби-ро бахшида ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбӣ – корҳои сиёсӣ дар партави қарорҳои анҷумани XXVI КПСС гузаронид.

Ҳамон рӯз дар Кировобод мувофиқи Фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР расми ифтитоҳи ҳайкали биринҷии ду қарат Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ, Маршали СССР И. Баграмян барпо гардид. Дар расми ифтитоҳ Ҳ. Алиев ва ҳуди «гунаҳкор» фарзанди сарзамини Озарбойҷон иштирок доштанд.

7 июн расми ифтитоҳи Хонаи эҷодии нависандагон дар Шувелян барпо шуд.

Ҳамон рӯз ба он ҷо қариб ҳамаи аъзои Иттифоқи нависандагони Озарбойҷон гирд омада буданд. Ҳ. Алиев низ омад, тасмаи сурхро бурид дар роҳрав, сипас дар толори гуфтугӯи котиби якум КМ бо адибон давом намуд.

9 июн дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 50-солагии сохтани Институти тиббии ба номи Наримонови Озарбойҷон ва мукофотонида шудани вай бо ордени Байрақи Сурхи Меҳнат барпо гардид. Дар Маҷлис Ҳ. Алиев нутқ кард.

12 июн Ҳ. Алиев дар анҷумани VII Иттифоқи нависандагони ҷумҳурӣ суҳанронӣ намуд.

Дар баробари комёбиҳои зиёди адабиёти Шӯравии Озарбойҷон, ӯ диққати ҳозиринро ба доғҳои «сафед»-и ҷаёлияти соҳибони қалами ватанӣ ҷалб намуд.

«Ватани Низомӣ, Фузулӣ, Ҳоконӣ, Насимӣ, Охундов ва Маммадуллоҳи Узаир Ҳочибеков ва Мамед Саид Ордубодӣ аз нависандагони муосир ва шоирон асарҳои шоёни таҳсин умедвор аст, ки дар пайраҳаи таърих дурахши худро дошта бошанд, аз байнашон арбобони адабиёт, санъат, таърих ва илм сабзида бароянд. Касби нависандагӣ касби таърихнависиро менамояд. Ва бигуздор дар ин пайраҳаи мушкулгузар шуморо осори дурахшонии Самад Вурғун илҳом бибарзад, ки дар драмаи оличаноби худ «Воқиф» («Вағиф») симои таърихии шоири бузурги Озарбойҷонро ба вучуд овардааст, бо ҳақиқатбаёнӣ хайратовар ҳаёти иҷтимоӣ – сиёсии он даврро дода тавонистааст».

Ҳ. Алиев ба хотир мерасонад, ки КМ ҳамеша диққати қалон меод ба омӯзишу таҳвиқи тарғиби осори классикони адабиёти Озарбойҷон. Дар ҳамин бора гувоҳӣ медиҳад қарорҳои солҳои охир қабулкардаи КМ «Дар бораи чораҳои беҳтар омӯхтани осори классикони адабиёти бадеӣ», «Дар бораи тадбирҳои беҳтар омӯхтани ба ҷои ҳозир қардан ва тарғиби осори адабии бузургтарин шоири мутафаккири Низомии Ганҷавӣ», «Дар бораи пурзӯр намудани омӯзиши осори шоири Озарбойҷон – маорифпарвар Мирзо Шафии Возеҳ».

Ӯ дар хусуси таъсири неки адабиёту маданияти рус, ки дар оянда ҳам боиси рушди адабиёт ва маданияти Озарбойҷон мегардад, ғайр аз. Монда нашуда аз адабиёти классикӣ ва муосири рус истифода бояд кард, аз боигарии он моҳирона истифода бояд бурд, ин ягона роҳи тақомулдиҳанда, ки адабиёти мо бояд ибрат гирад, адабиётро бо ғояҳои интернационалӣ бояд фаро гирифт, аз адабиёти пешқадами ҷаҳон ибрат бояд гирифт»

Дар сухани Ҳ. Алиев дар анҷуман ҷои асосиро мавзӯи Ҷануби Озарбойҷон ишғол кард.

«Дар сафи Иттифоқи нависандагон пурмахсул қор мекунад адибон аз самти ҷануби Озарбойҷон, – гуфт ӯ. –

Рохбарияти Иттифоқи нависандагон ба онҳо диққати махсус бояд диҳанд. Асарҳои онҳоро васеъ тарғибу ташвиқ бояд намуд чӣ дар кишвар ва чӣ берун аз он. Лозим аст, ки мо ба робитаҳои адабиётҳо диққати ҷиддӣ бидиҳем, умуман дар тамоми ҷабҳаи маданият инро рӯҳан таври эҷодӣ бояд амалӣ гардонид, аз таҷрибаи адибони бародар бояд ибрат гирифт, ки адабиёти бою қадимиву пурмӯхтаво доранд».

16 июн Ҳ. Алиев ба гурӯҳи рохбарони ҳизбии ҷумҳурӣ мукофот супурд.

17 июн дар клуби ба номи Ф. Дзержинский, маҷлиси ғаёлолони ҳизбию хоҷагии ҷумҳурӣ барпо гардид, ки ба ҷораю тадбирҳои амалан ба ҳаёт татбиқ намудани вазифаҳо дар соҳаҳои хоҷагии қишлоқ, ки дар маърӯзаи Л. Брежнев ва дар баромади вай дар Гурҷистон оварда шудаанд. Ҳ. Алиев дар маҷлис маърӯзаи пурмӯхтавое кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев кино-режиссери машҳур – артисти Халқии СССР, Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ, дорандаи мукофоти давлатии СССР С. Герасимов ва артисткаи Халқии СССР Т. Макароваро, ки ба сабаби намоиши филми «Ҷавонии Пётр» дар Боку меҳмон буданд, қабул фармуд.

Қариб ки тамоми моҳи июли соли 1981-ро Ҳ. Алиев дар сафарҳо ба навоҳии хоҷагии қишлоқи ҷумҳурӣ гузаронд: бо рафти корҳои саҳро ошно шуд, дар хоҷагиҳои пахтакорӣ, ғаллакорӣ, боғдорӣ бо меҳнаткашону мутахассисон ошно гардид, сӯҳбатҳо кард, дар ноҳияҳо маҷлисҳои машваратии минтақавӣ барпо намуд.

2 июл Ҳ. Алиев ба ноҳия Астарин ташриф бурд, дар пленуми кумитаи ноҳияи ҳизбӣ иштирок кард.

3 июл Ҳ. Алиев дар ноҳияи Ақдам ҷаласаи ғаёлолони ҳизбию хоҷагиро баргузор намуд.

11 июл Ҳ. Алиев ба ноҳияи Ақдам рафт, бо хоҷагӣ ошно шуд ва маҷлиси ғаёлонро доир намуд. Дар нимаи дуёми рӯз вай ба ноҳия Аҳсуин гузашт, ки он ҷо низ маҷлиси ғаёлонро доир кард.

14 июл Ҳ. Алиев бо хоҷагиҳои ноҳияи Қосум Исмоилов рафта ҷаласаи ғаёлонро доир намуд.

24 июл Ҳ. Алиев дар колхозии ба номи Калинин ноҳияи Исмоилинск буд ва ба хоҷагӣ Ордени Байрақи Сурхи Меҳнат супурд.

Дар ин хоҷагӣ то он вақт қариб 30 соли бебадал Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ, узви КМ ҲК Озарбойҷон, узви Президиуми Шӯрои Олии ҷумҳурӣ Николай Василевич Никитин роҳбарӣ карда буд.

Аз рӯйи хотираи шохидон муваффақиятҳои собиқ колхозии Ивановка ҳатто баробари дидан андоми Ҳ. Алиевро дигар кард. Фермаҳо бо говҳои сершир, ки аз ҳар сар 4 то 5 ҳазор килограми шир медушидаанд, майдонҳои ба кишт ҳамеша тайёр, ки аз ҳар гектараи то 48 сентнер ғалла мебардоштаанд (ва ин қатъи назар аз он ки замини хоҷагии ба номи Калинин ба қатори обёришаванда дохил намушуд), шаҳрчаи хеле ободу зебои типии шаҳрӣ бо варзишгоҳ, меҳмонхона, бемористон, Хонаи маданият, Хонаи хизмати маишӣ ва «Универмаг, Маркази савдо ва комбинати кӯдакон ҳайратафзо метофт. Ғайр аз ин дар Ивановка заводҳои муму бетон, ғишт, корхонаи коркарди ҷӯбу тахта – арра мавҷуд буданд».

Диққати Ҳ. Алиевро ба вижа ҳолати фермаҳои чорводорӣ ва тамоми масоҳати комплекси, ғӯшаи ҳӯрокаи чорво, ташкили бордорсозии сунӣ, истифодаи олий аз механизмҳо (техника) – дараҷаи баланди ташкили ҷӯшидани шир бо механизм, маҳсули зиёд аз он ва сифати шир ҳайратафзо буданд. Ва боз як чизро Ҳ. Алиев дар суханронияш махсус қайд карда гузашт: «Мо эҳсос намудем, ки бо ҷӣ гуна меҳр, завқу

ҳавасу манфиатдорӣ ва чидду ҷаҳд нисбат ба кору вазифаи худ ҳар як фард, ки дар ферма дар таъмини ҷорво бо ҳӯрокаи муносибат мекунад, чӣ тавр онҳо кори худро хуб омӯхтаанд».

Рӯзи дуюм дар ҳоҷагии ба номи Калинин семинари машваратии роҳбарони ноҳияҳо, бо иштироки намояндагони вазоратҳои ҳоҷагии қишлоқ ва идораҳо, олимон, мутахассисоне, ки бо ҷорвопарварӣ ва таҳияи ҳӯрокаи ҷорво машғуланд, баргузор гардид. Мақсади асосии семинар барои тамоми ҳоҷагиҳои дигар чун намуна нишон додани таҷрибаи калининиҳо дар бораи раванку ривочи ҷорводорӣ ва таҳияи ҳӯрокаи фаровони он буд.

25 июл Ҳ. Алиев дар ноҳияи Исмоилинск маҷлиси ҷаёлонро доир намуд.

26 июл дар ҷашнгирии Рӯзи ҳарбии флоти Баҳрии СССР иштирок дошт. Ҳамон рӯз дар Халиҷи Боку паради тантанавии киштиҳои ҳарбии дорандаи Байрақи Сурхи Меҳнат гурӯҳи киштиҳо барпо гардид.

27 июл Ҳ. Алиев узви КМ ВСРП, директори генералии комбинати ҳоҷагии қишлоқ «Бабола» Роберт Бургертро, ки дар ватан буду бо даъвати КМ КПСС омада буд, қабул кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар театри ба номи А.С. Грибоедов намоишномаи «Қонуни абадият» («Закон вечности»)-ро тамошо кард.

2 август Ҳ. Алиев «Озардавлатуниверситет» ва Институти политехникро дида, бо рафти гузаронидани имтиҳонот ошно шуд.

29 август мулоқоти анъанавии ҷаёлонии ҳизбии ҷумҳурӣ бо донишҷӯён баргузор шуд.

Дар баромади роҳбари ҳизбии ҷумҳурӣ рақамҳои хотирмон садо доданд: имсол ба мактабҳои олиӣ берун аз ҷумҳурӣ 853 кас, аз ҷумла, ба курси якум 720 донишҷӯ, 42 кас дар Институти авиатсияи граҷдаи шаҳри Киев дохил шудаанд. Ҷамъ

дар соли 1981 дар мактабҳои олии СССР аз рӯйи 244 тахассус бояд, ки 3 ҳазору 600 ҷавонписару духтарони Озарбойҷон таҳсил бикунанд.

31 август Ҳ. Алиев ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони Куба Жозе Доменече Бенитесро қабул фармуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев олими намоёни Норвегия ва сайёҳ Тур Хейерделро қабул намуд.

Дар аснои сӯҳбат Тур Хейердел, аз ҷумла гуфт: «Ман дар мамлакатҳои гуногун будам. Вале дар ягон ҷо ман чунин ғамхориш давлатро барои рушди илм, мисли Иттиҳоди Шӯравӣ ва ҷумҳурии шумо надидам. Ман бидидам, ки чӣ қадар қорҳо анҷом дода шудаанд барои нигоҳдории ёдгории Гобустон, ки дар ихтисос бас пешрафтаи эҳёи қадимтарин нигоҳдори шудааст. Онро на танҳо нигоҳдори бояд кард, балки ин гуна бозёфтҳои мавзӯи омӯзиши чуқур ва таҳқиқоти мутахассисони ҷуртаҷриба бояд қарор дод».

3 сентябр дар Боку конференсияи ҷавонони байналхалқӣ дар мавзӯи «Ҷавонон пешрафт ва сулҳ» барпо гардид. Дар он намоёндагони ташкилотҳои ҷавонон аз 38 мамлақати ҷаҳон – Осиё, Африқо, Америкаи Лотин, фириастодагон аз мамлакатҳои сотсиалистӣ, намоёндагони ҷавонони ташкилотҳои байналхалқӣ, ВЛКСМ, кумитаҳои ташкилобҳои ҷавонони СССР ширкат доштанд. Конференсияро Котиби генералии ООН Курт Валдхайм ва директори генералии ЮНЕСКО Амаду М.М. Бой табрик гуфтанд.

Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи конференсия нутқ эрон кард.

4 сентябр маҷлиси ғаёлони ҳизбии ноҳияи Бардин баргузор шуд.

5 сентябр Ҳ. Алиев дар ноҳияи Собиробод маҷлиси ғаёлонро баргузор намуд.

Ҳамон рӯзҳо дар ноҳияҳои номбурда маҷлисиҳои машваратии минтақавии роҳбарони ноҳияҳои пахтакори ҷумҳурӣ бар-

гузор шудаанд, ки дар онҳо аъзо ва номзадҳо ба аъзогии Бюрои КМ низ иштирок доштанд. Дар ин маҷлисоҳо ҳамаи ноҳияҳо ӯҳдадориҳои сотсиалистии худро аз рӯи фуроҳии «тилои сафед» афзоиш доданд ва дар натиҷа чунин қабул карданд, ки ба мамлакат ҳосили аз ин пеш дида нашудае бояд бисупоранд – 1 миллион тонна.

11 сентябр Ҳ. Алиев дар ноҳияи Ҷалилобод меҳмон шуд ва дар он чаласаи ҷаёлонии ҳизбию хоҷагиро дар он ҷо доир кард.

12 сентябр Ҳ. Алиев ба Шемаҳи сафар кард. Хоҷагии ноҳияро гашта бидид, дар боғоту покзорҳои он гашта навъи ангури машхуро бо номи «Матраса» бидид, бо номҳои зиёди ангур ошно гардид, дар корхонаҳои шаробсозӣ даромада, дар совхозии ба номи Собир навъи шаробҳои бисёрсоларо дар тоҷори ҷошнигирӣ (дегустатсия), ки ҷамъоварӣ намуда гузоштаанд, ошно шуд.

Дар ҳамон рӯзҳо маҷлиси машваратии минтақавии роҳбарони ноҳияҳои боғпарвар давом доштанд. Дар он чаласаи рақамҳои аз ин пеш ғушношунид садо доданд. Боғдорони Озарбойҷон ба Ватан – 1.600.000 тон ангури навъи гуногун месупоранд. Дарачаи шакараки онро низ баланд месозанд – то 18% дар миқёси ҷумҳурӣ, ба ҳисоби миёна.

18 сентябр Ҳ. Алиев дар Тифлис дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 60-солагии ҳавзаи ҳарбии Байраки Сурхдори Қафқоз иштирок ва суҳанронӣ намуд.

21 сентябр дар Боку анҷумани XXII Менделеевии химияи умумӣ ва таҷрибавӣ ба қори худ шурӯъ кард.

Анҷуманро ноиб-президенти Академияи илмҳои СССР, академик Овчинников ифтитоҳ намуда рақамҳои зеринро иб-роз дошт: ба анҷуман бештар аз 2 ҳазор олиму арбобони саноатӣ аз тамоми минтақаҳо ва ҷумҳуриҳои СССР ташириф овардаанд. Дар Форум роҳбарони саноати химиявии мамла-

катҳои сотсиалистӣ, бузургтарин намоёндогони илми химияи бештар аз 20 мамлакат ҳузур доранд. Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи анҷуман баромад карда табрик намуд ва табрикоти Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежневро хонда дод, ки ба адреси ин анҷуман ирсол дошта буд.

26 сентябр Ҳ. Алиев чаласаи Институти нафту химияи ба номи М. Азизбекови Озарбойҷонро бо 60-солагии чашнаш табрик намуд ва ба институт Грамотаи Фахрии Президиуми Шӯрои Олии РСС Озарбойҷонро супурд.

27 сентябр Ҳ. Алиев ба ноҳияи Хачамас рафт, ҳамон ҷо осоишгоҳи Худот ва Набронро бидид. Вай ояндаи дурахшони ин мавзеҳои хушобу ҳаворо баланд арзёбӣ намуд ва барои ривочи саёҳат (туризм) мувофиқ ёфт, барои сохтмони осоишгоҳ (пансионату санатория) тавсия ва маслиҳат дод.

29 сентябр Ҳ. Алиев иштирокчиёни маҷлиси Президиуми ассотсиатсияи файласуфони байналхалқиро ба ҳузур пазируфт.

30 сентябр Ҳ. Алиев узви КМ Ҳизби коммунистии Булғория, директори калони агенти телеграфи Булғория Боян Трайковро қабул намуда сӯҳбат кард.

2 октябр Ҳ. Алиев кормандони идораи адлияи Афғонистонро қабул намуд.

Аз 4 то 6 октябр дар ҷумҳурӣ тадбирҳои ҷашнӣ ба шарафи 840-солагии Рӯзи таваллуди шоири бузурги Озарбойҷон Низомии Ганҷавӣ давом намуданд. Дар ин ҷашн шоиру навишандагон аз ҳамаи ҷумҳуриҳои Иттиҳоди Шӯравӣ даъват шуда буданд. Дар рӯзҳои ҷашн Ҳ. Алиев аз наздик бо адибон, олимон, шарқшиносон вохӯрд, сӯҳбат кард, ҳатто ҳамроҳи гурӯҳи меҳмонон ба Кировобод (Ганҷа) бирафт, ки ҷойи таваллуди ин шоири мутафаккир маҳсуб мешавад.

6 октябр Ҳ. Алиев ба НГДУ «Наримоновнефт» ташириф бурд.

Ҳамон бегоҳӣ дар Қасри В.И. Ленин шабнишинии тантанавӣ, бахшида ба 840-солагии Рӯзи таваллуди классики адабиёти ҷаҳон, шоиру мутафаккири Озарбойҷон Низомии Ганҷавӣ баргузор гардид. Дар шабнишинӣ тамоми роҳбарони ҷумҳурӣ бо сарвари Ҳ. Алиев ҳамчунин меҳмонони беҳисоб – адибон аз ҷумҳуриҳои иттифокӣ ва аз хориҷи кишвар ҳузур доштанд.

10 октябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба Рӯзи кормандони хоҷагии қишлоқ дар Қасри ба номи В. И. Ленин иштирок намуд.

12 октябр дар КМ ҲК маҷлиси машваратӣ оид ба хоҷагии қишлоқ доир шуд.

21 октябр Ҳ. Алиев ба Мингечаур ташриф бурд, ки он ҷо ба расми ифтитоҳи «Энергоблок»-и ГРЭС-и Озарбойҷон (дорои иқтидори 300 ҳазор кило-ват калондарин дар Қафқоз истгоҳи барқии бо гармӣ коркунанда баргузор мешуд. Дар назар буд, ки танҳо ҷаҳор қисмати блокҳояш ба кор медароянд. Ў бо шахр ошно шуд, биноҳои сохташавандаро аз назар гузаронд.

23 октябр ЦСУ (Управления статистикии марказии) Озарбойҷон эълонияе ба ҷоп расонид: дар таърихи пахтакории ҷумҳурӣ ба давлат 1 миллион тонна пахта супурда шудааст, ки 400 ҳазор тоннааш изофа ба нақша аст.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба нависандаи халқии Озарбойҷон, ба раиси иттифоқи нависандагони ҷумҳурӣ, Раиси Шӯравии кумитаи яқдили мамлакатҳои Осиё ва Африқо Мирзо Иброҳимов ордени Ленин ва Нишони тилоии «Досу болға» супурда, ўро бо 70-солагии Рӯзи таваллудаш табрик намуд.

30 октябр Ҳ. Алиев гурӯҳи муҳаррирон – коммунистонро аз Ҷумҳурии Федеративии Олмон қабул фармуд, ки сардорашон Эберхард Вебер аз хадамоти матбааи Ҳизби Коммунисти Олмон буд.

Хамон рӯз ташкилоти ҳизбии ҷумҳурий номаи табрикии Л. Брежневро дастрас намуд, ки ӯ меҳнаткашони Озарбойҷонро бо иҷрои ўҳдадории сотсиалистии соли 1981 табрик намуда буд. Мувофиқи ахбори Управленияи Эҳсоия ҷумҳурий дар соли якуми 5-солаи XI ба давлат 1 миллиону 9 ҳазор тонна пахта супурдааст ва 1 миллиону 602 тонна ангур расонда додааст. Озарбойҷон аз рӯйи ҷамъбасти солона дар мамлакат аз ҳама бузургтарин истеҳсолкунандаи ангур маҳсуб гардид.

31 октябр дар Қасри ба номи В. И. Ленин ба ин муносибат митинги меҳнаткашон барпо гардид, ки дар он Ҳ. Алиев нутқи калон эрон намуд.

Дар ҳамон рӯз дар рӯзномаи «Правда» мақолаи Ҳ. Алиев «Аз майдонҳои Озарбойҷон» («С полей Азербайджана») чоп шуд, ки ӯ дар бораи меҳнаткашони ҷумҳурий ва пешрафти хоҷагии қишлоқ ва иҷрои нақшаҳои халқию хоҷагиро қисса мекард.

4 ноябр Ҳ. Алиев дар театри драмаи Озарбойҷон намоишномаи «Хуршедабонуи нотава»-ро тамошо кард. Нақши асосиро Амалия Паноҳова бозида буд, мусиқии онро Ориф Меликов навишта аст.

6 ноябр Ҳ. Алиев дар Қасри ба номи В. И. Ленин бо маъруза дар ҷаласаи тантанавӣ, бахшида ба 64-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр баромад кард.

7 ноябр Ҳ. Алиев дар паради идона ва намоиши идонаи меҳнаткашони Боку ба ифтихори Октябри Кабир иштирок кард.

11 ноябр Ҳ. Алиев иштироккунандагони семинари тарбодшиносон (ревмотологҳо)-ро қабул фармуд.

16 ноябр Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ КПСС баромад намуд, ки он ҷо маърузаи ҷонишини Раиси Шӯрои вазирони СССР, раиси «Госплан»-и СССР Н. Байбаковро «Дар бораи нақшаи давлатии пешрафти иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР дар

солҳои 1981 – 1985 ва дар бораи нақшаи давлатии пешрафти иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР барои соли 1982» ва вазири молияи СССР В. Гарбузовро «Дар бораи бюджети давлатии СССР дар соли 1982» шунавид.

17 ноябр дар Москва, дар толори Қасри Калони Иттифок шабнишинии ботантана, бахшида ба 840 – солагии рӯзи таваллуди шоир ва мутафаккири Озарбойҷон Низомии Ганҷавӣ баргузор шуд. Дар шабнишинӣ элитаи сиёсӣ ҳизбии мамлакат, дар симои котибони КМ КПСС М. Горбачев ва М. Зимин, роҳбарони ташкилотҳои нависандагони ҷумҳуриҳои иттифокӣ, олимон – шарқшиносон ширкат варзиданд. Маърузаро котиби КМ ҲК Озарбойҷон роҷеъ ба мафкура Ҳ. Гасанов хонд.

18 ноябр дар «Литературная газета» мусоҳибаи машҳури Ҳ. Алиев бо номи «Бигзор ҳақиқат боло гирад...» чоп шуд.

19 ноябр дар Москва дар Бинои марказии меъморон шабнишинӣ бахшида ба РСС Озарбойҷон баргузор шуд. Дар он Ҳ. Алиев ва ҳамаи аъзои КМ ҲК Озарбойҷон, меъморони машҳури Россия, рассомон, арбобони илму маданият иштирок доштанд. Ҳ. Алиев дар бораи комёбиҳои Озарбойҷони Шӯравӣ дар солҳои охир таври зинда ва зебо ҳикоят кард.

21 ноябр Ҳ. Алиев ба ГРЭС-и Озарбойҷон рафт ва маҷлиси фаёолони шаҳри Мингечаурро доир намуд.

24 ноябр Ҳ. Алиев дар чаласаи фаёолони ҳизбию хоҷагии ҷумҳурӣ баромад намуд, ки роҳҳои иҷроӣ нақша ва ўҳдадорӣ сотсиалистиро оид ба сохтмонҳои асосӣ, дар партави вазифаҳои пеш гузоштаи Л. Брежнев дар Пленуми ноябрӣ (соли 1981) КМ КПСС муҳокима мекард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар театри опера ва балети ба номи М.Ф. Ахундов, дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 780-солагии таваллуди классики илми ҷаҳонӣ, олими барҷаста, мутафаккири Озарбойҷон Насриддини Тӯсӣ иштирок кард.

30 ноябр дар расми ифтитоҳи анҷумани VII ҷамъияти театрҳо иштирок кард.

1 декабр дар театри академикии драматикӣ ба номи М. Азизбеков Ҳ. Алиев дар шабнишинии ҷашни 100-солагии рӯзи таваллуди актёри машҳури Озарбойҷон Гусейн Араблинский иштирок намуд.

2 декабр Ҳ. Алиев дар пленуми КМ Озарбойҷон «Дар бораи ҷамъбасти Пленуми ноябрии (соли 1981) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурий, ки аз қарори пленум бармеояд» маъруза кард. Дар пленум инчунин лоиҳаи нақшаи пешрафти иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дар панҷсолаи XI ва соли 1982 низ дида баромада шуд.

3 декабр Ҳ. Алиев ҳайати намояндагони ҳизби ягонаи сотсиалистии Олмонро қабул намуд.

4 декабр дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 40-солагии торумор гардидани лашкари олмони фашистӣ дар музофоти Москва барпо шуд. Дар раёсати маҷлис Ҳ. Алиев ва дигар аъзои Бюрои КМ буданд.

5 декабр Ҳ. Алиев ба ноҳияҳои Исмоилинск рафт, ки аз зилзила зарар дида буд.

9 декабр дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 10-солагии мактаб – интернати ба номи Ҷ. Нахичеван баргузост шуд.

Ҳ. Алиев ҳамроҳи аъзо ва номзадҳо ба аъзогии Бюрои КМ дар маҷлис иштирок намуда, ба ҷамъаи интернат Грамотаи фахрии Президиуми Олии Озарбойҷонро супурд ва сухан кард:

«Дар соли 1971, мувофиқи қарори КМ ҲК Озарбойҷон, бори аввал дар кишвари мо мактаб – интернати мазкур сохта шуда буд, ки мақсад тайёр намудани ҷавонон, ба вижа ҷавонони миллати маҳаллӣ, дар мактабҳои олии ҳарбӣ ва минбаъда кор кардан дар корпусҳои Қувваҳои Мусаллаҳи СССР

буд... Дар ин муддати кӯтоҳ ҷомеаи мактаб роҳи пуршарафе тай намуд. Муҳимаш, ғояи ташкили чунин мактаб дурустии худро пурра нишон дод ва имрӯз вазифаҳои дар наздаш гузошташударо бомуваффақият иҷро менамояд.

Ин муваффақиятҳо, ки ба даст оварда шудаанд, моро конеъ мегардонад. Давоми 10 сол 540 тарбиягирандагони мактаб-интернат ба академия омӯзишгоҳҳо ва институтҳои ҳарбӣ дохил шудаанд. Онҳо ҳоло дар 47 мактаби олии ҳарбӣ таҳсил мекунанд. 130 нафари он ҷавонон аллакай афсар шуда, хизматро дар сафи Артиши Шӯравӣ ва Флоти ҳарбии баҳри давом медиҳанд. Имрӯзҳо дар ин маскан бештар аз 500 наврасон таҳсил мекунанд, ки 310 нафарашон ҳамин сол қабул гардидаанд.

... Мебоист дар бораи душвориҳо низ гап зад, ки дар аввали ташкили ин таълимгоҳ мавҷуд буд. Ростӣ гапро бояд гуфт, ки он вақт осон набуд. Ҳанӯз таҷрибаи кофие надоштем. Бисёр одамонро фаҳмондан лозим меомад, ки мо бояд мактабҳои таҳиякунандаи мутахассис дошта бошем, муаллимони ба ин кор мувофиқро интихобан ёфта овардан лозим буд, ки чунин ҷомеа аз ҷомеаи муаллимони дигар мактабҳо тафовут дошта бошанд, барои кори пурсамари онҳо базаи моддӣ – техникӣ ба вуҷуд овардан лозим буд ва ғайра.

Дар қатори муаммоҳо, кори интихоб намуда гирифтани мураббӣён дар навбати аввал қарор дошт. Мо мушкilotи ин корро медонистем, ки дирексия чӣ қадар душворӣ мекашид. Муаллимон дар ҳалли ин мушкilot ёрии амалӣ мерасониданд. Ана гирем ҳамин солро. Ба ҷои 300 ҷой 650 ҷавонон хоҳиш зоҳир намудаанд, ки ба ин мактаб дохил шаванд. Конкурси ҳақиқӣ, мисли мактабҳои олии! Ва мо боварии комил дорем, ки чунин конкурс боз ҳам калонтар мешавад».

10 декабр Ҳ. Алиев мукофотҳои давлатиро ба шоирон С. Рустам ва Б. Озароғли супурд.

12 декабр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 100-солагии омӯзишгоҳи бахрнавاردони Боку ширкат намуд.

15 декабр дар вохӯрӣ бо собикадорони артиши 18-уми ҳамноми осорхонавӣ, бахшида ба 75 солагии рӯзи таваллуди Л. Брежнев Котиби генералии КМ КПСС баромад намуд.

18 декабр Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзо ва номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС дар Қасри калони Кремл, ки маросими супурдани мукофотҳои олии мамлакатҳои сотсиалистӣ ба Котиби генералии КМ КПСС, Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Л. Брежнев ба шарафи 75-солагии рӯзи таваллудаш иштирок намуд. Ҳамон рӯз Брежнев бо Ордени Ленин ва ҷаҳорумин нишони «Ситораи тилоӣ»-и Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ мукофотонида шуд.

19 декабр Ҳ. Алиев бо сухани табриқӣ дар толори Георгиеви қасри Кремл дар қабули ташкил намудаи КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР ва Шӯрои Вазирони СССР ба шарафи 75-солагии Л. Брежнев баромад намуд.

22 декабр дар Озарфилармонияи ба номи М. Магомаев шаби тантанавии бахшида ба 180-солагии Ошиқ Алӣ барпо шуд, ки дар он Ҳ. Алиев ширкат дошт.

23 декабр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 60-солагии Институти омӯзгорӣ ба номи В.И. Ленини Озарбойҷон барпо гардид, ки дар он Ҳ. Алиев иштирок намуда, ба ҷамоаи институт Грамотаи Фаҳрии Президиуми Шӯрои Олии Озарбойҷонро супурд.

25 октябр Ҳ. Алиев дар шабнишинии адабию бадеӣ бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди Абдулло Шоик иштирок намуд. Шабнишинӣ дар театри драмавии ба номи М. Азизбеков баргузор гардид.

29 декабр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 25-солагии телевизиони Озарбойҷон иштирок кард.

1982

3 январ дар рӯзнамаҳои ҷумҳуриявӣ табрики Котиби генералии КМ КПСС ба муносибати анҷом ёфтани сохтмон дар Боку – Комплекси нави дастгоҳҳои технологияи дигаргунсози каталитии бензин ва коркарди нахустини нафт ҷоп шуд.

4 январ дар заводи коркарди нафти Боку ба номи анҷумани XXII КПСС митинги намояндагони меҳнаткашони Боку барпо гардид, ки бахшида ба табрики Котиби генералӣ сурат гирифта буд.

Дар аввали соли 1982 бор бастан ба дастгоҳи «ЭЛОУ АВТ ба БНЗ»-и, яъне заводи ба номи анҷумани XXII ҳизби КПСС то дараҷаи лоиҳавияш, бахусус истеҳсоли маводи нисбатан тозаю шаффофи маҳсулоти нафт ва гирифтани рӯғаниёти дараҷаи олии маторҳо муяссар гардиданд. Дар бораи комплекси капиталии тоза баровардани маҳсулоти бензин дар корхонаи ба номи Владимир Илич, ки тавонист барориши бензинро ба 3,5 баробар зиёдтар созад ва тамоми маҳсулоти коркардшударо ба дараҷаи олии сифат баровад.

Комплексҳои нав қисми асосии барнома оид ба дигаргунсозӣ ва навсозии саноати коркарди маҳсулоти нафти ҷумҳурии солҳои 1970 сурат гирифта буд. Ҳаминро гуфтан кофист, ки ҷиҳати пешрафти ин соҳа давоми 10 сол 400 миллион сӯм сарф шуда буд.

6 январ Ҳ. Алиев нишони «50 сол аъзои КПСС буд»-ро ба гурӯҳе аз собикадорони ҳизб супурд.

8 январ Ҳ. Алиев шохмотбози ҷавони Озарбойҷон, гроссмейстер Гарри Каспаровро ба ҳузур хост.

15 январ якҷоя бо гурӯҳи калони арбобони адабиёт ва

санъат ба Шушу, ба расми ифтитоҳи мақбараи шоири шаҳири Озарбойҷон Воқиф ташриф бурд.

Ҳамон рӯз хабарнигори «Озарахбор» дар репортажҳои худ аз ҷои воқеа ахбор медоданд: «Ҳокистари ӯ дар тепаи сангин аст, рӯйи он мақбара сохта шудааст (муаллифаш – меъморҳо – аъзо-корреспонденти АИ РСС Озарбойҷон А. Саломзода ва Э. Кануков, ҳайкалтарош М.Мустафоев). Он мақбараи чаҳоркунчааст, ки бо сангҳои сурхи хоро аз берун оро дода шудааст, аз дарун бо мармари сафед. Байни панҷара шабакаи даҳма ҷой дода шудааст, ки дар мобайнаш тобути сангин аз санги мармари сиёҳ... Даруни толор тағи девор тандис (ҳайкал) аз санги мармари сафед – Воқиф ба тамошобин менигарад. Аз ин ба баъд мақбара чун як қисми ҷудонапазири симои Шуши қадимӣ, вале ҷавон хоҳад монд».

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба расми ифтитоҳи Хонаи назми дигаре иштирок намуд, баъд маҷлиси ғаёлони вилояти худмухтори Кӯхистони Қарабоғро гузаронд.

Дар ҷаласа баромад намуда Ҳ. Алиев оид ба дигаргуниҳои иҷтимоӣ иқтисодии солҳои охири ВХКҚ гап зад: «Имрӯз дар маҷлиси мо бо миннатдорӣ дар бораи гузаронидани роҳи оҳан ба Степанокерт, оварда шудани қубури газ сухан карданд. Ёд дорам, ки соли 1971-ум, вақте ки ман дар конфронси вилоятӣ ҳизбӣ иштирок доштам, дар бораи гузаронидани роҳи оҳан ва қубури газ чун кори ҳаллаш номумкин гап мезаданд. Ҳамин гуна гапҳо дар бораи гузаронидани қубури обу сохтани институти омӯзгорӣ низ вучуд доштанд. Ана ҳоло ҳамаи онҳо амалӣ шудаанд.

Албатта, ҳалли ин масъалаҳо осон набуданд, онҳо маблағгузориҳои калонро тақозо доштанд ва барои ин ҷидду ҷаҳди зиёди кормандони органҳои ҷумҳурию иттифоқӣ лозим буд. Вале ҳамааш акнун ҳал шудааст ва мо акнун дар ин бора бо ифтихор гап мезанем, дар бораи вилояти худмухтору ҷумҳуриамон гап

межанем. Некӯаҳволии мардум торафт боло меравад... Дар сӯҳбат (бо сокинони Степанокерт ва Шушӣ – Э.А.) ман пурсон кардам, ки чӣ мушкил доранд, аз ягон ҷиҳат норизоанд, дар ҷавоб ман танҳо суҳанони миннатдорию эътирофро шунидам».

18 январ Ҳ. Алиев дарси якҷояи ду мактаби коммунизми илмиро дар управленияҳои нафту газ истеҳсолкунандагони ба номи Н. Наримонов гузаронд.

19 январ дар Боку маҷлиси ҷаъолони ҳизбию ҳоҷагии ҷумҳурӣ барпо шуд, ки масъалаи натиҷаҳои соли гузашта ва ӯҳдадорихоро барои соли 1982 ва тамоми 5-солаи ХІ муҳокима ва баррасӣ мекард. 22 январ ӯҳдадорихои сотсиалистии меҳнаткашони Озарбойҷон дар ҳамаи рӯзномаҳои ҷумҳурӣ ба ҷоп расиданд.

19 январ Ҳ. Алиев Раиси иттифоқи бастакорони СССР Артисти халқии СССР Т. Хренниковро ба ҳузур пазируфт.

20 январ дар Озардавлатфилармонияи ба номи М. Магомаев Ҳ. Алиев дар консерти бомуваффақият гузашта бо иштироки муаллиф – Қаҳрамони меҳнати сотсиалистӣ, дорандаи ордени Ленин ва мукофоти давлатии СССР ва РСФСР, артисти халқии СССР Т. Хренников иштирок намуд.

22 январ Ҳ.Алиев узви Бюрои Сиёсӣ, Котиби КМ МПЛА – ҳизби меҳнат, узви комиссияи доимии (Президиуми) ассамблеяи Халқии ҷумҳурияти Халқии Ангола Лусиа Лараро қабул фармуд, ки дар Озарбойҷон қарор дошт.

23 январ Ҳ.Алиев дар тамошои намоишномаи театри марказии Артиши Шӯравӣ иштирок намуд. Дар ҷаҳорҷӯбаи сафари эҷодии театри «Дӯстӣ» артистони Москва мазҳакаи нависандаи америкоӣ Нил Саймон «Охири ошики шайдо»-ро ба сахна гузоштанд, ки ин корро Александр Бурдонский амалӣ гардонид.

27 январ ба Боку ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Тализин омад. Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев ўро дар КМ қабул

намуд ва бегоҳӣ дар қасри «Гюлистон» – и шодмон зиёфати шои дӯстона барпо шуд, ки ба шарафи ҷаласаи Байниҳукумати комиссияи Шӯравияи Венгрия ораста шуда буд.

30 январ Ҳ.Алиев дар театри опера ва балети ба номи М. Ф. Ахундов, дар намоиши операи Ҷаҳонгир Ҷаҳонгиров – «Қисмати Ҳофиз» иштирок намуд.

5 феврал Ҳ.Алиев дар анҷумани XVI Иттифокҳои касабаи Озарбойҷон иштирок намуд.

6 феврал Ҳ. Алиев дар анҷумани XVI Иттифокҳои касабаи ҷумҳурӣ нутқ эрон кард.

12 феврал Ҳ.Алиев дар Сумгаит меҳмон шуд, дар расми ифтитоҳи Қасри дӯстии халқҳо ширкат кард, ба Заводи қубурбарории Озарбойҷон рафта, меҳнаткашонро бо масъалаҳои шахсиашон қабул фармуд, ҳашари ленинии рӯзи ҷумъаро гузаронд.

18 феврал дар КМ ҲК Озарбойҷон маҷлиси машваратӣ барпо гардид, ки ба масъалаи роҳҳои беҳтар ташкил намудан, омӯхтани фикру мулоҳиза ва таҳқиқоти иҷтимоии оммаи халқ бахшида шуда буд.

22 феврал дар Клуби ба номи Ф. Дзержинский семинари минтақавии воизон (лекторҳои) кумитаҳои марказии Ҳизби Коммунистии Гурҷистон, Арманистон ва Озарбойҷон, кумитаҳои вилоятии Қафқози Шимолӣ, кормандони мафкураи Қувваҳои Мусаллаҳ барпо гардид. Семинар аз ҷониби КМ КПСС даъват шуда буд.

5 март Ҳ. Алиев дар Озарфилармонияи ба номи М. Магомаев дар маҷлиси тантанавии бахшида ба Рӯзи Байналхалқии занон – 8 март иштирок намуд.

5-6 март пленуми КМ ҲК Озарбойҷон, бахшида ба вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ оид ба минбаъд ривож додани ҷорвопарварӣ ва таҳияву мустаҳкам намудани захираи хӯрокаи он шуда гузашт.

Барои гузаронидани ин пленум корҳои зиёди омодагӣ дида шуда буд: дар ҳамаи кумитаҳои ҳизбӣ ва ташкилотҳои ҷумҳурӣ, ки ба вазъи ҷорводорӣ ва таҳияи хӯрокаи мутасаддӣ буданд, маҷлисиҳои машваратӣ баргузор шуда, ин муаммо дар саҳифаҳои матбуот низ васеъ муҳокима гардид, радио ва телевизион ҳисса гузошт ва аз меҳнаткашон қариб 3 ҳазор мактуб бо пешниҳодҳо дастрас гардид. Ҳамаи онҳоро дида баромада, ҳулосаҳо бароварда, КМ бо сарвариини Ҳ. Алиев ба муҳокимаи пленум вогузоштанд.

Вазифаи асосие, ки дар пленум пешниҳод гардид, – тезонидани сардаромадсозии ҷорводорӣ буд, ки тафовути байни дараҷаи истеҳсоли ва талаботи воқеии аҳолии ҷумҳурӣ ба ғуштуру шир ва маҳсулоти онҳо ба назар гирифта шавад.

Ҳ. Алиев қайд намуд, ки дар 10 соли охир дар ҷумҳурӣ зиёд кардани миқдори истеҳсоли ғушт ба 48 фоиз муяссар шуду ҳалос ва ҳол он ки талаботи мардум ба ғушт 6 фоиз афзуд, барои шир – ба 31%. Ба ҳисоб гирифтем, ки дар ин муддат аҳолии Озарбойҷон низ ба андозаи 1 миллион зиёд гардид, дараҷаи истифодаи ғушт ва шир дар Озарбойҷон ба ҳар сари аҳоли аз меъёри ҳадди миёнаи иттифоқ ақиб мемонд.

11 март дар рӯзномаҳо ду қарори Шӯрои Олии СССР оид ба мукофотонидани Ҳ.Алиев бо ордени Инқилоби Октябр (барои корҳои зиёди ташкилӣ ва сиёсӣ, роҷеъ ба сафарбар намудани Коммунистон ва тамоми меҳнаткашони ҷумҳурӣ, барои бомуваффақият иҷро намудани нақшаву ўҳдадорихои сотсиалистӣ дар соли 1981) ва ба гурӯҳи пешқадамони истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ додани унвони Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ.

Ҳамон рӯз ҷонишини раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Мартинов дар маҷлиси ҷаъолони ҷумҳуриявӣ ба РСС Озарбойҷон Байрақи Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ-ро супурд.

Дар маърузаи Ҳ.Алиев баъзе нишондодҳои соли гузашта оварда шудаанд: суръати пешрафти саноат 7%-ро таъкил дод, ки маҳсулнокии меҳнат ба 5,7 ғоиз зиёд шудааст. 1,5 ҳазор номгӯи навҳои маҳсулоти саноат аз худ ва таъри ғаровон истеҳсол карда шудаанд. Ҳаҷми умумии маҳсулоти хоҷагии қишлоқи Озарбойҷон бори аввал ба 2 миллиарду 590 миллион сӯм расид ва супориши барои соли 1981 додашуда аз 16 % афзун иҷро гардид.

Пахта 1 миллиону 15 ҳазор тон, ангур-1 миллиону 707 ҳазор тон, ғалла 1 миллиону 150 ҳазор тон, сабзавот-850 ҳазор тон, обҷакорӣ-95 ҳазор тон ва ғайра истеҳсол гардидааст.

22 март Ҳ.Алиев ба тамошои намоишномаи театри давлатии драмавии ба номи Ҳ. Араблини Сумгаит рафт. Нақши асосиро дар спектакли «Бигузур, тамоми Шарқ бидонад» нақши асосиро Мелик Дадашев иҷро мекард.

23 март расми ифтитоҳи ёдгорӣ ба драматургии машҳури Озарбойҷон Ҷаъфар Ҷабарлӣ барпо шуд, ки дар як бурҷи майдони вокзал, паҳлӯи ансамблҳои ҳайкалу меъморихоӣ он аз рӯи лоиҳаи ҳайкалтаърош, арбоби хизматнишондодаи санъати РСС Озарбойҷон М.Мирқосимов ва меъмор Ю.Қадимов сохта шудааст.

26 март Ҳ.Алиев дар заводи таҷрибагии Боку – «Электро» меҳмон шуд, бо кормандон вохӯрда ба қабули шахсии шаҳрвандон машғул гардид. Қисми зиёди хоҳиш оиди таъминот бо хонаю ҷой ва таъмини мардум бо маводи хӯроқа, беҳтар шудани таъмин бо ғӯшту равған буд.

3 апрел дар Қасри ба номи В.И.Ленин Ҳ.Алиев дар анҷумани ХХХІ Комсомолии ҷумҳурии нутқ эрод намуд.

8 апрел Ҳ.Алиев дар маҷлиси ғаёлоии хизбию хоҷагии ш.Боку баромад кард ва ба пойтахти Озарбойҷон Байроқи Сурхи КМ КПСС, Шӯрои Вазирони СССР, ВЦСПС ва КМ

ВЛКСМ-ро, ки барои натиҷаҳои барҷаста дар мусобикаи сотсиалистии умумииттифоқӣ дар соли 1981 ба даст овардааст, супурд.

9 апрел Ҳ.Алиев дар пленуми АСПС, ки масъалаҳои ташкилоти Иттифоқҳои Касабаи ҷумҳуриро дар партавӣ анҷумани XXII Иттифоқҳои Касабаи СССР муҳокима менамуд, баромад кард.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев ҳашари рӯзи ҷумъаи лениниро даро заводи «Бокуэлектро» баргузор кард.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев дар Озардавлатфилармонияи ба номи М. Магомаев дар консерти бахшида ба эҷоди Қ.Қараев иштирок намуд.

13 апрел дар Қасри маданият ва техникаи НГДУ-и «Лениннефт» маҷлиси ғаёлолони ҳизбию хоҷагиҳо ва намояндагони меҳнаткашони ноҳияи Ленин, ки ғолиби мусобикаи сотсиалистии 1981 гардидаанд баргузор гардид. Ҳ.Алиев дар он нутқ кард, ба якҷанд корхонаву идора даромада, бо коргарон мулоқот намуд.

20 апрел аз Москва ба Мехико, бо даъвати Конгресси Миллии Мексика ба сафари дӯстона ҳайати намояндагони Шӯрои Олии СССР бо сарвари Ҳ.Алиев рафт. Дар ин бора аз тариқи каналҳои ТАСС хабар дода шуд.

Тамоми рафти сафар ва гуфтушунидҳои ҳайати намояндагони Шӯравиро бо роҳбарони ҳукуматию қонунбарории Мексика рӯзнамаҳои ҷумҳуриявӣ ва марказӣ таҳти назар дошанд. Онҳо иқтибосҳо меоварданд аз гуфтаҳои Ҳ.Алиев, аз сӯҳбатҳои намояндагони парлумони Шӯравӣ бо қаламкашҳои маҳаллӣ, ба ҳамдигар аз тамошои осорхонаҳо ёдгориҳои меъморий, консертҳо гап мезаданд. Ҳ. Алиев худро хеле ором ҳис менамуд, чӣ дар аснои сӯҳбат ва чӣ дар аснои гуфтушунид дар мавзӯҳои муҳими байналхалқӣ бо президенти Мексика Х. Лопес Портильо ҳам дар аснои ҳаллу фасли

масъалаҳои муносибатҳои иқтисодии байни СССР ва Мексика ҳангоми сӯҳбат бо намояндагони корчаллони ҷаҳон, ки роҳбарони бонки бузургтарини Мексика «Банкоммер» ташкил дода буданд. Дикқати Ҳ. Алиевро ба вижа рафта ба мавзеи халиҷи Кампече, ки аз қабри баҳр нефт кор карда мебароварданд, ҷалб намуда буд. Вай дар истгоҳи баҳрии «Акалхота» бо шароити зиндагӣ ва меҳнати нефтчиён шинос шуд, бо таърихи кашфи ин бузургтарин маъдану ояндаи рушду ҳосил намудани нафт, ҳамчунон таври муфид истифода намудани гази ҳамвора якҷоя хориҷшаванда ошно гардид. Ғайр аз ин Ҳ. Алиев ба минтақаҳои ороишгоҳҳо (курортҳо)-и он мамлакат дар наздикии шаҳри Канкун қадам ранҷа намуд. Ӯ меҳмонхонаҳо, комплексҳои сайёҳӣ (туристӣ)-ро бидид, бо роҳбаронашон, бо истироҳаткунандагон бо, тарзи ташкили корҳои ороишгоҳҳо, тарзи хизмат ба сайёҳон шиносӣ пайдо намуд.

Ҳайати намояндагони мо ҳамчунин осорхонаи (музеи) антропологию таърихии Мексика, қалъаи Чапултек, ки Осорхонаи миллию таърихии онҳо он ҷо сохта шудааст, қатори биноҳои меъморию бадеии «Полифорум»-ро, ки иҷроаш ба расоми моҳири мексикой Д. Сикейрос тааллуқ доштааст, тамошо кард, намоишномаи фольклории балети мексикоиро дар Қасри санъатҳои назук бидид.

Сафар пас аз як ҳафта – 27 апрел ба охир расид.

5 май дар Москва, дар Қасри Калони Хонаи иттифокҳо Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ иштирок намуд, ки ба шарафи 70-солагии рӯзномаи «Правда» ва рӯзи матбуот барпо шуда буд.

8 май Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи ҳайкали ёдгории се қарат Қаҳрамони Иттиҳоди Шӯравӣ, генерал – полковник Б. Ванников дар Боку иштирок намуд.

9 май аъзои Бюро бо сарвари Ҳ. Алиев дар пояи ҳайкали ёдгории меъмории қабристони бародарии ҷанговарони Шӯравӣ дар ноҳияи Наримонови Боку гулҷанбарҳо гузо-

штанд, сипас аз рӯйи анъана ба мактаб-интернати махсусгардондашудаи ба номи Ҷ. Нахичеван даромаданд.

10 май Ҳ. Алиев тренер ва футболбозони тими «Нефтҷӣ»-и Бокуро қабул намуд.

15 май Ҳ. Алиев мукофотҳои олии давлатиро ба онҳое ки бо меҳнати зарбдорона дар соли аввали панҷсолаи нав сазовор шудаанд, супурд. Вай инчунин Ордени Инқилоби Октябрро ба Алӣ Валиев ва Ордени Дӯстии Халқоро ба рассом Микоил Абдуллоев супурд. Ҳамагӣ бо ордену нишонҳои СССР дар соли аввали 5-солаи ХІ 4 ҳазор меҳнаткашони ҷумҳурӣ сазовор дониста шуда буданд.

17 май Ҳ. Алиев дар анҷумани Х ҷумҳуриявии ҷамъияти «Дониш» иштирок намуд.

Ҳамон рӯз вай дар Семинари Байналхалқии журналистони агентҳои истихбороти мамлакатҳои сотсиалистӣ, ки ТАСС дар Боку даъват намуда буд, иштирок кард.

18 май пойтахти Озарбойҷон бо бастакори машҳур Қара Қараев видоъ намуд. Филармонияи давлатии Озарбойҷон ба маросими мотам ҷамъониба омода гардонидани шуда буд. Дар толор намоёндагони аз Москва, Ленинград ва ҷумҳуриҳои иттифоқӣ омаданд. Ҳ.Алиев тобутро бо ҷасади бастакор бароваронд, ки катори одамон то ҷои қабр хеле дуру дароз буд. Дар митинги мотам Ҳ. Алиев бо суханони таъсирбахш самимӣ баромад намуд.

24 май Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ КПСС иштирок намуд ва дар музокираи маърузаи Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев «Дар бораи барномаи озукавории СССР то ба соли 1990 ва тадбирҳои оид ба амалӣ гардонидани он» сухан ронд.

28 май Ҳ. Алиев дар ҷаласа ба шарафи 60-солагии Прокуратураи СССР ба сухан баромад.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ҳаёати намоёндагони ҷамъияти дӯстии Иорданияву шӯравиро қабул намуд.

31 май Ҳ.Алиев дар аснои муҳокимаи масъалаҳои барномаи маҷлиси Президиуми Шӯрои Олии СССР, ки бо маърузаи асосӣ «Дар бораи вазифаҳои Шӯрои намоёндагони халқ аз рӯи амалӣ намудани қарорҳои Пленуми майии (с. 1982) КМ КПСС» Л. Брежнев баромад кард.

Ҳамон рӯз дар Кремл Л. Брежнев ба Ҳ. Алиев ордени Инқилоби Октябрро супурд.

4 июн Ҳ. Алиев гурӯҳи намоёни коргарони эҷодии театри калони Иттиҳоди Шӯравиро, ки дар Боку ба гастрол омада буданд, қабул намуд.

5 июн Ҳ. Алиев дар намоиши Элдар Алиев «Ҷарроҳӣ ба дил» дар театри русии драмавии ба номи С. Вурғун иштирок намуд.

7 июн як қатор сарони ҳайати намоёндагони филармонияи ваколатдори СССР-ро қабул фармуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба намоишгоҳи Боку таҳти унвони «Корномаи сарзамини Туман» қадам ранҷа фармуд.

Бегоҳии он рӯз дар Қасри «Гюлистон»-и шодмон дар қабул ба шарафи ҷомеаи театри калони «Иттифок» Ҳ. Алиев иштирок дошт.

8 июн Ҳ. Алиев ба ифтихори меҳмонони ваколатдори СССР сардорони намоёндагони дипломатӣ зиёфат дод.

10 июн Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи хона-осорхонаи ҳофизи машғури Озарбойҷон Бюл-бюл иштирок намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар КМ ҷомеаи тими «Нефтчӣ»-ро қабул намуд.

Ҳамон рӯз дар Қасри ба номи В. И. Ленин Ҳ. Алиев дар концерти охиринаи хунармандони театри калони Иттифок иштирок намуд.

15-16 июн ба Боку вазири мудофияи СССР маршал Д.Устинов ташриф овард.

18 июн Ҳ. Алиев дар пленуми КМ ҲК Озарбойҷон бо

маъруза баромад кард, ки ба натиҷаҳои Пленуми майии (соли 1982) КМ КПСС ва вазифаҳои ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ, ки аз қарорҳои он ва маърузаи Л. Брежнев «Дар бораи барномаи озуқавории СССР дар марҳилаи солҳои то 1990 ва тадбирҳои ба амал татбиқ намудани он» бармеояд, бахшида шуда буд.

Дар маъруза вазъияти комплекси агросаноатии ҷумҳурӣ, роҳҳо ва воситаҳои амалӣ гардонидани барномаи озуқаворӣ ҳамаҷониба таҳлил гардид. Тақия асосӣ ба масъалаи пурмаҳсул гардондани истеҳсолот, боло бурдани ҳосили маҳсулоти хоҷагии қишлоқ ва сермаҳсулии соҳаи чорводорӣ оварда шуд.

20 июн Ҳ. Алиев дар интиҳоботи шӯроҳои маҳаллии вакилони халқ ширкат варзид.

22 июн дар Боку ҷашни назм (поэзия)-и халқҳои СССР баргузор шуд, ки дар он шоирон аз ҳамаи ҷумҳуриҳо ва минтақаҳои Иттиҳоди Шӯравӣ омада буданд. Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи ҷашни поэзия иштирок кард ва ҳамон рӯз дар КМ як гурӯҳ иштирокдорони онро қабул фармуд.

25 июн Ҳ. Алиев ҳашари ленинии рӯзи ҷумъаро дар Дивинск ном фабрикаи ҷӯчабарорӣ гузаронд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев Сафири Фавкулудда ва Мухтори Британияи Кабир дар СССР Кэртис Кибларо бо хоҳиши ҳудаш қабул намуд.

26 июн Ҳ. Алиев дар расмияти хатми афсарони ҷавони омӯзишгоҳи дорой Байраки Сурхи ҳарбии олии баҳри Каспийи ба номи С.М. Киров иштирок намуд.

1-2 июл ба хоҷагиҳои ноҳияҳои Ленкоран ва Астар сафар кард. Дар Ленкоран пленуми Кумитаи ҳизбро доир намуд.

5 июл Ҳ. Алиев дар Боку гурӯҳи иштирокдорони Конфронси илмию сиёсии «Муаммоҳои ҳалпазири Осиёи муосир»-ро, ки дар Москва барпо шуда буд, қабул намуд.

Гурӯҳро директори Институти шарқшиносии Академияи улуми СССР Е.М. Примаков сарварӣ мекард.

10 июл дар Боку маҷлиси кормандони шӯроҳои ҷумҳуриявӣ баргузор шуд. Ҳ. Алиев дар ҷаласа сухан кард ва вазифадоеро ки дар назди вакилони шӯроҳои халқӣ оид ба ҳулосаҳои қарорҳои Пленуми майии КМ КПСС-барномаи озӯкаворӣ муфассал гап зад.

Ҳ. Алиев диққати роҳбарони шӯроҳоро ба масъалаи ҳавасмандсозию ривоч додани хоҷагӣҳои ёрирасони корхонаҳо ҷалб намуд, ҳамчунин оид ба хоҷагидорӣи шахсии мардум диққат равона кард, ки инҳо ақаллан замини наздиҳавлӣ дошта бошад, то ки ҳар як сокини деҳот дар ҳавлияш мол, ақаллан як ё чанд гов парвариш карда тавонад. Ў аз шӯроҳо талаб намуд, ки ба беҳтар кардани шароити зиндагии меҳнаткашони деҳот диққати ҷиддӣ диҳанд, махсус тахти назорат қарор диҳанд, ки барояшон хонаю ҷойи хоб, сохтмони мактабҳои нав ва хизмати маданияю маиширо ба роҳ андозанд.

Аллакай дар ҳамон замонҳои бисёр ҳам мусоид оид ба ваҳшиёна бурида нест кардани дарахтон, аз нарасидани сӯзишворӣ, баҳусус газ дар ҷумҳури дил хун карда гап мезад: «Сад афсӯс, ки дар бисёр деҳаҳои мо ба ин масъала бемаъсулиятӣ зоҳир менамоянд. Дар баъзе ҷойҳо дарахтзорҳоро бераҳмона бурида нест мекунанд. Оё бо ин кор машғул шудан мумкин аст, рафикон! Охир, дар пеши чашми мо бешаҳои асрҳо боз вучуддошта нест мешаванд. Мо бо душворӣ як ниҳолро парвариш мекунему хурсанд мешавем, ки дар Боку миқдори дарахтон сол то сол меафзояд, шаҳр сабзу хуррам мегардад. Охир, дарахтон на танҳо манзараҳои зеборо ташкил медиҳанд, балки барои беҳтар нигоҳ доштани иқлими муҳит имконияти фаровон ба вучуд меоварданд. Аммо муносибати баробарӣ нисбати ҷангалоту бешазорон зарари калон ворид месозад ба тамоми табиати зинда. Ва ҳол он ки Озарбойҷон чандон аз ҷангал бой нест, кам аст дар мо бешазорон, назар ба дигар бисёре аз ҷумҳуриҳо».

Аз нимаҳои июл Ҳ. Алиев бисёр вақти худро дар навоҳии Агжабед, Хонлар, Фузулӣ, Қосим-Исмоил гузаронда, дар он чойҳо маҷлисиҳои минтақавии ғаёлолони ҳизбию хоҷағиҳоро баргузор мекард.

16 июл дар Қасри ба номи В. И. Ленин маҷлиси тантанавӣ барпо гардид, ки ба 60-солагии Оркестри симфонии давлатии ба номи Уз. Гаджибеков бахшида шуда буд. Ҳ. Алиев ба рохбари бадеӣ ва саркоргардони он Ниёзӣ мукофоти олии ҷумҳурӣ – Грамотаи Фаҳрии Президиуми Шӯрои Олии Озарбойҷонро супурд. Дар шабнишинӣ намояндагони ҷомеаи музикӣ аз Москва ва ҷумҳуриҳои иттифоқӣ ҳузур доштанд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев узви Ҳизби Коммунистии Фаронса Жорж Сечиро қабул фармуд.

23 июл дар Толори калони Филармонияи давлатии Гурҷистон маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 60-солагии Ҳавзаӣ сарҳадии Байрақи Сурхдори Қафқоз баргузор шуд. Ҳ. Алиев он ҷо дар маҷлис сухан ронд.

24 июл Дар КМ маҷлиси машваратӣ доир ба муҳокимаи масъалаи тайёри ба қабул дар мактабҳои олии баргузор шуд. Ҳ. Алиев ректору проректорҳои баъзе мактабҳои олиро танқид кард, ки аз вазифа сӯиистифода мекунанд, таъмакори-ву ришвахорӣ роҳ медиҳанд. Сипас эълон дошт, ки ба қарибӣ КМ масъаларо оид ба хатоҳои ҷиддитар – ғаёолияти Институти омӯзгорӣ забону адабиёти русӣ муҳокима намуд, ректори он А. Мамедовро аз вазифа сабуқдӯш кард, огоҳии қатъӣ (выговор) дода шуд.

25 июл Ҳ. Алиев дар ҷашни Рӯзи Флоти ҳарбию Баҳрии СССР иштирок намуд.

29 июл Ҳ. Алиев ҳамроҳи гурӯҳи калони нависандагони Озарбойҷон ба ноҳияи Шушу сафар кард ва дар Рӯзи назми Воқиф ширкат варзид.

30 июл Ҳ. Алиев дар маҷлиси васеи Бюрои КМ ҲК Озар-

бойчон, ки натиҷаи тафтиши байни ҳамдигарии рафти иҷрои мусобиқаи сотсиалистии пахтакорони Озарбойҷон, Ўзбекистон, Тоҷикистон ва Туркменистон ҷамъбасти мегардид, баромад намуд.

1-2 август Ҳ. Алиев ба рафти имтиҳонҳои дохилшавӣ дар мактабҳои олии ҷумҳурии аҳамият дод. Дар Озардавлатаинституту тиббии ба номи Н. Наримонов ташриф бурд, ба Озаринституту нефту химияи ба номи М. Азизбеков рафт ва Азиси ва АПИ ба номи В. И. Ленинро рафта бидид.

29 август мулоқоти анъанавии Ҳ. Алиев ва аъзои Бюрои КМ бо донишҷӯён барпо шуд.

Дар соли 1982 ба мактабҳои олии ҷумҳурии 21.450 донишҷӯ қабул карда шудаанд ва ба берун аз ҷумҳурии 850 нафар.

Ҳ. Алиев бо хушнудии тамои гуфт, ки ҷавонони ҷумҳурии то-рафт бештар кӯшиш доранд, ки касби афсариро интихоб намо-янд. Дар соли 1982 бештар аз 4 ҳазор ҷавонон хоҳиш зоҳир кар-даанд, ки дар омӯзишгоҳҳои олии ҳарбӣ дохил шаванд. Ду ба-робар зиёдтар назар ба соли 1981 ҷавонони хоҳиши ронандаи ҳавопаймо шуданро зоҳир кардаанд. Дар соли 1982 дар мак-табҳои олии Ҳарбии мамлакат ҳазор нафар дохил шуданд, ки 550 нафарашон аз ҷавонони маҳаллӣ мебошанд.

3 сентябр Ҳ. Алиев ба ноҳияи Бардин, **4 сентябр** ба ноҳияи Собиробод рафта, бо рафти чиниши мошинии пахта ошно шуд, якчанд хоҷагии ноҳияҳоро аз назар гузаронд, маҷлисҳои фаълони ҳизбию хоҷагиро баргузор кард, сипас маҷлиси минтақавии навоҳии пахтакорро доир намуд.

Дар баромадҳои худ ӯ роҳбарони хоҷагихоро даъват кард, ки нақшаю ўҳдадорихояшонро барзиёд иҷро намоянд.

Баробари ин ӯ дар маҷлисҳои минтақавӣ таъкид намуд: «Соли гузашта ба мо расонданд, ки ҳатто баъзе хоҷагихон ноҳияҳо рақамҳои ҳисоботи шабонарӯзиро вайрон (тахриф)

кардаанд. Ба ин рафтори номатлуб дар ин мавсим қатъиян ҳотима бояд дод».

7 сентябр Ҳ. Алиев ба ноҳияи Чалилобод рафт, 8 сентябр дар ноҳияи Шемахӣ буд. Маҷлисиҳои ғаёлолони ҳизбию хоҷагикхоро доир намуд, чаласаҳои машваратии минтақавии боғдоронро гузаронид.

24 сентябрба Боку Котиби генералии КМ КПСС Л.
Брежнев таширф овард.

Мулоқотҳо бас тантанавӣ ташкил шуда буданд. Рӯзи аввал Котиби генералӣ дар Майдони ба номи В. И. Ленин, ки ба шарафи ӯ намоиши театри ташкил шуда буд, хузур дошт. Рашид Бейбутов ба Л. Брежнев нишони Шахрванди фахрии шаҳри Боқуро супурд. Ҳамон рӯз Котиби генералӣ ба Қасри дӯстии Халқҳои СССР қадам ранча намуд, аз баландии Монументи (мучассамаи) С. Киров ба Боқу зебо назар андохт.

25 сентябр Котиби генерали ба пояи Мучассамаи 26 комиссари Боку гулчанбар гузошт, Мучассамаи XI Артиши Сурх, «ВДНХ»-и РСС Озарбойҷонро дар Соҳили гулгашти баҳр тамошо кард. Сипас онҳо ҳамроҳи Х. Алиев дастгоҳи шинокунандагони пармакунандаи «Шелф-2»-ро бидиданд. Ин платформаи азим, ки дар корхонаи иттиҳодияи киштисозии Астрахан сохта шуда буд, бо асбобҳои автоматӣ, ускунаву тачҳизоти заводҳои Сердиновск, Волгоград, Грозний, таъмин гардонида шуда буд. Ин дастгоҳи азим қудрате дошт, ки дар қабри 6 ҳазор метрии баҳр зери 200 метрии қабати об кор анҷом бидиҳад.

26 сентябр чаласаи тантанавии КМ ҲК Озарбойҷон ва Шӯрои Олии ҷумхурӣ, бахшида ба супурдани сеюмин ордени Ленин ба Ҷумҳурии Советии Сотсиалистии Озарбойҷон баргузор шуд. Акнун ҷумхурӣ дорои 5 ордени шуда буд: 3 ордени Ленин, Ордени Инқилоби Октябр, ордени Дӯстии Халқҳо. Л. Брежнев ва Ҳ. Алиев суханронӣ карданд.

Дар суханронии худ Л. Брежнев дар бораи муваффақиятҳои Озарбойҷон гап зада, ба як қатор масъалаҳо, ки ҳаллаш дар пеш буд, диққатро ҷалб намуд: кам шудани суръати истеҳсоли нафт, ба таҷҳизот таъмин намудани саноати коркарди нафт, ба кор андохтани дастгоҳҳои барқии пуриктидор, зудтар анҷом додани сохтмони истгоҳҳои барқии Озарбойҷон ва Шамхор, заводи зеробии таҳкурсияш дар қабри баҳр. Оид ба нарасидани хонаю ҷой ва норасоии таксими он, зарурати боло бурдани маҳсулнокии соҳаи чорводорӣ ва таҳияи хӯрокаи фаровон, фикрҳои пурқимат эрод намуд. Вай дар бораи зарурати аз як замин рӯёндани ду ва се ҳосил дар як сол гап зад. Брежнев боз якчанд нуқтаҳои танқидиро дар аснои вохӯрӣ бо роҳбарони Озарбойҷон иброз дошт.

Брежнев изҳор дошт, ки ташаббуси КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон дар бораи рушди корҳои ороишгоҳҳо (курортҳо) ва сайёҳон дар ҷумҳурӣ бодикқат омӯхта мешавад ва таъкид намуд: «Зарур аст, ки ин корро васеъ ҷорӣ намоем, дар бораи боз намудани минтақаи дигари истироҳати одамон фикр бинамоем, ки аҳамияти умумииттифоқӣ дошта бошад. Ба ин масъала инчунин ВЦСПС ва Вазорати тандурустии СССР-ро ҷалб кардан лозим аст».

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар зиёфате, ки КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, Шӯрои Олӣ ва Шӯрои Вазирони ҷумҳурӣ ба ифтихори ба РСС Озарбойҷон супурдани ордени Ленин барпо карда буданд, иштирок намуд.

27 сентябр Л. Брежнев ба Москва баргашт.

1 октябр Ҳ. Алиев дар Ереван дар маҷлиси машваратии Шӯрои ҳарбии ҳавзаи ҳарбии Қафқоз иштирок намуд. Сипас, ҳамроҳи Демирчян ва Шеварднадзе ба Иттиҳодияи истеҳсолии пойафзоли «Масис», ки он ҷо митинги дӯстӣ барпо шуда буд, иштирок намуд.

2 октябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси фаёлони ҳизбӣ ва хоҷагии

вилояти худмухтори сотсиалистии Кӯҳистони Нахичеван иштирок намуд, ки масъалаи ба амал татбиқ намудани гуфтаҳои Л. И. Брежневро дар аснои супурдани ордени Ленин ба Ҷумҳурии Озарбойҷон иброз дошта буд, муҳокима мекард.

5 октябр Ҳ. Алиев гурӯҳи кормандони киносозии Ленинградро, ки ба Озарбойҷон ба шарафи Рӯзи киностудияи Ленфилм омада буданд, қабул фармуд.

9 октябр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский Ҳ. Алиев дар анҷумани IX рассомони Озарбойҷон иштирок намуд.

10 октябр дар клуби ба номи Ф. Дзержинский маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба Рӯзи кормандони хоҷагии қишлоқ иштирок намуд.

Дар маҷлис Ҳ. Алиев иштирок карда дар бораи душворииҳо, ки ҷумҳурӣ аз номусоидии обу ҳаво зарарҳо бидид, гап зад.

Аз 11 сентябр дар ҷумҳурӣ боронҳои сел омад. Дар муддати 90 сол дар ин сарзамин чунин бориш нашуда буд. Дар натиҷа ба ноҳияҳои ҷануб зарари бисёр расид: киштзорҳои зиёди зери обу лой монданд, ҳоки ҳосилхезро селобҳо рӯфта бурданд, дар бисёр қитъаҳои замин ниҳоли навабзшудаи пахта набуд гардид, ба ангуру сабзавот зарари калон расид, фермаҳои чорво зерин монданд, мавҷҳои сел молу мурғро рӯфта бурд. Ҳ. Алиев меҳнаткашони хоҷагии қишлоқро ба он даъват намуд, ки таври ҷиддӣ барои бартараф кардани оқибатҳои офати табиӣ муқаррар ба баранд ва кӯшиш намоянд, ки қорҳои хоҷагӣро ба роҳ монда, нақшаҳо ва ӯҳдадорӣҳои сотсиалистиро иҷро намоянд.

22 октябр дар пленуми КМ Ҳ. Алиев баъзе рақамҳоро номбар намуд, ки аз ҳаҷми зарарҳои расида ҳикоят мекарданд: қариб 80 ҳазор гектар замин зерин монд, 45 ҳазор гектар тоқзор зарар дид, аз ҳосили набудшудаи ангур хоҷагӣҳо 200 ҳазор тонна ангурро кам истехсол намуданд. Бисёр заминҳои пахта зерин монд, ки боиси кам шудани қариб

100 ҳазор тонна пахта гардид. Қариб 1000 сар моли калони шохдор нобуд шуд, 10 ҳазор моли майда, 100 ҳазор сар мурғ нобуд гардиданд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев як гурӯҳ рассомони ҷумҳуриро ба ҳузур пазируфт.

12 октябр дар КМ ҲК Ҳ. Алиев бо иштирокчиёни анҷумани IX рассомони Озарбойҷон вохӯрд.

17 октябр Ҳ. Алиев дар театри драмавии Озарбойҷон намоишномаи А. Сафронов «Муддати гузашта»-ро тамошо кард.

18 октябр Ҳ. Алиев дар Қасри ба номи В. И. Ленин дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 170-солагии Рӯзи таваллуди Мирзо Фатҳали Охундов ширкат варзид.

22 октябр дар Боку пленуми КМ ҲК Озарбойҷон барпо шуд. Вай ки масъалаи ташкилоти ҳизбии ҷумҳуриро барои амалӣ гардонидани пешниҳодҳо ва эродҳои Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев, ки дар ҷаласаи тантанавии Боку гирифта буд, муҳокима кард. Дар пленум Ҳ. Алиев бо маъруза баромад намуд.

23 октябр дар Блоку анҷумани 1-уми духтурҳои маҳаллии Озарбойҷон баргузор шуд, ки дар он ғайр аз Ҳ.Алиев раиси ВЦСПС С. Шалаев ва Вазири тандурустии СССР С. Буренко, ки бо масъалаҳои ташкили курортҳо ва истироҳатгоҳҳои умумииттифоқӣ дар Ҷумҳурии Озарбойҷон қарор доштанд, иштирок намуданд. Ҳ. Алиев дар анҷуман сухан ронд.

26 октябр дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 60-солагии Институти таърихи ҳизби назди КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ. Алиев ба ҷамоаи институт Ордени Байрақи Сурхи Меҳнатро супурд.

28 октябр Ҳ. Алиев дар расми кушоди ҷаласаи Бюрои сайёри шӯъбаи фалсафа ва Академияи илмҳои СССР, ки якҷоя бо олимони аз академияи ҷумҳуриҳои Озарбойҷон, Гурҷистон ва Арманистон баргузор гардид, баромад намуд.

29 октябр Ҳ. Алиев иштирокдорони маҷлиси сайёри Бюрои шӯъбаи геологӣ, геофизикӣ ва геохимии АИ СССР-ро қабул намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ.Алиев гурӯҳи олимони намоён – иқтисодчиён, ҳамчунин директорҳои институтҳои марксизм – ленинизми назди КМ КПСС, академик А. Егоровро қабул намуд.

2 ноябр дар Боку конфронси илмию таҷрибавии котибони кумитаҳои ҳизбии Гурҷистон, Арманистон ва Озарбойҷон, ки шӯъбаи тарғиботи КМ КПСС ташкил карда буд, ба кори худ шурӯъ намуд. Вай ба омӯзиши таҷриба ва фикру мулоҳизаи чомеа, таъби омма, суолҳои тезу тунди ба ҳаяҷон оварандаи одамон бахшида шуда буд.

Ҳ.Алиев дар ифтитоҳи конфронс дар бораи таҷрибаи омӯзиши афкори чомеа, дар бораи ташкили «алоқаи баръакс» бо мардум, бо аҳолии ҳикоят кард:

«Дар мо Маркази махсус мавҷуд аст, оид ба омӯзиши афкори чомеа ва таҳқиқоти сотсиологӣ дар назди КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон. Бештар аз сад ташкилоти ҷумҳурӣ бо ҳадамоти сотсиологӣ машғуланд, ки тадқиқоти махсус мебаранд. Дар ҳамаи кумитаҳои ҳизбии ноҳияҳо, шаҳрҳо, вилоятҳо ва ташкилотҳои ибтидоӣ корҳо давом доранд, ки бо омӯзиши афкори омма, бо роҳи амалӣ намудани тадобири сотсиологӣ машғуланд.

Дар ин конфронс ӯ изҳор дошт: принсипи муҳим дар кори ташкилоти ҳизбии ҷумҳурӣ бо омма, ин ошкорбаёнист: «Таҷрибаи кори ташкилоти ҳизбии Озарбойҷон нишон медиҳад, ки ин ҷо зарур аст аз ҳар гуна восита, яъне аз тадқиқоти сотсиологӣ, аз пурсиши қишрҳои алоҳидаи аҳолии оид ба ин ё он проблема ошкоро гузаронидани корҳо, тадбирҳои ба амал овардашаванда ва махсусан натиҷаи онҳоро моҳирона ба ҳисоб бояд гирифт...

Мо чизеро пинҳон наметдорам, ҳамаи тадбирҳои худро ошкоро мегӯям, бисёре аз муҳимтарин қарорҳои Кумитаи Марказӣ, шӯрои Вазирон, ки барои чомеа аҳамият доранд, аз

чумла онҳое ҳам, ки чиҳатҳои манфии фаъолияти баъзе ташкилотҳоро дар худ таҷассум менамоянд, камбудиву ғалат, далилҳои сӯиистифода, амалҳои ҷинояткоронаро аз ҷониби ашхоси соҳибмансаб ошкоро ғап мезанем. Ин аҳамияти бағоят калон дорад чиҳати дар бобати фаъолияти сиёсӣ ва меҳнати аҳоли, имкони бовариро ба вучуд меоварад, барои иброи фикри одамон оид ба ин ё он масъала боис мегардад».

5 ноябр Ҳ.Алиев дар маҷлиси ботантана бахшида ба 65-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Бо маъруза Раиси Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон Ҳ.Сеидов баромад кард.

6 ноябр дар Қасри ба номи В.И. Ленин митинги меҳнаткашон, бахшида ба иҷрои ўҳдадории сотсиалистии соли дуёми 5-сола роҷеъ ба супурдани ғалла, пахта, ангур, сабзавот ва дигар маҳсулоти хоҷагии қишлоқ барпо шуд. Қатъи назар аз обу ҳавои мураккабу боронҳои сел, пахтакорон ба давлат 840 ҳазор тонна пахта (нақша 134%), 1 миллиону 720 ҳазор тонна ангур (154%), ҳосили умумии ғалла 1 миллиону 200 ҳазор тоннаро ташкил намуд. Сабзавот қариб 700 ҳазор тонна шуд. Бо ин ғалаба меҳнаткашони Озарбойҷонро, мисли пештара, Котиби генералии КМ КПСС Л. Брежнев табрик намуд. Ин охири табрикоти ӯ буд. Пас аз чанд рӯз Л. Брежнев фавтид.

7 ноябр Ҳ.Алиев дар намоиши меҳнаткашони Боку ба шарафи ҷашни Октябри Кабир иштирок кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба Флотилияи Байрақи Сурхдори Каспий ташриф овард.

12 ноябр дар Москва Пленуми ғайринавбатии КМ КПСС даъват карда шуд. Вай Котиби генералии нави КМ КПСС Ю. В.Андроповро интихоб намуд.

15 ноябр дар Москва дар Майдони Сурх Ҳ. Андропов яқоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар маросими дафни Л. Брежнев иштирок кард.

22 ноябр Пленуми КМ КПСС барпо шуд. Вай Ҳ.Алиевро аз номзадӣ ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС гузаронд.

Ҳамон рӯз ҳамаи рӯзномаҳои марказӣ тарҷумаи ҳоли Ҳ. Алиевро чоп карданд.

«Раф. Алиев Ҳ.А. соли 1923 дар оилаи коргар таваллуд шудааст. Узви КПСС аз соли 1945. Факултаи таърихи Университети давлатии ба номи С.М. Кирови Озарбойҷонро хатм кардааст. Дар вазифаи мудирӣ шӯъбаи Шӯрои Комиссарони Халқи Ҷумҳурии Мухтори РСС Нахичеван кор кардааст. Сипас дар органҳои беҳатарии давлатӣ адои хизмат намуда, раҳи аз коргари оперативии одӣ то раиси КГБ-и назди Шӯрои Вазирони РСС Озарбойҷон расидааст.

Моҳи июли соли 1969 Котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон интиҳоб гардид.

Дар анҷуманҳои XXIV, XXV ва XXVI КПСС аъзои КМ КПСС интиҳоб шудааст. Аз моҳи марти соли 1976 номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС интиҳоб шудааст.

Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ. Вакили Шӯрои Олии СССР чандин даъват».

Дар он пленум Ю. Андропов бори нахуст бо нутқи калон баромад кард ва аз ҷумлаи вазифаҳои аввалин – беҳтар кардани вазъи кори нақлиётро ба миён гузошт.

Дар он ҷо махсус таъкид кард, ки бо ин соҳаи кор акнун натавон ҳуди Вазорат, балки Шӯрои Вазирони СССР ва КМ КПСС бояд машғул гарданд.

23 ноябр иҷлосияи ҳафтуми Шӯрои Олии СССР, даъвати даҳум барпо гардид, ки Ҳ.Алиевро ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР таъин намуд.

3 декабр пленуми КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон барпо шуд, ки масъалаи ташкилиро дида баромад. Пленум аз вазифаи Котиби якум ва узви Бюрои КМ ҲК Озарбойҷон Ҳ. Алиевро ба сабаби гузаштанаш ба вазифаи дигар – ҷонишини

якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР озод намуд. Котиби якуми КМ ҲК Озарбойҷон К. Боғиров интиҳоб гардид.

Ҳ. Алиев дар пленум нутқи калон эрод намуд. Вай оиди 13 соли фаъолияти худ дар вазифаи Котиби якуми Ҳизби Кумитаи Марказии ҷумҳурӣ кор карданаширо гап зада, чамъбаст кард ва бо ҳамкорон хайрухуш намуд.

Инак, чанд лаҳза аз суҳанони ӯ охиран дар вазифаи роҳбарии Озарбойҷони шӯравӣ:

«Иқтисодиёти Озарбойҷон, ки солҳои панҷоҳум ва шастум аз рӯйи ҳамаи нишондодҳо хеле ақиб монда буд, инак сеюм панҷсола аст, ки амалан пешрав гардид, устуворонаю бо суръат аз меъёри иттифокӣ зиёдтар гардид. Ҳамасола натавон нақшаҳои давлатӣ иҷро мешуданд, балки ӯҳдадорихои сотсиалистӣ аз рӯйи ҳамаи соҳаҳои асосӣ – саноат, хоҷагии қишлоқ, пешрафти иҷтимоӣ ҳосил мегардид. Дар сохтори саноатӣ дигаргуниҳои ҷиддӣ рӯй доданд, ки ин тенденсияи босуръат тарақӣ карданҳо аз ҳисоби соҳаҳои муайянсозии илмӣю техникӣ сурат мегирифтанд. Маҳсулнокии меҳнат бемайлони рушди мекард, сифати маҳсулот то рафт беҳтар мегардид. Хоҷагии қишлоқ, ки дар гузаштаи наҷандон дур ҳаробу валанғор буд, қатъиян ба роҳи пешрафт ва сермаҳсулӣ даромад, таҳассусӣ, боло рафтани маданияти зироату деҳқонӣ ва ҷорводорӣ таъмин гардиданд.

Дар бораи чамъбасти ҳамаи роҳи тайшуда рақамҳои эҳсоия ҳикоят мекунанд. Танҳо баъзеи онҳоро мисол меоварам. Даромади миллии истифодашудаи мо дар давоми панҷсолаҳои нӯҳум, даҳум ва ин ду соли охири панҷсола 2,5 баробар афзуд. Дар ин давра маҳсулоти саноатӣ дар ҷумҳурӣ 2,7 баробар афзуд. Дар давоми 13 сол ба маблағи 101,5 миллиард сӯм маҳсулот бароварда шудааст, ки ин ба маҳсулоти дар зарфи 50 соли гузашта ба даст омада баробар аст.

Маҳсулоти умумии хоҷагии қишлоқ дар 13 сол 2,7 баробар афзуд. Маҳсулнокии меҳнат дар хоҷагии қишлоқ 2,2 мароти-

ба зиёд шуд. Дар сохтмонҳои обу хоҷагидорӣ бештар аз 2 миллиард сӯм маблағ ҷудо буд, ки дар 50 соли гузашта танҳо 800 миллион сӯм сарф шудааст

Дар 13 сол барои ривочи хоҷагии халқ 21,3 миллиард сӯм маблағ сарф шудааст, ки 1,4 баробар зиёд аст назар ба 50 соли гузашта. 250 корхонаи калон сохта шудааст. Захираи асосӣ (фонд) ба 18,6 миллиард сӯм афзун гардидааст. Ин 1,6 баробар зиёд аст дар 25 соли пештара.

Дар 13 сол 18,5 миллион метри квадратӣ хонаю ҷой сохта шудааст. Дигар ҳел ғӯем, шаҳре бунёд гардидааст, ки аз ҷиҳати вусъаташ баробар аст ба шаҳри Боку. Ба хонаҳои нав ва ё аҳволи хонаю ҷои ҳудро беҳтар кардаанд 2 миллиону 200 ҳазор кас, яъне аз ҳар се аҳолии ҷумҳурӣ яке.

Муваффақияту дастовардҳои Озарбойҷонро дар даҳсолаҳои охир ба назар гирифта, Ҳ. Алиев қайд намуд, ки дар қатори далелҳои ин комёбиҳо мустақкам гардидани интизоми ҳизбию давлатӣ, дар Озарбойҷон ба вучуд омадани атмосфераи ахлоқию сиёсии солим, дар ҳамаи соҳаҳо ҷорӣ шудани назари воқеъбинона, адолат, муносибати оштинапазир бо камбудӣ, нуқсон ва ҳодисаҳои нохуш будаанд.

Вай таъкид намуд, ки «Қорҳои мураттаб гардидаи ҳизбии ҷумҳурӣ, КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, ҷиддӣ, бо қатъият ва неххоҳона буданд ва дар вазъи самимию серталабӣ нисбат ба якдигар давом доштанд. Мо қайҳо бо ҳодисаву ҳолатҳои нохуш ва ба қори умумиамон ҳалал мерасонда хайру хуш намуда будем, мисол рақобат, арбадаю хархаша, ғурӯҳбозӣ байни кормандони роҳбариқунанда вучуд надошт. Дар Бюрои КМ як вазъи хуби қорӣ ба вучуд омада буд, ки онро рӯҳияи баланди ҳизбӣ, принципнокӣ, масъулият меноманд. Ва ин вазъияту ин меъёрро бояд ҳарқониба нигоҳ доред ва мустақкам созед».

Ҳ. Алиев махсус таъкид қард, ки солҳои охир дар ҷумҳурӣ

якчанд зумра кадрҳои мутахассиси соҳибмаълумот тарбият ёфтаанд, ки дар зиндагӣ фаъолияти ҳаёти худро муайян намудаанд, дар вазъи қатъияту муборизаи оштинопазир бо интизоми ҳизбию давлатӣ, зидди ақидаҳои ахлоқӣ, сӯиистифода аз мансаб метавонанд мубориза кунанд».

Ӯ дар бораи ахлоқи сифатан хуби роҳбар, махсус таъкид намуд: чӣ қадар муҳим аст таври возеҳу равшан танқид кардани дигарон, вале ҳамзамон бо ин мардонагӣ ва пурқувватӣ лозим, ки вазъиятро танқидан арзёбӣ кардан ва кори анҷом додаи худро кадр кардан ва умуман рафтори нек, нисбат ба худ бо назари танқид назар кардан ҳам кайфияте доранд. Ҳар қадар ки одам ба вазифаи болотар биравад, бояд ӯ бештар масъулиятро ҳис намуда, корашро пеш барад, дар зиндагӣ ва кор аз ахлоқи ҳамида кор бигирад, муҳимаш аз муваффақиятҳои ба даст овардааш саргарм нашавад. Оштинопазир будан ба касоне ҳам, ки аз мансаб сӯиистифода меkunанд, вазифаи ҳар кадоми мо мебошад, ки бе-рахмона онҳоро фош созем. Танҳо бо ҳамин роҳ сазовори иззату обрӯ шудан, дар байни халқ нуфуз пайдо карда, ба боварии вай лоиқ гардидан имкон дорад, онҳоро ахлоқан тарбия намудан, ин ё он соҳаро ба роҳбарӣ гирифтани имкон дорад.

Ҳ. Алиев бори дигар хотирнишон намуд, ки ошкорбаёнӣ барои бехтар кор кардан дар ҳамаи соҳаҳои кори ҳизбию давлатӣ дар дастгоҳҳо, таври доимӣ омӯхтани ақидаи одамон дар ҷомеа, пурзӯр намудани аҳамият ба корҳои мафкуравӣ, тарбияи ахлоқию интернатсионалии омма заруранд.

Вай хоҳиш намуд аз роҳбарияти нави ҷумҳурӣ, ки тарбияи кадрҳои роҳбарикунандаро дар мактабҳои олии СССР барои Озарбойҷон мисли пештара давом диҳанд. Ин кор «аҳамияти барҷастаи иҷтимоию сиёсӣ дорад, то ки вай дар дасти одамони боэътимод ва боқатъият бошад».

Қисмати охирини суҳанронии Ҳ. Алиев бас ҳаяҷоновар буд:

«Солҳои минбаъда, пас аз пленуми (соли 1969) КМ Ҳизби Коммунисти Озарбойҷон, чӣ тавре ки худ медонед ва аз сар гузарондаед, солҳои вазнин ва пуршиддат буданд. Он солҳо бас мураккаб, вале бас зебо ҳам буданд.... Сездеҳ сол, ки аз он ҳоло гузаштааст, солҳои пуравчи болоравии иқтисодиёт, илму маданияти Озарбойҷони Шӯравӣ буданд, солҳои эҳёи обрӯю шӯҳрати вай буданд.

Коммунистон, меҳнаткашони ҷумҳурӣ воқеан ҳам метавонанд ифтихор дошта бошанд аз он дастовардҳояшон. Ва ман хушбахтам, ки давоми ҳамаи ин солҳои бароям фаромӯшнашаванда, вазифаи масъулиятнокро ба ўҳда доштаму иҷро мекардам, чун котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон. Ман аз он хурсанд ва шодам, ки дар муваффақиятҳои ҷумҳурӣ шахсан ҳиссае гузоштаам.

Ҳоло ҳизб ба ман бовар карда, вазифаи баландро муносиб донистааст: ман аз номзадӣ ба узвияти Бюрои Сиёсии КМ КПСС гузаронда шудам ва ҷонишини аввали Шӯрои Вазирони СССР таъин намуданд. Ин боварию ман пурра ба хизматҳои ташкилоти ҳизбӣ мансуб медонам, ки маро тарбият карда ба воя расонд. Аз сидқи дил ба Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунистии Озарбойҷон, Бюрои КМ, коммунистон, ба халқи Озарбойҷон барои он ки ҳамеша дастгирам буданд, маро гӯш мекарданд, кӯмак мерасониданд, бовар доштанд, барои кори якҷояву дӯстона. Метавонед бовар дошта бошед, дӯстони азиз, ки дар вазифаи нав ҳатман ташкилоти ҳизбии Озарбойҷонро дар хичолатр нахоҳам гузошт. Тавре кор хоҳам кард, ки шаъну эътибори онро боз ҳам баландтар бардорам».

6 декабр роҳбарони Озарбойҷон дар фурудгоҳи Боку узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ.Алиевро ба Москва гусел доштанд.

Охири баҳши аввал

МОСКВА – КРЕМЛ

1982

13 декабр тахти роҳбарии ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев маҷлиси васеи коллегияи Вазорати роҳҳои алоқа бо иштироки сардорони роҳҳои оҳан, метрополитен, иттиҳодияҳои роҳи оҳани саноатӣ, директорони институтҳои илмию тадқиқотӣ (ИИТ) ва ғайра барпо гардид.

Аз ахбори ТАСС: «Бо маъруза дар бораи тадбирҳои иҷроӣ нақшаи роҳҳои оҳан дар партави қарорҳои Пленуми ноябрии (соли 1982) КМ КПСС вазири корҳои роҳҳои оҳан Н.С. Конарев баромад кард. Дар маҷлиси коллегия вазъияти корҳои роҳи оҳан баррасӣ гардид, сабабҳои камбудии ҷойдошта муҳокима гиранд, ки дар Пленум ошкоро гуфта буданд, муайян шуд, ки ҷиҳати ҳарчӣ зудтар бартараф гардондани онҳо низ кард.

14 декабр Ҳ. Алиев дар Кремл ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқии Венгрия И. Маряиро қабул фармуд. Масъалаҳои дорои аҳамияти байни ҳамдигарӣ баррасӣ гардиданд.

17 декабр Ҳ. Алиев Сафири Мексика дар СССР Ҳ. Ромеро Колбекро бо хоҳиши худаш қабул кард.

18 декабр Ҳ. Алиев дар фурудгоҳ ҳайати намоёндагони ҳизбию давлатии барои ҷашнгирии 60-солагии СССР ба Москва ташриф овардaro пешвоз гирифт.

20 декабр Ҳ. Алиев якҷоя бо роҳбарони СССР дар расми гузоштани гулчанбарҳо бар сари қабри аскари беном ва Мавзолеи В.И. Ленин иштирок намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар Кремл Президенти Кумитаи

Олимпии Байналхалқӣ Х.А. Самаранҷро қабул фармуд, ки ба Иттиҳоди Шӯравӣ бо даъвати Кумитаи миллии олимпии СССР омада буд.

21 ва 22 декабр Ҳ. Алиев дар кори маҷлиси тантанавӣ дар Қасри кремлии анҷуманҳо, бахшида ба 60-солагии СССР иштирок намуд.

Дар моҳи декабр нашриёти «Политическая литература» («Адабиёти сиёсӣ») дар Москва китоби Ҳ. Алиевро – «Озарбойҷони Шӯравӣ» аз чоп баровард, ки дар он оид ба роҳи бузург ва равшани тайкардаи меҳнаткашони РСС Озарбойҷон дар давоми 60-соли Ҳокимияти Шӯравӣ қисса карда мешавад.

1983

18 январ маҷлиси ваеи коллегияи Вазорати Флоти баҳрӣ ва Президиуми КМ Иттифоқҳои касабҳои коргарони воситаҳои алоқаи баҳрӣ ва дарёӣ баргузор гардид. Дар маҷлис Ҳ. Алиев баромад карда, дар назди Флоти баҳрӣ чунин вазифаҳо гузошт, монанди минбаъда ривож додани пешрафти илмию техники, дар амал ҷорӣ намудани системаи алоқаи пешқадами транспорту технологӣ, такмили алоқаҳои байниҳамдигарӣ бо навіёҳои гуногуни воситаҳои алоқа ва ғайра.

19 январ Ҳ. Алиев дар Кремл аъзои бюрои Комичроияи ташкилоти умумичаҳонии метеорологиро (ТУМ), ки ба СССР ба ҷаласаи 7-уми бюро омадаанд, қабул намуд. Дар рафти сӯҳбат масъалаҳои такмил додани мубодилаи ахбори гидрометеорологӣ, пурзӯр намудани таъсири (ТУМ) дахл карда шуд.

24 январ маҷлиси ваеи коллегияи Вазорати алоқаи СССР бо иштироки вазирони алоқаи ҷумҳуриҳои иттифоқӣ, сардорони идораҳои алоқаҳои ҷумҳуриҳои худмухтор, кишварҳо, вилоят, роҳбарони корхонаҳои калонтарину органҳои алоқа баргузор шуд.

Дар он Ҳ. Алиев баромад карда, назди кормандони алоқа, рочей ба бехтар гардондани кори соҳаҳои он барномаи мушаххас пешниҳод намуд.

28 январ Ҳ. Алиев дар маҷлиси ваеи коллегияи Вазорати сохтмони нақлиёт якҷоя бо Президиуми КМ Иттифоқҳои касабҳои коргарони роҳи оҳан ва сохтмони нақлиёт, иттифоқҳои касабҳои нақлиёти автомобилӣ ва роҳҳои шоссе баромад кард.

3 феврал Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии намоёндагони меҳнаткашони Москва, бахшида ба 35-солагии ба имзо раси-

дани Шартномаи оиди дӯстӣ, ҳамкориҳои байни СССР ва Ҷумҳурии Руминия иштирок намуд.

8 феврал дар Москва таҳти раисиӣ Ҳ. Алиев маҷлиси ваъсеи коллегияи Вазорати Флоти дарёии РСФСР ва Президиуми КМ Иттифокҳои касабаи коркунони Флоти баҳрӣ ва дарёӣ баргузор гардид.

Вазъияти корҳо дар нақлиёти дарёӣ таҳлил карда шуд. Дикқати асосӣ ба проблемаҳои ҳалношуда, боло бурдани фоидаҳои корҳои соҳа, таври иловаи боркашонӣ аз тариқи дарёҳо тавассути нақлиёт, кам кардани вақти коркарди киштиҳо ва вагонҳо дар бандарҳо, сифати кори боркашонӣ, мустаҳкам намудани интизоми меҳнат равона карда шуданд.

25 феврал таҳти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси ваъсеи коллегияи Вазорати тандурустии СССР ва Президиуми КМ Иттифокҳои касабаи коркунони тиб бо иштироки Вазорати тандурустии ҷумҳуриҳои иттифокӣ, раисони кумитаҳои ҷумҳуриявии кумитаҳои иттифокҳои касабаи коркунони тиббӣ, олимонии тиббии мамлакат баргузор гардид.

5 март Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар Театри калони СССР, баҳшида ба рӯзи байналхалқии занон – 8 март иштирок намуд.

15 март дар Кремл иҷлосияи Президиуми Шӯрои Олии СССР барпо шуд. Ҳ. Алиев дар он бо маъруза дар бораи натиҷаҳои тафтиши пешниҳодҳои корхонаҳо ва эродҳои комиссияи доимии палатии Вакилони Шӯрои Олии СССР, ки ба иҷлосияи 7-уми Шӯрои Олии СССР, даъвати даҳум ҳангоми муҳокимаи нақша ва бюджет барои соли 1983 дохил намуданд, баромад намуд.

29 март таҳти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси ваъсеи коллегияи Вазорати мактабҳои олий ва миёнаи махсуси СССР баргузор гардид. Вай масъалаи минбаъда беҳтар гардондани сифати тайёр намудани мутахассисон дар мактабҳои олий ва

миёнаи махсус, боз ҳам пурратар истифода намудани имкониятҳои олимони мактабҳои олии ва сермаҳсул гардондани истеҳсолоти ҷамъиятиро мавриди муҳокима қарор дод.

30 март дар рӯзномаҳои марказӣ қарори КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР «Дар бораи минбаъда пешрафт ва беҳтар гардидани хизматрасонӣ ба аҳоли» ҷоп шуд. Ин қарор бо ташаббус ва иштироки бевоситаи узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев, ки ин соҳаро роҳбарӣ мекард, таҳия гардида буд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар Театри калони СССР бахшида ба 165-солагии рӯзи таваллуди Карл Маркс иштирок намуд.

14 апрел Ҳ. Алиев дар шабнишинии Толори калони Қасри иттифокҳо бахшида ба 70-солагии бастакор ва дирижери машҳури Озарбойҷон Ниёзӣ ширкат кард.

22 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии Қасри Кремлии анҷуманҳо бахшида ба 113-солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин иштирок намуд.

1 май якҷоя бо аъзои Бюрои Сиёсии КМ КПСС Ҳ. Алиев дар намоиши якуми май дар Майдони Сурх иштирок намуд.

7 май Ҳ. Алиев дар Кремл сафири Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам дар СССР Дин Ниё Лиетро қабул кард.

Ҳамон рӯз бо Фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР Ҳ. Алиев бо Ордени Ленин ва Нишони дуҷуми тилоии «Досу болға» мукофотонида шуд.

10 май Ҳ. Алиев дар Кремл сафири Ҷумҳурии Демократии Олмон дар СССР Э.Винкелманро қабул намуд.

Дар ин рӯз Ҳ. Алиев 60-сола шуда буд.

11 май дар рӯзномаҳо табрикот ба Гейдар Алиев аз номи КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР, Шӯрои Вазирони СССР ҷоп шуд.

«Комитети Марказии КПСС, Президиуми Шӯрои Олии

СССР ва Шӯрои Вазирони СССР шумо – арбоби намоёни Ҳизби Коммунист ва давлати Шӯравиро, ба рӯзи таваллуди – 60 солагиатон гарму ҷӯшон табрик менамоянд. Ба ин Шумо Гейдар Алиевич, сиҳатмандии хуб, умри бардавом ва кори пурмаҳсули минбаъдaro барои саодатмандии халқи Шӯравӣ баҳри тантанائي коммунизм дар мамлакат хоҳонем».

Дар фармони Президиуми Шӯрои СССР гуфта шуда буд: «Барои хизматҳои шоён дар назди Ҳизби Коммунистӣ ва давлати Шӯравӣ ва ба муносибати 60-солагии рӯзи таваллуд узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР, Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ рафиқ Алиев Гейдар Алиевич бо ордени Ленин ва дувумин нишони тилоии «Досу болга» мукофотонида шавад.

Москва, Кремл. 7 майи соли 1983».

16 май Ҳ.Алиев дар Қасри калони Кремл ҳангоми имзои ҳуҷҷатҳои Шӯравияю Ангола, ҳамчунин дар зиёфати нимрӯзӣ дар Қасри калони Кремл, ки аз ҷониби КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР ва Ҳукумати Шӯравӣ ба шарафи Раиси Ҳизби меҳнат – Ҳаракати халқиву озодии Ангола – Президенти Ангола Жозе Эдуард душ Сантуш дода шуд, иштирок намуд.

24 май Ҳ.Алиев дар маҷлиси васеи коллегии Вазорати роҳҳои СССР ва Президиуми КМ Иттифокҳои касабаи нақлиёти роҳи оҳан ва сохтмонҳои нақлиёт ширкат кард.

Дар коллегия тадбирҳо роҷеъ ба ташкили беҳтари мусофиркашӣ дар нақлиёти роҳи оҳан муҳокима гардид. Ҳ. Алиев камбудиву норасоихоро дар фурӯши чипта, ғайриқаноатбахш таҳия кардани қаторай вагонҳо барои ҳаракт, ба ҷо овардани хизмати мусофир андаруни вагон ва дар вокзал ҳадафи танқид қарор дод. Як қатор чораю тадбир оид ба беҳтар намудани хизмати мусофиркашӣ, амалӣ намудани комёбиҳои

илмиву техникӣ, боло бурдани масъулияти кормандони соҳаи Вазорати роҳҳои алоқа муҳокима ва қабул карда шуданд.

31 май якҷоя бо дигар роҳбарони давлат Ҳ. Алиев дар маросими видеоӣ бо узви Бюрои Сиёсии КПСС, Раиси Кумитаи тафтишоти ҳизбии назди КМ КПСС А. Пелше иштирок намуд.

Ҳамон рӯз котиби якуми КМ Ҳизби Коммунистии Булғория, Раиси шӯрои Давлатии Ҷумҳурии Халқии Булғория Тодор Живков ба роҳбарони Шӯравӣ нишони ҷашнии «100-солагии рӯзи таваллуди Георгий Димитров»-ро супурд. Дар сафи онҳо узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС Ҳ. Алиев низ буд.

1 июн Ҳ. Алиев дар маросими дафни А. Пелше дар Майдони Сурх иштирок намуд.

Ҳамон рӯз дар «Правда» миннатдории Ҳ. Алиев ба кумитаҳои ҳизбӣ, шӯравӣ ва ҷамъиятӣ, ташкилотҳо, ҷамоаҳо ва корхонаю идораҳо, ба ҳамаи рафиқони шӯравияи хоричӣ, ки ўро бо мукофоти олии Ватан табрик намуда буданд, ҷоп шуд.

2 июн Ҳ. Алиев якҷоя бо раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Тихонов ба намоишгоҳи байналхалқии махсус гардондашудаи «Автоматизатсия-83» ташриф овард.

16 июн дар Москва иҷлосияи Шӯрои Олии СССР даъвати даҳум ба кори худ шурӯъ кард. Дар ин иҷлосия Ю. Андропов Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР интиҳоб гардид.

Дар муҳокимаи иҷлосия дар қатори дигар масъалаҳо суоле «Оид ба лоиҳаи Қонуни СССР «Дар бораи ҷомеаҳои меҳнатӣ ва баланд бардоштани нақши онҳо дар идораю корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо» пешниҳод гардида буд. Маъруза-ро дар он Ю. Андропов ба Ҳ. Алиев супурда буд.

17 июн дар Қасри калони Кремл Ҳ. Алиев бо маърузаи зикршуда баромад намуд.

Лоиҳаи Қонун муносибати байни ҳамдигарии ҷомеаҳои меҳнатӣ бо органҳои давлатии ҳукуматӣ ва принципҳои

иштироки онҳо дар идорасозӣ муайян шуда буд. Вай як қатор масъалаҳои навро дар бар гирифта буд, ки салоҳияти ҷомоаҳои меҳнатиро ба хусус дар доираи роҳбарӣ ба қорҳо васеътар мегардонид.

Ҳ. Алиев ба иштироккунандагони ҷаласа таҳлили чуқури моҳият ва хусусиятҳои махсуси ҷамоатҳои меҳнатиро дар марҳалаи сотсиализм мутараққӣ, таври фаҳмо барои ҳамаи равандҳои асосии фаъолият ва ваколати коллективҳои меҳнатиро, ки Қонун пешбинӣ менамуд, кушода дод.

Яке аз навигариҳои ҷиддии Қонун дар ин буд, ки дар бораи пешниҳоди нақшаҳо барои тасдиқи органҳои олий, танҳо пас аз онро дида баромадани ҷамоаҳои меҳнатӣ пешкаш карда шавад. Қонун ҷамоаҳои меҳнатиро раҳнамун месохт, ки ба роҳи бошиддати роҳбарӣ гузаранд, ба тезондани суръати болоравии маҳсулнокии меҳнат диққат бидиҳанд. Ҷамоаҳои меҳнатӣ ҳоло худ метавонистанд муайян созанд, ки коргар кай ва чӣ тавр вазифаи дар наздаш гузошташударо иҷро менамояд. Мавқеи асосӣ дар Қонун масъалаи мустаҳкам намулдани интизоми меҳнат, ҳамчунин ҳарчониба амалӣ намудани шакли гурӯҳии ташкили меҳнат буд.

Ҳуқуқи ҷомеа роҷеъ ба назорат ва пардохти музди меҳнат хеле васеъ шуд. Муҳимаш ин буд, ки маблағи захираи ҳавасмандсозӣ бидуни ризоияти ҷомеаи меҳнатӣ гирифта намешуд. Мувофиқи Қонун ҷамоаҳои меҳнатӣ ҳуқуқ пайдо мекунанд, ки нақшаи сохтмони хонаву ҷойро ҳадашон дида бароянд ва маъқул донанд, ҳисоботро оиди иҷро ҳадашон шунаванд, дар бораи сохтани хонаҳои истиқоматӣ аз ҳисоби захираҳояшон қарор кабул намоянд.

«Дар масъалаи додани хона ба вижа ҳақиқатпарастӣ, ошқорбаёнӣ, назорати амалӣ заруранд. Ҳамаи инҳо дар Қонун равшан муайян шуда буд. Ҳ.Алиев дар аснои маърӯза чанд бор ин сухани дӯстдоштаи худ – «ошқорбаёнӣ»-ро чун чизи

таъсиррас дар бехтар намудани иштироки ҷамоаҳои меҳнатӣ оиди идорасозӣ тақрибан ба қор бурд».

Ҳ. Алиев инчунин оид ба масъалаҳои ғоявию сиёсӣ, меҳнатӣ, ахлоқӣ, тарбияи интернатсионалӣ дар ҷамоаҳои меҳнатӣ, сиёсати кадрҳо дахл намуд. Дар Қонун бори аввал принсипи арзёбии ҷомеа оиди фаъолияти соҳибони мансаб ва дигар аъзои ҷомеа суҳан рафт. Ба қор қабул ё аз қор сабуқдӯш намудани қормандони роҳбариқунанда дар қорқонаҳо, муассасаҳо бо ба ҳисоб гирифтани фикру мулоҳизаи ҷомеаҳои меҳнатӣ бояд сураи бигирад.

Ҳ. Алиев ҳикоят қард, ки рӯйи лоиҳаи ин Қонун ҷӣ тавр қор давом намуд. Дар муҳоқимаи умумихалқӣ бештар аз 110 миллион шаҳрвандони Шӯравӣ иштирок намуданд. Дар ошношавӣ бо лоиҳаи Қонун 1 миллиону200 ҳазор маҷлиси ҷамоаҳои меҳнатӣ гузаронида шудааст, ки дар онҳо 5 миллион кас баромад қардаанд.

Роҷеъ ба лоиҳаи Қонун ба органҳои маибаа қариб 130 ҳазор пешниҳоди хаттӣ ва мулоҳизаву эродҳо дохил шудаанд. Ҳамаи онҳо аз ҷониби комиссияҳои қонунбарори Шӯрои иттифокӣ ва Шӯрои миллатҳои Шӯрои Олии СССР омӯхта шудаанд. Ба ин муносибат модаҳои 21 ва 23-и лоиҳа тағйир ёфтанд, ки дар онҳо бештар аз 70 ислоҳ ва илова дохил қарда шуданд.

Қабул қардидани ин Қонун қадами қатъие буд роҷеъ ба ибтидои демократисозӣ дар ҷомеа, дар тақомули таҷрибаи худидорасозии сотсиалистӣ.

Матни пураи маърузаи Ҳ. Алиев дар рӯзномаи «Правда» аз 18 июни соли 1983 ҷоп қарда шуд.

Ҳамон рӯз дар Қремл Ю. Андропов ба Ҳ. Алиев Ордени Ленин ва дулумин ситораи тилоии Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистиро супурд ва ўро дар суҳанрони киўтоҳи худ «арбоби намоёни ҳизб ва давлати Шӯравӣ» номид.

20 июн Ҳ. Алиев дар театри калон дар расми ифтитоҳи Рӯзҳои адабиёт ва санъати РСФСР Гурҷистон дар РСФСР иштирок намуд.

24 июн Ҳ. Алиев дар ифтитоҳи ҷаласаи 7-уми Шӯрои Олии РСФСР иштирок кард.

30 июн Ҳ. Алиев ба Вологда ташриф бурд, барои иштирок дар тантанаҳо ба сабаби супурдани ордени инқилоби Октябр ба шахр.

1 июл Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантанаи Кумитаи шаҳрии ҳизб, комитроияи шаҳрии Шӯрои вакилони халқ якҷоя бо намояндагони меҳнаткашон баромад намуд.

Вай Фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР-ро дар бораи ба Вологда додани ордени инқилоби октябр барои комёбиҳои ба даст овардаи меҳнаткашони шахр дар сохтмони маданият ҳоҷагӣ, хизматҳои инқилобӣ ва ҳиссаи барҷастааш дар ғалаба бар фашистони истилогар дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ хонда, мукофотро ба байрақи шахр овард. Дар нутқи худ Ҳ. Алиев вазъияти ҳоҷагиҳои қишлоқи вилоят, истеҳсоли маҳсулоти ҷамъиятиву нақлиётро муфассал таҳлил кард, ба тарзи қори роҳбарони вилоят ва шахрҳо, назари онҳо оид ба ҷойҳои «тангу тор» аҳамият равона кард. Вай оиди масъалаҳои сиёсати хориҷии КПСС, бахусус оид ба вазъияти байналхалқии он рӯзҳо таваққуф намуд.

2 июл Ҳ. Алиев дар Кумитаи вилоятии Ҷизби Коммунистии Волгоград бо фаёлони ҳизбӣ, шӯравӣ ва ҳоҷагиҳо вохӯрӣ барпо кард. Он ҷо масъалаҳо оид ба қорҳои амалӣ бахшида ба иҷрои қарорҳои Пленуми июлии (соли 1983)-и КМ КПСС, вазъият ва ҳулосаҳои, ки дар нутқи Ю. Андропов дар Пленум таҷассум ёфтаанд, муҳокима гардиданд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба заводи подшибникбарорӣ ва антиқию механикӣ, комбинати рағани зағир, иттиҳодияи дӯзандагии «Снежинка», ҳоҷагии «Родина» рафта, бо корга-

рон, колхозчиён, кормандони ҳизбӣ ва хоҷагихо, бо роҳбарони корхонаҳо сӯхбат кард.

Ҳ. Алиев инчунин ба Заводи металлургии Череповетский ба номи 50-солагии СССР-ро рафта, дастгоҳи азими «2000-ум»-ро, корхонаи флузоти сардшударо бидид, бо сохтмони «Печи пӯлодгудозии №5» ошно шуд, бо таъминот ва сохти таҷҳизоти он, шароити кору зиндагии коргарон шинос шуд.

18 июл **Ҳ.** Алиев ҳамроҳи А. Громико ва М. Горбачев дар фурудгоҳи Внуково котиби якуми КМ Ҳизби сотсиалистии коргарии Венгрия Янош Кадарро истикбол намуданд.

Ҳамон рӯз **Ҳ.** Алиев дар Кремл бо раиси Шӯрои Вазирони ҲСК Венгрия Д. Лазар гуфтугӯ орост.

20 июл **Ҳ.** Алиев дар Кремл дар расми супурдани Ордени Ленин ба ба котиби якӯми Ҳизби сотсиалистии коргарии Венгрия Янош Кадар иштирок намуд.

21 июл **Ҳ.** Алиев дар гуфтунуниди Шӯравияю Венгрия дар сатҳи олӣ иштирок кард.

22 июл дар маросими гусели Янош Кадар дар Кремл ва сипас ҳамроҳи А. Громико ва М. Горбачев барои гусели роҳбари Венгрия ба фурудгоҳ рафт.

23 июл **Ҳ.** Алиев дар Лужники дар расми ифтитоҳи Спартакидаи VIII тобистонаи халқҳои СССР иштирок намуд.

25 июл **Ҳ.** Алиев дар қабул ба шарафи 200-солагии рӯзи таваллуди намоёнтарин арбоби давлатии Америкаи Лотин – Симон Боливар иштирок кард.

26 июл **Ҳ.** Алиев сафири Иёлоти Муттаҳидаи Мексика дар СССР О. Флорес де ла Пенро бо хоҳиши худаш қабул фармуд.

29 июл **Ҳ.** Алиев дар Кремл дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 80-солагии анҷумани II РСДРП ҳузур дошт.

2 август **Ҳ.** Алиев ҳайати намоёндагии Конгресси миллии Мексикаро бо сарварии комиссияи корҳои хориҷии палатаи ва-

килон Л. Дантон Родригес дар Кремл қабул намуд. Ҳайат дар расмияти саёҳати СССР инчунин ба Озарбойҷон сафар намуд. Гуфтугӯҳо одатан оид ба проблемаҳои сиёсати хориҷӣ давом доштанд, танзими вазъият дар Америкаи Марказӣ ва баҳри Қариб давом доштанд. Ҳ. Алиев доир ба ташаббусоти сулҳхоҳонаи СССР гап мезад, ки ба кам кардани мусаллаҳшавӣ ва пешгирии намудани ҳатари ҷанги ҳастай суҳан мекард.

5 август тахти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси васеи коллегияи Кумитаи давлатии СССР оид ба таълими касбию техники баргузор гардид. Онҳо оиди роҳҳои бартараф кардани камбудии қори мактабҳо суҳан рафт ва фикру мулоҳизаҳо оид ба ислоҳоти таълими касбию техники баён гардиданд.

Аз 6 то 16 август дар Иттиҳоди Шӯравӣ бо сафари расмӣ дӯстӣ ҳайати Шӯрои халқии Ҷумҳурии Сурияи Араб бо сардории узви Роҳбарияти Ҳизби тачаддуди сотсиалистии араб, Раиси шӯрои халқи Сирияи араб Маҳмуд Зуаби омада буд. 15 август ҳайат аз ҷониби аъзои Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев қабул карда шуд.

12 август Ҳ. Алиев вазири тандурустии Ҷумҳурии Ямани араб М. Кабобро ба ҳузур пазируфт. Сӯҳбат оид ба масъалаҳои дутарафаи муносибатҳо ва вазъияти Шарқи Наздик мерафт.

25 август Ҳ. Алиев ҳайати намоёндагони давлатии Америкаро бо сардории вазири хоҷагии қишлоқи ИМА Ч. Блок қабул кард. Дар аснои сӯҳбат масъалаҳои муносибати Шӯравӣю Амрико, бахусус дар соҳаи савдо муҳокима карда шуданд.

26 август дар ҷаласаи Бюрои Сиёсии КМ КПСС сӯҳбати Ҳ. Алиев ба ҳайати намоёндагии Сурия маъқул доништа шуд.

Охири моҳҳои август – сентябрро Ҳ. Алиев дар руҳсатӣ дар зодгоҳаш гузаронд.

5 сентябр дар Озардавлатфилармонияи ба номи М. Магомаев симпозиуми Байналҳалқӣ оид ба санъати қолинбофии Шарқ баргузор гардид. Намоиши қолинҳоро, ки дар Нигористони Осорхонаи давлатии Озарбойҷон барпо шуда буд, Ҳ. Алиев рафта бидид. Вай ҳамчунин осорхонаи таърихӣи Озарбойҷонро тамошо кард, баъд дар ҷашни қолин дар «Ичери Шехер» («Шаҳри дарун») қадам ранча фармуд.

9 сентябр дар маҷлиси Бюрои Сиёсии КМ КПСС сӯҳбати Ҳ. Алиев бо вазири хоҷагии қишлоқи ИМА Ҷ. Блок маъқул доништа шуд.

24 сентябр Ҳ. Алиев дар намоиши спектакли «Иблис», бахшида ба 100 – солагии рӯзи таваллуди шоир-драмнавис Ҳусейн Ҷовид иштирок намуд.

1 октябр дар Озардавлатфилармонияи ба номи М. Магомаев Консerti оркестри симфонии ба номи Уз. Гаджибеков, бахшида ба рӯзи Байналҳалқии мусиқӣ барпо шуд. Дар консерт Ҳ. Алиев ҳузур дошт.

15 октябр дар саҳни Қасри Кремлии анҷуманҳо спектакли Фикрат Амиров «Ҳазору як шаб», ба шарафи 60-солагии рӯзи таваллуди бастакор намоиш дода шуд. Дар спектакл Ҳ. Алиев иштирок намуд.

26 октябр Ҳ. Алиев ба сифати сарвари ҳайати намоёндагии ҳизбию ҳукумати ба сафари расмӣи дӯстона ба Ветнам бирафт. Дар ҳайати намоёндагон инчунин котиби КМ КПСС Н. Рижков, Раиси кумитаи қонони Шӯравӣ В. Терезкова, сафири СССР дар ҶСВ Б. Чаплин низ буданд.

27 октябр намоёндагони ҳайати ҳизбию ҳукумати СССР ба Ханой ташриф бурд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар қароргоҳи ҳукумати бо узви Бюрои Сиёсии КМ ҲҚВ, Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам (ҶСВ) Фам Ван Донг вохӯрд ва бо ӯ мухтасар дӯстона сӯҳбат намуд.

28 октябр Ҳ. Алиев бо аъзои Бюрои Сиёсии КМ ҲКВ, Раиси Шӯрои Вазирони ҚСВ Фам Ван Донг гуфтушунид ба амал овард. Аз рӯйи натиҷаи гуфтушунид изҳороти якҷояи Шӯравияю Ветнам қабул карда шуд.

Мулоқот бо Котиби генералии КМ ҲКВ Ле Зуан, узви Бюрои Сиёсии КМ ҲКВ, Раиси Шӯрои Давлатии ҚСВ Чионг Тине ва узви Бюрои Сиёсии КМ ҲКВ, Раиси Шӯрои Вазирони ҚСВ Фам Ван Донг ба вуқӯъ пайваست.

Бегоҳӣ қабул сурат гирифт, ки ба он Кумитаи Марказии Ҳизби Коммунистии Ветнам ба шарафи ҳайати намояндагони хизбиву ҳукумати Шӯравӣ ташкил дода буд, ки дар он Ҳ. Алиев ва Фам Ван Донг табодули сухан намуданд.

29 октябр Ҳ. Алиев ба Мавзолеи Ҳо Ши Мин рафт ва аз номи ҳайати намояндагон гулчанбар гузошт. Сипас, ҳайат Хона-музеи Ҳо Ши Минро зиёрат карданд, ки он ҷо Ҳ. Алиев дар дафтари меҳмонони фахрӣ навиштаҷот аз худ боқӣ гузошт.

Ҳамон рӯз ҳайат ба шаҳри Хаобин рафт, ки бо кӯмаки Иттиҳоди Шӯравӣ он ҷо бузургтарин Комплекси барқи-обии дар Ҷанубу Шарқи Осиё бо қудрати 2 миллион киловатт сохта шуда буд. Ҳ. Алиев бо сардорону муҳандисонон вохӯрд ва сӯҳбат ороост. Сипас, вай сарбанди онро тамошо кард, обпартои соҳили чапро аз назар гузаронд, хонаи маркази диспетчериро бидид ва ба шаҳраки иқоматгоҳи мутахассисиони шӯравӣ қадам ранча фармуд.

Ташрифи ҳайати намояндагони СССР бо 5-солагии ба имзо расидани Шартномаи Шӯравияю Ветнам дар бораи дӯстӣ ва ҳамкорӣ рост омад. Вохӯрию сӯҳбатҳои бисёри Ҳ. Алиев бо роҳбарони Ветнам, бегумон аҳамияти муҳим доштанд чиҳати рушди муносибатҳои Шӯравияю Ветнам, ки он вақт СССР ба он аҳамияти бениҳоят калон меод. Дар солҳои 70-80-ум Ветнам бо Лаос ва Кампучия дар Ҷанубу Шарқи Осиё ҳам-

роҳи сайёри (сателлити) сиёсати Шӯравӣ буданд, таври фаъол бар зидди аксуламал ва тундравирои Чину ИМА талош меварзиданд.

Сафар ба Ветнам хеле бомуваффақият анҷом гирифт. Ҳ. Алиевро бо эҳтироми тамом истикбол намуданд. Ҳамаи роҳбарони Ветнам бо сарвари Котиби генералии КМ ҲКВ Ле Зуан дар қабул ба шарафи ҳайати намоёндагони Шӯравӣ иштирок карданд. Ҳ. Алиев дар бораи сиёсати хориҷии Иттиҳоди Шӯравӣ, масъалаҳои муҳими байналхалқӣ батафсил ақида изҳор медошт. Ва ҳамаи баромаду изҳороти ӯ дар аснои сафари Ветнам, пурра дар саҳифаҳои рӯзномаи асосии ҳизбии мамлакат – «Правда» чоп мешуданд ва дар саҳифаҳои рӯзномаҳои ҷаҳон шарҳи худро пайдо мекарданд ва аз радиоҳо садо медоданд.

Ҳ. Алиев дар бораи фаъолияти идороти Вашингтон саҳт гап зад, ба суҳанони ӯ, гунаҳкори асосии фишороварӣ дар бисёр навоҳии ҷаҳон, аз ҷумла дар Ҷанубу Шарқи Осиё, онҳо мебошанд. Дар аснои гуфтушунидҳо бо сарварони олимансаби Ветнам мавқеи асосӣ ба он равона шуда буд, ки Иттифоқи сиёсии се мамлакат – Лаос, Ветнам ва Кампучия, ки дар он марҳала тарафдорону шохидони амалисозандаи сиёсати Иттиҳоди Шӯравӣ дар қитъаи осӣ буданд. Дар маркази гуфтугузӯрҳо инчунин масъалаи расонидани кӯмаки иқтисодӣ ва илмию техникӣ ба Ветнам қарор дошт.

31 октябр Ҳ. Алиев аз номи Иттиҳоди Шӯравӣ барномаи дарозмуддати рушди иқтисодӣ, илмию техникӣ ҳамкориро байни СССР ва ҶС Ветнам ба имзо расонд.

Қабул ташкил дод, ки дар он аъзои Бюрои Сиёсии КМ ҲКВ, раиси Шӯрои Вазирони ҶСВ Фан Ван Донг ҳузур дошт ва дӯстона қадаҳ бардоштанд.

Дар митинги тантанавӣ дар толори «Бадин» бахшида ба Шартнома дар бораи дӯстӣ ва ҳамкорӣ байни СССР ва ҶСВ

ва 66-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр нутқ эрод намуд.

Аз номи ҳайати намояндагони Шӯравӣ ба КМ ҲҚВ тӯҳфаи ёдгорӣ – барелефи В.И.Ленинро, ки рӯйи чинӣ кашида шудааст, супурд.

Дар чашни дӯстӣ рӯйи кӯпруки «Тҳанг Лонг»-и Ханой иштирок кард, ки он ҷо ҳамроҳи раиси ҳукумати ҚСВ ва вазири роҳхову алоқа ҚСВ лавҳаи хотиравиرو ифтитоҳ намуд, ки дар он навиштаанд: «Кӯпруки Тҳан Лонг – сохтмони дӯстии Шӯравию Ветнам!». Дар назди кӯпруксозони Шӯравию Ветнам суҳанронӣ намуд.

Ӯ экспозитсияи осорхонаи Артиши халқии Ветнамро тамошо кард ва дар китоби хотираи онҳо навиштаҷот ба ёдгор гузошт.

1 ноябр ҳайати намояндагони ҳизбию Ҳукумати СССР аз Ханой ба саёҳати мамлакат баромад.

Ҳ. Алиев чун сарвари ҳайат ба шаҳри Хошимин расид. Музеи меъмории Ҳо Ши Минро тамошо кард, дар китоби меҳмонони олиқадр навиштаҷот анҷом дод.

Дар намоишгоҳи молҳои экспортшаванда қадам ранҷа кард, ба сайри шаҳр баромад.

Бо роҳбарони шаҳру кумитаи ҳизбии Коммунисти Ветнам Хошимин вохӯрд ва мулоқот кард.

Дар қабул қадаҳ бардошт, ки онҷо ба ифтихори ҳайати намояндагон аз тарафи кумитаи шаҳрӣ ва ҲҚВ ва Кумитаи халқии ш. Хошимин ташкил дода буданд.

2 ноябр Ҳ. Алиев дар митинге баромад кард, ки ба 50-солагии Шартнома дар бораи дӯстӣ ва ҳамкориҳои байни СССР ва ҚСВ бахшида шуда буд ва аз номи ҳайат ба шаҳри Хошимин тӯҳфаи ёдгорӣ тақдим намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар минтақаи саноатии Бенхоа ва вилояти Донгнай рафт. Коргоҳҳои заводи кулолгариро тамошо

кард, заводи оҳан-металлургияро бидид, ба комбинати бо-фандагии «Веттханг», ба корхонаи киштисозӣ «Башон»-и шаҳри Ҳошимин даромад.

3 ноябр Ҳ. Алиев ба шаҳри Вунгтауи соҳили Шарқии баҳр рафт, ки он ҷо корхонаи «Ветсовпетро» бо кӯмаки мутахассисони шӯравӣ яқоя сохта шуда буд ва он ноҳияро ба базаи бузурги нафту гази Ветнам табдил дода буд. Ҳ. Алиев дар назди нефтчиён Шӯравию Ветнам баромад кард. Сипас, бо мутахассисони Шӯравӣ дар он ҷо вохӯрд.

Бегоҳӣ ҳайат дар зиёфате, ки Кумитаи Ҳизби Коммунисти Ветнам ташкил дода буд, дар кумитаи халқии ноҳияи махсуси Вунгтау – Кондао ба шарафи намояндагони Шӯравӣ иштирок доштанд. Аз номи ҳайати намояндагон Ҳ. Алиев ба роҳбарияти ин ноҳия низ барелефи В.И. Ленинро тақдим намуд.

Ҳамон рӯз ҳайат ба шаҳри Ҳошимин бозгашт.

4 ноябр дар Ханой изҳороти яқояи Шӯравию Ветнам ба имзо расид, ки пагоҳаш дар рӯзномаҳои марказии СССР чоп шуд.

5 ноябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар Кремл, бахшида ба 66-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Бо маърузаи узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, котиби якуми вилояти Ленинград Ҳ. Романов баромад кард.

7 ноябр дар қатори дигар роҳбарони ҳизбиву давлати Шӯравӣ Ҳ. Алиев дар минбари мавзолей дар паради ҳарбӣ ва намоиши идонаи Москва ҳузур дошт.

10 ноябр дар ҷаласаи Бюрои Сиёсии КМ КПСС натиҷаи сафари ҳайати намояндагони СССР дар Ветнам маъқул доништа шуд. Худи сафар ва имзо шудани ҳуҷҷатҳо дар айёми сафар чун як «қадами муҳим дар роҳи мустаҳкам намудани ягонагӣ ва дӯстии бародаронаи – Иттиҳоди Шӯравӣ ва Ветнами сотсиалистӣ» арзёбӣ гардид.

Аз изҳороти ТАСС

14 ноябр Ҳ. Алиев ба сифати узви комиссияи Бюрои Сиёсии КМ КПСС оид ба ислоҳоти мактаби маълумоти умумӣ ва системаи таълими омӯзишгоҳҳои касбию техники дар кори комиссия иштирок намуд, ки таҳти роҳбарии К. Черненко баргузор гардид.

19 ноябр Ҳ. Алиев дар Кремл ҳайати намояндагони чаҳор хизби сиёсии Япония ва Конфедератсияи Умумияпонии меҳнатиро – ДОМЭЙ таҳти роҳбарии Раиси Кумитаи иҷроияи хизби сотсиализми демократӣ Р. Сасакиро қабул фармуд. Дар рафти сӯҳбат оиди масъалаҳои актуалии байналхалқӣ ва масъалаҳои муносибатҳои Шӯравияи Япония сухан рафт.

20 ноябр Ҳ. Алиев маҷлиси Комиссияи Бюрои Сиёсии КМ КПСС-ро оид ба роҳбарӣ, назорат ва таҳиясозии Барномаи комплекси рушди истеҳсоли маҳсулоти мавриди истеъмоли омма ва системаи хизмат ба мардум гузаронд.

9 декабр таҳти раёсати Ҳ. Алиев маҷлиси Комиссияи Шӯрои Вазирони СССР оид ба масъалаҳои сохтмони Роҳи оҳани Байкалу Амур барпо гардид.

10 декабр Ҳ. Алиев дар кори Конфронси ҳисоботию интиҳоботи ташкилоти ноҳиявии Баумани КПСС ширкат кард.

Тавре ки дар ахбори ТАСС омадааст, дар маҷлис роҳҳои бартараф кардани камбудии мавҷуда, дар идораҳои дахлдор супориш дода шуда буд, ки дар соли 1984 гузоштани таҳкурсии роҳи оҳани асосӣ дар ҳамаи китъаҳои роҳ ба охир расонда шавад, корҳои ба истифода додани онро беҳтар бояд кард.

26-27 декабр Пленуми КМ КПСС барпо шуд. Дар он матни маърузаи Котиби генералии КМ КПСС Ю. Андропов хонда шуд.

Вай ба сифати вазифаи асосӣ масъалаи минбаъда баланд бардоштани интизом ва ташкили меҳнатро риоя намудани

ӯҳдадориҳои шартномавӣ оид ба таҳияи мавод, суръат бахшидани пешрафти илмию техникӣ, амалӣ гардондани барномаи озуқавориро ба риштаи сухан кашидааст.

Масъалаи асосиро Котиби генералӣ бар дӯши нақлиёт гузоштааст: «Кори нақлиётро лаҳзае ҳам сушт ба ҳоли худ гузаштан мумкин нест, – мегӯянд кормандони хоҷагиҳо, органҳои хизбию шӯравӣ. Албатта, вақтҳои охир ин ҷо саъю кӯшиши мусбат ба чашм мерасад. Вале дар соҳаи нақлиёт бештар аз ҳама захира ва имконияти истифода нашуда мавҷуданд, ки дар муддати кӯтоҳ метавон ба роҳ андохт».

28 декабр Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар кори иҷлосияи нӯҳуми Шӯрои Олии СССР даъвати даҳум иштирок кард. Вай якҷоя бо маҷлиси Шӯрои Иттифокҳои Шӯрои миллатҳо ифтитоҳ гардид.

Дар он рӯзҳо Ҳ. Алиев номзад ба депутати Шӯрои Олии СССР аз ҳавзаҳои интихоботии Березниковск ва Новгородск пешбарӣ шуда буд.

1984

4 январ дар ҳамаи рӯзномаҳои марказӣ Лоихаи КМ КПСС дар бораи «Равандҳои асосии ислоҳоти мактабҳои таълими умумӣ ва касбомӯзӣ» чоп шуда буд. Лоихаро Комиссияи Бюрои Сиёсии КМ КПСС бо роҳбарии К. Черченко таҳия карда буданд. Такмилдиҳандаи асосии ин ҳуҷҷати бисёр муҳими ҳизбӣ чонишини якӯми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев маҳсуб мешуд.

Вазифаҳои асосии ислоҳот, тавре ки дар лоиха гуфта шуда буд, инҳоанд:

– сифати таълимиро боло бурдан, нақшаву барномаҳо, китобҳои дарсӣ ва лавозимоти дарсиро такмил додан, сабуктар кардани дарсҳо ба дӯши хонанда (бо ин мақсад дар мактабҳои ибтидоӣ синфҳои 1-4 давомнокии таҳсил барои як сол дароз карда шуд, таҳсилро як сол пеш, яъне аз 6-солагӣ шурӯъ намудан, мактаби таълими умумиро 11-сола кардан);

– қатъиян беҳтар гардондани таълими меҳнат, таълим бо назардошти мактаби таълими умумӣ, раванди политехникӣ ва таҷрибавии таълимиро пурзӯр намудан, гузаштанро ба таълими умумии касбомӯзии ҷавонон (барои ҳалли ин муммо кор кардани хонандагони синфҳои болоӣ дар сафи бригадаҳои хонандагони истеҳсолкунандаи байнимактабӣ дар таълимгоҳу комбинатҳои истеҳсолӣ, дар коргоҳҳои таълимӣ ва корхонаҳо. Якрӯз дар ҳафта бо таълими меҳнат фаро гирифта шудан бевосита дар ҷои кор);

– боло бардоштани эътибори ҷамъиятӣ ва обрӯи муаллим, боло бурдани маоши муаллимон ва устоҳои таълими истеҳсолотӣ, беҳтар кардани хонаю ҷой ва шароити иҷтимоии онҳо;

– такмил додани сохти мактабҳои таълими умумӣ ва касбомӯзӣ ва роҳбарии маорифи халқ.

Лоиҳаи истеҳсолот барои муҳокимаи умумихалқӣ пешниҳод гардид.

6 январ Ҳ. Алиев дар кори иҷлосияи Шӯрои РСФСР, ки бюджети соли 1984-ро муҳокима мекард, иштирок намуд.

10 январ Ҳ. Алиев дар қабули сафорати Ҷумҳурии Куба қарор дошт.

17 январ дар Москва маҷлиси васеи коллегияи Вазорати роҳҳои алоқа ва Президиуми КМ Кормандони иттифокҳои касабаи роҳи оҳан ва сохтмони нақлиёт барпо гардид. Дар коллегия таъкид шуд, ки тенденсияи мусбате, ки порсол дар қорҳои транспорти роҳи оҳан ба ҳисоб гирифта шуда буд, нишондиҳандаҳои асосиаш сифатан беҳтар шудааст: асосан ҳаҷми қорҳои анҷомдодааш сифатан ҳам беҳтар гардидааст, зиёд шудани боркашонӣ тамом аз ҳисоби зиёд намудани истеҳсоли маҳсулот афзудааст. Баробари ин гуфта шуд, ки зарурати аз худ намудани техникаи нав, технологияи пешқадам, ҳалли проблемаҳои иҷтимоии соҳаҳо, баланд шудани интизоми меҳнат баръало ба назар мерасанд.

21 январ Ҳ. Алиев дар XXV конфронси ҳизбии вилояти Москвагии КПСС иштирок намуд.

23 январ таҳти раисии Ҳ. Алиев маҷлиси васеи коллегияи Вазорати сохтмони нақлиёт ва Президиуми КМ қорқунони Иттифокҳои касабаи нақлиёти роҳи оҳан ва сохтмони нақлиёт, иттифокҳои касабаи нақлиёти автомобилӣ ва роҳҳои шоссе барпо гардид. Вай чунин масъалаҳои глобалиро, ки монанди сохтмони роҳи магистрاليи Байкалу Амур, нафту гази Сибири Ғарбӣ, комплексҳои гармию барқдиҳандаи Экибастуз ва гази Астраханро ба муҳокима гирифт, ки ҳама дар ҳайрат афтиданд. Инчунин он ҷо ба ҳалли масъалаҳои соҳаи иҷтимоӣ аҳамияти калон дода шуд.

25 январ маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР барпо шуд. Дар байни пешрафтҳои хоҷагии халқ «як навъ усутвор» гардидани кори нақлиёти роҳҳои оҳан ба забон гирифта шуд.

27-28 январ Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар кори конфронси XXV шахрии ҳизбии Москва ширкат намуд. Ҳамон рӯзҳо дар рӯзномаҳо мактуби аъзо ва номзадҳои ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ки дар бораи номзодии худро ба Шӯрои Олии СССР бо ин ё дигар ҳавзаи интиҳоботӣ ба овоз мондан розигӣ дода буданд, ҷоп шуда буд. Ҳ. Алиев розигӣ дода буд, ки номзодии худро дар ҳавзаи интиҳоботии Ленини шаҳри Боку мегузорад.

28 январ Ҳ. Алиев чун номзад барои вакилӣ аз ҳавзаи интиҳоботии Боку-Ленин ба қайд гирифта шуд.

8 феврал маҷлиси навбатии Комиссияи Бюрои Сиёсии КМ КПСС оид ба ислоҳоти мактабҳои таълимоти умумӣ ва касбомӯзӣ доир шуд. Масъалаи муҳокимаи умумихалқии лоиҳаи КМ КПСС «Равандҳои асосии ислоҳоти мактабҳои таълими умумӣ ва касбомӯзӣ»-ро дида баромад. Ҳ. Алиев ҳамчун яке аз таҳиягарони лоиҳа сухан кард.

9 феврал Котиби генералии КМ КПСС, Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР Юрий Владимирович Андропов вафот кард. Аз 11 то 14 феврал дар мамлакат мотам эълон шуд. Видоъ бо Ю. Андропов дар Толори калони Хонаи иттифокҳо гузошта шуд.

13 феврал дар Пленуми КМ КПСС Котиби генералии нав К. Черненко интиҳоб гардид.

14 феврал Москва бо Ю. Андропов видоъ кард. Дар ин рӯзҳо ба Ҳ. Алиев супориш шуда буд, ки бо сарварони як қатор ҳайати намоёндагони ба СССР ба маросими дафни Ю. Андропов омада гуфтушунид гузаронад.

22 феврал пойтахти Озарбойҷон бо бастакори машҳур, Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ, дорандаи Мукофотҳои Давлатии СССР ва РСС Озарбойҷон, артисти Халқии СССР Фикрат Амиров видоъ мекард. Ҳ. Алиев дар толори Озардавлатфилармонияи ба номи М. Магомаев дар маросими ви-

доъ ва дафн дар Гулгашти дафншавандагони фахрӣ иштирок дошт.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба ноҳияи Киров сафар кард ва ба ҳавзаи интиҳоботи Боку – участкаи интиҳоботи Ленин даромад, ки аз он ҷо номзадияш ба вакилии Шӯрои Олии СССР пешниҳод гардидааст.

Вай ба якчанд корхона даромад, бо коргарон ва мутахассисон сӯҳбат ороост. Сипас ӯ дар ҷаласаи ҷаёлони роҳи оҳани Озарбойҷон баромад намуд ва дар охир дар Қасри ба номи В.И. Ленин бо ҷаёлони ҳизбӣ, шӯравӣ ва хоҷагиҳои ҷумҳурӣ вохӯрд.

23 феврал дар Қасри ба номи В.И. Ленин вохӯрии меҳнаткашони ҳавзаи Боку бо номзад ба вакили Шӯрои Иттифоқи Шӯрои Олии СССР, Узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС Гейдар Алиев баргузор шуд.

Ин дар асл вохӯрии аввалини Ҳ. Алиев бо меҳнаткашони ҷумҳурӣ баъди аз Боку рафтани ӯ буд. Бинобар ин баромади ӯ гуё ҳисоботе буд дар назди ҳамшарифонаш, дар бораи кори яқсолааш, дар бораи равандроҳи ҷаёлояташ дар вазифаи ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР.

Ҳ. Алиев дар бораи ҷораҳои беҳтар кардани кори комплекси нақлиёт, Ҳукумати мамлакат, ҷиҳати мустаҳкам кардани базаи моддию техникаӣ, пурзӯр намудани аниқиву ташкили корҳо гап зада, қайд намуд, ки дар солҳои охир аввалин бор дар қору ҷаёлояти нақлиёти роҳҳои оҳан пешравӣ ба назар расид. Ҳамин тавр «вай на танҳо нақшаи панҷсоларо иҷро намуд, балки ба ақибмонихое, ки солҳои 1981 ва 1982 мавҷуд буданд, хотима дод. Шояд зарурате нест, ки онро шарҳ диҳем. Охир, қариб 50% тамоми боркашонӣ ва бештар аз се як қисми мусофиркашонӣ дар мамлакат ба дӯши нақлиёти роҳҳои оҳан аст». Сипас Ҳ. Алиев қисса кард, ки охири сол рафтуои дутарафаи қатораҳо дар тамоми дарозии роҳ дар

назар дошта шудааст (то ин вақт аллакай 2.756 километр роҳи асосӣ сохта шудаанд ва боз 300 километр боқӣ монда аст). Вай дар бораи зарурати босуръати сохтмони шабакаи роҳҳо, гузарондани кубурҳои газ дар ноҳияҳои наву тезсохташавандаи хочагиҳо, дар бораи рушди минбаъдаи нақлиёти автомобилу роҳҳои дарёй гап зад.

Ғайр аз ин ҷонишини якуми Шӯрои Вазирон дар бораи масъалаҳои доираи иҷтимоию маданӣ, маълумоти миёна ва тандурустӣ – яъне дар се соҳа, ки ӯ бевосита мутасаддист, таваккуф кард. Ҳ. Алиев таъкид намуд, дар бораи тандурустӣ мегӯянд, ки гӯё масъалаи ҳалпазир (яъне муҳим) ин беҳтар кардани соҳоти профилактикӣ (пешгирӣ намудани бемориҳо ва аз лиҳози тиббиёт боло бурдани сатҳи дониши аҳоли) мебошад. Бо ин мақсад, қайд намуд суҳанвар, барномаи мураттабшудаи стратегии тарақиёти тандурустии Шӯравӣ мавҷуд аст, ки яке аз аспектҳои асосияш ҳамасола ба амал татбиқ кардани диспансеризатсияи тамоми аҳолии мамлакат ба шумор меравад.

Нутқи Ҳ.Алиев муфасссал дар рӯзномаи «Правда» ба чоп расид.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба управлениаи истеҳсоли нафту гази «Лениннафт» ва «Орҷоникидзенафт», заводҳои мошинсозии «Коргари Боку» ба номи Ф. Дзержинский, заводи зеробию даруни баҳр, комбинати хонасозӣ, фабрикаи сохташавандаи макарон, парки таксиҳои №5-и Боку рафта бо рафти корҳояшон ошно шуд.

Ҳ. Алиев инчунин бо кормандони беморхонаи нави муттаҳидшудаи №23-и шаҳр вохӯрд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев бо фаъолони роҳи оҳан ва фаъолони хизбию хочагии роҳиоханчиёни ҷумҳурӣ вохӯрд.

24 феврал Ҳ. Алиев аз Боку ба Москва рафт.

1 март Ҳ.Алиев дар театри калон дар вохӯрии интиҳобкунандагон бо Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Тихонов ишти-

рок намуд. Барчост, ки сарвари давлат дар бораи комёбиҳои сол гап зада, қайд намуд, ки «корҳо дар соҳаи нақлиёт рӯ ба беҳбудӣ ниҳоданд».

2 март дар Қасри Кремлии анҷуманҳо вохӯрии ҳавзаи интиҳоботи Кӯйбишеви Москва бо номзодии худ Котиби генералии КМ КПСС К. Черненко барпо шуд. Дар мулоқот ҳамаи аъзои Бюрои Сиёсӣ, аз ҷумла Ҳ. Алиев низ иштирок дошт.

Дар аснои баромади худ К. Черненко изҳор намуд, ки тарзи кори Ю. Андроповро давом медиҳад, бо ҳодисаҳои нохуш мубориза давом дода мешавад. Гуфтаҳои котиби генералӣ бисёр ҳам монанд буд ба он ки дар муддати 13 соли гузашта на як бору ду бор Гейдар Алиев, дар назди фаълони ҷумҳурӣ баромад намуда таъкид мекард ва дар пленумҳои гуногуни КМ ҲК Озарбойҷон мегуфт: «Меҳоҳам махсус дар бораи чӣ гап занам. Ҳизб ва давлат, тавре ки медонед, муборизаро бо ҳодисаҳои нангини талаву тороч намудани чизҳои давлат, чашмбандӣ, сӯйистифода аз мансаб, дуздӣ ва порахӯрӣ пурзӯр намуданд. Ин маъракаи муваққатие нест. Ин ҳатти ҳаракатест, ки доимӣ ва бечунучаро давом мекунад. Ин ҷо барои касе гузашт нест ва намешавад. Дар ин бора ҳеҷ кас набояд шӯъбадабозӣ ё ҳаёли хом бikuнад».

7 март Ҳ. Алиев ҳамроҳи тамоми аъзои Бюрои Сиёсӣ дар театри калон дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба Рӯзи байналхалқии занон – 8 март иштирок намуд.

10 март Ҳ. Алиев аз Москва ба Димишқ, бо даъвати сарвари Ҷумҳурии Сурияи Араб барои боздиди кӯтоҳмуддати корӣ сафар кард.

11 март Ҳ. Алиев бо ҷонишини сарвазир, вазири корҳои хориҷии Ҷумҳурии Сурияи Араб А.Х. Хаддам гуфтушунид ба амал овард.

Дар зиёфати нисфирӯзӣ, ки ба шарафи ӯ А.Х. Хаддам барпо намуда буд, сухан кард.

Бо Раиси Ҷумҳурии Сурия Ҳ. Асад, ҳамчунин бо Сарвазирӣ Сурия А.Р. Касм вохӯрд.

12 март Ҳ. Алиев бо Раиси Ҷумҳурии Сурия Ҳ. Асад гуфтушунид кард.

Бо аъзои роҳбарияти Ҳизби Коммунистии Сурия таҳти сарвариӣ чонишини Котиби генералии КМ ҲКС Ю. Фейсал мулоқот намуд.

Бо роҳбарони Ҳизби Коммунистии Лубнон таҳти сарвариӣ Котиби генералии КМ ҲКЛ Ж. Хауи мулоқот кард.

Ҳамон рӯз дар рӯзномаи «Правда» ҳисоботи пурраи ТАСС дар бораи ташрифи Ҳ. Алиев ба Сурия чоп шуд.

14 март дар рӯзномаҳои «Правда» ва «Известия» изҳороти Шӯравияи Сурия, ки ба дастгирии резолютсияи Шӯрои Бехатариӣ Созмони Милали Муттаҳид дар бораи зуд ва бечунучаро аз Лубнон бароварда шудани лашкари Исроил ва дар бораи зарурати далелҳои Фаластин дар мубориза барои Сулҳ дар Шарқи Миёна ва дар бораи зарурати ниғаҳдориӣ ягонагии ҳаракати муқобилияти Фаластин, кӯшишҳои ҳарду мамлакат барои мустаҳкам намудани муносибатҳо дар ҳама соҳа чоп шуда баромад.

20 март Ҳ. Алиев дар Қасри калони Хонаи Иттифокҳо дар шабнишинии тантанавӣ, бахшида ба 170-солагии Тарас Шевченко иштирок намуд.

22 март Бюрои Сиёсии КМ КПСС натиҷаи сафари Ҳ. Алиевро ба Ҷумҳурии Сурияи Араб муҳокима намуда маъқул ёфт.

23 март дар Бюрои Сиёсии КМ КПСС масъалаи ташаббуси ҷомеаи сохтмончиёни БАМ дида баромада шуд, ки онҳо ўҳдадориӣ сотсиалистӣ гирифта, ба шарафи 67-солагии Инқилоби Октябр, сохтмони асосии роҳи оҳанро як сол пештар аз мўҳлат ба анҷом мерасонанд ва ҳаракати қаторҳо дар тамоми масири ҳаракаташон таъмин месозанд.

Бюрои Сиёсӣ ба ин ташаббус ва умуман ба анҷом гирифтани сохтмони магистралии роҳи оҳани БАМ аҳамияти калон дод. Дар чаласа қайд намуданд, ки «пеш аз мӯҳлат ба истифода дода шудани ҳаракати қатораҳо барои тезонидани тарақиёти кувваҳои истеҳсолкунандаи Сибир ва Шарқи Дур, ба гардиши (абароти) хочагиҳо ҷалб намудани захираҳои калони ангишт, ҷӯб ва дигар мавод сабаб шуда метавонад».

Дар ҳамон чаласа натиҷаи сафари Ҳ. Алиев ба Сурия маъқул доништа шуд.

Ҳамон рӯз таҳти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси машваратии навбатии Комиссияи Бюрои Сиёсии КМ КПСС оид ба роҳбарӣ ва таҳияи барномаи комплекси рушди истеҳсоли маводи истеъмоли ва системаи хизматрасонӣ ба аҳоли дар солҳои 1986 – 2000-ум баргузор гардид. Дар чаласа масъалаи доир ба рафти таҳияи барнома низ муҳокима карда шуд.

26-27 март Ҳ. Алиев дар қори маҷлиси машваратии Умумииттифоқии иқтисодчиён роҷеъ ба муаммоҳои комплекси агросаноатӣ иштирок намуд.

29 март Ҳ. Алиев дар гуфтушуниди Шӯравию Эфиопия дар сатҳи олии иштирок кард.

30 март Ҳ. Алиев дар Кремл Раиси муваққатии ҳарбию маъмурии Шӯрои Эфиопияи сотсиалистӣ Менгуст Хайл Мариамро қабул кард ва бо ӯ масъалаи дутарафаи ҳамкории савдону иқтисодиро ҳал намуд.

3 апрел Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Тихонов ва ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев намоиши «Металлообработка-84»-ро рафта диданд.

10 апрел Пленуми КМ КПСС баргузор шуд. Вай масъаларо дар бораи равандҳои асосии ислоҳоти мактабҳои таълимоти умумӣ ва касбомӯзӣ муҳокима намуд ва қарор кард, ки он ба муҳокимаи иҷлосияи Шӯрои Олии СССР даъвати 11-ум бароварда шавад.

11 апрел дар Кремл Иҷлосияи якуми Шӯрои Олии СССР даъвати 11-ум ба кори худ шурӯъ кард. Вай К. Черненко ро Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР интихоб намуд.

12 апрел дар иҷлосия бо маъруза дар бораи равандҳои асосии ислоҳоти мактабҳои таълимоти умумӣ ва касбомӯзӣ Ҳ. Алиев баромад кард.

Маъруза аз суҳанони хушку шахшӯли мафкуравии баъзе баромадҳои хизбиён дур буд. Вай возеҳу равшан ба забони шеваи русӣ, бо ҳиссиёти баланд иншо гардида буд ва бо ҳунари устодонаи суҳанварӣ хонда дода шуд.

Инак, чанд фикра аз он маъруза: «Омезиши таълим бо меҳнат дар истеҳсолот барои тамоми раванди таълим барои рушди иҷтимоии ҷавонони мо аҳамияти бениҳоят калон дорад. Охир тарбия, меҳнатдӯстӣ ин сифати олист чиҳати тарбияи шахсияти инсон, барои ба вучуд овардани асос ё таҳкурсист, ки ҳаёти ҷомеа ва ҳаёти ҳар як инсон ба он қарор дорад. Мактабҳои имрӯза чӣ истеъдоде, ки дорад, дар оянда вай кӣ шудан меҳонад – деҳқон ё кайҳоннавард, бинокор ё рассом, фӯлодгудоз ё табобатгар (духтур), барои расидан ба мақсадаш, вай пеш аз ҳама бо меҳнати худ роҳ боз мекунад. Танҳо бо меҳнат барои хушбахтии халқ, барои Ватан ҳамчун шахрванд ба воя бояд бирасад. Сотсиализм – ин ҷомеаи меҳнаткашон аст ва танҳо меҳнат, хоҳ вай ақлонӣ асту хоҳ ҷисмонӣ, ин ҷо шаъну шараф, қадру манзалат ва вазъи одамонро муайян месозад.

Дар бораи тадбирҳои пешбинишудаи ислоҳот, дар бораи боло бурдани дараҷаи ихтисоси омӯзгорон гап зада, Ҳ. Алиев симои дурахшони муаллимиро дар назар ҷилвагар сохт: «Муаллим зист дорад то даме, ки меомӯзад, муаллим меомӯзад, то даме ки зинда аст!» Ин ҳақиқати қадимист, ҳаргиз аҳамияти ҳудро гум намекунад. Зиёда аз ин гуфтани ҳастам: муаллим даъват шудааст на танҳо бояд ҳамқадами ҳаёт бошад ва агар бигӯем, аз ҳаёт ҳам пештар меравад. Вай бояд тарғибгари

оташсухан бошад ва донандаву чукур омӯхтаи он илме бошад, ки асосҳои онро биомӯзонад ва худ дар бораи он тасаввури навтарин дошта бошад...

Аммо омӯзгор шогирдони худро на танҳо бо дониш мусаллаҳ мегардонад. Вай ба онҳо бо хулку атвори худ, тарзи рафтору зиндагии худ, бо тамоми симои худ таъсир мерасонад. Тамоми ақлу хирад ва одобу маданияти ӯ, ҳақиқатгӯӣ ва инсонигарии вай, сифати ботини ӯ барои хонанда ҳамчун як меъёру маҳак вонамуд мегардад. Ана барои чӣ муаллим, аз кадом фанн, ки дарс медиҳад, бояд барои насли наврас омӯзгору устои ахлоқи иҷтимоӣ бошад, намунаи ибрат ва боиси тақлиди нек бигардад».

Ҳ. Алиев арбобони маданиятро даъват месозад, ки дар кори ислоҳоти маорифи халқ ҳиссаи худро гузаронад: «Мақтаб интизори воҳӯрӣ бо нависанда, рассом, бастакор, арбобони сахнаи театрҳо, кино мебошанд, меҳоханд, ки асарҳои ҷурмазмунӣ адабию бадеӣ, инъикоскунандаи ҳақиқияти ҳаёти мактабро меҳоханд, то бинанд, ки нақши устодон – муаллимон то чӣ андоза тасвир ёфтаанд ва ин барои наврасону ҷавонон боиси ибрат ва ҷун шаҳрванд тарбият ёфтани онҳо кӯмак мерасонад. Ин вазифаи олии рассомони шӯравӣ, вазифаи фаҳрии падару модарон дар назди фарзандон, талабаҳо, дар назди омӯзгорон ва мактаб аст».

Дар маърӯза танҳо ҷанд рақам ба забон оварда шуд, вале онҳо фаромӯшнашаванда буданд. «Дар панҷсолаи оянда ба нақша омадааст, ки бари 7 миллион хонанда мактабҳои нав сохта мешаванд, сохтмони қариб 800 комплекси омӯзишгоҳҳои касбу техникаомӯзӣ дар назар аст. Барои амалӣ шудани ислоҳот аз бюджет 11 миллиард сӯм ҷудо карда мешавад, аз он ҳисоб 3,5 миллиардаш барои зиёд кардани маоши яқсолаи кормандони соҳаи маорифи халқ сарф мешавад».

Маърӯзаи ӯ дар ниҳоди иштироккунандагони ҷаласа

таъсири калон расонида ва равандҳои асосии ислоҳоти мактабҳои таълимоти умумӣ ва касбомӯзӣ бо Қарори махсуси Шӯрои Олии СССР маъқул дониста шуданд.

Дар он рӯз вакилон ҳайати нави ҳукумат – Шӯрои Вазирони СССР-ро ташкил доданд. Ҳар се ҷонишинҳои якуми Н. Тихонов интихоб гардиданд: Ҳ. Алиев, А. Громико ва И. Архипов.

18 апрел маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР барпо гардид, ки масъалаи ҷамъбасти иҷрои нақшаи Давлатии рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР-ро дар семоҳаи аввали соли 1984 муҳокима кард. Дар қатори далелҳои пешрафт дар бораи беҳтар гардидани қори нақлиёти роҳи оҳан суҳан рафт:

«Нақшаи боркашонии давронии нақлиёти роҳи оҳан 101,7 фоиз иҷро гардид, боркашонии давронӣ нисбат ба ҳамин давраи соли 1983-ум 2,9 фоиз афзуд, тамоми пешрафти қор аз ҳисоби маҳсулнокии меҳнат муяссар гардидааст».

19 апрел дар Бюрои Сиёсӣ оид ба масъалаи минбаъда боло бурдани дараҷаи ғоявию бадеии кино-филмҳо ва мустаҳкам намудани базаи моддию техникии кинематография суҳан рафт. Ин соҳа низ ба мутассадияти Ҳ.Алиев тааллуқ дошт, ки ба диққати аъзои Бюрои Сиёсӣ қарори дахлдори КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР-ро пешниҳод намуд. Дар он мустаҳкам гардонидани базаи моддии кинематография аз ҳисоби азнавсозии ва бо техникаи наватарин таъмин намудани студияи кино ва дигар муассисаҳо, сохтани кинотеатрҳои нав дар назар дошта шуда буд.

20 апрел Ҳ. Алиев дар Қасри Кремлии анҷуманҳо, ки бахшида ба 114-солагии рӯзи таваллуди В. И. Ленин маҷлиси тантанавӣ барпо шуд, иштирок кард.

1 май Ҳ. Алиев дар Майдони Сурх якҷоя бо дигар роҳбарони шӯравӣ ҳузур дошт, ки иштироккунандагони намоиши якумимайии меҳнаткашонро табрик менамуданд.

4 май Ҳ. Алиев дар Қасри Калони Кремл хангоми имзои барномаи дарозмуддати иқтисодӣ ва илмию техникии ҳамкориҳои байни СССР ва Ҷумҳурии Халқии Полша дар муддати то солҳои 2000 – ум ва ҳамчунин хангоми ба қотиби КМ Ҳизби муттаҳидаи корғарии Полша В. Ярузелский супурдани ордени Ленин ширкат варзид.

17 май Ҳ. Алиев дар Кремл вазири вақфҳои Ҷумҳурии Сурияи Араб М. Хатибро қабул намуд.

18 май дар Москва, дар толори киною консертҳои «Октябр» маҷлиси машваратии қормандони кинои Умумиииттифок баргузор шуд. Вай ба масъалаи вазифаҳои ташкили кино роҷеъ ба иҷрои қарори КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР «Дар бораи тадбирҳои боло бурдани дараҷаи ғоявию бадеии кинофилмҳо ва мустаҳкам намудани базаи моддию техникии кинематография» бахшида шуда буд.

Дар он дар бораи вазифаҳои кинематографистони Шӯравӣ Ҳ. Алиев нутқи бардавом эрод намуд. Мазмунӣ муфасссали он маъруза дар «Правда» ва «Советская культура» 19 май, баъд онро гирифта «Литературная газета» (№21 аз 23 май) чоп намуд.

Дар маъруза аз лиҳози эмоционалӣ рӯшану шаффоф, бадохатан пурмазмуну пурмӯхтаво аз лиҳози мафкура чуқур, ки дар он марҳала хеле зарур буд, вазифаҳои мушаххас дар ҳама соҳаи навъу жанри кинои советӣ баёни худро ёфта буд, ба иштирокдорони васеъ ва буқаламун («разношерстный») таъсири амиқе расонда буд.

Баъзе лаҳзаҳои маъруза аҳамияти худро дар рӯзҳои мо низ гум накардаанд. Инак, ду иқтибос:

«Таҷрибаи кинематограф нишон медиҳад, ки филм ба қалби инсонҳо таъсири худро меғузорад, ба тамошобин пеш аз ҳама мақсаднокии шахсият, рафтори ҷавонмардона, ҷаззобии аз лиҳози одобу ахлоқи ҳамида намунавии қаҳрамонони филмҳо

маъқул хоҳанд шуд... Ҷолиб будан, васеъгии нияту ҷозибадории қаҳрамон, чуқур нишон дода тавонистани ҳислату ҳӯи ҳар як персонаж дар алоҳидагӣ ва якҷоя аз шартҳои муҳимтарини муваффақият дарак медиҳанд. Сухан дар бораи мазмунҳои бофта, тавре ки як вақтҳо меғуфтанд «рангин», қаҳрамонҳои дар ҳаёт вучуд надошт, тамошобин, албатта бовар намекунад, писандаш намеояд. Мо аз кинематографи шӯравӣ, қаҳрамони ҳақиқии ҳаётро тақозо дорем, ки ба чашму дили одами шӯравӣ наздику шинос бошад, дар симои он гуна инсонҳо кас бояд ёру рафиқи ҳамкори ҳудро дида тавонад, марду зани ҳамзамони ҳудро пайдо наояд. Бешубҳа, имрӯз ба вучуд овардани чунин образи хотирмони мусбат, ҳам барои сенариянавис, ҳам барои коргардон, ҳам барои ҳунарманди сахна, махсусан барои кинематограф душвортар аст, назар ба кинематографҳои солҳои 30-уми, 40-ум ва 50-ум. Одамон рӯҳан, аз назари зеҳнӣ маънавию ақлӣ дигар шудаанд, ахлоқан бузург гардидаанд, ҳудӣ ҳаёт ҳам одӣ ва ҳам мурққаб гардидааст, хоҳишу рағбату талаботи инсонҳо дигаргун шудаанд. Вале қаҳрамони мусбат – дурахшдор, пурзӯру тавоно, диққатҷалбкунанда, арбобсифату мардонавор бисёр ҳам зарур аст дар экран».

Инак, фикри маърӯзачӣ оид ба филмҳо дар мавзӯоти таърихӣ:

«Ба фикрам, шумо бо ман розӣ хоҳед буд, ки мавзӯи таърихӣ диққату эътибори махсусро тақозо дорад, хеле дақиқназар будан ва ҳатто кунҷкови гузаро буданро талаб мекунад, бо далелҳову воқеоти гузашта, шарҳу эзоҳи саргузаштҳои шахсиятҳои бузург арзёбии дурустро мепарастад. Дар ин бора гап назадан имкон надорад, зеро дар баъзе филмҳо ва бояд эътироф намуд, ки дар баъзе асарҳои адабиёт, аз назари шахси эҷодкор, ҷиҳати ба вучуд овардани характери қаҳрамон доир ба далелҳо ва шахсиятҳо ба худсарӣҳо низ роҳ дода мешаванд».

Аммо дар масъалаи қарори КМ КПСС тавре ки Ҳ. Алиев кайд намуд, «вазифаҳо ва талаботи тарғиботӣ ғоявию бадеӣ дар қарор бо тадбирҳои васеи комплекс вобаста аст, ки барои мустаҳкам намудани базаи моддию техникии кинематография ба ҳалли масъалаҳо оид ба корҳои ташкилӣ, маблағи молиявӣ ва хоҷагиҳояш зарурат доранд. Амалан ҳамаи талаботи кинематографистон дар ин соҳа қонунгардонда шудаанд. Аз ин рӯ дар ин бора ҳам қарор бисёр ҳам фарогиру васеъ аст, ки дар таърихи кинои шӯравӣ мислаш вучуд надошт, барои рушди минбаъдаи соҳа базаи мустаҳками молиявӣ ба вучуд оварда шудааст».

28 май Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар Қасри калони Кремл дар маҷлиси Умумихарбии котибони ташкилотҳои комсомолӣ иштирок кард.

Аз 3 то 10 июн Ҳ. Алиев дар шоҳроҳи сохтмони Роҳи охани Байкалу Амур қарор дошт.

7 июн рафти корҳои БАМ дар маҷлиси дар Тинда барпо шудаи ҳамсафарони Комиссияи Шӯрои Вазирони СССР оид ба сохтмони шоҳроҳи Байкалу Амур аз назар гузаронда шуд.

Дар ахбори ТАСС, ки дар рӯзномаи «Правда» чоп шуда буд, гуфта шудааст: «Ҳайати комиссияи корҳои сохтмони дараҷаи аълои сохтмончиёни шоҳроҳро қабул намуд. Умуман сохтмони он ба суръати баланд давом дорад, нақшаҳои сохтмону васлсозӣ ҳамасола пурраю барзиёд иҷро мегардад. Корҳоро БАМ давом дода, торафт зарбдорона ба нафъи 5-сола кор анҷом медиҳад. Ташкилоти роҳи охани Байкалу Амур ташкил ёфтааст, ки тавассути он танҳо соли гузашта 18,6 миллион тонна борҳои халқу хоҷагиҳо кашонда дода шудааст. Дар сар то сари шоҳроҳ, ки дириӯз аз ғӯшаи бешазорони тайга иборат буд. Шаҳракҳои зебову таракиқунанда ва шаҳрҳои ҷавон пайдо шуда мераванд.

Баробари ин дар маҷлиси комиссияи камбудихо ва

масъалаҳои ҳалношудае таҳлилу баррасӣ гардиданд, ки барои пешрафти кори БАМ ҳалал ворид мекарданд. Тадбирҳои мушаххас андешида шуданд, чиҳати пурзӯр кардани кор дар минтақаҳои «Шимоли Муйск» ва тунелҳои Кодар, ки сохтмончиён дар шароити ниҳоят вазнини кӯҳу пуштаҳо қаҳрамонона заҳмат мекашанд. Ақибмоние дар кори «локомотиву вагонҳо ва хоҷагиҳои ёрирасон, таъминоти инженерии шоҳроҳ мавҷуданд. Корҳо дар туннелҳои Байкалу Амур, ки боиси дер ба роҳ баромадани қатораҳо шудаанд, таври роҳдоданашаванда дер давом кард. Қайд карда шуд, ки таври комплекс давом додани сохтмон муфид аст: аз парки мошинҳои сермахсул коргирандаву механизм ва қувваи корӣ бояд истифода ба амал овард».

Дар кори комиссияи ҳамсафарон котибони якуми хизбии вилоятҳои Амур, Бурят, Иркутск, Ёкутистон, вазирони СССР Н. Каноров, И. Соснов, раиси «Госстрой»-и СССР С. Башилов, ҷонишини раиси «Госплан»-и СССР В. Бирюков, роҳбарони вазоратҳо ва идораҳо, кормандони масъули Шӯрои Вазирони СССР, Госплан ва «Госснаб»-и СССР, ВЦСПС ва КМ ВЛКСМ ширкат доштанд.

11 июн «Правда» ҳисоботи мухтасар дар бораи сафари Ҳ. Алиев ба Шоҳроҳи Байкалу Амур ба чоп расонд. Ҳатто ҳисоботи протоколии хушқу холии аз корҳои дар аснои ин сафар анҷомдодаи ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР раванду суръати баланди он сохтмони овозадори асрро тасаввур намудан мумкин буд.

АЗ ҲИСОБОТИ ХАБАРНИГОРИ ТАСС:

«Ҳ.А. Алиев аз шоҳроҳи БАМ, аз истгоҳи Лена то Комсомолски соҳили Амур гузар кард, масофаи бироҳи ин ду мавзёро гузашта, ба Таксимо Витим расид, ки он ҷо охири километрҳои роҳи оҳани калон сохта мешавад. Вай биноҳои шаҳракҳои дар ду тарафи роҳ қадафрӯхтаро бидид, бо рафти корҳои сохтмони туннели азими «Северо-Муйск» шинос шуд. Даруни туннел ва роҳравҳои қабри онро дид, бо коргарону туннелковон сӯҳбат кард, бо шароити кору зиндагӣашон ошно шуд. Диққати асосӣ ҳангоми сӯҳбат бо коргарон-бинокорон ба тезонидани корҳои сохтмон ва ҳатман пеш аз мӯҳлат иҷро гардидани ӯҳдадорихояшон дар сохтмони БАМ то 67 солагии Октябри Кабир, пеш аз мӯҳлат сохта ба истифода додан ва бо ҳуди ҳамин сохтмончиёни шоҳроҳ ҳаракати тамоми роҳи бузургро барои рафтуомади қатораҳо ваъда доданд. Ҳ. А. Алиев инчунин бо вазъи корҳои дигар гурӯҳҳои конвейери нақлиёт вохӯрд, дар бандари Осетровои рӯди Лена, дар гулӯҳои Шарқ – гулӯҳои Врангел, дар бандари маркази савдои Владивосток бо мардум вохӯрд, сӯҳбатҳо орошт.

Ҳангоми ташиф овардан ба нерӯҳои барқӣ-обии Братск, заводи киштисозии ба номи Комсомоли ленинӣ, заводи авиационии ба номи Ю.А. Гагарин дар Комсомолски соҳили Амур ва дигар корхонаҳои минтақа ӯ бо корбарӣ ба истеҳсолот, комёбиҳои илмӣю техникӣ, барномаҳои пешрафти ҷомеаҳои меҳнатӣ ошно шуд.

Ҳ.А. Алиев бо баҳрнаврдони Байрақи Сурхдори Флоти Уқёнуси Ором вохӯрд, даруни киштии «Петропавловск»-и заводи киштиҳои азим даромад. Баҳрнаврдони Уқёнуси Ором ӯро бовар кунониданд, ки ҳудудҳои баҳри давлатии бу-

зургро хушёрона посбонӣ мекунанд, дар ҳифзи сулҳ устувор мемонанд.

Бо ғаёлони ҳизбию хоҷагиҳои Хабаровск ва Приморе вохӯрӣ ба амал омад, ки дар аснои сӯҳбат оид ба дида баромадани супоришҳо, боло бурдани маҳсулнокии истеҳсолоти ҷамъиятӣ, пурзӯр кардани корҳои ғоявию тарбиявӣ дар партави қарорҳои пленумҳои феввалию апрелии (соли 1984)-и КМ КПСС суҳан рафт».

13 июн Ҳ.Алиев вазири нақлиёту хоҷагии обии Нидерландия Н. Смит – Крусро қабул намуд.

15 июн Ҳ.Алиев дар расми ифтитоҳи Маркази техникии мошинасозии Ҷумҳурии Халқии Булғория иштирок кард.

18 июн дар маҷлиси Президиуми Шӯрои Олии СССР бо маъруза дар бораи натиҷаҳои пешниҳод ва танқиди Комиссияи доимии палатаву вакилон, ки дар иҷлосияи 9-ӯми Шӯрои Олии СССР даъвати даҳум ҳангоми муҳокимаи нақшаи бюджетӣ барои соли 1984 шомил гардонда буданд, баромад намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар Кремл бо узви роҳбарияти миллии ҷабҳаи Сандинии озодии миллий, мутобиқати Шӯрои роҳбарони Ҳукумати эҳёи Миллии Никарагуа Д. Ортега вохӯрд ва бо ӯ масъалаҳои инкишофи ҳамкориҳо дар соҳаи савдову иқтисодӣ ҳал намуд.

19-20 июн Ҳ. Алиев дар қори иҷлосияи навбатии Шӯрои Олии СССР иштирок кард.

20 июн Ҳ. Алиев қатори роҳбарони ҳизбию давлатӣ (А. Громко, В. Кузнетсов, П. Демичев, И. Архипов) дар маросими вохӯрии тантанавӣ дар Кремл бо Президенти Ҷумҳурии Фаронса Франсуа Миттеран иштирок менамояд.

21 июн Ҳ. Алиев дар гуфтушуниди байни Шӯравияу Фаронса иштирок кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев вазири нақлиёти Фаронса Ш. Фиттерманро ба ҳузур пазируфт.

23 июн Ҳ. Алиев дар расмияти гусели тантанавии Ф. Миттеран ширкат намуд.

28 июн дар маҷлиси Бюрои Сиёсии КМ КПСС Ҳ. Алиев оид ба гуфтугӯ бо ҳайати намоёндагони Фаронса Ҳангоми таърифи Президенти Ҷумҳурии Фаронса Ф. Миттеран гузориш дод.

5 июл Ҳ. Алиев дар Бюрои Сиёсӣ оид ба натиҷаҳои сафараш ба БАМ гузориш дод.

Аз рӯйи гузориши ӯ, гуфта мешавад дар Изҳороти ТАСС, «Бюрои Сиёсии КМ КПСС ба роҳбарони вазоратҳои дахлдор ва идораҳои пешниҳод намуд, ки барои сари вақт ба кор даромадани объектҳои Шоҳроҳи Байкалу Амур тадбирҳои биандешанд, таври мунтазам барои ин сохтмон техника, таҷҳизот, дастгоҳҳо ва сомонлот бифиристанд, то ки сохтмони хонаҳои истиқоматӣ ва биноҳои хизмати маданияи маишӣ зудтар сохта ба истифода дода шаванд. Таъкид карда шудааст, ки суръати истифодаро онҳо аз захираҳои мавҷудаи табиӣ афзоиш диҳанд, ки дар ҳудуди минтақаи БАМ мавҷуд аст, онҳо соҳаҳои нави истеҳсолотро ба кор андозанд, васеъ намудани шабакаҳо ва истифодаро аз роҳҳои мавҷудаи автомобил беҳтар созанд, то ки қори мӯътадили шоҳроҳро таъмин карда бошанд».

9 июл Ҳ. Алиев дар аснои имзои санадҳои Шӯравӣю Чехословакия дар Кремл иштирок намуд.

1 август дар шумораи наҷбатии маҷаллаи назариявӣю сиёсии КМ КПСС «Коммунист» мақолаи Ҳ. Алиев «Воситаҳои таъсирбахши тарбияи одамони Шӯравӣ» («Действенное средство воспитания советских людей») ҷоп шуд.

13 август Ҳ. Алиев Сафири Фавқуллода ва Мухтори Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам Дин Нйу Лиетро ба ҳузур пазируфт. Баъзе масъалаҳои байни Шӯравӣю Ветнам оиди ҳамкории иқтисодӣ ва илмӣю техники ҳамкорӣ таҷдиди назар гардид.

6-7 сентябр Ҳ. Алиев дар Боку бо кори мактабҳои миёна ва омӯзишгоҳҳои касбии техникаи ошной пайдо кард.

19 сентябр меҳнаткашони ҷумҳурӣ узви КМ ҲК Озарбойҷон, вакили Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон, вазири алоқаи ҷумҳурӣ, генерал-лейтенант Гусейн Расулбековро ба роҳи охиринаш гусел доштанд. Ҳ. Алиев дар расмияти мотам иштирок дошт.

25 сентябр Ҳ. Алиев дар Қасри Калони Кремл дар пленуми ҷашнии раёсати Иттифоқи нависандагони СССР, бахшида ба 50-солагии ташкилоти нависандагони мамлакат иштирок намуд.

3 октябр Ҳ. Алиев дар театри калони иттифокҳои СССР дар расми кушоди адабиёт ва санъати РСС Туркменистон дар РСФСР ширкат дошт.

4 октябр Ҳ. Алиев бори дигар дар бораи корҳои БАМ дар Бюрои Сиёсӣ гузориш дод. Таъкид карда шуд, ки пеш аз мӯҳлат ба истифода дода шудани роҳи калону асосӣ ва кушода шудани ҳаракати роҳи қатораҳои қорӣ роҳи оҳан Шохроҳи Байкалу Амур аҳамияти калони сиёсӣ ва хоҷагии халқӣ дорад.

Ҳ. Алиев рақамҳои зеринро ба забон овард: дар муддати 10 сол корҳои беҳисоби сохтмонӣ монтаж дар ин шохроҳ анҷом дода шудааст. Дар зери хатти роҳи оҳан бештар аз 570 миллион метри мукабб ҳок рехта шудааст. Қариб 4200 кӯпрук ва дигар иншооти сунӣ сохтаанд, бештар аз 5 ҳазор километр роҳи асосиро бо истигоҳҳои сохта буд кардаанд. Шаҳрҳои наву шаҳрчаҳои ободу зебо пайдо шудаанд. Хонаҳои нави истиқоматӣ дар ҳаҷми умумии 570 ҳазор метри квадратӣ ва бисёр дигар биноҳои идоравию оммавӣ ва хизмати маиширо сохта ба истифода додаанд, ки маблағи умумии беш аз 400 миллион сӯмро ташкил мекунад. Баробари ин бори дигар масъалаи сохтмони туннели «Северо-Муйск» ба миён гузо-

шта шуд ва боз ҳам фаъолонатар амал намуда, кори ин шохроҳи азимро ба охир расонидан лозим меояд. Роҷеъ ба ин масъала қарор қабул карда шуд.

5 октябр Ҳ. Алиев дар кори маҷлиси машваратии Умумииттифокии муфаттишони халқӣ иштирок кард.

Дар ин маҷлис баромад карда Котиби генералии КМ КПСС К. Черненко изҳор дошт. «Мо солҳои охир саҳт ба коре даст задем, ки дар хонаи худ тартибот ҷорӣ намоем. Вазифаҳои аниқанд: ба порахӯриро ҷаллобӣ (ҳанноӣ), барбодсозӣ ва дуздии моликияти сотсиалистӣ, сӯйистифода аз мансаб хотима бахшем. Мо ҷиддан ба мубориза баҳри мустаҳкам намудани қонуният, ба беҳтар гардондани кори органҳои ҳифзи ҳуқуқамон, ба боло бурдани масъулияти кормандони роҳбарикунанда, барои муташакилии умумӣ ва интизом шурӯъ намудем. Дар ин раванд органҳои марказии ҳизбӣ ва давлатӣ чораю тадбирҳои амалии зиёде ба кор андохтаанд. Дар баъзе мавридҳо, ҳатто рафтори дурушт намудем, масалан, дар ҳақи баъзе коргарони кишвари Краснодар, Ўзбекистон, вилояти Ростов тундӣ ба кор бурдем».

9 октябр ҳамроҳи Н. Тихонов ва В. Воротников Ҳ. Алиев дар ғурудгоҳи Внуково Президенти Ҷумҳурии Ямани Араб Алӣ Абдуллоҳ Солеҳро пешвоз гирифтанд.

Ҳамон рӯз дар Кремл вай дар расмияти имзо намудани Шартнома доир ба сулҳ ва ҳамкорӣ байни СССР ва Ҷумҳурии Ямани Араб иштирок намуд.

11 октябр Ҳ. Алиев дар маросими гусели президенти Яман А.А. Солеҳ ҳузур дошт.

13 октябр Ҳ. Алиев роҳбарони ҳайати намоёндагии Японияро қабул намуд, ки дар Москва дар Конфронси VI «мизи мудаввар»-и намоёндагони ҷамъиятии байни Шӯравияи Япония иштирок доштанд.

Дар аснои сӯҳбат, гуфта шудааст дар ахбори ТАСС, ба

масъалаҳои муҳими байналхалқӣ, вазъи имрӯзӣ ва ояндаи муносибатҳои Шӯравӣю Япония дахл намуданд. Аз ҷумла, дар бораи роҳҳои амалӣ гардондани пешниҳоди Иттиҳоди Шӯравӣ роҷеъ ба Шартномаи Япония чун ҳамсоя ва ҳамкор, оид ба якҷоя таҳия намудани тадбир доир ба Шарқи Дур, доир ба алоқаву рабобит байни СССР ва Япония аз масири ҷамъиятӣ, парлумонӣ ва дигар роҳҳо сухан рафт.

16 октябр Ҳ. Алиев дар Кремл вазири алоқа ва коммуниятсияи Шветсия К. Бустремро, ки бо сафари расмӣ дар СССР меҳмон буд, қабул фармуд.

23 октябр Ҳ. Алиев дар қори Пленуми КМ КПСС баҳшида ба масъалаҳои «Оид ба барномаи дарозмуддати обу обёрӣ, баланд бардоштани ғоидаоварии истифодаи заминҳои обёришаванда, ба мақсади устуворона суръат баҳшидани пешрафти захираи хӯроквории мамлакат» иштирок намуд.

25 октябр дар маҷлиси Бюрои Сиёсии СССР гузориши Ҳ. Алиев доир ба мулоқот бо роҳбарони ҳайати намоёндагони ҷамъиятии Япония шунида шуд.

27 декабр тамоми рӯзномаҳои марказӣ Мурочиатномаи КМ КПСС-ро ба коргарон, коркунони инженеру техникӣ ва хизматчиён, ташкилотҳои Иттифокҳои касаба ва комсомол, тамоми интироккунандагони сохтмону ба истифода диҳандагони Шоҳроҳи Байкалу Амурро чоп намуданд.

КМ КПСС сохтмончиёни БАМ-ро ба муносибати ба охир расонда шудани сохтмони роҳи оҳану ба ҳаракат даромадани қори қатороҳо дар тамоми тӯли ин шоҳроҳи азим табрик намуда буд.

«Сохтмони шоҳроҳи бузурги Роҳи оҳани Байкалу Амур ҳақиқатан ҳам дар таърихномаи бузургтарин корномаҳои халқи Шӯравӣ дохил хоҳад шуд, – гуфта мешуд дар мурочиатнома. – Масири бузургу нав чун рағи хунгарди алоқа барои рушди иқтисодиёти мамлакати мо, махсусан Сибири Шарқӣ

ва Шарқи Дур, барои дар он минтақа сохтани комплексҳои калони ҳудудиву тавлидотӣ, барои ба ҳаракати даврони даровардани захираҳои бойи табиӣ он ҷойҳо аҳамияти бузург доранд».

6 ноябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии бахшида ба 67-умин солгарди Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Бо маърузаъзои Бюрои Сиёсии КМ КПСС, вазири корҳои хориҷии СССР А. Громико баромад кард.

7 ноябр якҷоя бо роҳбарони ҳизбию ҳукумати Ҳ. Алиев дар намоиши Майдони Сурх иштирок варзид. Бегоҳӣ дар Қасри Кремл дар қабул ба шарафи 67-солагии Октябр ҳузур дошт.

13 ноябр Ҳ. Алиев дар Кремл ҷонишинҳои раисони ҳукумати мамлакатҳои аъзои СЭВ (Шӯроӣ ҳамкориҳои иқтисодии ШҶИ)-ро, ки ба Москва, чун сарварони намояндагони худ ба ҷаласаи 11-уми комиссияи байни ҳукумати оид ба масъалаҳои нерӯи атом ва мошинсозии атомӣ ташриф овардаанд, қабул фармуд.

19 ноябр Ҳ. Алиев ҳаёти намояндагони ҷаҳон ҳизби сиёсии Япония (ҳизби сотсиалистии демократӣ, Комейто, клуби либералии нав ва иттиҳоди иҷтимоӣ демократӣ) ва конфедератсияи меҳнати Япония ДОМЭЙ-ро бо сарвари раиси иҷроияи кумитаи ПЖС Р. Сасакиро қабул фармуд, ки бо равондиди расмӣ ва даъвати гурӯҳи Парлумони СССР дар Иттиҳоди Шӯравӣ омадаанд, қабул фармуд.

27-28 ноябр Ҳ. Алиев дар қори иҷлосияи дуҷуми Шӯроӣ Олии СССР даъвати ёздаҳум иштирок кард. Иҷлосия нақша ва бюджети соли 1985-ро муҳокима кард ва қарор қабул намуд.

5 декабр Ҳ. Алиев гурӯҳи «Митсу»-и ҳаёти намояндагони Японияро бо сардории президенти ширкати савдои «Митсуи буссан» Т. Яхиро ба ҳузур пазируфт.

5-6 декабр Ҳ.Алиев дар иҷлосияи даҳуми Шӯрои Олии РСФСР даъвати даҳум иштирок кард.

14 декабр Ҳ. Алиев ба Академияи илмҳои тиббии СССР Ордени Ленин супурд ва дар маҷлиси тантанавӣ дар Толори калони Хонаи Иттифокҳо ба сухан баромада, дар бораи вазифаҳои тибби фундаменталӣ ва тандурустии Шӯравӣ гап зад. Нутқи пурмӯхтаво ва аз лиҳози адабӣ волои ӯ мухтасаран дар «Правда», «Известия», «Советская Россия» (15 декабри соли 1984) ва матни пурраи он дар «Медицинская газета» (19 декабри соли 1984) chop шуд.

19 декабр пешбарии номзадҳо ба вакилии органҳои олии қонунбарори ҷумҳуриҳо шурӯъ шуд. Ҳ. Алиев номзад ба вакилии Шӯрои Олии РСФСР аз ҳавзаи интихоботии Алтайи хоҷагии давлатии «Барнаул», аз ҳавзаи интихоботии меҳнаткашони Грозний заводи химиявии ба номи «50-солагии СССР», аз ҳавзаи интихоботии Ярцевой вилояти Смоленск бо пешниҳоди меҳнаткашони маҳаллии комбинати пахтаю қоғазбарорӣ пешниҳод гардида буд. Ҳамзамон бо ин Ҳ. Алиев инчунин номзад ба вакилии Шӯрои Олии РСФСР аз ҳавзаи интихоботии меҳнаткашони тармими вағони қатораҳои заводи ба номи Инқилоби Октябр ва дигар корхонаҳои Озарбойҷон пешниҳод гардида буд.

22 декабр Ҳ. Алиев дар толори калони Хонаи Иттифокҳо дар маросими хайрбод бо Вазири мудофияи СССР, маршал Д. Устинов иштирок намуд.

24 декабр яқоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар маросими дафни Д.Устинов дар Майдони Сурх иштирок кард.

26 декабр Ҳ. Алиев ҷониши раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқии Булғория Т. Боженовро қабул намуд. Дар рафти сӯҳбат масъалаҳои ҳамкории Шӯравӣю Булғория оид ба иқтисодиёт баррасӣ гардид.

1985

3 январ маҷлиси қабл аз интиҳоботии намоёндагони меҳнаткашони ҳавзаи Марказии интиҳоботӣ дар Барнаул барпо гардид. Иштирокчиёни маҷлис ба Ҳ. Алиев бо хоҳиш муроҷиат намудаанд, ки барои гузаштани номзадияш аз ин ҳавзаи интиҳоботӣ розигӣ бидиҳад.

Ҳамон рӯз маҷлиси пеш аз интиҳоботии меҳнаткашони ҳавзаи интиҳоботии Наздивокзалии шаҳри Боку низ барпо шуда, хоҳиш карда буданд, ки Ҳ.Алиев аз ҳамин ҳавзаи интиҳобот номзадии худро ба Шӯрои Олии РСС Озарбойҷон би-гузорад.

14 январ дар Кремл маҷлиси Президиуми Шӯрои Олии СССР барпо шуд. Дар ахбори ТАСС аз ҷумла гуфта шуда буд, ки «Ба сабаби он ки Созмони Милали Муттаҳид соли 1985-умро соли Байналхалқии ҷавонон эълон доштааст, Президиуми Шӯрои Олии СССР комиссияе ташкил дод оид ба гузаронидани соли Байналхалқии ҷавонон дар СССР таҳти раёсати узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев сурат бигирад».

19 январ Ҳ. Алиев номзад ба вакилии Шӯрои Олии РСФСР аз ҳавзаи Марказии интиҳоботии шаҳри Барнаул пешниҳод гардида буд.

23 январ маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР барпо гардид, ки масъалаи лоиҳаи равандҳои асосии иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР дар соли 1986-1990 ва то соли 2000-умро дида баромад.

Дар ин маҷлис ҷамъбасти корҳои солҳои 1984 таҳлил карда шуда буд. Таъкид гардида буд, ки солҳои 1983 ва 1984 «солҳои мусбати пешрафти қариб ҳамаи соҳаҳои хоҷагии халқ буд. Суръати рушди иқтисодӣ баланд гардид, махсусно-

кии истеҳсолот боло рафт, даромади миллий афзуд, барномаи азими боло бурдани дараҷаи зисти халқ ба амал тасдиқ карда мешавад.

Дар соли 1984 назар ба соли 1983 даромади миллий ба 2,6 фоиз афзуд, ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ ба 4,2 фоиз, аз ҷумла дар гурӯҳи «Б» – ба 4,3 фоиз, боркашонии давронӣ дар ҳамаи навъҳои нақлиёт – ба 2,9 фоиз, ба кор андохтани фондҳои асосӣ аз ҳисоби маблағгузорӣ – ба 3 фоиз афзуд. Қариб 200 корхонаи калони саноатӣ ба кор дароварда шуданд. Ҳаракати қаторҳои корӣ сар то сари шоҳроҳи роҳи оҳани Барнаулу Амур пеш аз мӯҳлат ба истифода дода шуд.

... Табодули моли чаканафурӯшии давлатию савдои кооперативӣ бо нархи муқоисашаванда – ба 4,2 фоиз, ҳаҷми фурӯши хизмати маишӣ ба аҳоли – ба 5,8 фоиз афзуд». (Аз ахбори ТАСС. «Правда», 24 январи соли 1985).

25 январ тахти раёсати Ҳ. Алиев маҷлиси васеи коллегияи вазоратҳои сохтмони нақлиёт ва президиумҳои КМ иттифокҳои касабаи коргарони роҳи оҳан ва сохтмони нақлиёт, иттифокҳои касабаи нақлиёти автомобилӣ роҳҳои шоссе, ки дар ин ҷо ҷамъбасти корҳои соли 1984, вазоратҳо, чораю тадбирҳо барои соли 1985 ва умуман нақшаи 5-сола мувофиқи вазифаҳое, ки аз сухани К. Черненко дар Бюрои Сиёсии КМ КПСС аз 15 ноябри соли 1984 омада мебарояд, муҳокима карда шуданд.

29 январ тахти раёсати Ҳ. Алиев маҷлиси васеи коллегияи вазоратҳои роҳҳои оҳан ва президиуми иттифокҳои касабаи роҳҳои оҳан ва сохтмони нақлиёт, ки ҷамъбасти корҳои Вазорат дар соли 1984 ва чораю тадбирҳо роҷеъ ба таъмини иҷрои нақшаи соли 1985 ва панҷсола, умуман аз рӯи вазифаҳое, ки аз нутқи К. Черненко дар Бюрои Сиёсии КМ КПСС аз 15 ноябри соли 1984 омада мебарояд, муҳокима шуданд.

31 январ маҷлиси комиссия оид ба гузаронидани соли

Байналхалқии ҷавонони СССР баргузор гардид. Бо маъруза раиси комиссия, узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев баромад кард.

1 феврал Ҳ. Алиев дар маҷлиси комиссия, оид ба гузаронидани ислохот дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ ва касбомӯзӣ ширкат варзид.

6 феврал Ҳ. Алиев аъзои Бюрои Сиёсии КМ ҳизби коргарии Сотсиалистии Венгрия, ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқӣ Л. Мартиро, ки дар Москва барои баргузорию якумин маҷлиси Кумитаи СЭВ оид ба ҳамкорӣ дар соҳаи мошинасозӣ омада буд, қабул фармуд. Онҳо оиди минбаъда рушду мустаҳкам кардани ҳамкорию Шӯравияю Венгрия табодули назар карданд.

13 феврал дар Барнаул (Кишвари Олтой) вохӯрии интихобкунандагони ҳавзаи Марказӣ бо номзад ба депутати Шӯрои Олии РСФСР Ҳ. Алиев баргузор гардид.

14 феврал рӯзномаи «Правда» ба ин вохӯрӣ бо Ҳ. Алиев махсус тамоми саҳифаи дуҷуми худро бахшидааст. (Мақола таҳти сарлавҳаи «Ҳамааш барои некӯахлоқии халқ»). Ҳ. Алиев бо изҳори барномавие баромад намуд. Дар мамлакат бо ташаббуси ҳизб, гуфт ӯ, «корҳои бузург ва ниҳоят мураккаб шурӯъ шуданд, ки аз мо давом додани вазифаҳои такмил додани Сотсиализми муттарақӣ», раванди тарақиёти минбаъдаи иқтисодӣ, пурмахсул гардидани қори хоҷагиҳои халқ ва тезонидани пешрафти илмию техниро тақозо доранд.

Ҳамон ҷо ӯ бори аввал гуфт, дар асоси қарори Бюрои Сиёсии КМ КПСС ҳуҷҷати муҳиме омода мегардад, ки барои боло бурдани комплекси рушди маводи мавриди истифодаи мардум ва доираи хизмати маиширо дар солҳои 1986 – 2000-ум» дарбар хоҳад гирифт.

15 феврал рӯзномаҳои «Правда», «Известия» ҳисоботи муҳтасаре ҷоп карданд дар бораи сафари Ҳ. Алиев ба кишвари Ол-

тай. Якбора Ҳ. Алиев бо баҳонаи вохӯрӣ бо ҳаёти он кишвар ошно гардид, баъзе корхонаҳоро даромада бидид, киштзорҳои деҳотро аз назар гузаронд. Ҳамин тавр дар Барнаул заводи машинасозии нақлиётро дид, бо кори амалии онҳо ва натиҷаҳои ба даст овардаашон ошно шуд, натиҷаи таҷрибаашон боиси пешрафти истеҳсолот гардида буд, ки ин ба ӯ маъқул шуд. Вай онро ҳам дар Барнаул омӯхт, ки бисёр чиддӣ менамояд, ба истеҳсоли молҳои зарурати мардум даст бурдаанд, мағозаи молҳояш нимтайёр буданд. Ҳатто ба яке аз қисмҳои табобатӣ даромад, иттиҳодияи истеҳсоли «Моторсозӣ»-ро бидид, ба омӯзиши масъалаи тақмили хизматрасонии аҳли табобат шинос шуд, ки ба коргарон чӣ гуна хизмат мекунанд. Сипас Ҳ. Алиев ба деҳоти атроф қадам ранча фармуд, бо коргарони совхозии «Барнаул» гуфтугӯ намуд, «Олтойи нав», «Магистралний», фабрикаи мурғпарварии «Сибир»-ро бидид. Ба дорулфунуни Олтай, дар мактаби миёнаи рақами 42-уми Барнаул меҳмон шуд. Ниҳоят Ҳ. Алиев бо ғаёлоли хизбию шӯроӣ ва хоҷагиро вохӯрд.

21 феврал дар Бюрои Сиёсӣ масъалаи беҳтар таъмин намудани аҳоли бо пойафзоли сифатан беҳтар ва замонавӣ муҳокима гардид. Бо роҳбарии Ҳ.Алиев дар Шӯрои Вазирони СССР тадбирҳои комплексӣ ҷиҳати бештар истеҳсол намудани пойафзоли хушсифат, солҳои 1985 – 1990 таҳия гардид. Он тадбирҳоро Бюрои Сиёсӣ маъқул донист. Аз ҷумла, базаи моддӣ – техникаи саноати пойафзолро мустаҳкам кардан, навсозӣ, таҷҳизонидан ва сохтани 123 заводу фабрика ба ҳисоб гирифта шуд, ки бояд барои коргарони корхонаҳои пойафзолбарорӣ хонаю ҷой сохта дода шавад, биноҳои хизматрасонии мададрасони онҳо бояд сохта ба истифода медоданд ва барои ин корҳо кадрҳои кордон сафарбар мешуданд.

21 феврал Ҳ. Алиев дар мулоқот, бо интиҳобкунадагони ҳавзаи Фрунзеи пойтахт, ки Раиси Шӯрои Вазирони СССР Н. Тихонов волеҳӯрд, иштирок намуд.

26 феврал Ҳ. Алиев Сафири Фавкулудда ва Мухтори Ҷумҳурии Халқии Полша дар СССР С. Кочолекро қабул кард ва бо ӯ масъалаи ҳамкории Шӯрои Полшаро муҳокима намуд.

4 март Ҳ. Алиев дар Толори калони Хонаи иттифоқҳо дар шаби тантанавӣ бахшида ба 150-солагии Эпоси Карело – Фин – «Калевала» иштирок кард.

7 март дар Бюрои Сиёсӣ якҷанд масъала ба муҳокима гузошта шуда буд, ки ба онҳо ҷонишини якӯми Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев мутасаддӣ буд. Масъалаи пешниҳод намудаи ӯ оиди сохтмони роҳи оҳан дар солҳои 1985 – 1995, ки БАМ-ро бо шохри Ёкутистон пайваست менамуд, ҳамчунин маъқулҳои доништа шуд, масъалаи расондани хизмати маишӣ ба аҳоли, ки бо сохтмони хонаю ҷой, тармими хонаҳо, сохтмони иморатҳо дар боғҳои дастаҷамъона, гараж ва истгоҳҳо барои нақлиёти шахсӣ дида шуданд.

Бюрои Сиёсӣ тадбирҳои андешидашударо тахти роҳбарии Ҳ. Алиев, тадбирҳоеро, ки барои табobati оммаи васеъ ба кор бурда мешаванд, барои таҷрибаи ҷарроҳӣ ба табobati бемориҳои дил бо усули таъсири нерӯи барқ истифода мешаванд, маъқул донист. Ба ин мақсад дар шохроҳи азим сохтани шӯъбаҳои махсусгардонидашуда, сохта ба истифода додани асбобҳои барқии табobati барои тақвияи беморон, ба кор андохтани қудратҳои иловагӣ барои сохтани он асбобҳо, беҳтар намудани кадрҳои соҳаи медитсина, ки бо муайян намудани беморӣ ва табobati он машғул мешаванд, ба нақша гирифта мешуданд.

7 март Ҳ. Алиев дар театри Калони СССР, дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба рӯзи ҷашни занон иштирок кард.

10 март Котиби генералии КМ КПСС, Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР К. У. Черненко вафот кард.

11 март Ҳ. Алиев дар Пленуми КМ КПСС барои Котиби генералии КМ КПСС интихоб шудани М. С. Горбачев овоз дод.

М. Горбачев дар Пленум ба суҳан баромада «КМ КПСС-ро

бовар кунонд, ӯ тамоми кувваи худро сарф менамояд, ки содиқона ба ҳизб, ба халқ, ба кори бузурги Ленин хизмат мекунад, то ки нишондодҳои низомномавии КПСС бемайлони иҷро шаванд, пайдарпайиву ҳалли масъалаҳои минбаъда мустаҳкам намудани иқтисод ва қудрати мудофиавии СССР таъмин карда шавад, тарзи зиндагонии халқи Шӯравӣ баланд бардошта шавад, сулҳро мустаҳкам менамояд, то ки сиёсати дохилию хориҷии Ленинии Ҳизби Коммунист ва давлати шӯравӣ қатъиян ба ҳаёт татбиқ карда шаванд».

12 март роҳбарони ҳизб ва ҳукумат дар Толори калони Хонаи иттифокҳо бо К. Черненко видоъ намуданд.

13 март Ҳ. Алиев дар маросими дафни К. Черненко дар Майдони Сурх иштирок намуд.

22 март Ҳ. Алиев дар маҷлиси машваратии КМ Ҷумҳурии иттифокӣ, кумитаҳои кишоварзӣ, вилоятӣ, роҳбарони вазоратҳо, идораҳо ва ғайра иштирок намуд. Масъалаҳои ба амал татбиқ намудани тадбирҳои такмил додани ташкилотҳо, тартиботи маош ва ҳавасмандгардонӣ ба рои меҳнат дар сохтмон муҳокима карда шуд.

23 март таҳти раёсати Ҳ. Алиев маҷлиси комиссия оид ба гузаронидани соли Байналхалқии ҷавонони СССР ва омодагӣ ба Фестивали ҷавонону донишҷӯён дар Москва баргузор шуд.

26-27 март Ҳ. Алиев дар кори иҷлосияи якуми Шӯрои Олии СССР даъвати 11-ум иштирок намуд.

29 март Ҳ. Алиев дар Кремл вазири нақлиёт, сайёҳӣ ва алоқаи Испания Э. Баронро қабул намуд.

31 март Ҳ. Алиев якҷоя бо котиби КМ КПСС Н. Рижков ҳайати намоёндагони ҳизбию ҳукумати Ҷумҳурии Халқии Венгрияро бо роҳбарии Раиси Шӯрои Вазирони ҶХВ Д. Лазар пешвоз гирифт. Ҳайат ба Москва, ба расми ифтитоҳи намоиши миллии ҷашнӣ бахшида ба 40-солагии озод шудани Венгрия аз фашизм омада буд.

1 апрел дар ВДНХ намоиши «Венгрия дар роҳи сотсиализм» ифтитоҳ гардид. Дар расмияти ифтитоҳи он бисёре аз намояндалагони роҳбарони сиёсии СССР, аъзои Ҳукумати Шӯравии Венгрия ҳузур доштанд. Дар он Ҳ. Алиев ва Д. Лазар суҳан карданд.

2 апрел матни баромади Ҳ. Алиев ва Д. Лазар дар рӯзномаи «Правда» чоп шуд.

Ҳамон рӯз вохӯрии Ҳ. Алиев бо Д. Лазар барпо шуд, ҳарду тараф як қатор масъалаҳои ҳамкории иқтисодӣ ва илмию техниро ҳал намуданд, сипас дар Қасри калони Кремл барномаи дарозмуддати рушди ҳамкории иқтисодӣ ва илмию техникии байни СССР ва ҶХВ-ро то соли 2000-ум имзо намуданд.

10 апрел Ҳ. Алиев дар Пленуми якҷояи идораҳои Иттифокҳои эҷодӣ ва ташкилотҳои СССР, бахшида ба 40-солагии Ғалабаи халқҳои Шӯравӣ дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ иштирок кард.

15 апрел дар синни 62-солагӣ ҳамсари Ҳ. Алиев – Зарифа Азизовна Алиева аз олам чашм пӯшид. Ҳамдардӣ ба Ҳ. Алиев ба сабаби ба сараш омадани ин ғам дар ҳамаи рӯзномаҳои марказӣ чоп шуданд. Таъзиянома дар «Медициская газета» рӯзи 17 апрел чоп шуда баромад.

Дар таъзиятнома, аз ҷумла, гуфта шуда буд:

«З.А. Алиева соли 1947 Институти тиббии давлатии Озарбойҷон ба номи Н. Наримоновро хатм карда буд, сипас курси тақмили ихтисосро оиди табобати чашм дар Институти марказии тақмили ихтисоси духтурон дар Москва анҷом дод. Соли 1949 дар Институти Илмии тадқиқоти Офтальмологияи Озарбойҷон вай роҳи дуру дарози ординаториро тай намуд ва корманди калони он институт буд, ба дараҷаи мутахассиси барҷаста расид. Вай кори духтуруро бо таҷриба омезиш дода,

бо кори тадқиқотӣ чуқур машғул шуд ва соли 1959 рисолаи номзадӣ Ҳимоя намуд. Сипас, соли 1976 дар Институти илмӣ тадқиқотии Москва оид ба бемориҳои чашм ба номи Гелм-голс рисолаи докторӣ Ҳимоя кард.

Солҳои зиёд фаъолияти З.А. Алиева бо Институти тақмили ихтисоси давлатии ба номи А. Алиевӣ Озарбойҷон алоқаманд буд, ки он ҷо дотсент, сипас профессор, мудири кафедраи бемориҳои чашм шуда кор мекард. Дар давоми фаъолияташ дар институт вай худро чун тадқиқотчии боистеъдод, мутахассиси барҷаста оиди масъалаҳои патологияи таркиби чашм, чун мутахассис дар саноати офталмология, олими дорои тафаккури клиникӣ ва таҷрибаи калони омӯзгорӣ нишон дода омада буд.

Бори аввал дар мамлакат вай тадқиқоти илмӣ гузаронда, оиди пешгирии касалиҳои чашм дар шароити гуногуни истеҳсолоту саноат тадқиқотро давом дод. Бо ташаббуси ӯ дар заминаи Заводи кондитсионерҳои Боку лабораторияи беназирӣ физиологӣ ва пешгирикунандаи органҳо чашми ба номи академик А.И. Қараев АИ РСС Озарбойҷон сохта шуд, ки дар он то охири умри хеш сарварӣ мекард.

З.А. Алиева дар илму таҷрибаи тибб тайёр кардани кадрҳои баландихтисос саҳми арзанда гузоштааст. Натиҷаҳои ҳамаҷонибаи фаъолияти ӯ дар 130 манбаи илмӣ ҷоп шудаанд. Байни онҳо барои духтурҳо, дастурҳои методӣ оид ба пешгирии дарди чашм дар саноати резину йодбарорӣ мавҷуданд. Барои силсила асарҳояш роҷеъ ба омӯзишу пешгирии зарардидани чашм аз таъсири химияи истеҳсолот Академияи илмҳои тибби СССР ба ӯ мукофоти ба номи академик М.И. Авербахро дода буд. Қадршиносии хизматҳои бисёрсолаи барҷастааш дар кори илмиву тадқиқотӣ он буд, ки З. А. Алиева академики Академияи илмҳои РСС Озарбойҷон интихоб шуда буд».

Роҳбарони хизб ва Ҳукумат бо сардории котиби генералӣ

М. Горбачев ба номи Ҳ. Алиев таъзиятнома фиристонданд, ки дар он гуфта шудааст:

«Гейдар Алиевичи азиз, ба шумо андӯҳи чуқури худро ба сабаби ба сари шумо омадани ғаму андӯҳ – новақт аз ҳаёт чашм пӯшидани ҳамсаратон Зарифа Азизовна Алиева баён медорем.

Ҳамаи мо Зарифа Азизовнаро ҳамчун олимаи намоён, содиқ ба кори Ҳизби Коммунист, инсони мушфику меҳрубон ва хоксор хеле хуб мешинохтем».

22 апрел дар Қасри Кремлии анҷуманҳо маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 115 – солагии рӯзи таваллуди В. И. Ленин барпо шуд. Ҳ. Алиев дар маҷлис бо маърузаи «Ҳақиқати таърихӣ ғояҳо ва қорҳои Ленин» баромад кард.

23 апрел Пленуми КМ ҲК Иттиҳоди Шӯравӣ баргузор шуд. Бо маъруза «Оид ба даъвати анҷумани XXVII КПСС ва масъалаҳои омодагӣ барои гузарондани он» М. Горбачев баромад кард. Вай хатти ҳаракати генералии Ҳизбро иброз дошт, ки аз интенсификатсияи истеҳсолот, тезонидани пешрафти илмию техникӣ, бозсозии ба плангирӣ, дар ҳама ҷо баланд бардоштани ташкилотчигӣ ва интизоми меҳнатӣ иборат буд.

27 апрел маърузаи Ҳ. Алиев «Ҳақиқати таърихӣ ғояҳо ва қорҳои Ленин», ки дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 115-солагии рӯзи таваллуди В. И. Ленин эрод карда буд, ҷун дастури алоҳида аз тарафи нашриёти «Адабиёти сиёсӣ» нашр гардид.

28 апрел Ҳ. Алиев дар ғурудгоҳи Внуково ҳайати намоёндагони Никарагуа ро сардории президенти ҷумҳури, узви роҳбарии миллии ҷабҳаи Сандинии Озодии милли Д. Ортега пешвоз гирифт.

29 апрел Ҳ. Алиев дар ғуфтушуниди роҳбарони сиёсии мамлакат бо ҳайати Никарагуа иштирок намуд.

Ҳамон рӯз тахти роҳбарии Ҳ. Алиев дар Кремл маҷлиси навбатии Комиссияи оид ба гузаронидани соли Байналхалқии ҷавонон баргузор шуд.

30 апрел Ҳ. Алиев дар фурудгоҳ Президенти Никарагуа Д. Ортегаро гусел намуд.

1 май Ҳ. Алиев якҷоя бо роҳбарони ҳизбу Ҳукумат дар Майдони Сурх дар намоиши якумимайии меҳнаткашон иштирок кард.

7 май Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ ҳайатҳои намоёндагии мамлакатҳои сотсиалистиро, ки ба Москва ба-роӣ иштирок дар ҷашн гирифтани 40-солагии Ғалабаи Халқи Шӯравӣ дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ меомаданд, пешвоз ги-рифт.

8 май Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии 40-солагии Ғала-баи Халқӣ Шӯравӣ дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ дар Қасри Кремлии анҷуманҳо иштирок намуд.

Бо маъруза – «Қаҳрамониҳои намирандаи халқи Шӯравӣ» М. Горбачев баромад кард.

13 май Ҳ. Алиев дар Толори калони Хонаи иттифокҳо дар ҷашни 80-солагии шоири намоёни Украин, Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ Микола Бажан иштирок намуд.

14 май Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантанаи намоёндагони меҳнаткашони Москва ва Қувваҳои Мусаллаҳи СССР бахши-да ба 30-солагии Шартномаи Варшава иштирок кард.

20 май Ҳ. Алиев дар Кремл як гурӯҳ вакилони парлумони Японияро бо сардории арбоби намоёни ҳизби либералию де-мократӣ И. Хатояма ба ҳузур пазируфт.

21 май Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳ Рӯҳои маданияти Сот-сиалистии Ҷумҳурии Ветнам дар СССР иштирок намуд.

22 май Ҳ. Алиев дар Кремл ҳангоми имзои ҳуҷҷатҳои Шӯравӣю Ҳинд иштирок кард.

24 май Ҳ. Алиев дар шабнишинии тантанавӣ бахшида ба

80-солагии Рӯзи таваллуди нависандаи машҳури Шӯравӣ М. Шолохов иштирок намуд.

27 май Ҳ. Алиев дар маҷлиси барпошудаи Толори калони Хонаи иттифокҳо, бахшида ба намоиши «Тандурустӣ – 85» иштирок кард.

Ҳамон рӯз тахти раёсати Ҳ. Алиев дар Кремл маҷлиси навбатии Комиссия оид ба гузарондани Рӯзи байналхалқии ҷавонон дар СССР барпо гардид, ки дар он масъала дар бораи вазоратҳо ва идораҳо барои ба вучуд овардани шароит ҷиҳати ҳосилнокии меҳнат, зиндагӣ ва маишати гурӯҳҳои донишҷӯён дар мавсими тобистони соли 1985 дар партави қарорҳои апрели (соли 1985)-и Пленуми КМ КПСС баррасӣ мегардид.

28 май Ҳ. Алиев намоиши «Тандурустӣ-85»-ро ифтитоҳ намуд, ки тахти шиори «Сиҳатмандӣ ва сулҳ – ба ҷавонони имрӯзӣ ва оянда» мегузафт. Дар намоиш бештар аз ҳазор фирмаҳои Шӯравию хориҷӣ, ташкилоту идораҳо аз 24 мамлакат иштирок доштанд.

31 май Ҳ. Алиев дар Кремл дар аснои имзои ҳуҷҷатҳои шӯравию Чехословакия – барномаи дарозмуддати иқтисодӣ ва илмию техникий ҳамкориҳои байни СССР ва ЧССР дар муддати солҳои то 2000-ум иштирок намуд.

4 июн Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии намоёндагони меҳнаткашони Москва, бахшида ба 100-солагии рӯзи таваллуди Я. Свердлов иштирок дошт.

5 июн Ҳ. Алиев дар Кремл ҷонишини Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқии Венгрия Ю.Чехакро қабул намуд ва бо ӯ масъалаҳои ҳамкориҳои Шӯравию Венгрияро оид ба соҳаҳои маданият ва сиёсати иҷтимоӣ муҳокима намуд.

7 июн Ҳ. Алиев дар Кремл Ҳангоми супурдани ордени Ленин ба котиби КМ ҲК Булғория Т. Живков ва Ҳангоми имзои Барномаи дарозмуддати техникий байни СССР ва ҲХБ то солҳои 2000-ум иштирок дошт.

11-12 июн Ҳ. Алиев дар кори маҷлиси машваратии КМ КПСС бо масъалаҳои суръат бахшидан ба пешрафти илмию техникӣ иштирок намуд.

21-23 июн сафари кории Ҳ. Алиев бо шоҳроҳи оҳан ба сӯйи Қазон шурӯъ гардид.

Дар ахбори ТАСС, ки дар рӯзномаҳои марказӣ аз 24 июн омадааст, ба ин муносибат гуфта шудааст: «Дар шаҳри Муроми вилояти Владимирск Ҳ.А. Алиев бо рафти корҳо оид ба наवсозию васеъ намудани заводи стрелкасоъи шинос шуд. Баъд аз анҷом гирифтани он корхона, дар соҳаи баровардани хатти роҳнишондиҳии стрелка калонтарин ҳоҳад шуд, ки беҳатарию суръати қаторҳои ҳаракаткунанда аксар аз он воба-ста аст. Шоҳроҳҳои роҳи оҳан ба ин маҳсулот эҳтиёҷи калон дорад. Вале сохтмони навбати дуҷуми заводи Муромск чандин бор ба таъхир афтод. Дар маҷлисе, ки ба ин масъала бахшида Ҳ.А. Алиев гузаронд, тадбирҳои мушаххаси дуруст кардани корҳои сохтмон муайян шуданд.

Ҳ.А. Алиев ба масъалаи таъмини барқи хатти ҳаракати қаторҳои Москва – Қазон – Свердловск диққати ҷиддӣ дод. Онҳо ваъда доданд, ки кори мураттаб боркашонриро дар тамоми шоҳроҳ пурра таъмин месозанд. Вай дар дуҷуми роҳи оҳани Арзамас буд ва истгоҳи Бобили вилояти Горкийро рафта бидид. Дар истгоҳи тақсимкунандаи қаторҳои депои Юдинои наздики Қазон буд, бо коргарон роҳиоханчиён гуфтушунид анҷом дод, бо шароити зиндагонии онҳо ошно гардид. Вазъи корҳо, роҳи оҳан, ки қариб дар тӯли ҳазору панҷсад километр масофа қарор дошт дар маҷлиси машваратие, ки дар Қазон доир шуд, таҳлил гардид..

Ҳ.А.Алиев инчунин сохтмони кӯпуки роҳҳои автомо-билро аз тариқи Волга ба бандари дарёии Қазон дида гузашт».

Ғайр аз ин дар асоси сафар Ҳ. Алиев бо перспективаҳои зиёд намудани истеҳсоли молҳои истеъмолии халқ, баланд бардоштани сифати онҳо машғул гардид. Вай ба комбинати пахтаю коғазии «Красный луч» ва заводи ба номи Орҷоникидзе дар Муром, иттиҳодияи пӯсти қиматбаҳои Тотор, мағозаву бозори Қазонро гашта бидид. Вай бо устодон, муаллимону профессорони Донишгоҳи ба номи В.И. Ульянов – Ленини Қазон вохӯрда, доир ба роҳҳои тақомули системаи мактабҳои таълимоти олӣ, боло бурдани манфиатрасонии илмию техникии мактабҳои олӣ сӯҳбат анҷом дод. Сипас, вохӯрӣ бо фаъолони ҳизбию шӯроии шахрҳои Муром ва Қазон барпо гардид.

25 июн Ҳ. Алиев дар Кремл директори генералии ташкилоти Умумичаҳонии тандурустӣ (ВОЗ) доктор Х. Малеро қабул кард.

26 июн таҳти роҳбарии Ҳ. Алиев дар Кремл маҷлиси навбатии Комиссия оид ба гузаронидани Соли Байналхалқии ҷавонони СССР барпо шуд.

27 июн Ҳ. Алиев дар Кремл ба маросими истикболи Котиби генералии КМ Ҳизби Коммунистии Ветнам Ле Уан иштирок намуд. Вале дар гуфтушунидҳои байни ҳукуматӣ иштирок накард, ҳарчанд ки пас аз сафараш ба Ветнам муносибати ӯ бо роҳбарони ветнамӣ бисёр олӣ буд. Аз ҷониби Шӯравӣ дар гуфтушунид Раиси Шӯрои Вазирон Н. Тихонов ва ҷонишини ӯ Н. Тализин иштирок намуданд. Назар ба Ю. Андропов ва К. Черненко, М. Горбачев рӯи роҳ намехост, ки Ҳ. Алиев дар масъалаҳои вобаста ба сиёсати байналхалқии СССР ӯро наздик созад. Ҳ.А. Алиев танҳо ҳангоми имзои муоҳидаи Шӯравию Ветнам ва баъд дар зиёфат ба шарафи сарвари Ветнам иштирок дошту халос.

1 июл Ҳ. Алиев дар қори Пленуми КМ КПСС иштирок

намуд. Пленум Ҳ. Романовро аз вазифаи аъзогии Бюрои Сиёсӣ ва котибии КМ КПСС озод намуд, Э. Шеварднадзеро аз номзадӣ ба аъзогии Бюрои Сиёсӣ гузаронд ва Б. Елсину Л. Зайковро котибони КМ КПСС интихоб намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар маросими гусел кардани Котиби генералии КМ ҲКВ Ле Зуан иштирок кард.

2 июл Ҳ. Алиев дар ифтитоҳи иҷлосияи сеюми Шӯрои Олии СССР даъвати ёздаҳум иштирок намуд. Дар ин иҷлосия А. Громико аз вазифаи ҷонишинии Шӯрои Вазирон ва вазирии корҳои хориҷии СССР озод карда шуд ва Раиси Президиуми Шӯрои Олии СССР интихоб гардид. Ҳамзамон Шӯрои Олӣ Э. Шеварднадзеро вазири корҳои хориҷии СССР таъин намуд.

3 июл иҷлосияи кори худро давом дод. Бо маъруза «Дар бораи фаъолияти Прокуратураи СССР оид ба назорат ба иҷрои талаботи қонунҳои Шӯравӣ, оид ба мустаҳкам намудани тартиботи ҳуқуқӣ, муҳофизати Қонун ва мафиатҳои шаҳрвандон» Прокурори СССР А. Рекунков баромад намуд.

Вай гуфт, ки органҳои ҳифзи ҳуқуқ дар вақтҳои охир бисёр далелҳои изофанависиро дар чандин вазорату идораҳо ошкор намуданд, бо дуздӣ ва порахӯрӣ мубориза мебаранд, ба ҳама гуна фиребу найранги зидди давлатӣ, сӯиқасду нияти бади одамон нисбати доройҳои халқ, сӯиштифода аз мансаб ба рои манфиатҳои шахсӣ дар мадди назари ҳамаи кормандони кадрҳои прокурорӣ қарор дорад.

Суханронии ӯ баромадҳои Ҳ. Алиевро ба ёд меоварданд, ки дар пленумҳо ва маҷлисҳои фаъолон эрод мекард. Ниҳоят, дар миқёси Иттифоқ бо тамоми овоз дар бораи он гап мезаданд, ки ҷанӯз солҳои ҳафтодум дар Озарбойҷон муттасил ба муқобили ин гуна амалҳои ноҳуш мубориза мебаранд.

11 июл дар рӯзномаи «Навигарҳои Москва» («Московские новости») сӯҳбати Ҳ. Алиев – «Ҳизб ба ҷавонон бовар

дорад» чоп шуд, ки ба Фестивали Байналхалқии ҷавонон дар Москва бахшида шуда буд.

27 июл Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи тантанавии Фестивали XII Байналхалқии ҷавонон ва донишҷӯёни Москва иштирок намуд. Дар ҷашн бештар аз 20 ҳазор намоён аз 150 мамлакати дунё ҳозир шуда буданд. Бо тайёрии ин форуми барҷаста ҷонишини якҷуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев машғул буд, ки аз рӯйи арзёбии мутахассисон, гузашт ва рафти фестивал ниҳоят ба дараҷаи баланди механикivu ташкилии худ фарқ карда меистод. Дар ин ҷо ба Ҳ. Алиев он таҷриба ва малака кӯмак мерасонид, ки ӯ дар вақташ дар ҷумхурии худ баргузор менамуд.

12 август аз Москва ба Пхенянь ҳайати намоёндагони ҳизбivu давлатӣ бо сарвари Ҳ. Алиев ба ҷашни 40-солагии озодгардидани Корея рафт.

Дар рӯзи аввали расидани ҳайат ба Пхенянь сарвазир Шӯрои маъмурияти Ҷумхурии Халқии Демократии Корея Кан Сен Сан ба аъзои ҳайати Шӯравӣ нишонҳои «40-солагии озодии Корея»-ро супурд. Сипас, ҳайати намоёндагони Шӯравӣ дар пояи ҳайкали ҷанговарони артиши халқии Корея, ки дар ҷангҳои солҳои 1950-1953 ҳалок гардидаанд, ҳамчунин дар сари қабри ҷанговарони Артиши Шӯравӣ, ки барои озодии Корея ҷони худ қурбон кардаанд, гулчанбарҳо гузоштанд.

14 август ҳайати намоёндагони Шӯравиро Котиби генералии КМ Ҳизби коргарии Корея, Президенти ЧХДК Ким Ир Сен қабул фармуд.

Ҳамон рӯз дар Пхенянь маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 40-солагии озодии Корея барпо гардид. Ҳ. Алиев дар маҷлис нутқи калон ва пурмӯхтаво эрод намуда, оид ба перспективаҳои рушди муносибатҳои Шӯравию Корея, дар бораи таъшаббуси сулҳхоҳонаю сиёсати хориҷии СССР, дар бораи

вазъияти байналхалқии он давра гап зад. Суханронии Ҳ. Алиев пурра дар рӯзномаи «Правда» (15 августи соли 1985) чоп шуда буд.

15 август Ҳ. Алиев дар паради ҳарбии Пхенянь, сипас дар расми ифтитоҳи ҳайкали ёдгории наву азими «Озодшавӣ», ки ба шарафи 40-солагии сохта буданду аз дӯстии вайроннашавандаю қаҳрамоноҳои ҷанговарону афсарони артиши Шӯравӣ, яқоя бо кореягӣҳо бар зидди Японияи миллитаристӣ мубориза кардаанд, ширкат намуд. Ҳамон рӯз ҳайати намояндагони Шӯравӣ бо роҳбарии Ҳ. Алиев дар қабули тантанавӣ ба шарафи 40-солагии озодии Корея ҳузур доштанд, ки онро Ким Ир Сен барпо карда буд.

16 август ҳайати намояндагони ҳизбию давлатии СССР бо сарварии Ҳ. Алиев ба сафари Намхо ба шаҳри бузурги саноативу бандари соҳилҳои ғарбии Кореяи Халқӣ Демократӣ рафтанд. Дар варзишгоҳи шаҳрӣ митинги меҳнаткашон бо иштироки меҳмонони Шӯравӣ барпо гардид.

Ҳамон рӯз сардори ҳайати намояндагони СССР қабул барпо намуданд, ки дар он Котиби генералии КМ Ҳизби коргарии Корея Ким Ир Сен ва аъзои роҳбарияти мамлакат иштирок намуданд.

17 август ҳайати намояндагон ба Москва бозгаштанд.

18 августи Ҳ. Алиев дар ҷашни авиатсияи варзишии Тушино, бахшида ба 40-солагии Ғалабаи Халқи шӯравӣ дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ барпо шуда буд, иштирок намуд.

20 август Ҳ. Алиев дар Кремл вазири мудофияи Ҷумҳурии Финландия В. Пихлямякиро, ки бо сафари расмӣ ба СССР омада буд, қабул кард.

23 август дар ҷаласаи КМ КПСС оид ба таҳияи нақшаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоии рушди СССР дар соли 1986-ум ва 5-солаи дувоздаҳум иштирок намуд.

26 август Ҳ. Алиев дар фурудгоҳи Внуково котиби гене-

ралии ҳизби инқилобии Лаос, раиси Шӯрои Вазирони Лаос Кайсон Фомвиханро, ки бо сафари расмӣ корӣ ба Москва омада буд, пешвоз гирифт.

27 август Ҳ. Алиев дар зиёфати нисфирӯзӣ дар Қасри калони Кремл, ки ба шарафи К. Фонвихан ташкил шуда буд, иштирок намуд.

29 август Ҳ. Алиев дар Кремл хангоми имзои барномаи рушди иқтисодӣ ва илмию техникии ҳамкориҳои байни СССР ва Муғулистон барои то солҳои 2000-ум иштирок дошт.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар маросими гусели Котиби генералии КМ Ҳизби Халқии Инқилобии Лаос, Раиси Шӯрои Вазирони он К. Фомвихан иштирок намуд.

3 сентябр Ҳ. Алиев дар қабули ташкил кардаи сафири Ҷумҳурии Халқии Хитой дар СССР Ли Тзиван ба муносибати 40-солагии Ғалаба дар Ҷанг бо Япония иштирок намуд.

10 сентябр дар виставкаи хочагии халқи СССР намоиши 5-уми китоби Байналхалқии Москва кушода шуд, ки «Китоб дар хизмати сулҳ ва прогресс» ном дошт. Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи он иштирок варзид.

12 сентябр Ҳ. Алиев дар шабнишинии тантанавӣ дар Топори калони Иттифокҳо, бахшида ба 80-солагии Рӯзи таваллуди нависандаи Ўзбекистон Ойбек иштирок намуд.

18 сентябр Ҳ. Алиев дар Кремл сафири Италия дар СССР Ч. Милуолоро ба муносибати бозгашташ ба Ватан қабул кард.

25 сентябр Ҳ. Алиев дар зиёфати пагоҳирӯзӣ дар Кремл ба шарафи Котиби генералии Ҳизби коргарии сотсиалистии Венгрия Я. Кадар иштирок дошт.

2 октябр М. Горбачев бо сафари расмӣ ба Фаронса би-рафт. Дар сафи дигар аъзои Бюрои Сиёсӣ Ҳ. Алиев дар расмияти гусели Котиби генералӣ иштирок кард. Дар давоми солҳои 1985-1987 хангоми узви Бюрои Сиёсӣ будани Ҳ. Алиев, Котиби генералӣ зуд-зуд ба хориҷа сафар мекард, вале бо-

ре ҳам ба сафи ҳайати намояндагон Ҳ. Алиевро дохил намекард. Масалан, ба Фаронса ҳамроҳи Горбачев чонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР И. Архипов бирафт.

Умуман, баъд аз ба сари қудрат омадани М. Горбачев Ҳ. Алиевро таври намоишкорона аз масъалаҳои сиёсати байналхалқӣ ва гуфтугузори байнидавлатӣ дур гардонид. Баъдан ӯ танҳо дар қисмати «протокол»-ии тадбирҳо, вақти қабул ва гусели меҳмонони олиқадр, ҳамчунин вақти имзои ҳуҷҷатҳои байнидавлатӣ иштирок мекарду халос.

Ҳамин тавр, моҳи майи соли 1986 дар Москва бо сафари расмӣ дӯстона Раиси МПЛА – Ҳизби меҳнат Президенти Ангола Жозе Эдуард душ Сантуш омад. Ҳ. Алиев бо ӯ сарвари Ангола ҳангоми сафари расмӣ ба он мамлакат моҳи декабри соли 1985 шинос шуда буданд. Ғайр аз ин Президенти Ангола дар пойтахти Озарбойҷон шаш соли расо ҳангоми таҳсилаш дар факултети химия зиндагӣ карда буд. Аз рӯйи мантиқ ҳам маҳз бо-яд дар гуфтушунид бо Горбачев пушти мизи гуфтушунид Ҳ. Алиев менишаст. Вале вай танҳо дар аснои зиёфат ҳозир шуд ва дар аснои имзои аснод. Дар гуфтушунидҳо аз Шӯрои Вазирон Н. Тализин иштирок мекард.

Ин вазъият моҳи апрели соли 1987 низ такрор шуд, ки ба Алиев имкони иштирок карданро дар вохӯрӣ ва гуфтушунид бо Котиби генералии Ҳизби Сотсиалистии Эҳёи Араб, Президенти Сурияи Араб Ҳафиз Асад маҳрум намуданд. Байни ӯ ва Ҳ. Алиев, пас аз сафараш ба Сурия соли 1984-ум муносибати хуби шахсӣ ба амал омада буд. Вале ҳодисаи ғайриоддӣ рӯйи рост охири моҳи июли соли 1986 рух дод, вақте ки ба Москва бо сафари расмӣ Сарвазири Туркия Тургут Озал омада буд. Ягона намояндаи машҳури ҷаҳони турк дар роҳбарияти СССР Гейдар Алиевро умуман дар он вохӯрӣ наздик накарданд, ҳатто дар қисмати протоколи тадбирҳо, монанди зиёфат ё имзои ҳуҷҷатҳо даъват нанамуданд.

4 октябр Ҳ. Алиев дар толори марказии консерти дар маҷлиси ботантанаи бахшида ба рӯзи муаллимон иштирок дошт.

5 октябр тахти раёсати Ҳ. Алиев дар Кремл маҷлиси навбатии комиссия оиди гузаронидани соли байналхалқии ҷавонони СССР барпо шуд. Вай масъаларо дар бораи Вазоратҳои трактор ва мошинасозии хоҷагии қишлоқи ва флзоти рангаи СССР оиди зарурати беҳтар сохтани шароити маданияи маишӣ, беҳтар кардани тарбияи коргарҷавон ва хизматчиёни дар хобгоҳҳо зиндагикунанда дида баромад.

10 октябр Ҳ. Алиев ҳамроҳи А. Громико ва Э. Шеварднадзе дар ғурудгоҳи Внуково сарвари инқилоби Лубнон полковник М. Каддафиро пешвоз гирифтанд.

14 октябр Ҳ. Алиев дар расмияти имзои ҳуҷҷатҳои Шӯравии Лубнон ва баъд дар расмияти гусел доштани он иштирок намуд.

15 октябр Пленуми КМ КПСС барпо шуд. Масъалаи асосӣ: «Дар бораи лоиҳаи таҳрири нави Програмаи КПСС, диғаргунӣ дар Низомномаи КПСС, равандҳои асосии рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии СССР дар солҳои 1986 – 1990 ва то соли 2000-ум» буд.

Пленум масъалаи ташкилиро дида баромад. Н. Тихонов аз сафи Бюрои Сиёсӣ хориҷ карда шуд. Н. Рижков аз вазифаи Котибии КМ КПСС ба сабаби Раиси Шӯрои Вазирони СССР таъин шуданаш озод гардид. Ғайр аз ин Раиси нави Госплани СССР Н. Тализин номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсӣ интиҳоб гардид.

21 октябр Ҳ. Алиев ҳамроҳи аъзои Бюрои Сиёсӣ Котиби генералӣ М. Горбачевро ба София, чиҳати иштирок дар маҷлиси Кумитаи сиёсии консултативии давлатҳои иштироккунандаи шартномаи Варшава гусел намуд. Ва **25 октябр** ўро пешвоз гирифтанд.

1 ноябр Ҳ. Алиев дар Кремл вазири мудофияи Лаос, генерали лашкар К. Сипхандонро қабул намуд.

5 ноябр Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи ҳайкали Ленин дар майдони Октябри Москва иштирок кард.

6 ноябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 68-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок кард. Бо маъруза раиси КГБ-и СССР В. Чебриков баромад кард.

7 ноябр Ҳ. Алиев ҳамроҳи дигар роҳбарони давлат дар Майдони Сурх паради Ҳарбӣ ва намоиши меҳнаткашонро тамошо кард, бегоҳӣ дар Қасри Кремлии анҷуманҳо дар қабул ба шарафи 68-солагии Октябр иштирок намуд.

10 сентябр Ҳ. Алиев дар Толори намоишгоҳи Москва дар намоиши «Санъати Украинаи Шӯравӣ» ҳузур дошт.

Аз 14 то 17 ноябр Ҳ. Алиев дар шаҳри Курган қарор дошт. Вай он ҷо бо шохоби роҳи оҳани Курган-Роҳи оҳани Урали чанубиро аз назар гузаронд. Дар истгоҳи Курган буд, дар «депои локомотив» намоиши техникаро чиҳати тармими роҳҳои оҳан тамошо кард, ки аз ҷониби ихтироъкорон ва навоварон таҳия шуда буданд.

Бо собиқадорони Музеи инқилобӣ ёшно шуд, бо сокинони шаҳраки иқоматӣ, ба чанд хона ворид шуда, бо сокинон сӯҳбат ороост.

ӯ дар заводи мошинабарории ба номи В. И. Ленин даромад, дар намоишгоҳи махсуси шаҳрии молҳои мавриди зарурати мардум, бо сокинони Курган сӯҳбат ороост.

Дар якчанд мағоза даромад, комбинати истеҳсоли дорувор ва маводи «синтез» Институти илмӣ тадқиқотии таҷрибавӣ (эксперименталӣ) ва клиникии ортопедӣ ва табobati маҷруҳон, лабораторияи гистроэнтрологии касалхонаи вилоятӣ бидид.

Дар Кумитаи ҳизбии вилояти Курган маҷлиси машваратӣ

доир намуд. Вай дар бораи корҳои қаблан анҷом додааш қисса кард:

«Ду соли аввали панҷсола вазъияти корҳо дар нақлиёти роҳи оҳан чандон хуб набуд. Ба маблағҳои калони ҷудо кардашуда нигоҳ накарда, корҳои роҳи оҳан сол то сол бад шудан гирифт.

Солҳои 1983 – 1984 коргарони соҳаи боркашонӣ ақибмониро як навб барҳам доданд. Вале дар симоҳои аввали имсол нишондодҳои боз ҳам паст шуданд. Албатта, обу ҳавои бениҳоят сарди зимистони гузаштаро ба назар нагирифтани мумкин нест. Дар назди роҳиоҳанчиён вазифа гузоштем, ки ба зудӣ вазъиятро беҳтар созанд.

Дар натиҷаи ёрии ҳамҷонибаи нақлиёт, сафарбарсозии ҷомеаи роҳиоҳанчиён барои иҷрои қарорҳои Пленуми апрелии (соли 1985) КМ КПСС дар фаъолияти онҳо пешравӣ ба амал овард. Моҳи октябр нақшаи интиқол додани борҳо иҷро шуд, дар 10 моҳ илова ба нақша 7,5 миллион тонна илова ба план маводи хоҷагии қишлоқ кашонда дода шудааст. Нақшаи маҳсулнокии меҳнат низ иҷро шуд, ки бо боркашонӣ машғул буданд. Кори роҳиоҳанчиёно тамом қатънома шуд гӯем меарзад».

Баъд Ҳ. Алиев дар назди роҳиоҳанчиён вазифа гузошт, ки бояд дар 5-солаи дувоздаҳум иҷро менамуданд: онҳо суръати раванди интиқолро тезонидан, пуркуватии тамоми комплекси техникаро нигоҳ дошта тавоништан, механизатсия, автоматизатсияи корҳои вазнинро таъмин кардан, васеъ ба қор андохтани мошинҳои ҳисобу китобкунанда, барқарор гардондани барҳам задани номутаносибӣ (диспропорция) дар пешрафти корҳои роҳи оҳан ба шумор мерафтанд.

18 ноябр Ҳ. Алиев ҳамроҳи аъзои Бюрои Сиёсӣ М. Горбачёв ба Женева гусел намуд, ки ба мулоқоти Шӯравияи Америка дар сатҳи баланд бирафт ва 22 ноябр ёро дар фурудгоҳ пешвоз гирифтанд.

26-27 ноябр Ҳ. Алиев дар кори иҷлосияи чаҳоруми Шӯрои Олии СССР даъвати ёздаҳум ширкат варзид.

Дар ин иҷлосия Фармони Президиуми Шӯрои Олии СССР аз 27 сентябри соли 1985 дар бораи Раиси Шӯрои Вазирони СССР таъин шудани М. Рижков ва аз ин вазифа озод намудани Н. Тихонов тасдиқ карда шуд.

Дар иҷлосия сухан карда М. Горбачев дар назди Шӯрои Вазирон чанде вазифа гузошт: боз ҳам бештар пурзӯр гардонидани вазифаи пешгузоштаи ҳизб барои тезондани тарақиёти иҷтимоию иқтисодии мамлакат; барои авҷ гирондани пешрафти илмию техникӣ; такмил додани баплангирӣ, мустаҳкам кардани системаи молиявӣ, такмил додани системаи идоравии давлатӣ. Тавре ки мебинем, вазифаҳои умумӣ, муҳим мисли он ки дар ҳамаи вақту барои ҳар як давлат ва барои ҳамаи форматсияҳои зиндагӣ.

Инак, чашмдошти онҳое, ки ба пешрафти Ҳ. Алиев умед мебастанд, касоне ҳам, ки ўро ҷонибдор буданд, ҷомаи амал напӯшид. Ю. Андропов натавонист Ҳ. Алиевро Раиси Шӯрои Вазирон таъин намояд, ҳарчанд ки ҳамин гуна фикр дошт. К. Черненко ба ҷунин иқдом ҷуръат надошт. Аммо М. Горбачев дидаю дониста, ба ғоидаи худ, каси бештар ҳалим ва на чандон барои халқ маъруфро интихоб намуд.

30 ноябр аз Москва ба пойтахти Ангола Луанда ҳайати намоёндагони КПСС бо сарвари Ҳ. Алиев бирафт, ки дар анҷумани II Ҳизби коргарии Ҳаракати Халки Озодии Ангола иштирок намояд.

Баробари омадани онҳо ба фурудгоҳи Луанда Ҳ. Алиев ба намоёндагони ахбори омма изҳорот дод.

2 декабр дар Луанда анҷумани II МПЛА – ҳизби коргарӣ ифтитоҳ шуд.

3 декабр Ҳ. Алиев дар анҷуман ба сухан баромада, нутқ эрод кард. Вай ба Президиуми анҷуман матни табрикоти Ку-

митаи МаркаКПСС–ро расонд, ба анчумани II ҳизби коргарӣ тӯхфаи хотиравии КМ КПСС-ро супурд, ки дар қолин сурати В.И. Ленин кашида шудааст.

СССР ҳамон солҳо ба ин мамлакати африқоӣ кӯмакҳои зиёде расонда буд. Даҳ сол пештар вай ба роҳи озодӣ қадам ниҳода ба сохтмони сотсиализм шурӯъ карда буд. Дар Ангола садҳо мутахассисони Шӯравӣ – барқӣён, коргарони бандар, геологҳо, агрономҳо, иқтисодчиён ва муаллимон кор мекарданд. Бештар аз ҳазор шахрванди Ангола дар СССР хонда ва аз мактабҳои олии СССР диплом гирифтаанд. СССР аз лиҳози мутахассисони ҷарбӣ низ кӯмак кардааст, силоҳ додааст, барои он ки ЧҚА (ЮАР) як қисми навоҳии ҷануби Анголро ишғол карда буд. Аммо Вашингтон бевосита қувваҳои зиддидавлттии УНИТА-ро дастгирӣ мекард.

Ҳ. Алиев аз номи роҳбарони Шӯравӣ онҳоро бовар кунонд, ки ҳамин гуна ёриву дастгирӣ давом дода мешавад.

4 декабр Ҳ. Алиев ба Лигаи дӯстиву яқдили Ангола рафта бо намоёндагони мамлакатҳои хориҷӣ, ҳамчунон маркази Шӯравӣён оид ба омӯзонидани забони русӣ ошно шуд. Бегоҳӣ Ҳ. Алиев бо мутахассисони Шӯравӣ вохӯрд, ки дар Ангола кор мекарданд. Дар аснои сафар ба Ангола Ҳ. Алиев бо Раиси МПЛА – Ҳизби Коргар, Президент Жозе Эдуарду душ Сантуш, бо дигар роҳбарони Ангола вохӯрд.

5 декабр Ҳ. Алиев аз Луанда ба Москва бозгашт.

Пеш аз парвоз аз Луанда Ҳ. Алиев барои матбуот изҳорот дод.

11 декабр Ҳ. Алиев дар Қасри калони Кремл дар расми кушоди анҷумани VI нависандагони Россия иштирок кард.

12 декабр дар чаласаи Бюрои Сиёсии КМ КПСС гузориши Ҳ. Алиев дар бораи иштироки ҳайати намоёндагони КПСС дар анҷумани II МПЛА – ҳизби коргар ва сӯҳбатҳо бо роҳбарони Ангола маъқул дониста шуд.

13 декабр дар Кремл тахти роҳбарии Ҳ. Алиев маҷлиси Комиссии оид ба гузаронидани соли Байналхалқии ҷавонони СССР баргузор гардид, ки дар он фаъолияти вазоратҳо ва идораҳои СССР оид ба рушди эҷодии илмию техникии ҷавонон таҷдиди назар шуд.

14 декабр дар ҳафтдаҳ ноҳияи Москва конфронсҳои ҳисоботию интиҳоботию ташкилотҳои ҳизбии ноҳияҳо барпо шуданд. Ҳ. Алиев вакил ба Конфронси XXVI ташкилоти шахрии Москвагии КПСС дар ноҳияи Брежневи пойтахт интиҳоб гардид.

18 декабр Ҳ. Алиев дар қабули ташкил додаи Ҳукумати СССР ба шарафи иштирокчиёни 41-умин иҷлосияи Шӯрои Ҳамкории Иқтисодӣ ҳузур дошт.

20 декабр Ҳ. Алиев дар қабули сафорати Ангола ба шарафи 10-солагии эълон гардидани истиқлолияти Ҷумҳурии халқии Ангола қарор дошт.

24 декабр Ҳ. Алиев сарвазири Шӯрои мудирияти Ҷумҳурии Халқӣ – демократии Корея Кан Сен Санро, ки ба Москва бо сафари расмӣ дӯстона омада буд, пешвоз гирифт.

1986

11 январ Ҳ. Алиев намоишгоҳи ҷумҳуриявии «Россияи Шӯравӣ»-ро бахшида ба анҷумани XXVII КПСС рафта дид.

24 январ Ҳ. Алиев дар ифтитоҳи Конфронси ҳизбии XXVI шаҳри Москва иштирок намуд.

28 январ Ҳ. Алиев дар зиёфати нисфирӯзӣ, ки Бюрои Сиёси КМ КПСС ба шарафи Котиби Ҳизби Коммунистии Италия А. Натти ташкил карда буд, иштирок намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар Кремл чонишини Сарвазир, вазирри тарвиҷи Ҷумҳурии Ямани Араб М.С. Ал-Атторро қабул фармуд. Меҳмон тӯҳфаи фиристодаи Президенти Ҷумҳурии Ямани Араб А. Солехро ба Котиби генералии КМ КПСС М. Горбачев супурд.

31 январ Ҳ. Алиев дар маҷлиси ҷамъбастии Комиссия оид ба гузарондани соли Байналхалқии ҷавонон бо маъруза баромад намуд.

Вай қисса намуд, ҳарчӣ муяссар гардид, ки соли 1985 барои бехтар кардани зиндагӣ ва таҳсили ҷавонон барин масъалаҳои муҳим дар пеш буданд. Аммо маблағе, ки барои мустаҳкам кардани асосҳои маърифат дар соли 1985 сарф шуданд, 2,7 миллиардсӯро ташкил меод. Садҳо мактабҳои таълимоти умумӣ омӯзишгоҳҳои касбӣю техникаӣ сохта дода шуданд, ду мактаби олии нав ва 34 мактаби махсуси таълимӣ ба истифода дода шуданд. Барномаи иҷтимоии КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР-ро ба амал татбиқ намуда, қарор қабул кардем, ки ба ҷавонон суда (қарз) дода шавад, то масъалаи хонаю ҷояшонро ҳал созанд, маблағи иловагӣ ҷудо

шуд барои онҳое, ки кӯдакашонро тарбияти дуруст дода та-
вонанд, андозаи ёрдампулӣ барои хизматчиёни ҳарбӣ зиёдтар
карда шуд ва ғайра. Ҳазорҳо ҷавонон ва духтарон барои
роҳбарии корҳои хоҷагӣ, ҳизбӣ ва шӯроӣ пешбарӣ гардиданд.
Дар аснои кори Комиссия таҳти роҳбарии Ҳ. Алиев гузори-
шоти 31 вазорати марказӣ, идора ва ташкилотҳоро шунави-
данд. Аз рӯи муҳокимаи Шӯрои Вазирони СССР 11 қарор,
амру фармон қабул карда шуд. Ба вазорату идораҳо беш аз 70
супориши мушаххас дода шуданд, ки ҳама барои ҳалли муа-
ммоҳои ҷавонон равона шуда буданд.

Дар маркази диққати Комиссия масъалаҳои амалӣ гар-
дондаи ислоҳоти мактабҳои таъминоти умумӣ ва касбомӯзӣ,
бахусус таъмин намудани онҳо ба компютер меистоданд.

Дар бораи Фестивали Умумичаҳони XII ҷавонон бошад,
ин форум аз ҳама сернуфустарин вохӯриҳои байналхалқӣ буд,
ки писарону духтурон дар тамоми таърихи ҳаракати фестивал
ба ҳам вонахӯрдаанд.

3-5 феврал Ҳ. Алиев ва котиби КМ КПСС Б. Понаморов бо
хайати намояндагони ҳизби коргарии Эфиопия гуфтушунид ба
амал оварданд, ки бо ин масъалаҳои муҳими вазъияти ҳозира-
замони байналхалқиро мавриди муҳокима қарор доданд.

5 феврал Гейдар Алиев дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида
ба 150-солагии рӯзи таваллуди Н. Добролюбов ширкат вар-
зид.

18 феврал Ҳ. Алиев дар кори Пленуми КМ КПСС ишти-
рок кард, ки маърузаи Сиёсии КМ КПСС-ро дар анҷумани
XXVII ҳизб лоиҳаи таҳрири нави Програмаи КПСС ва ди-
гаргунӣҳоро дар Устави Ҳизб ва равандҳои асосии иқтисодӣ
ва иҷтимоии рушд дар солҳои 1986-1990 ва то давраи соли
2000-умро маъқул донист.

Пленум Б. Елсинро номзад ба аъзогии Бюрои Сиёсии КМ КПСС интихоб намуд ва аз вазифаи котибии кумитаи ҳизбии шаҳри Москва КМ КПСС бо сабаби ба кори дигар гузаштани озода намуд.

Боз як тан аз «гвардияи куҳансолон» В. Гришин ба нафақа гусел карда шуд. Ба нафақа К. Русаков низ баромад.

18 феврал Ҳ. Алиев ҳамроҳи Н. Рижков дар фурудгоҳ Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқии Полша Збигнев Мас-снерро пешвоз гирифтанд, ки ба Москва ба сафари расмӣ дӯстона омада буд.

19 феврал Ҳ. Алиев дар Қасри калони Кремл дар зиёфати нисфирӯзӣ, ки Ҳукумати СССР дода буд, иштирок кард.

20 феврал Ҳ. Алиев дар гусели сарвазири Полша ҳузур дошт.

23 ва 24 феврал Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар фурудгоҳ ҳайати намондагонро, ки ба анҷумани XXVII КПСС омада буданд, пешвоз гирифтанд.

Аз 25 феврал то 6 март Ҳ. Алиев дар кори анҷумани XXVII КПСС иштирок намуд.

27 феврал Ҳ. Алиев ягона касе, ки аз аъзои Бюрои Сиёсӣ дар маркази пресси анҷумани XXVII КПСС бо журналистони Шӯравӣ хориҷӣ вохӯрд. Вай маърузае сиёсӣ КМ-ро муфассал ташреҳ кард ва махсусан ҷанбаҳои нави иҷтимоӣ сиёсӣ, ки ба зиммаи ӯ дохил мешуд, шарҳ дод. Сипас, ӯ ба суолҳои зиёди журналистони шӯравӣ хориҷӣ посух дод.

2 март якҷоя бо дигар роҳбарони ҳизб ва давлати шӯравӣ Ҳ. Алиев дар Комплекси варзишӣ «Олимпӣ» дар ҷашни барҷастаи варзишӣ бадеӣ бахшида ба анҷуман ширкат варзид.

6 март анҷумани XXVII КПСС кори ҳудро анҷом дод.

Дар резолютсияи анҷумани XXVII дар бораи мушкилот ва протсессҳои нохуш, ки дар рушди иҷтимоию иқтисодии солҳои 70-ум ва ибтидои солҳои 80-ум рӯнамо гардидаанд, сухан рафт. Командаи Горбачев роҳи баромаданро аз қарахтӣ (застой) ҳамон вақт дар он медиданд, ки иқтисодиёт ба роҳи тарақиёт рӯ ниҳад, пешрафти илмию техника техонда шавад, дигаргуниҳои чуқури навсозии таҷҳизоти техникӣ зарур аст ва ғайра. Ягон чизи навтару аз лиҳози пехникӣ конструктивие пешниҳод накарданд, танҳо суханони умумии такрор ба такрор аз «бозсозӣ» садо медоданду ҳалос, боз илова ҳам мекарданд, ки бозсозӣ механизми хоҷагидорӣ, такмили идорасозӣ, мустаҳкам намудани интизом ва ғайра.

Дар банди 6 қисми дуум гуфта мешуд, ки «анҷуман ба масъалаи сиёсати иҷтимоии пурра, ба амал татбиқ намудани нишондодҳои нақшаҳои 5-солаи 12-ум ва дар натиҷа – барномаи баланд бардоштани дараҷаи зиндагонии аҳоли, аҳамияти якуминдараҷа медиҳад... Ба органҳои хизбӣ, давлатӣ, хоҷагиҳо дар марказ ва дар масъалаҳои пур гардондани бозорҳо бо молу ашё ва хизматрасонии хуб бечуну чаро таъмин намудани иҷрои барномаи комплекси рушди истеҳсоли маҳсулоти мавриди зарурати аҳоли, давоири хизматрасонӣ, зиёд намудани ҳиссаи ҳар як ҷумҳурӣ, кишвар, вилоят, ҳар як соҳаи хоҷагии халқ, ҷамоаҳои меҳнатӣ дар ҳалли ин вазифаҳои муҳим». Ин суханон бевосита ба касе дахл доштанд, ки ҳам ин соҳахоро ба ӯҳда дошт ва ӯ ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев буд.

Дар резолютсияи съезд фикру андешаҳои дохил шуда буданд, ки ҳанӯз даҳ – понздаҳ сол пеш садо медоданд ва муҳимаш дар ҳаёти Озарбойҷон ба амал татбиқ шуда буданд. Масалан, «дар вақтҳои наздиктарин чораю тадбирҳои амалӣ қар-

да шаванд, ки бар зидди муфтхӯру ҳаромхӯрон, дуздони моликияти сотсиалистӣ, порахӯрон равона карда шуда бошад». Ё ин ки: «Ҳар ҷо ки танқид ва худтанқидкунӣ буғӣ карда мешавад, он ҷо кори ҳизб дарз пайдо менамояд, вазъияти ноҳинҷор ба амал меояд, қонуншиканӣ боло мегирад, ҳамааш боиси карахтӣ мегардад дар корҳо, бо дигар шудани одамон ва ниятхояшон бурда мерасонад. Дар ҳизб ташкилоте набояд бошад, ки аз назари нозирон дур бимонаду аз танқид бенасиб гарданд». Ва ниҳоят: «муборизаро бо як қатор ташкилотҳое пурзӯр бояд кард, ки масъулият чист – ҳис намекунанд, ҳамаи гуноҳхоро мебахшанд ё рӯпӯш месозанд, далелҳои хиёнат ба кори ҳизбу давлат, одобу ахлоқи ҷомеаро хароб месозанд... Ҳизб бо ин чизҳо оштинопазир аст, рӯйихотирбинӣ, хушомадгӯйиҳои шахсӣ, маҳалгарой, ин ҳама иллатанд». Ин суҳанон низ аз саргузаштҳои арбоби давлатии Озарбойҷони замони роҳбарии Ҳ. Алиев буданд.

6 март Пленуми КМ КПСС барпо шуд, ки Бюрои Сиёсии КМ КПСС, Котиботи КМ КПСС-ро интиҳоб намуд, раиси Кумитаи ҳизбии тафтишоти назди КМ КПСС –ро тасдиқ кард.

Ҳайати Бюрои Сиёсӣ, ки анҷумани XXVII КПСС интиҳоб намудааст:

Аъзои Бюрои Сиёсӣ: М. Горбачев, Ҳ. Алиев, В. Воротников, А. Громико, Л. Зайков, Д. Кунаев, Е. Лигачев, Н. Рижков, М. Соломентсев, В. Чебриков, Э. Шеварднадзе, В. Шербитский.

Номзадҳо ба аъзои Бюрои Сиёсӣ: П. Демичев, В. Долгих, Б. Елсин, Н. Слюнков, С. Соколов, Ю. Соловёв, Н. Тализин.

Котибони КМ КПСС: М. Горбачев – Котиби генералӣ, А. Бирюкова, А. Добринин, В. Долгих, Л. Зайков, М. Зимянин,

Е. Лигачев, В. Медведев, В. Никонов, Ҳ. Разумовский, А. Яковлев.

Пленум Раиси Кумитаи тафтишоти ҳизб дар назди КМ КПСС М. Саломенсегов тасдиқ намуд.

7 март Ҳ. Алиев дар театри Калони СССР дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба рӯзи занҳо – 8 март иштирок дошт.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар Кремл ҳайати намоёндагони ҳизби эҳёи Суриёи Сотсиалистии Арабро бо сардории Котиби генералии ҳизби ПАСВ А. Ал-Аҳмарро қабул намуд.

Ҳамон рӯз ҳамроҳи дигар роҳбарони ҳизб ва давлат Ҳ. Алиев дар маросими гусели ҳайатҳои намоёндагони ҳизбию давлатӣ, ки дар кори анҷумани XXVII КПСС ширкат варзиданд, иштирок кард.

27 март Ҳ. Алиев дар аснои имзо намудани ҳуҷҷатҳои шӯравию Алчазоир ҳузур дошт. М. Горбачев ва Президенти Алчазоир Ш. Бенжедид барномаи дарозмуддати иқтисодӣ, савдо ва ҳамкориҳои илмӣ-техникии байни СССР ва ҶХДА-ро имзо намуданд.

1 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси ифтитоҳии анҷумани VII Умумиииттифоқии бастакорон ҳузур дошт.

9 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси васеи коллегии Вазорати роҳи оҳан, ки вазифаҳои кормандони нақлиёти роҳи оҳанро ба иҷрои қарорҳои анҷумани XXVII КПСС муҳокима менамуд, иштирок кард.

11 апрел Ҳ. Алиев дар ҷаласаи тантанавии Толори калони Хонаи иттифоқҳо, бахшида ба рӯзи 25-солагии кайҳоннавардон аз вақти аввалин парвози одам ба коинот, иштирок намуд.

12 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси ҷумҳуриявӣ, ки вазифаҳои органҳои Шӯравӣ ва хоҷагидорӣи РСФСР-ро оид ба зиёд кардани молҳои мавриди зарурати халқ, боло бурдани сифати онро муҳокима менамуд, иштирок дошт.

15 апрел Ҳ. Алиев дар зиёфати Қасри калони Кремл, ки аз атарафи Ҳукумати Шӯравӣ ба шарафи сарвазири Шветсия И. Карлсон доир шуда буд, ҳузур дошт.

18 апрел маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР барпо шуд, ки дар он ҷамъбасти натиҷаҳои иҷроии нақшаҳои давлатии иқтисодии рушди СССР ва Бюджети давлатии СССР дар семоҳаи якуми соли 1986 таҷдиди назар мегардид.

Дар маҷлис беҳтар шудани қорҳои нақлиёти роҳи оҳан махсус қайд гардид, ки бештар аз нақша 35,7 миллион тонна бор кашонда шудааст, ҳамчунин ибтидои ҳуби қорҳо оиди иҷроии барномаҳои 5-солаи 12-ум (яъне ҳамон доираи масъалаҳо, ки ба Ҳ. Алиев тааллуқ доштанд) низ назаррасанд.

21 апрел Ҳ. Алиев дар зиёфате, ки Ҳукумати Шӯравӣ ба шарафи Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Демократии Афғонистон Султоналӣ Кишtmанд дода буд, иштирок дошт.

22 апрел Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии Қасри Кремл, бахшида ба 116-солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин иштирок кард.

Бо маърузаи узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, вазири қорҳои хориҷии СССР Э. Шеварднадзе баромад кард.

24 апрел дар маҷлиси Бюрои Сиёсӣ якбора ду масъалаи бевосита тайёр намудаи Ҳ. Алиев муҳокима карда шуд. Якум – муҳокимаи қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР дар бораи беҳтар гардондани баплангирӣ, ҳавасмандгардонии иқтисодӣ ва мукамалгардонии управлениҳои истеҳсоли маҳсулоти мавриди зарурати халқ ва саноати сабук.

Дар қарор пешбинӣ шуда буд, ки тадбирҳои оқилона роҷеъ ба бозсозии механизми қорҳои соҳаҳо, рушди иқтисодии усулҳои роҳбарӣ аз пайи иттиҳодияҳо ва қорхонаҳо, алоқаҳои муфиди қорхонаҳои хурду бузурги соҳаи саноати сабук, мин-

баъд раvнақ додани ҳамкорӣ бо мамлакатҳои сотсиалистӣ дар истеҳсоли маводи мавриди зарурати халқ амалӣ гардонда шаванд.

Масъалаи дуюм, ки Ҳ. Алиев пешниҳод намуда буд, дар бораи ташкили комплекси байнисоҳавии илмию техникий «Микроҷарроҳии чашм» буд. Ҳамин тавр бо дасти бобарака-ти Ҳ. Алиев таҳкурсии институти машҳури С. Федоров гузошта шуда буд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар Кремл ҷонишини раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам, вазири нақлиёт ҚСВ Донг Ши Нгуенро қабул намуд. Масъалаҳои ҳамкории иқтисодиву илмӣ-техникии Шӯравӣю Ветнам муҳокима карда шуданд.

26 апрел дар Истгоҳи Баркию атомии Чернобл тасодум рӯй дод.

1 май Ҳ. Алиев дар Майдони Сурх дар намоиши идонаи якумимайии меҳнаткашон иштирок кард.

7 май Ҳ. Алиев дар Қасри Калони Кремл Ҳангоми имзои асноди ҳуҷҷатҳои алоқавии ҳизбии байни КПСС ва МПЛА – Ҳизби коргарӣ, ҳамчунин дар зиёфате, ки КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР ва Ҳукумати Шӯравӣ ба шарафи Президенти Ҷумҳурии Халқии Ангола Жозе Эдуарду душ Сантуш доданд, иштирок намуд.

13 май Ҳ. Алиев якҷоя бо аъзои Бюри Сиёсӣ дар анҷумани V кинематографистони СССР иштирок намуд.

16 май Ҳ. Алиев дар Кремл Ҳангоми имзои Барномаи дарозмуддати рушди ҳамкории иқтисодӣ ва илмию техникий байни СССР ва Ҷумҳурии Сотсиалистии Руминия дар давраи то соли 2000-ум, ҳамчунин дар зиёфати нахорӣ дар Қасри калони Кремл ба шарафи Президенти Руминия Н. Чаушеску ҳузур дошт.

19 май Ҳ. Алиев дар зиёфат дар Қасри калони Кремл, ки Ҳукумати Иттиҳоди Шӯравӣ ба шарафи Раиси Ҳукумати Испания Ф. Гонсалес ва ҳамсари ӯ дода буд, иштирок намуд.

23 май маҷлиси Президиуми Шӯрои Олии СССР барпо шуд, ки дар он Ҳ. Алиев бо маъруза дар бораи рафти иҷрои дархостҳои интиҳобкунандагон ва роҷеъ ба натиҷаҳои дида баромадаву эродҳои комиссияи доимӣ ва вакилон, ки дар иҷлосияи ҷаҳоруми Шӯрои Олии СССР пешниҳод гарида буд, баромад кард.

5-7 июн Ҳ. Алиев ба Ҷумҳурии Худмуктори Шӯравии Сотсиалистии Чувашистон сафар намуд. Дар он давра ба ӯ лозим шуда буд, ки бо масъалаҳои сиёсии иҷтимоӣ, рафти амалӣ гардондани Барномаи комплекси рушди молҳои мавриди зарурати халқ машғул гардад. Бинобар ин меҳост хатман ба корхонаҳо рафтаву кори истеҳсолкунандагони молҳои мавриди зарурати халқро бубинад, дар ҷояш ба мушкilotу муаммоҳои мавҷуда ошно шавад.

7 июн Ҳ. Алиев дар маҷлиси ғаёлолони кормандони саноати сабуки Чувашистон, ки дар Комбинати пахтаю коғази Чебоксар барпо шуд, иштирок намуд.

Дар маҷлис ба суҳан баромада Ҳ. Алиев гуфт, ки аз 1 январ сар карда ҳамаи корхонаҳои саноати сабук ба шароити пурраи кори ҳисоби хоҷагӣ гузаронида мешаванд. Аз ин хотир вай диқати ҳозиринро ба баъзе муаммоҳо ҷалб намуд: Фабрикаву заводҳои ҳастанд, ки хеле суст таҷҳизонида мешаванд, «ба касалии кӯҳна»-и каммаҳсулӣ гирифтаоранд – образнок изҳор дошт Ҳ. Алиев, – муассисаҳои соҳавии илмӣ, ки солҳои дароз соҳаи муҳими хоҷагии халқро дар ихтиёр доранд, домони мардумро бо чормағзи пуч пур мекунанд, онҳоро бо як тика нони хушк қаноат мекунонанд, маҳсулоти истеҳсол ме-

кардаи бисёрии корхонаҳои саноати сабук сифатан паст мебошанд. Баромади ӯ, мисли ҳамеша, бо далелу рақамҳо пуропур буданд. Чуқур ва донишмандона таҳлил намуд, ки ин ҳама, аз ҷумла корхонаҳои саноати сабуки ба Чебоксар низ тааллуқ мегирифт.

Ҳамин тавр Ҳ. Алиев масъалаи сифати маҳсулотро саҳт мегирифт: «Бале, имрӯз ба мо зарур аст чизи пӯшидаро бипӯшем, пойафзоли кӯҳнаро ба по гирем. Дар сурати болоравии маданият, боҳабарӣ аз воқеоти ҷаҳон, дар олами мӯд, тасаввуроти нави «дизайн», зебӣ имкониятҳои саноати сабуки мо оё бо сифати маҳсулоте, ки дар хориҷи кишвар истеҳсол мешаванд, баробар шуда метавонанд? Ин пинҳон нест, ки ҳоло ҳам харидорон молҳои хориҷиро бештар афзалият медиҳанд, ба часпакҳои «фирма»-вии онҳо менигаранд. Кучост вичдону шафаи худшиносии мо, фирмаҳои шӯравии мо, аз ҷумла онҳое ки мо дар ин ҷо назди шумо аз ин муаммоҳо гап мезанем? Биёед, аз гуфтугӯҳо ба кори хушсифати амалӣ гузарем, ба кори хушсаводонаи иқтисодӣ шурӯъ кунем, ки натавонем байни талаботи мардум калавида бимонем, бояд ки пеш равем дар назди инсоният, оқилонатар рафтор карда, талаботи мардумро таъмин созем, диди зебопарастии маданияти миллиро фаромӯш насозем».

Ҳ. Алиев бо таассуф қайд намуд, ки Қонун дар бораи коллективҳои меҳнатӣ, ки се сол пештар қабул карда шуда буд, дар як ҷо шах шуда набояд бимонад. Роҳбарони корхонаҳо тарзи кӯҳнаи корбариро давом набояд диҳанд. Ҷамоаҳои меҳнаткашон амалан бояд аз ҳуқуқҳои пешниҳод намудаи Қонун дуруст бояд истифода намоянд. Дар ин маҷлиси ҷаҳолони ҳизбӣ Ҳ. Алиев ба мавзӯи дӯстдоштаи худ, дахл накард, ки ниҳоят дар миқёси умумииттифоқ боиси муҳокима қарор гирифта буд – мавзӯи мубориза бо даромади ройгон (бе

меҳнати ҳалол): «Вазифа ва ҳуқуқи коллективҳои меҳнатӣ аст, – ба вучуд овардани чунин вазъият, ки порахӯрҳо, ҳазинадуздон, ханнотону савдогарон, ҳамаи онҳое, ки нияти бойшавӣ доранд, боиси бадбинӣ ва ҳадафи нафрати умум бигарданд, ҷазояшон бубинанд».

Вай мисолҳои мушаххас оварда, номи роҳбаронеро ҳам ба забон гирифт, ки аз ҳисоби вазифаи ишғолкардаашон бою бадавлат шудаанд. («Известия», 7 июни соли 1986).

Ҳ. Алиев вақти ташриф оварданаш ба комбинат, коргоҳҳои коргаронро аз назар гузаронд, бо онҳо гуфтугӯ кард. Дар вурудҳои чуллоббифон ӯро садҳо мардми Чебоксар истикбол намуданд. Байнашон гуфтугӯи гарму ҷӯшон ба вучуд омад, дар бораи шароити коргоҳу зиндагии коргарон, оид ба ояндаи пешрафт ва вазъият дар мамлакат суҳбан рафт.

Дар Иттиҳодияи истеҳсолии «Бофандагон» Ҳ. Алиев Осорхонаву китобхонаро даромада бидид. Варзишгоҳро дид, бо ташкили корҳои хизматрасонии завод шинос шуд. Дар коргоҳи таҷрибавию бастабандӣ, дар конвейери асосӣ вай бо намунаҳои хунари коргарон ошно шуд, ки маҳсулот мебароварданд ва коргоҳҳои навро ба кор меандохтанд. Ҷонишини аввали Шӯрои Вазирон ҳамчунон ба магазини «Чебоксар» даромад, мағозаҳои дигари шаҳрро бидид. Ба табобатхонаи шифобахш – бо сияҳлоӣ назар андохт. Дар пояҳои ҳайкалҳои ёдгории гул гузошт, дар роҳрави Ғалаба дарахти хотиравӣ шинонд. Ва дар охир, дар Хонаи маорифи сиёсӣ маҷлиси ғаёлолони хизбию ҳоҷагироро гузаронид.

9 июн Ҳ. Алиев дар Кремл намоёнҳои намоён доираҳои корчаллонҳои Ҷумҳурияти Федеративии Олмон, раиси идораи «Дойче банк» Ф.В. Кристиансро бо хоҳиши ӯ қабул фармуд.

12 июн Ҳ. Алиев ба ВДНХ СССР ташриф бурда, аз намоиши ташкилшуда дар чорчӯбаи рӯзҳои илм ва техникаи Югославия دیدан кард.

Ҳамон рӯз вай дар маҷлиси тантанавии бахшида ба Рӯзи коркунони тиб, ки дар театри калони СССР барпо шуд, иштирок кард.

18-19 июн Ҳ. Алиев дар қори иҷлосияи панҷуми Шӯрои Олии СССР даъвати ёздаҳум иштирок намуд.

24 июн Ҳ. Алиев яқоя бо дигар аъзои Бюрои Сиёсӣ дар ифтитоҳи анҷумани VIII нависандагони СССР дар Қасри Калони Кремл иштирок намуд.

19 июн М. Горбачев гурӯҳи нависандагонро дар Кремл қабул намуд, аммо ӯ Ҳ. Алиевро, ки масъалаҳои маданиятро аз тариқи Шӯрои Вазирон ӯ ба зимма дошт, дар ин мулоқот даъват кард. Дар он «махрамон»-и даргоҳи горбачевӣ – Е. Лигачев ва А. Яковлев ширкат варзиданд.

26 июн Ҳ. Алиев қатори ҳаёати намоёндагони КПСС баърои иштирок дар анҷумани XIII Иттифоқи Коммунистони Югославия ба Белград рафт.

Ҷро Раиси Президиуми КМ Иттифоқи Коммунистони Югославия В. Жаркович ба ҳузур хост.

Ҳамон рӯз ҳаёати намоёндагон Иттиҳодияи савдою саноатии «Беко», Институти тадқиқоти илмӣ ба номи М. Пупин, заводи мошинсозии ба номи Иво Поли Рибара, иттиҳодияҳои универмағҳои «Београд» ва аз ҳама бузургтарини онҳо «Београдчонка»-ро тамошо карданд.

27 июн Ҳ. Алиев дар қори анҷумани XIII Иттифоқи коммунистони Югославия иштирок намуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ба Смедерево – шаҳри қадимтарини соҳили Дунай сафар кард, бо ёдгориҳои таърихияш ошно

шуд, ба комбинати металлургӣ даромад, ки бо ёрии техникии СССР сохта шудааст.

Бо роҳбарони кумитаи ҳизбии общинаҳо вохӯрд.

Ба комплекси ёдгориҳои И. Броз Тито рафта гулчанбар гузошт. Дар китоби меҳмонони фахрӣ соядаст навишт.

Дар қабули ташкилкардаи Президиуми КМ Иттифоқи коммунистони Югославия ба шарафи меҳмонони хориҷии анҷумани XIII иштирок кард.

30 июн дар маҷлиси машваратии котибони КМ Ҳизби Коммунистии Ҷумҳуриҳои Иттифокӣ, котибони кумитаҳои ҳизбии кишварҳо, вилоятҳо, ҷонишини Раисони Шӯрои вазирони ҷумҳуриҳои иттифокӣ, роҳбарони органҳои маориф ва таълими касбию техникӣ иштирок кард. Дар маҷлис масъалаҳои амалӣ намудани ислоҳоти мактабҳои таълимоти умумӣ ва касбию техникӣ муҳокима шуд.

1-2 июл дар иҷлосияи сеюми Шӯрои Олии РСФСР даъвати ёздаҳум иштирок кард.

2 июл Ҳ. Алиев дар зиёфати нисфирӯзи, ки КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР ва Ҳукумати Шӯравӣ ба шарафи ҳайати намоёндагони Ҷумҳурии халқию демократии Корея бо сардории узви Бюрои Сиёсии КМ Ҳизби коргарии Корея, котиби КМ Ҳизби коргарии Корея Ким Хван, ки ба Москва барои иштирок дар тантанаҳои бахшида ба 25-солагии Шартнома оиди дӯстӣ, ҳамкорӣ ва ёрии байниҳамдигарии СССР ва ҶХДК ташкил дода буданд, иштирок кард.

3 июл Ҳ. Алиев дар қабули Сафорати Ҷумҳурии Халқии Демократии Корея дар СССР ба муносибати 25-солагии Шартномаи дӯстӣ, ҳамкорӣ ва ёрии ҳамдигарии байни ҶХДК ва СССР иштирок намуд. Дар аснои қабул Квон Зи Ген ва Гейдар Алиев суҳан карданд.

4 июл Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавии намоёндагони меҳнаткашони Москва, бахшида ба 25-солагии баста шудани Шартнома дар бораи дӯстӣ, ҳамкорӣ ва ёрии ҳамдигарӣ байни ҶХДК ва СССР иштирок намуд.

5 июл Ҳ. Алиев дар Варзишгоҳи марказии ба номи В. И. Ленин дар Лужникӣ, ки он ҷо бозиҳои ихтиёрӣ барпо шуда буд, иштирок намуд.

14 июл Ҳ. Алиев ҳамроҳи А. Громико дар фурудгоҳи Внуково Президенти Ҷумҳурии Малӣ Мӯсо Траорро, ки бо хонумаш ба Москва бо сафари расмиву дӯстона омада буд, пешвоз гирифт.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ҳамроҳи дигар роҳбарон ба сафорати Ҷумҳурии сотсиалистии Ветнам дар СССР қадам ранча намуда, ба сабаби аз олам гузаштани Котиби генералии КМ ҲК Ветнам Ле Зуан ҳамдардӣ изҳор намуд.

18 июл маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР баргузор шуд, ки дар он чамъбасти иҷрои Нақшаи давлатӣ ва Бюджети давлатӣ дар семоҳаи аввали соли 1986 муҳокима гардид. Дар маҷлис гуфта шуд, ки «Нақшаи кашондани борҳо тавассути ҳамаи навъҳои нақлиёт беҳтар гардид».

22 июл Ҳ. Алиев дар Театри Калони Иттифоқи ҶШС дар ифтитоҳи ботантанаи Рӯзҳои маданияти Ҷумҳурии Халқии Муғулистон дар СССР иштирок намуд.

31 июл дар пойтахти Ҷумҳурии Худмуктори РСС Нахичеван дар ҳолати тантанавӣ ҳайкали биринҷӣ ба ду қарат Қаҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ, узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якӯми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев ифтитоҳ гардид.

1 август Ҳ. Алиев дар маҷлиси ботантана бахшида ба Рӯзи роҳиоханчиён ширкат кард.

8 август Ҳ. Алиев дар маҷлиси машваратии КМ КПСС, бахшида ба муҳокимаи масъалаҳои қатъиян баланд бардоштани дараҷаи техникӣ, сифату рақобатбардорӣи мошинҳо ва таҷҳизот иштирок намуд.

11 август Сарвазирӣи Ҳиндустон Рачив Гандӣ аз роҳи сафари Мехико ба Деҳлӣ дар Москва ба муддати кӯтоҳ ба сабаби пайдо шудани нуқсоне дар мотори ҳавопаймо таваққуф намуд.

Ҳ. Алиев сарвазирро дар фурудгоҳ истиқбол намуд, байни онҳо сӯҳбати таҳтидилӣ ва самимӣ оид ба муносибатҳои Шӯравӣи Ҳиндустон ва муаммоҳои байналхалқӣ ба вуқӯъ пайваست.

31 август дар киштии «Адмирал Нахимов» ғочиа рух дод, ки дар натиҷаи он садҳо одам нобуд шуд. Вале дар бораи ин ғочиа пас аз гузаштани ду рӯз танҳо чанд сатри маҳдуд маълумот доданд:

АЗ КУМИТАИ МАРКАЗИИ КПСС, ПРЕЗИДИУМИ ШҶРОИ ОЛИИ СССР ВА ШҶРОИ ВАЗИРОНИ СССР

31 август шабона дар наздикии Новороссийск дар натиҷаи бархӯрдан ба киштии боркаш киштии мусофирбарӣи «Адмирал Нахимов» ба садама дучор шуд ва ғарқ гардид. Барои раҳо додани одамон тадбирҳо андешида шуданд. Ба зарардидагон ёрии зарурӣ расонда мешавад. Ҳалокати одамон ба қайд гирифта шудааст. Барои баррасии сабабҳои тасодум комиссияи ҳукуматӣ бо сарвариӣи аъзои Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР рафиқ Алиев Ҳ.А. ташкил шуд».

Баъд аз гузаштани 6 рӯзи тасодум 5 августи соли 1986 дар рӯзномаҳо таъзияномаи КМ КПСС, Президиуми Шӯрои Олӣ ва Шӯрои Вазирони СССР пайдо шуд. Танҳо се сатр: «Ба сабаби ҳалокати ғочиявии одамон ҳангоми тасодуми киштии мусо-

фирбари «Адримар Нахимов» Комитети Марказии КПСС, Президиуми Шӯрои Олии СССР ва Шӯрои Вазирони СССР ба оилаҳо, хешу табор ва наздикони ҳалокшудагон андӯҳи чуқур баён мекунанд». Ҳеч кадоме аз роҳбарон: на сарвазир Н. Рижков ва на котиби генералӣ М. Горбачев ёрои онро доштанд, ки ба Новороссийск бираванд. Тамоми дарду ғаму қаҳру ғазаби хешу табори ҳалокшудагонро Гейдар Алиев ба дӯши худ гирифт. Ва он корҳое, ки давоми ду рӯз вай дар он шаҳри бандаргоҳ анҷом дод, бидуни муболиға қаҳрамонӣ метавон номид.

4 сентябр дар саҳифаи охири рӯзномаи «Правда» хабари начандон калон пайдо шуд, ки чӣ тавр баҳрнавардон, сарҳадбонон, зарардидагони киштии ба бадбахтӣ гирифтор шударо начот медоданд. «Мичман А. Гусев, ки он шаб дар бандар навбатдор буд, сигнали хатарро шунида, хатари ҷангӣ гумон кардааст: «Понздаҳ километр дур аз бандар киштии «Адмирал Нахимов» ба тасодум дучор шуд. Кӯмак лозим!..»

Пас аз шаш сония заврақи сарҳадбон бо суръати тамои рӯ-рӯи мавҷҳои баҳр гӯё парвоз карда, аз гулӯҳои Тсемесс гузашт. Боз пас аз 11 дақиқа баҳрнавардон ба он ҷо расиданд. Вале киштӣ, ки бас ҷароғон буд, аллакай ба назар намерасид. Ғарқ шуда буд. Қариб 800 метр дуртар сояи сиёҳи киштии боркаши «Петр Васев» намудор буд, ки киштии мусофир-кашро зада гузашта буд.

Он чи ки сарҳадбонон диданд, онҳоро маҷбур намуд даҳолат кунанд. Дар рӯи мавҷҳо, байни тахтаҳо, бўшқаҳо ва дигар балову батар садҳо одамон. Баъзеҳоро рӯи об камарбандҳои шиноварӣ начот медоданд, дигаронро – амадҳои ҷароғадори мижазананда, сеюмиро қувваю нерӯи шахсӣ, ки нигоҳ медошт об мекашиданд.

Аллакай ба ҷои тасодум бештар аз 60 заврақу китҳои

хурд омаданд, байни онҳо заврақи лотсман буд, ки онро ёрдамчии шабкори капитан В. Беловол идора мекард. Вай яке аз аввалинҳо шуда хабари ба ҳам бархӯрдани киштихоро шунидааст. Вай ба он ҳам нигоҳ накарда, ки сигнали тӯфони бархостаро шунидааст, ба киштии хурдтарак рӯ-ри обу мавҷҳои укёнус ба он сӯ ҳаракат мекунад. Ба ин завод имкони 84 мусофирро бо аъзои экипаж ҷой кардан муяссар шуд...

Бале, начотдиҳандагон қувваи худро дарёф надошта, барои ҳаёти ҳар як кас мубориза мекарданд. Он ҷо вазъияти бисёр ноҳинҷор ҳукм меронд. Бадбахтӣ дар нимаҷаб руҳ дода буд ва дар баҳри кушод. Зарбаи саҳт ба борти «Адмирал Нахимов» ногаҳонӣ расидааст ва ҳамчунон базарба будааст, ки қариб 90 метри квадрати ро маҷақ карда гузаштааст.

Албатта, ҳар кас ҳам акнун гуфта метавонад, ки ин ҷӣ тавр руҳ додааст? Ҷаро ҳар ду киштӣ, ки байни худ алоқа доштаанд, ҷароғи ҳамдигарро дида метавонистанд, аз ҳамдигар дур шуда натавонистаанд? Органҳои тафтишотӣ, вазъиятро омӯхта, аҷаб не ба ин суолҳо ҷавоб пайдо мекунанд. Вале мутахассисон гуфтан доранд, ки: сабаб ва гуноҳ воҷаста ба капитанҳои ҳарду киштист, ки қоидаи беҳатариро риоя накардаанд.

Дирӯз раиси комиссияи ҳукумати, узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Шӯрои Вазирони СССР Ҳ.А.Алиев бо начотдиҳандагон вохӯрд, дар бемористон бо зарардидагон ва бо ҳешу ақрабони ҳалокшудагон сӯҳбат кард.

(К.Аксенов «Правда», аз 4 сентябри соли 1986).

Бубинед, он рӯзҳо рӯзномаи «Известия» ҷиҳо навишт дар он бора: «Новороссийск бо ҳаёту ҳаёли ғамангез рӯз ба сар мебарад, шаҳр гӯё ба ситоди даҳшатборе табдил ёфтаасту оқибатҳои киштиҳои дар ҳаличи Тсемесс бо ҳам бархӯрдари бартараф месозад.

Тамоми корҳоро, одатан, гӯё ба рӯзҳои дигар гузошта, ва-зифаи асосӣ ба нақшаи пеш гузаронда шудааст – ба зарар-дидагон кӯмак расонда, ба ҳешу ақрабони ҳалокшудагон ёрӣ ва ҳамдардӣ баён месозанд. Аксарияти наҷотёфтагон аллакай ба ҳонахошон рафтаанд. Дар Новоросийск беморон ва қариб панҷоҳ нафар сайёҳон аз киштии ғарқшудаи «Адмирал Нахи-мов» боқӣ мондаанд. Онҳо намераванд, меҳоянд, ки оиди кори ғаввосон иттилоъ дошта бошанд, зеро онҳо ҳешу ақрабо ва наздикони ғарқшудаашонро меҷӯянд. Ғайр аз ин, ба шаҳр бештар аз 400 ҳешу табори мусофироне, ки наҷот додан муяссар нашудааст, омадаанд. Барои кор бо онҳо, дар сафи комиссияи ҳукуматӣ ашхоси масъуле таъйин шудаанд. Ҳар рӯз ду бор бо ҳешу ақрабони ҳалокшудагон узви Бюрои Сиё-сии КМ КПСС, ҷонишини яқӯми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. А. Алиев вохӯрӣ мегузаронад...».

(А.Дергачев, «Известия», аз 4 сентябри соли 1986)

Дар ин бора дар АХБОРИ ТАСС гуфта шудааст: «Даруни киштӣ 1.234 одам, 888 мусофир ва 346 ходимони киштӣ мавҷуд буданд. Киштӣ 14-15 километр дуртар аз бандари Новоросийск ва дар масофаи 3,5 километр дур аз сохил қарор дошт, вақте ки бо киштии кашонандаи бори хушк «Петр Васев» бархӯрд. Киштӣ зарбаи саҳт хӯрда, баъди 7-8 дақиқа ғарқ шуд.

Дар шароити масуният – торикӣ, шамолу тӯфони саҳт ва баҳри пуртуғён бо ҳамкорию зӯрозмоии ходимон имкон пай-до шудааст, ки 836 одам аз марг наҷот дода шавад. Барои наҷотдиҳӣ ҳамагӣ 60 воситаи наҷотдиҳӣ ба кор бурда шуда-аст, 20 чархбол ва 80 ғаввос. То ба имрӯз ҷасади 116 ҳалок-шуда берун оварда шудааст. Ҳукумат қарор кардааст, ки ба оилаҳои ҳалокшудагон кӯмак расонда мешавад.

Шаби 31 август ба 1 сентябр ба Новороссийск Комиссия бо роҳбарии узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, чонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ.А. Алиев парвоз кард. Дар ҳайати он – намояндагони Кумитаи Марказии КПСС, КМ Ҳизби Коммунисти Украина, Шӯрои Вазирони РСФСР, Вазорати тандурустии СССР ва ВЦСПС, котиби Кумитаи ҳизбии кишвари Краснодар ва раиси комиҷроияи кишвар ҳастанд. Дар ҷои тасодум инчунин – намояндаҳои прокуратураи СССР сафарбар шудаанд.

Хабарнигори рӯзномаи «Известия» А.Дергачев дар очерки навбатии худ навишт: «Давлат тамоми хароҷотро на танҳо барои гуфтугӯҳои телефонию, телеграфӣ, балки роҳкироии харду тараф, пардохти маблағи ҷойи хоб дар меҳмонхонаҳо, пардохти шабонарӯзии буду бош, хизматрасонии бепардохтро ҳама ба зиммаи худ гирифт. Таври доимӣ духтурон дар хизмат ҳозиранд...

Ва ин ғамхорӣ як каме ғаму аноии одамонро таскин мебахшад, ба онҳо кӯмак мерасонад, ки дар он лаҳзаҳову рӯзҳои фоҷиабор кӯмак намояд.

– Ин сӯҳбати мову шумо бас вазнин аст. Вале он зарур аст барои он ки мо дар қору амали худ бояд ба ҳисоб гирем ҳамаи гуфтаҳои шуморо, – гуфт дар вохӯрии навбатӣ бо одамон раиси комиссияи давлатӣ, узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, чонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ.А. Алиев. – Ба суолҳои шумо ҷавоб дода, бори дигар гуфтаҳои пештараамро таҳрир месозам: ҷустуҷӯро то вақте давом медиҳем, ки сайёҳони то ҳол пайдо накардаамон ва аъзои экипажи киштии «Адмирал Нахимов»-ро пайдо намоем».

(«Известия», аз 5 сентябри соли 1986)

19 сентябр Ҳ. Алиев дар Кремл узви Бюрои Сиёсии КМ Ҳизбии Сотсиалистии Яман, чонишини сарвазир, вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии Халқӣ-Демократии Яман С.М. ас-Сейилро қабул кард.

23 сентябр Ҳ. Алиев дар театри калон дар ифтитоҳи Рӯзҳои маданияти Булғория дар СССР иштирок кард.

24 сентябр Ҳ. Алиев дар Қасри калони Кремл дар зиёфате, ки ба шарафи Президенти Ҷумҳурии Демократии Мадагаскар Дидйе Ратсираки доданд, иштирок намуд.

26 сентябр дар Кремл чонишини Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Куба, вазири нақлиёт Д. Торралбас ва Сафири Ҷумҳурии Куба дар СССР Х. Камачаро қабул фармуд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев ҳамроҳи дигар роҳбарони СССР дар маҷлиси тантанавии театри калон бахшида ба 800-солагии достони Эпикии бузург «Сухан аз полки Иғориён» иштирок намуд.

1 октябр Ҳ. Алиев дар кори маҷлиси машваратии умумии-иттифоқии мудирони кафедраҳои фанҳои ҷамъиятӣ иштирок кард. Бо маъруза дар бораи вазифаҳои мактабҳои олии ва институтҳои илмию тадқиқотӣ дар соҳаи таълимдихӣ ва омӯзиши фанҳои ҷамъиятӣ Е. Лигачев баромад кард.

5 октябр Ҳ. Алиев дар кори маҷлиси КМ КПСС иштирок намуд, ки он ҷо масъалаҳои таъхирнопазири тайёрий ба зимистонгузаронӣ ва таъминоти мустаҳками хоҷагии халқ бо маводи гармию нерӯи барқ муҳокима мегардид.

10 октябр Ҳ. Алиев ва дигар аъзои Бюрои Сиёсӣ М. Горбачевро ба Рейкјавик (Исландия) гусел намуданд ва **13 октябр**, баъд аз гуфтушуниди «бебарор» («Провальных»), ки дар аснои он америкоӣҳо пешниҳоди шӯравийёнро қабул надоштаанд, пешвоз гирифтанд.

14 октябр Ҳ. Алиев президенти Федератсияи бародар-шахрҳо, арбоби намоёни давлатӣ ва сиёсатмадори Фаронса, собиқ Сарвазири Фаронса П. Моруаро, ки дар СССР барои иштирок дар кори иҷлосияи XXXI Шӯрои Байналхалқӣ ПФБШ омада буд, қабул кард.

15 октябр Ҳ. Алиев дар Кремл президенти ассотсиатсияи алоқаҳои маданияи Япония бо мамлакатҳои хориҷӣ, арбоби намоёни сиёсии Япония С. Матсумоэро қабул намуд.

18 октябр Ҳ. Алиев дар Конфронси муассисони Умумииттифоқии ҷамъияти мусикинавозон (мутрибон) иштирок кард.

20 октябр маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР барпо шуд, ки масъалаи ҷамъбасти иҷроӣ нақшаи 9-моҳаи хоҷагии халқӣ соли ҷориро дида баромад. Дар маҷлис нишондиҳандаҳои хуби ҳамон доираҳои корро номбар карда гузаштанд, ки ба салоҳияти Ҳ. Алиев шомил буданд. Дар хулосаи хабарнигори ТАСС дар ин бора мухтасар гуфта шудааст: «Нақшаи боркашонии тамоми навъҳои нақлиёт пурраю барзиёд иҷро гардидаанд».

24 октябр Ҳ. Алиев дар зиёфати нисфирӯзӣ иштирок намуд, ки КМ КПСС ва Президиуми Шӯрои Олии СССР дар Қасри Калони Кремл ба шарафи Котиби генералии ҳизби коргарии Корея, Президенти Ҷумҳурии Халқӣ – Демократии Корея Ким Ир Сен доданд, иштирок намуд.

25 октябр аз Москва ба Мапуту чихати иштирок дар маросими дафни Раиси Ҳизби Фрелимо, Президенти Ҷумҳурии Халқии Мозамбик Маршал Самори Мойзес Машел ҳайати намояндагони ҳизбию давлатии Шӯравӣ бо сарвариини узви Бюрои Сиёсии КМ КПСС, ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР Ҳ. Алиев бирафт. С. Машел дар тасодуми ҳавопаймо дар ҳудудҳои Ҷумҳурии Африқои Ҷанубӣ дар наздикии сарҳади Мозамбик вафот карда буд. Дар матбуоти ҳамон-

вақта оид ба ин ҳодиса бевосита даст доштани кӯшунҳои ҳавоии бедодгари (преторияи) сарҳадии Африқои Ҷанубӣ дар Мозамбик бо машъалаи бақуввати радиой – мавҷқапак тайёраи сарвари Мазамбикро махсус зада афтонда буданд.

Ҳамон рӯз ҳайати намояндагони Шӯравӣ сари роҳ дар пойтахти Ҷумҳурии Халқии Демократии Яман фурумаданд. Дар фурудгоҳи Аден ҳайатро ҷонишини Котиби генералии КМ ҳазби сотсиалистии Яман С. Муҳаммад, Сарвазири ҲХДЯ Я. Нӯъмон, дигар роҳбарони ҲСЯ ва аъзои Ҳукумат истиқбол намуданд. Ҳамон рӯз ҳайати намояндагонро бо сарвари Ҳ. Алиев Котиби генералии КМ ҳизби сотсиалистии Яман А. ал-Бейд қабул намуд.

26 октябр Ҳ. Алиев ба Мапуту рафт.

Ҳамон рӯз сӯҳбати вай бо роҳбарони ҳизби ФРЕЛИМО ва аъзои Ҳукумати Мозамбик сурат гирифт. Ҳ. Алиев таъзияи роҳбарияти шӯравиро ба сабаби ҳалокати фоҷиавии роҳбари намоёни ҳаракати миллию озодихоҳӣ, арбоби давлатӣ ва сиёсати Африқо Самори Мойзес Машел, изҳор дошт. Сипас, Ҳ. Алиев ба бинои кумитаи иҷроияи Мапуту, ки тобути С. Машел бо хокистараш гузошта шуда буд, гулчанбар гузошт. Вай инчунин ба ҳузури беваи Самори Машел – Граси Машел рафта изҳори ҳамдардӣ намуд.

27 октябр Ҳ. Алиев дар Мапуту бо ноиб – президенти Никарагуа С. Рамирес вохӯрд.

28 октябр Ҳ. Алиев як қатор гуфтушунид гузаронид: бо раиси МПЛА – Ҳизби меҳнат, Президенти Ҷумҳурии Халқии Ангола Ж.Э. душ Сантуш, бо ҷонишини аввали Раиси Шӯрои Вазирони ҲДО В. Кроликовский, бо Котиби генералии муваққатии ҳарбии Шӯрои маъмурии Эфиопия Ф.С. Вогдерес, бо узви Бюрои Сиёсӣ ва котиботи КМ ҲК Куба Хорхе Рискет Валдес ва дигарон.

Хамон рӯз маросими дафни С. Машел барпо гардид. Дар барои машхур будани роҳбари Мозамбик он гувоҳӣ меод, ки бисёрии давлатҳои Африқо дар мамлакатҳои рӯзи мотам эълон доштаанд.

29 октябр Ҳ. Алиев ва ҳайати намоёндагон бо сарвари ӯ ба Москва бозгаштанд.

4 ноябр Ҳ. Алиев вазири давлатии мудофиаи Ҷумҳурии Ҳиндустон А. Сингхро, ки дар Москва бо сафари расмӣ ҳузур дошт, қабул намуд.

6 ноябр Ҳ. Алиев дар Қасри Кремлии анҷуманҳо дар маҷлиси тантанавӣ, бахшида ба 69-солагии Инқилоби Кабири Сотсиалистии Октябр иштирок намуд. Он ҷо котиби КМ КПСС Е. Лигачев маъруза кард.

Аҷиб ин буд, ки бисёре аз қисмҳои маърузаи Лигачев ба-ромадҳои солҳои 70-уму 80-уми Ҳ. Алиевро хотирнишон мекарданд: дар бораи зарурат ва рушди танқиду худтанқид, қатъ назар аз андешаи вазифа ва ҳуди одамон, оиди ривоч додани мубориза бо қаллобону каззобону порахӯрон. Ҳамаи инро Лигачев ҳамчун комёбиҳои «бозсозӣ»-и Горбачев, ҳамчун инқилоби тамои дар ҳаёти иҷтимоӣ талақӣ кард.

7 ноябр Ҳ. Алиев ҳамроҳи аъзои Бюрои Сиёсӣ пароди Майдони Сурхро қабул намуд.

9 ноябр Ҳ. Алиев яқоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ, сарварони ҳизб ва давлатҳоеро, ки ба Москва барои иштирок дар кори вохӯрии кории роҳбарони мамлакатҳои аъзои СЭВ (Шӯрои ҳамкориҳои иқтисодӣ – ШҲИ) меомаданд, пешвоз гирифт.

10 ноябр Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба рӯзи милитсияи Шӯравӣ иштирок кард.

11 ноябр аз Москва ба Вентян бо даъвати КМ Ҳизби Халқии –Инқилобии Лаос барои иштирок дар кори анҷумани

IV ҲХИЛ ҳайати намояндагони КПСС бо сарвари Ҳ. Алиев рафт.

12 январ ҳайати намояндагони шӯравиро Котиби генералии КМ ҲХИЛ, Раиси Шӯрои Вазирони ҲХИЛ Кен Сан Фон Вийхан қабул намуд. Дар вохӯрӣ тамоми роҳбарони Лаос иштирок доштанд. Баъд аз қабул Ҳ. Алиев ба яке аз сохтмонҳо бирафт. Он вақт сохтмонҳоро шӯравиҳо месохтанд. Таври одӣ «дӯстии Шӯравию Лаос» меномиданд.

Он ҷо – дар Вентян ӯ ба госпитал низ қадам ранча намуд.

13 ноябр Ҳ. Алиев дар анҷумани IV Ҳизби Халқӣ – Инқилобии Лаос нутқи калон эрод намуда, оиди ҳамкориҳои ояндаи Шӯравию Лаос, хусусиятҳои вазъияти ҳамонрӯзаи байналхалқӣ, ба вижа дар минтақаи Осиёву Уқёнуси Ором сӯҳбат намуд. Барномаи ӯ дар рӯзномаҳои «Правда» ва «Известия» чоп шуданд.

Ҳ. Алиев аз номи КМ КПСС ба анҷумани IV ҲХИЛ тӯҳфа супурд, ки дар он нусхаи биринҷии ҳайкали ёдгории В.И. Ленин, ки дар Майдони Октябри Москва қарор дорад, дар шакли зебоаш сохта шуда буд.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев бо аъзои Бюрои Сиёсии КМ КПСС, Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Сотсиалистии Ветнам Фам Ван Донг вохӯрд.

14 ноябр Ҳ. Алиев бо мутахассисони Шӯравӣ, ки дар Ҷумҳурии Халқии Инқилобии Лаос кор мекунанд, вохӯрд.

15 ноябр дар Вентян Ҳ. Алиев бо Котиби генералии КМ Ҳизби Халқӣ – Инқилобии Кампучия, Раиси Шӯрои Давлатии ҲХИ Хенг Самрин гуфтушунид кард.

Ҳамон рӯз Ҳ. Алиев дар қабул ба муносибати кори худро тамои кардани анҷумани IV ҳизб, ки КМ Ҷумҳурии Халқии Инқилобии Лаос ташкил дода буд, иштирок намуд. Вай дар қабул аз номи меҳмонони хориҷии анҷуман сухан кард.

Хамон рӯз ҳайати намояндагони КПСС ба политехникуми ба номи Дӯсти Лаосу Шӯравӣ дар Вентян рафт, сипас, дар то-лори маҷлисиҳои он митинги дӯстӣ баргузор шуд. Ҳ. Алиев баъди тамошои осорхонаи (Музейи) инқилобӣ бо роҳбарон ва фаъолони ҷамъияти дӯстии Лаосу Шӯравӣ вохӯрд. Сипас, ҳай-ати намояндагони Шӯравӣ ба тамошои шаҳри Вентян барома-данд, ёдгориҳои таърихӣ маданияи халқи Лаосро диданд.

16 ноябр роҳбари Лаос К.Фомвихан аз нав ҳайати намо-яндагони Шӯравиро бо сарвари Ҳ. Алиев ба ҳузур пазируфт, барои нутқаш дар анҷуман миннатдорӣ изҳор кард, роҳи сафед хост. Ҷонишини якуми Раиси Шӯрои Вазирони СССР-ро ба дараҷаи баланд гусел намуданд.

17-19 ноябр Ҳ. Алиев дар қори иҷлосияи шашуми Шӯрои Олии СССР даъвати ёздаҳ иштирок намуд. Вай нақшаи давлатии иқтисодӣ ва иҷтимоии рушди СССР ва бюджети давлатии соли 1987-ро муҳокима кард, ҳамчунин Қонунро дар бораи фаъолияти индивидуалии меҳнат қабул намуд.

20 ноябр дар ҷаласаи Бюрои Сиёсии КМ КПСС гузориши Ҳ. Алиев дар бораи иштироки ҳайати намояндагони КПСС дар анҷумани IV Ҳизби Халқӣ – инқилобии Лаос шунида шуд.

24 ноябр Ҳ. Алиев ва аъзои Бюрои Сиёсӣ М. Горбачевро бо хонумаш ба Ҳиндустон гусел намуданд.

2-3 декабр Ҳ. Алиев дар қори ҷаласаи ҷаҳоруми Шӯрои Олии РСФСР даъвати ёздаҳум иштирок кард.

5-6 декабр Ҳ. Алиев дар қор анҷумани муассисони Итти-фоқи ҷамъияти театрҳои СССР иштирок дошт. Якумин раиси Правлениаи Иттифоқи арбобони театрҳо К.Лавров интиҳоб гардид.

10 декабр Ҳ. Алиев дар зиёфати КМ КПСС, ки ба шарафи ҳайати намояндагони Иттифоқи Коммунистони Югославия

бо сарвари Раиси Президиуми КМ ИКЮ Миланко Реновит-сей дод, иштирок намуд.

12 декабр гуфтушуниди М. Горбачев бо Котиби генералии КМ Ҳизби Халқӣ – Демократии Афғонистон Начиб барпо шуд. Дар гуфтушунид сарвари давлати Иттиҳоди Шӯравӣ Н. Рижков ва чонишини якуми ӯ Н. Тализин иштирок карданд. Ҳ. Алиев дар зиёфат ба шарафи роҳбари Афғонистон иштирок намуд.

23 декабр Ҳ. Алиев дар зиёфате, ки аз номи Ҳукумати Шӯравӣ ба шарафи Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқии Венгрия Д. Лазар дода шуд, иштирок дошт.

1987

8 январ Ҳ.Алиев дар Кремл вазири савдои дорхилӣ ва ҳадамоти Ҷумҳурии Халқии Полша Е. Юзвякро қабул намуд.

14-15 январ Ҳ. Алиев дар кори анҷумани XXIV Иттифокҳои касабаи нақлиёти роҳҳои оҳан ва сохтмонҳои нақлиёт иштирок кард.

21 январ Ҳ. Алиев дар ҷаласаи Шӯрои Вазирони СССР, ки ҷамъбасти иҷроии нақшаи Давлатии инкишофи иқтисодӣ ва иҷтимоии рушди мамлакат ва Бюджети давлатии СССР-ро барои соли 1986 дида баромад, иштирок намуд.

Қатори дастовардҳои сол пешрафти кори давоири иҷтимоӣ, ки онро Ҳ. Алиев роҳбарӣ менамуд, қайд карда шуд. Дар ҳисоботи ТАСС аз ҷаласа, аз ҷумла, омадааст:

«Тадбирҳои оиди зиёд кардани музди меҳнати кормандони маориф, тандурустӣ ва таъминоти иҷтимоӣ гузаронида шуданд. Пардохт ва имтиёзҳо ба аҳоли аз ҳисоби захираҳои ҷамъиятӣ зиёд карда шуданд. Гардиши фуруши молҳои ҷаҳона ба 6,4 фоиз, ҳаҷми корбایی хизмат ба 10,2 фоиз зиёд шудаанд. Ҳаҷми миқдори сохтмони хонаю ҷой, бахусус биноҳои иҷтимоиву маданӣ хеле афзуд».

27-29 январ Ҳ. Алиев дар кори Пленуми навбатии КМ КПСС иштирок кард. Барои муҳокимаи Пленум масъала «Дар бораи бозсозӣ ва сиёсати кадрҳои ҳизбӣ» гузошта шуда буд.

Баъд аз ҳамин Пленум таври васеъ тоза кардани кадрҳои ҳизбию органҳо шурӯъ шуда рафт. Дар Пленум аз вазифаҳои Бюрои Сиёсии КМ КПСС ба сабаби баромадан ба нафақа Д.А. Кунаев озод карда шуд. Дертар А. Громико ва Ҳ. Алиев ҳам рафтанд. Дар натиҷа дар Бюрои Сиёсӣ қариб ки аз зумраи

онҳое ки моҳи марти соли 1985 М. Горбачевро ба сари кудрат оварда буданд, ҳеч кас намонд.

Дар Пленум Горбачев бори аввал марҳалаи гузаштаи ҷамъияти тарақиёти иҷтимоӣ ва иқтисодии мамлакатро гӯё ҷамъониба таҳлил карда, солҳои 70-умро ҳамчун солҳои «бӯҳронӣ ва қарахтӣ» эълон дошт. Инак, баъзе фикрҳо аз маърузаӣ ӯ:

«Бартариҳои бузургии системаи сотсиалистии хоҷагидорӣ ва пеш аз ҳама нақшавӣ будани он, ғайри қаноатбахш истифода бурда мешаванд. Дар ҳамон шароит бемасъулиятӣ авҷ гирифт, қоидаву дастурҳои гуногуни бюрократона ихтироъ шуданд. Корҳои зинда тамоми ба корҳои идоравӣ табдил ёфтанд, худнамоӣ ва қоғазбозӣ авҷ гирифт...

Ғалатфаҳмиҳо оиди нақши муносибатҳои молу пул ва амали қонуни арзиш ва гоҳе ҳам рӯирост зидди сотсиализм ва ба он бегона амал кардан ба он оварда расонд, ки дар иқтисодиёт ҳаракатҳои вайронкорӣ – волюнтаристӣ пайдо шуданд, ба ҳисобу китоби хоҷагиҳо боварӣ намонд, дар пардохти музди меҳнат «тахту ҳамворсозӣ» рух дод...

Ҳолатҳои нохуш ба давоири иҷтимоӣ таъсири саҳт расониданд. Дар панҷсолаҳои охирин равандҳои иҷтимоии иқтисодиёт тамоми суғт шудаанд, дар масъалаҳои иҷтимоӣ ҳама гӯши худро ба қарӣ мезананд.

Мубориза бо даромади ғайриқонунӣ қиддӣ давом накард. Сиёсати ҳавасманд гардонидани меҳнати бештар фоидаовар нодуруст ба роҳ монда мешуд.

... Ба қонунҳо ноӯҳдабароёна муносибат мекарданд, фиребу найранг, порахӯрӣ ба авҷаш расид. Вазъияте ба амал омад, ки ҳамамо мебахшиданд, саҳтгирию серталабӣ дар қор, интизом ба ҳусус масъулият ҳис накарданҳо ба вучуд омаданд.

Мафкура ва психологияи давраи қарахтӣ ҳатто ба вазъи давоири маданият, адабиёт ва санъат ҳам таъсир қард. Меъёрҳои арзёбии қорҳои эҷодӣ аст фуромаданд».

Горбачев роҳи халос хӯрданро аз бӯҳрон (кризис) дар ибтидои (шурӯи) демократия дар чома ва рушди худидоракунии халқ медид. Вай лоиҳаи қонунро дар бораи корхонаҳои давлатӣ ба хушнудӣ табрик мегуфт, аввалияти нақшаву пурра ба ҳисоби хоҷагӣ гузаронидану мустақилона амал намудану масъулият ҳис карданро дастак карда нишон медод. (Дар асл қонуни мазкур, баръакс, бетартибӣ, харчу марчро авҷ гиронд, аз ҳамаи пешниҳодҳои ӯ амалан ба амал баровардани интиҳобӣ будани роҳбарияти корхонаву ташкилотҳо аз ҷониби чомаҳои меҳнатӣ буд, ки ҳамаро расво кард).

Котиби генералӣ мегуфт, кооперативҳо ояндаи дурахшондоранд ва даъват менамуд, ки ба «кооператив»-ҳо ҳаматарафа кӯмак расонанд.

Барои он вақт гӯё, прогрессивӣ метофт пешниҳоди ӯ дар бораи гузаронидани интиҳоботҳо ба тариқи алтернативӣ, яъне аз байни чанд кас интиҳоб намудани роҳбари ҳизбӣ, бахусус котибони аввал, бо овоздиҳии хуфӣёна, дар пленумҳо ва ғайра.

Ҳамзамон бо ин М. Горбачев изҳор кард, ки зарурати тамоман нав кардани кадрҳои ҳизбиву давлатӣ ба амал омадааст, аз ҷумла сафҳои КМ ва Ҳукуматро: «Кумитаи Марказии КПСС, Бюрои ҳизбӣ, Котиботи КМ, Ҳукумат, сарони олии ҳизбиву давлатӣ бояд ҳисоби дигар кадрҳои соҳаҳо иваз карда шаванд».

Вай қушоду равшан даъват мекард, ки дар сафи кумитаҳои ҳизбӣ, роҳбарони Шӯроӣ ва органҳои давлатӣ давоми даҳсолаҳо гӯё кадрҳо иваз карда нашудаанд, дар вазифаи худ одамони солҳо нақшаро иҷро накардаи танбалу бемасъулият ҷойдоранд ва гӯё дар ҳама ҷо корро расво карда меоянд.

Дар охир котиби генералӣ ҳамаро даъват кард, ки ошкорбаёнӣ, танқиду худтанқидкуниро ҳамаҷониба ривоч диҳанд.

Қарор карда шуда буд, ки Конфронси Умумииттифоқӣ

даъват карда масъалаҳои пешниҳод намудаи пленумро барои муҳокима пешниҳод менамоянд.

10 феврал Ҳ. Алиев дар театри калони СССР дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба рӯзи таваллуди 150 солагии А.С. Пушкин иштирок намуд.

24-28 феврал Ҳ. Алиев дар кори анҷумани XXVIII Иттифокҳои касаҳои СССР иштирок намуд.

6 март Ҳ. Алиев дар маҷлиси тантанавӣ дар театри калони СССР ба муносибати рӯзи Байналхалқии занон – 8 март ширкат кард.

7 март Ҳ. Алиев узви Бюрои Ҳизбии КМ Ҳизби коргарии Эфиопия, вазири дифои миллии Эфиопияи Сотсиалистӣ, генерал – лейтенант Тесфай Гебре Киданро, ки бо сафари расмӣ дӯстона омада буд, қабул намуд.

14 март Ҳ. Алиев дар кори анҷумани VI Иттифоқи журналистони СССР иштирок намуд.

Аз 15 то 18 март Ҳ. Алиев дар вилояти Волгоград буд, ки он ҷо бо меҳнаткашони вилоят чандин вохӯрӣ ва сӯҳбат анҷом дод. Вай дар комбинати пахтаю қоғазбарории Камишинск, фабрикаҳои чулоббарорию трикотаж, пойафзол, ба заводи тракторбарории Волгоград рафт, ба бозори марказӣ даромад, мағозаҳо ва корхонаҳои хӯроки умумиро аз назар гузаронд. Бо ҷамъаи касалхонаи клиникаи истгоҳи «Ёрии таъҷилӣ» сӯҳбат кард, дар роҳи охани истгоҳи ба номи М. Горкий рафта, комплекси вокзали бандарро бидид, дар «трамвай»-и суръаташ баланд нишаст, ки як қисми роҳаш аз зери замин мегузарад.

Дар Мактаб – интернати №4 бо хонандаву устодонаш вохӯрд, ҳамон ҷо осорхонаи шӯҳрати ҷангии ташкил кардаашонро тамошо кард, ба боғчаи кӯдакон, ки мошинсозон имораташро сохта додаанд, даромада ҳолу аҳвол пурсид.

Ҳамон ҷо масъалаи бозсозии мактабҳои олиро бо роҳбаронашон дар институти политехники муҳокима намуд.

Бо фаълони ҳизбию хоҷагиҳои вилоят вохӯрд, ки он ҷо низ оиди рафти бозсозӣ, амалан иҷро намудани қарорҳои пленуми январии (соли 1987) КМ КПСС масъала ҳал мекарданд.

Дар пояи ҳайкали муборизони ҳалокшуда, рӯи қабри ҳимоятгарони қалъаву истеҳкомҳои соҳили волгаро бидид, ки дар солҳои ҷанги граждани ва Бузурги Ватани қаҳрамоноҳонишон додаанд, гулчанбарҳои гузошт, дар назди силсилаи ёдгориҳои азими Ҷанги Сталинград сари таъзим фуруд овард, ба Қурғони Мамаево рафт, осорхонаву панҷараҳои «Ҷанги Сталинград»-ро тамошо кард.

17 март Ҳ. Алиев дар Волгоград маҷлиси фаълони соҳаи саноати сабук ва дигар корхонаҳоро баргузор кард. Дар он намоёндагони корхонаҳои соҳаҳои дигари бароварандаи молҳои зарурати хоҷагии халқ, савдо ва давоири хизматрасонии вилояти Волгоград иштирок доштанд, ки масъалаҳоро оид ба иҷрои талаботи пешниҳод намудаи анҷумани XXVII ҳизб, ҳамчунин Пленуми январии (соли 1987) КМ КПСС роҷеъ ба минбаъда беҳтар кардан ва таъмин намудани аҳоли бо молҳои мавриди зарурати аҳоли ва хизматрасонӣ муҳокима карда шуданд.

Мазмуни баромади Ҳ. Алиев дар рӯзномаҳои «Правда» ва «Известия» ба ҷоп расид. Ҳ. Алиев масъалаҳои умдаи саноати сабукро таҳлил карда буд, ки албатта аз рӯи талаботи замона. Масъалаҳои ҳалношударо ҳал кард, ба вижа дар соҳаи иҷтимоию маданӣ. Дар баромади ӯ муфассалан доираи хизматрасонӣ ба аҳоли, мақсади асосии усулҳои нави хоҷагидорӣ, ки дар Қонун оид ба корхонаҳои давлатӣ нишон додаанд.

21 март дар Вазорати роҳҳои оҳан маҷлиси селекторӣ барпо гардид, ки онро Ҳ. Алиев гузаронд. Вай бо масъалаи қарздории роҳи оҳан бахшида шуда буд, ки натиҷаи саҳт омадани зимистон, кашондани бор ва ба вучуд омадани барфтӯдаҳои рӯй дода буд.

24 март Ҳ. Алиев дар анҷумани VIII ҷамъияти «Дониш», ки дар Қасри калони Кремл барпо шуда буд, иштирок кард.

13 апрел Ҳ. Алиев дар қабул дар сафорати Ҷумҳурии Халқии Демократии Корея ба муносибати 75-солагии Президенти ҶХДК Ким Ир Сен иштирок намуд.

15 апрел дар Кремл намояндаи раиси вачеи иҷроияи Собори Ҷумҳурии Сотсиалистии Хорватия (СФПЮ) А. Миловичро қабул намуд, ки дар Иттиҳоди Шӯравӣ бо даъвати Шӯрои Вазирони СССР омада буд.

15, 16 ва 1 апрел Ҳ. Алиев якҷоя бо дигар роҳбарони давлат дар анҷумани XX ВЛКСМ иштирок намуд.

21 апрел Ҳ. Алиев дар Қасри калони Кремл дар зиёфати нахорӣ, ки КМ КПСС ба шарафи Котиби якуми КМ ПОРП Раиси Шӯрои Давлатии Полша В. Ярузелский дод, иштирок намуд.

22 апрел Ҳ. Алиев дар аснои имзои Баёноти оид ба ҳамкориҳои Шӯравияю Полша дар соҳаи мафкура, илм ва маданият иштирок намуд.

22 апрел дар Қасри Кремлии анҷуманҳо маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 117 – солагии рӯзи таваллуди В.И. Ленин баргузор шуд.

Бо маъруза «Ленинизм-асоси назарӣ ва сиёсии бозсозӣ» Н. Рижков баромад кард.

24 апрел маҷлиси Шӯрои Вазирони СССР барпо шуд, ки масъалаи ҷамъбасти иҷроӣ нақшаи иқтисодӣ ва иҷтимоии таъриқиҳои СССР ва Бюджети СССР-ро барои соли 1987 дида баромад.

Ин маҷлис нишон дод, ки стратегияи эълон намудани Горбачев оид ба бозсозӣ ва тезкорӣ нимҳом аст, аксар ислоҳоти фикрнашуда буда, барои механизми хоҷагидорӣ мамлакат зарари калон ворид намуд, дар бисёр соҳаҳои хоҷагии халқ нишондиҳандаҳо тамоми паст шуда рафтанд.

Дар ахбори ТАСС гуфта шуда буд, ки «Шӯрои Вазирони

СССР, чамъбасти рушди хоҷагии халқро арзёбӣ намуда, дар симоҳои 1-ум онро ғайриқаноатбахш донист. Қайд намуд, ки натиҷаҳои ба даст омада, ба талаботи баланди ҳизб барои бозсозии асосӣ дар иқтисодиёт ҷавобгӯӣ нест».

(«Правда» аз 25 апрели соли 1987)

27 апрел Ҳ. Алиев дар зиёфати нимрӯзии аз ҷониби Ҳукумати СССР ба шарафи Узви Бюрои Сиёсии КМ ҲҚБ, Раиси Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Халқии Булғория Ҳ. Атанасов ташкил шуда буд, иштирок намуд.

1 май Ҳ. Алиев яқоя бо аъзои Бюрои Сиёсӣ дар Майдони Сурх иштирок карда, намоиши яқумимаии меҳнаткашонро табрик намуд.

7 май дар Бюрои Сиёсӣ рафти иҷрои комплекси барномаи инкишофи истеҳсоли молҳои мавриди истеъмоли ва доираи хизматрасонӣ барои солҳои 1986-2000-ум муҳокима карда шуд. Дар ахбори ТАСС дар рӯзномаи «Правда» аз 9 май ба ин муносибат гуфта шуда аст: «Қайд гардид, ки дар баъзе соҳаҳо супоришҳои ин барнома ва амалӣ гардонидани қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР ғайриқаноатбахш иҷро мешаванд».

8 май Ҳ. Алиев ба Хонаи Марказии меъморон ташриф бурд, ки он ҷо намоиши лоиҳаҳои нави мактабҳо, омӯзишгоҳҳои касбии техникаӣ, клубҳо ва биноҳои варзишӣ барпо шуда буданд.

11 май Ҳ. Алиев дар фурудгоҳ ҳайати вакилони КПСС-ро бо роҳбарии узви Бюрои Сиёсӣ, Раиси Кумитаи Назорати хизмат назди КМ КПСС М. Соломенсев ба Афина гусел дошт. Вақти бозгашт ӯ худро бад ҳис кард. Пас аз чанде дар ҳуди кабинети қораи Ҳ. Алиевро инфаркт қатид.

Пас аз ҳамин дар фаъолияти ҳаёти Ҳ. Алиев (бори аввал дар тӯли солҳои зиёд) ба сабаби беморӣ ва табобат танаффус давом намуд.

Танҳо пас аз ду моҳ, 15 август, дар рӯзномаҳои марказӣ Лоихаи КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР «Равандҳои асосии рушди ҳифозати тандурустии аҳоли ва бозсозии тандурустии СССР дар 5-солаи 12-ум барои то солҳои 2000-ум» пайдо гардид.

Ин ҳуччати калон, ки равандҳои асосии қатъии бозсозии соҳаи тандурустии Шӯравӣ муайян намудда буд, баъди беморӣ ханӯз ба худ наомадани Ҳ. Алиев, ба маънои пурааш, дар палатаи беморӣ таҳия гардида буд.

Боби якуми лоиҳа «Таъсирнокии пешгирии бемориро баланд бардоштан – ҳатти генералии тандурустии Шӯравӣ» ном дошт. Боз ҳам пешгирӣ дар лоиҳа тамом ҷаҳонишавӣ ва замонавӣ фаҳмида мешуд: на танҳо чун бемор ҳамаро дар беморхонаҳо нигоҳ доштани аҳоли дар назар дошта мешуд, ҳарчанд ки ин моддаи хеле зарури лоиҳа ҳам буд, вале ҳамчун комплекси нигоҳдории тадбири табиӣ, риоя намудани он чун меъёр дар корхонаҳои санитарияи гигиенӣ, кам кардани меъёри кори дастӣ ва кори вазнини ҷисмонӣ, қатъитар гардондани назорати санитарияи гигиенӣ дар рафти корбаст, нигоҳдорӣ, интиқолдиҳӣ ва сарфи маводи хӯрока, боло бурдани маданияти истеъмоли хӯрокаҳо, ташаққули солими тарзи зиндагии инсон ва ғайра дар назар буд. Дар ин бахш бисёр ҷизҳои прогрессивӣ, ҳатто барои муҳофизати солимии инсон, революционӣ (инқилобӣ) метавон гуфт, бахусус барои насли наврас, мисол дар муассисоти томактабӣ усули ҳамарӯза машқ додан, ҳамарӯза бо варзиши машғул кардан дар мактабҳои миёнаи таъсилоти таълими умумӣ, барои бачаҳои бемор доимӣ ташикл кардани мактабҳои махсуси таълимию навъи санаториявӣ хеле ва хеле зарур.

Боби дуюмаш ҳам дорои аҳамияти барҷаста аст, ки метавон гуфт масъалаи асосии тандурустист. Ин ҷо, аз ҷумла дар назар дошта шудааст, ки дар ҳар як ҷумҳурӣ, кишвар, вилоят

бояд шабакоти диагностикӣ (маркази муайянсозии беморӣ) ташкил бояд дод, ки бояд ба дастгоҳу таҷҳизоти мураккаб ва баланди пурманфиат вогузор карда шаванд ва дар ҳамаи ҷумҳуриҳо маркази бемориҳои анкологӣ (саратон) сохта шаванд.

Дар бахшҳои дигараш пурра таҳлил гардидааст, ки дар бораи таҳияи кадрҳои, ки тарзи хуби ташкили қори онҳо дар шароити имрӯза, нақши илми тибб чӣ гуна бояд шавад, чӣ тавр ва ба кадом раванд такмил бояд шавад, чӣ тавр ва ба кадом раванд такмил ёбанд – қорҳои идоравии соҳаи тандурустӣ ва ғайра. Дар тандурустӣ ягон соҳаи тиббу табобат намонда дар лоиҳа дохил нашуда бошад. Ба зами ин, дар бисёр равандҳо ҳеле ҳасурина пешниҳодҳо дохил шудаанд, ки аҳамияти ҳудро имрӯз ҳам гум накардаанд. Дар лоиҳа масалан пешниҳод гаштааст, ки музди меҳнат бояд аз ҳамдигараш тафриқа дошта бошад, натиҷаи қори ҳама ҳар хел аст, ба ҳамон нигоҳ қарда ҳам барои заҳмати зиёди кашидааш маблағу маоши иловагӣ дода шавад.

Дар лоиҳа гуфта шудааст, ки хубии қори ташкилӣ дар марказҳои илмӣ ва Институтҳои илмию тадқиқотӣ, истеҳсолоти таҷрибавию эксперименталӣ қорӣ қарда шаванд.

Тибқи арзёбии мутахассисон, ин яке аз беҳтарин ва пурахамияттарин ҳуҷҷатҳоест, ки дар аҳди гарбчевии «бозсозии ҳому хатала» ҳеле аҳамияти барҷаста дошт ва вазъи тибби Шӯравиро таҳлилу роҳнишондеҳӣ қард ва барои рушди босуръати он ҳиссаи арзанда гузошт, базаи моддию техникаи онро мустаҳкам намуд, соҳаи тибро бо техникаю таҷҳизоти наватарин мусаллаҳ қардонид.

8 сентябр Ҳ. Алиев дар расми ифтитоҳи намоиши байналхалқии китоб – ярмарка (бозор), ки дар ВДНХ баргузор шуд, ҳузур дошт. Дар он бештар аз се ҳазор фирма аз 103 давлат иштирок намуд.

17 сентябр Ҳ. Алиев дар Қасри Кремлии анчуманҳо дар консерти II ниҳони Фестивали эҷодии халқ ширкат варзид.

18 сентябр Ҳ. Алиев намоиши байналхалқии «Химия-87»-ро рафта бидид, ки дар он қариб якуним ҳазор иттиҳодия ва фирма аз бисёр мамлакатҳо иштирок карда буданд.

Дар рӯзҳои аввали моҳи октябр дар КМ КПСС маҷлис доир гардид, ки дар он рафти иҷрои қарорҳои КМ КПСС ва Шӯрои Вазирони СССР дар бораи мустаҳкам намудани базаи моддии фарҳанг ва иттифоқҳои эҷодӣ дида баромада мешуд. Маҷлисро котиби КМ КПСС Е. Лигачев идора мекард ва ӯ масъаларо рангубор меод. Вай гуфт, ки сохтори маданиятро низ бояд чун масъалаи таъхирнопазир шумурд, ки мисли сохтмони хонаҳои иқоматӣ, мактаб, шифохона ва касалхонаҳо бошанд, танқид кард, ки сохтмосони клубҳо, хонаҳои маданият дар Украина, Гурҷистон, Федератсияи Россия ва ҳоказо ғайриқаноатбахшанд. Ҳ. Алиев дар он ҷо чун нозир – куратори ин давоир менишаст.

14 октябр Ҳ. Алиев дар Кремл вазири нафти Кувайт Али ал – Халифро ба ҳузур пазируфт. Дар ахбори ТАСС омадааст, ки дар рафти сӯҳбат тамоилҳои гуногуни муносибатҳои Шӯравӣю Кувайт, инчунин доир ба низои байни Эроню Ироқ гуфтушунид ба амал омад.

16 октябр Ҳ. Алиев яқоя бо дигар аъзои Бюрои Сиёсӣ бо экспонатҳои намоиш «Таҷҳизоти технологияи соҳаи ҳӯрокворӣ, саноат, савдо ва ҳӯроки умумӣ» ки дар ВДНХ-и СССР ба намоиш гузоштаанд, шинос шуд.

17 октябр Ҳ. Алиев дар Кремл ҷонишини Раиси иттифоқи иҷроияи вечаи СФРЮ Я. Земляричро, ки ба Москва барои гузаронидани маҷлиси XXV Кумитаи байнихукумати Шӯравӣю Югославия оид ба ҳамкориҳои иқтисодӣ ва илмӣю техникӣ омада буд, қабул кард.

19 октябр дар Қасри Калони Кремл иҷлосияи ҳаштуми

Шӯрои Олии СССР давъати ёздаҳум ифтитоҳ шуд. Вай бояд масъалаи Нақшаи давлатии иқтисодӣ ва иҷтимоии пешрафтро дар соли 1988 ва бюджети мамлакат, ҳамчунин масъалаҳои дигарро муҳокима мекард.

21 октябр Пленуми КМ КПСС барпо шуд, ки масъаларо вобаста ба тайёри ба ҳафтодсолаи Инқилоби Октябр ҳал намуд.

Пленум инчунин масъалаи ташкилиро дида баромад. Вай хоҳиши Ҳ. Алиевро дар бораи аз вазифааш озод намудан, аз Бюрои Сиёсии КМ КПСС ва ҷонишинии якуми Шӯрои Вазирони СССР ба сабаби ба нафақа баромаданааш ва вазъи саломатиаш қонеъ гардонид.

Ҳ. Алиев мушовири давлатӣ дар Шӯрои Вазирони СССР таъин мегардад.

Моҳи ноябри соли 1988 Ҳ. Алиев бо хоҳиши худ аз вазифаи мушовири давлатии Шӯрои Вазирони СССР озод карда мешавад.

24 апрели соли 1989 якҷоя бо гурӯҳи калони КМ ки ба синну соли нафақа расида буданд, Ҳ. Алиев ҳам аз сарвари КМ КПСС баромад.

ОХИРИ БАХШИ ДУЮМ

Тарҷумаи китоб ба тоҷикӣ имрӯз – 2 марти соли 2013 ба охир расид. Тарҷумон, нависанда – Истад ҚОСИМЗОДА.

МУНДАРИЧА

Солномаи ҳаёти бузург	3
Сенздаҳ сол сарвари Озарбойҷон.....	6
1969	6
1970	17
1971	30
1972	49
1973	57
1974	67
1975	80
1976	95
1977	117
1978	134
1979	151
1980	179
1981	201
1982	223
Москва – Кремл	248
1982	248
1983	250
1984	267
1985	290
1986	314
1987	340

Элмира ОХУНДОВА

**Хайдар АЛИЕВ
ШАХСИЯТ ВА ЗАМОН
Солномаи ҳаёт ва фаъолият (1969-1989)
Баҳши IV**

Ороиши *Орзу Раҳмонӣ*
Муҳаррири ороиш *Роии Шералӣ*
Муҳаррири саҳифабандӣ *Меҳрӣ Саидова*
Ҳуруфчини компютерӣ *Бӯригул Қосимова*

Ба матбаа 05.09.2013 супурда шуд.
Чопаш 11.09.2013 ба имзо расид. Ҷузъи чопӣ 22.
Андозаи 60x90 1/16. Адади нашр 350 нусха.

Муассисаи нашриявии «Адиб»-и
Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734018 Душанбе, кӯчаи Н. Қаробоев, 17а

Дар матбааи ҚДММ «Ҳотамиён» ба табъ расидааст.
ш.Душанбе, кӯчаи Ҷ.Расулов 73/1